

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF INDIA
**ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY**

ACCESSION NO. 22484

CALL NO. 069.09(5432) / W.M

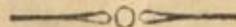
D.G.A. 79.

D.G.A. 79.

THE ANNUAL REPORT
OF THE
WATSON MUSEUM OF ANTIQUITIES
AT RAJKOT,

For the year ending 31st March 1914.

22484

વॉट्सन મ્યુઝીયમ ઓફ એન્ટિકવીટીઝ

રાજકોટ

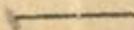
ના

069.09(5432)

W.M.

વાર્ષિક રીપોર્ટ

સને ૧૯૧૩-૧૪નો.

A.h.
2539

અનુષ્ઠાનિકા.

નંબર	વિપ્ય	પાનુ
૧ ... આનરી સેકેટરીનો રીપોર્ટ અંગેથમાં. ...	... ...	૧
૨ ... " શુભરાતીમાં. ...	... ...	૭
૩ ... કુરેદ્દરનો રીપોર્ટ. ...	... ...	૧૭
૪ ... મુકામ પત્રક આંક ડલો. ...	... ...	૪૭
૫ ... લેખ પત્રક આંક ડલો. ...	... ...	૫૬
૬ ... ચાલ દરમીયાન સંઅદિત સામાન આંક છથો. ...	... ...	૭૩
૭ ... સરવેષુ આંક ૫ મેટો. ...	... ...	૮૪
૮ ... ઇંડની સિથિતિ જતાવનાંથી સરવેષુ આંક ૬ ટો. ...	... ...	૮૭
૯ ... વિમલવાર દીસાખ આંક ૭ મેટો. ...	... ...	૮૮
૧૦ ... કલકત્તાની મુસાફરીનો રીપોર્ટ અંગેથમાં આંક ૮ મેટો. ...	... ...	૯૪
૧૧ ... "	શુભરાતીમાં. ...	૧૦૧

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. 22484

Date. 8. 2. 56

Call No. 069. 09/54327 W.M.

To,

The President and Members of the
Managing Committee of the
Watson Museum of Antiquities,

RAJKOT.

Gentlemen,

I have the very great pleasure of submitting the Annual Report of the working of this institution for the year 1913-14.

Personnel.

There has been no change in the personnel of this institution because I was re-elected Hon. Secretary on the 6th February, 1913.

Trustees.

The present trustees are Azam Pranlal V. Modi B. A. L. L. B., the Junagadh State Vakil and Azam Maganlal B. Kaji B. A., the Jamnagar State Vakil.

Funds.

Funds at the close of the year amount to Rs. 30200/-in Government Promissory Notes and to Rs. 24000/-loaned out to the Wadhawan State. The current account with the Post Office Saving Bank has about Rs. 3379/-while the cash on hand was rupees 232-15-7.

I would invite your kind attention to Appendix 6 for details on this point.

Main event of the year.

The India Museum at Calcutta celebrated the centenary of that

Institution and so they moved the Government of India and through them the Local Authorities to send delegates from various Museums under their charge. On receipt of the letter No. 7154 dated 22nd December 1913, a special extraordinary Meeting of the Committee was called and it was decided to depute me to Calcutta as a delegate for the Museum. On my return from the tour, I have submitted the report marked 8.

Meetings.

As usual two ordinary Meetings were held on or about dates as fixed under the rules.

As shown in the last paragraph, one extraordinary Meeting was held in order to enable the Committee to decide the selection of a suitable delegate to attend the Centenary Celebrations of the India Museum at Calcutta.

Addresses.

The Curator, is required to deliver 3 addresses under rule 26 E of the rules of the Museum but then it has been found from experience that the public addresses delivered do not become sufficiently attractive and so the practice has grown up to ask the Curator to prepare two or more monograms on subjects connected with Archaeology or Antiquities and you, all, are aware how interesting and instructive essays have been contributed by the Curator in the past. The Curator, like his father, the late Curator, has been taking a special personal interest in the work of the Institution and I am glad to note that he has been acquiring a special knowledge in the art of deciphering old inscriptions which is very rare. Lately we had an inscription to be deciphered from Mr. K. H. Dhruva, who was kind enough to testify to the intelligence and the skill of the Curator of this Museum.

Visitors.

Among the distinguished Visitors who visited the Museum from a critic's sense of view, was Lt. H. W. Bell, who appeared to be a regular student of India Archaeology and Antiquities.

Tours.

The Curator was out in the district for about 2 months and 8 days and visited about 73 villages. He covered about 348 miles in his tours and did considerable amount of good work in Jhalawad by taking rubbings of about 72 inscriptions.

The important find in this district tour is connected with the tank of Chandrasar about a mile from the village of Sitha under the Dhrangadhra State. The Curator has here come across an inscription of Samvat year 1534 (1478 A. D.) which upsets the view hitherto held by eminent archaeologists on the subject of this tank. The belief till now held by the predecessors of the Curator who went to this tank is that it was constructed somewhere about the year Samvat 1634 (1578 A. D.) by the king Chandrasinhji. The inscription as now deciphered by the Curator exposes the fallacy at once. It says that the lake was constructed not in Samvat year 1634, but in Samvat year 1534; that it was built, not by Chandrasinhji but by Dipchandra. That Dipchandra is not the ancestor of the Present Rulers of Dhrangadhra but that he was a mere Zamindar (शेत्रिन्) of दर्म गोत्र. The Ranas of Dhrangadhra are Markandeys by Gotra.

I therefore have the great pleasure to submit this information which will materially affect the views till now propounded in the Bombay Gazetteer and in the revised list of the Antiquarian remains in the Bombay Presidency by James Burgess.

The Curator has been very lucky in finding an inscription of the Samvat year 1583 (A. D. 1527) in the well (वात्र) of Sarne-shvar. It contains a regular geneology of nine Rulers from A. D. 1392 to A. D. 1564. The novel feature about this new find is that the same contains the names of the wives of the successive Rulers as placed against the name of each Ruler.

I would also take the opportunity of inviting your special attention to an inscription in the Ganpati Temple near Gala which throws an additional light on the fact of the conquest of Malva by Jesing Dev of Anhilwad. The latest Archaeological Survey Report of the Western Circle has been able to fix the date of this conquest as between St. 1191 and 1195. The inscription at Gala however brings the date still nearer in that the inscription which is dated St. 1193 mentions Jesing Dev as Avanti Nath viz the Lord of Malva.

We are thus because of this new find, very near the exact date of the conquest of Malva by Jeysing Dev of Gujrata.

The careful study of the various inscriptions on which the Curator has been able to lay his hand this year will at once show that the inscriptions bear dates as old as Samvat year 1193 (A. D. 1137) and as recent as Samvat 1911 (A. D. 1855). These inscriptions disclose the identity of the successive rulers in the Jhalawad Prant and in the Jhala Dynasty of the Dhrangadhra House.

The names of Rana Amarsinghji, Rana Chandrasen, Rana Surdas, Jhala Kasangji, Arajansinhji, Rana Mansinhji, Jhalu Harpal, Rana Jasvatsinhji, Rani Ramade, Rana Shri Ramdas, Rani Arjande, Rana Ranvir, Rana Varsang De. These and various other names and the dates marked against their names, with names of their wives and Ministers would be quite sufficient for preparing

a genealogy of the Dhrangadhra House. I have therefore asked the Curator to prepare a correct genealogy in a regular Chronological order and then to compare the same with materials on the point available from the Records of the Dhrangadhra State and from books of the bards on the point.

The Curator has also been lucky in coming across specimens of Archaeology. The Drupad tank in the north from Methan near Bharada appears to be a piece of architecture which is very rare in Kathiawar. The temple of Ganpati at a place between Gala and Dudapar, on the banks of the river Chandra Bhaga is also a specialty in that there are very few temples in Kathiawar on this side of India, that are dedicated to Ganpati.

The Curator's good luck has not stopped here. He has come across a large collection of Sanskrit Manuscripts in the possession of Vyas Ratanji Madhavji of Rajkot.

The books are yet to be classified and their contents are yet to be noted and so no attempt at present is made to appreciate this collection of Manuscripts at their proper worth. The cursory glance however has brought out the fact that the Manuscripts are books of Hindu and Brahminical rituals.

Conclusion.

In conclusion, I have the great pleasure in bringing to the Committee's notice the all along consistent good work of the Curator to whom we are indebted for the vast amount of useful knowledge now placed before the public.

As I said in my last report, I am anxious to weave a connected story from the loose pieces of useful knowledge now in the possession of the Museum but I must frankly own that the task is very

difficult unless the Curator assists me in the work. I hope, however to take up the work in near future.

I take this opportunity of thanking the auditors Messrs. Jamnadas and Harakhchand for the trouble they took in auditing the accounts.

RAJKOT,
17th July, 1914.

I beg to remain,
Gentlemen,

Your most obedient Servant,
Vithaldas G. Trivedi
HONORARY SECRETARY.

વોટસન મ્યુઝીયમ મેનેલુંગ કુમોરીના મેહેરખાન

મેસીંટ સોહુબ તથા મેમ્પર્સ સાહેબો તરફ—

વોટસન મ્યુઝીયમના ઓનરરો સેકેટરો તરફથી સલામ સાથે.

મેહેરખાન સાહેબો,

આ વોટસન મ્યુઝીયમનો સને ૧૯૧૩-૧૪ની સાલનો વાર્ષિક રિપોર્ટ રજુ કરવા રજી
અંડ છડ.

આ સાલ દરમીયાન મ્યુઝીયમના કાર્યવાહક મંડળમાં કાંઈ પણ ઇરદાર થયેલો નથી કા-
રચ કે ચાલુ સાલ માટે ઓ. સેકેટરી તરીકે તા. દી ઇંજુઆરી ૧૯૧૩ના રોજ અનેજ પસંદ
કરવામાં આવેલ છે.

આજમ પ્રાચ્યલાલ વી. મોહિ ખી. એ. એલ એલ. ખી. જુનાગઢ રટેટ વકીલ અને આજમ
મગનલાલ ખી. કાળ. ખી. એ. નામનગર રટેટ વકીલ દાલમાં ડસ્ટીઓ છે. ।

ચાલુ સાલ આખર રી. ૩૦૨૦૦ની ગવર્નરેંટ પ્રેમીસરી લોન નોટો છે અને રી.
૧૪૦૦૦) વદ્વાચું રટેટને વ્યાજુ આપેલા પૈકીના બાકી રહેલા છે. પોરટ ઓફિસ સેવોગ
બેંકમાં રી. ૩૩૭૫) દૂતા જ્યારે રોકડી સીલક રી. ૧૩૩-૧૫-૭ની હતી. અંક નાં. ૧૩
આ આખતમાં વિગતવાર આંકડાઓ આપેલા છે.

કલકત્તાના દીઠીયા મ્યુઝીયમમાં તેની શતાબ્દી ઉભવવાની હતી તે પ્રસંગે જુદાં જુદાં
મ્યુઝીયમે તરફથી ડેલીગેટ મોકલવા માટે ગે. એન્ટ દું ખી ગવર્નર સાહેબ તરફથી નાં.
૭૧૫૪ તા. ૧૩ ડિસેમ્બર ૧૯૧૩ના પત્રથી લખાઈ આવતો રેપેલીના ભીઠીંગ એલાવવામાં
આવી હતી અને ડેલીગેટ તરીકે અને મોકલવાનો દરાવ કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યાથી આવ્યા
ખાંડ અહેં ને રિપોર્ટ રજુ કરેલ છે તે આ સાથે અંક નાં. ૮ મે દિશજમાં તેમજ ચુંચ-
રાતીમાં સામેલ રાખેલ છે.

મ્યુઝીયમના ઇલ ૩૬ ધ પ્રમાણે દર વર્ષે આજમ કરું રેટ નથી ભાવણે તૈપાર કરવાનાં છે
પણ અનુમત ઉપરથી એમ જાણું છે કે તે અહેર ભાવચું તરીકે વાંચવાથી બુઝાઈએ થતાં

નથી અને તેટલાજ મારે એમ કરાવ્યું છે કે આજમ કૃપુરેટર દરવંદે ને લેખો તૈયાર કરે તે જીલ્લાજ છપાવાને પ્રસિદ્ધિમાં લાવવા. આજ પર્યત બદાર પાડેલા તેવા લેખો કેટલા ઉપયોગી લથા ગાન દ્વારા યાથે તે આપ સરેના લાભુવામાં છે. દાખના આજમ કૃપુરેટર પણ માટ્ય કૃપુરેટર તેમના મરકુભ પિતાની માહિક આ સંરસા મારે ખાસ અભિમાન ખરાવે છે અને રહને કહેવાને ખુશી ઉપલે છે કે તેઓએ જુના લેખો વાંચવા વિગેરતું ખાસ, અસાધારણ ગાન સંપાદન કરેલ છે. તાનેતરમાંજ મી. કેસનલાલ એચ. ક્રુસે એક લેખ વાંચવા મારે મેઝદો હતો. અને તેઓએ આજમ કૃપુરેટરની શક્તિ તેમજ ખુદી મારે બહુ સારો અભિપ્રાય દરશાવ્યો હતો.

લેફ્ટેનાન્ટ એચ. ડાલ્ફ્યુ. એલ સાહેબે આ મ્યુઝ્રીયમની મુલાકાત લીધી હતી અને જુના સોધ ખાતાને બગતી ચીને બહુ રસ પૂર્વે જોઈ હતી. તેઓ સાહેબ પ્રાચીન છતિહાસ તેમજ જુના સોધ જોગ તરફ આર ગોખ ખરાવતા હોય એમ જણ્ણાયું.

આજમ કૃપુરેટર ચાલુ સાલમાં લગભગ ૯ માસ અને ૮ દીવસ ડીરદ્દીકટમાં ફૂર્યાંછે અને ૭૩ ગામડાંએની મુલાકાત લીધી હતી. તેઓએ એકંદર ૩૪૪ માઝકની મુસાફરી કરી જાલાવાડ પ્રાંતમાંના ઊર શિલાકેખોના રઘ્યંગો છાપી લીધાં છે.

તે મુસાફરી દરમ્યાન ઉપયોગી સોધ પૈકીની એક ચંદ્રાસર તળાવના લેખ સંખ્યાની છે. સીધા પાસેના ચંદ્રાસર ગામડા પાસેના તળાવમાંના વિ. સં. ૧૫૩૪ સાલનો લેખ તે-ઓના વાંચવામાં આવ્યો અને પરિણામે તે તળાવ સંખ્યાની આજ પર્યત ચાલી આવતી માન્યતા જોડી હો છે. આજ પર્યત એમ અનાતું કે આ તળાવ વિ. સં. ૧૬૩૪ માં ચંદ્રસિંધળએ બંધાવેલું છે. પરંતુ ઉપર અતાવેલો લેખ આજમ કૃપુરેટર બારીકીયા વાંચ્યો ત્યારે આલુમ પડ્યું કે આ તળાવ વિ. સં. ૧૬૩૪ માં નહીં પણ વિ. સં. ૧૫૩૪ માં બંધાવેલું છે, અને બંધાવનાર ચંદ્રસિંધળ નહીં પણ દીપચંદ્ર નામનો માણસહનો. આ દીપચંદ્ર દાખના કાંગ-ખરાના રાન્યકર્તાએના વંશનો નહોતો પણ માત્ર તે એક (દર્ભ જોગનો) જાભીનદાર હતો. કાંગખરાના રાન્યાએ તો માર્કેટ જોગના છે. આ નવી માદીતીથી મુશ્ય ગેત્રીઅર તેમજ નેમ્સ બરનેસ હુત “મુશ્ય છલાકાની પ્રાચીન જગતાનું સુધારેલું લીસ્ક” માં ને હક્કીકત આપેલી છે તે જોડી હોછે.

સરબ્યુદ્ધરની વાવમાં વિ. સં. ૧૫૮૩ (છ. સ. ૧૫૧૭) ને લેખ ને આજમ કૃપુરેટરના જોવામાં આવ્યો છે તેમાં છ. સ. ૧૩૮૩થી છ. સ. ૧૫૧૪ સુધીની રાન્યકર્તાએની વંશાવળી આપેલી છે. આ વંશાવળામાં “ખાસ નવીનતા એ છે કે તેમાં તે ખાસ રાન્યકર્તાએની પતીનાં પર્ષ નામો આપેલ છે.

ગાળા પાસેના ગણુપતિના મંદીરમાંથી મળેલા કેખ તરફ આપનું ખાસ ધ્યાન જેચું ૭૩. તે કેખમાથી અખુડિલવાડના રાજ જ્યસિંહ હેવની માલવાની છત બાખતમાં નવી હક્કીકત મળેલે. પશ્ચિમ વિભાગના ઓર્કિઓલોજીકલ સર્વે રીપોર્ટના છેલા અંકમાં લખેલ છે કે આ છત વિ. સં. ૧૧૬૨ અને ૧૧૭૫ની દરમીયાનમાં થયી નેછાં પરંતુ આ ગાળાના કેખથી તે સમય વધારે ચોક્સ થાય છે. આ કેખ વિ. સં. ૧૧૬૩ની સાલનો છે અને તેમાં જ્યસિંહને ને અવન્તીનાય એટે કે માળવાનો ધણી લખેલ છે તેથી જ્યસિંહને માળવા વિ. સં. ૧૧૬૧થી ૧૧૬૩ સુધીમાંજ છતેલું હોતું નેછાં એમ ચોક્સ થાય છે.

ને કે કેખેલા આજમ કયુરેટરને મળ્યા છે તે તપાસતાં જણાય છે કે જુનામાં જુનો વિ. સં. ૧૧૬૩ (ધ. સ. ૧૧૩૭નો) અને નવામાં નવો વિ. સં. ૧૪૧૧ ધ. સ. ૧૮૫૫નો છે. આ કેખમાં જાલવાડ પ્રાંતમાં અને પ્રાંગધરાની રાજગાઢી ઉપરના ઝાંધા વંશની રાજ પરમપરાનાં નામો મળ્યા આવેલ છે. તેવાં નામો પૈકી રાણું અમરસિંહજી, રાણું ચંદ્રસેન, રાણું સુરદાસ, જાલા રાણગજી, જાલા અરજ્યસિંહજી, રાણું માનસિંહજી, જાલા દરપાલ, રાણું જસવતસિંહજી, રાણું રમાહે, રાણુંથી રામદાસ, રાણું અરજુનહે, રાણું રજુનીર, રાણું વરસંગહે વગેરેનાં નામો ખાસ ધ્યાનમાં લેવાં જેવાં છે.

આ તેમજ ભીજાં રાજાઓનાં, રાણુંઓનાં, તેમજ મંત્રીઓનાં નામો ઉપરથી પ્રાંગધરાના રાજકર્તાઓની વંશાવળી તૈયાર થઈ શકે તેમ છે. તેવી વિશ્વાસપાત્ર વંશાવળી તૈયાર કરવા મહેં આજમ કયુરેટરને ખાસ સુચના કરી છે અને પછી પ્રાંગધરા રટેટમાંથી તેમજ ભાઈ ચારણું પાસેથી મળતી વંશાવળી સાથે સરખામણું કરવી.

આજમ કયુરેટરે મેથાણું પાસે ને દુષ્પદ કુંડ તથા મંદીર નેચેલ છે તે ખરેખર જુની કારણીરીના નમુના હૃપ છે. ગાળા અને દુષ્પદ વચ્ચેનું ચંદ્રભાગ નદી ઉપરનું વિનાયકતું મંદીર પણ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવા નેતું છે કારણુંકે આ બાળુંમાં ગણુપતિ પ્રધાન હેવ હોય તેવા મંદિરો જવલેજ નેવામાં આવે છે.

આજમ કયુરેટર વ્યાસ રતનજી માધવજીને લાંનાં જુનાં સંસ્કૃત પુસ્તકોનો એક મુદ્રાટો ભંડાર તપાસેલો છે. આ પુસ્તકોને વિભાગવાર જોડવા વિગેરેનું કાર્ય હજુ ભાકી છે તેવા તેની ઉપયોગિતા બાખત ચોક્સ ખ્યાલ અલારે આવી શકતો નથી. લખુંખરા પુસ્તકો ખાલણેના કર્મકાંડ તેમજ યજુ પાગાંડિક સંબંધનાં છે.

આજમ કયુરેટર આ પ્રમાણે ને સંગીત કામ સતત કરે જાય છે તે ફિલ્મિના લક્ષ ઉપર

મુકવાને મહને ખુશી ઉપજે છે અને જે નવી ફ્રોડતો આપણે પ્રકાશમાં મુક્તી રાક્યા છુટ્ટે તે તેનેજ આભારી છે.

મહેં મધારા ગયા રીપોર્ટમાં જથુંચું છે તે અનુસાર મ્યુઝીયમનાંના ફ્લાય છવાયા ફ્રોડ-માંથી શૃંખલા બદલ છતિહાસ ઉભો કરવાની મહારી તીવ્ર મંજુષા છે, પણ તે બાબતમાં મહારે કયુલ કરું જોઈએ કે આજમ કયુરેટર મહને મદદ ન કરે તો તે કાર્ય બહુજ મુસ્કેલ યદ્ય પડે તેમ છે. તે કામ તરતમાં હું કાય કેવા ધાર્ય છે.

મેસર્સ જમનાદાસ અને હરખચંડ હિસાબ તપાસી કે તરદી લીધી છે તેને માટે તેમનો આભાર માનવાની હું આ તક લઈ છે.

આ મ્યુઝીયમનાં ધારાની કલમ ૭-૮-૬-૧૦ ને અનુસરીને આ વર્ષમાં મ્યુઝીયમની બે ઓડાનરી મીઠીગ અને એક ર્પેશીયક મીઠીગ ભરવામાં આવી હતી, અને તેમાં પસાર યોલા હરાવેનો નોંધ કલમ ૧૮ ને અનુસરાને મિનિટ મુક્તમાં કરવામાં આવેલ છે. આ સર્વની વિગત નીચે સુનન્ય છે.

શીંજ એન્ડ નિનરી મીઠીગ — તા. ૨૮-૬-૧૩.

વોટ્સન મ્યુઝીયમ મેનેનુંગ કમીશીની બીજી એન્ડ નિનરી મીઠીગ ઇલ ૫ ને અનુસરીને તા. ૨૮ જુલાઈ સને ૧૯૧૩ ના રોજ સવારના ૮૦ વાગે મ્યુઝીયમ હોલમાં ભરવામાં આવી હતી. નીચે લખ્યા મેમ્બર સાહેબો હાજર હતા.

૧ મે. ને. સ્લેડન બી. એ. આધ. સી. એસ. એન્ડ ૫ કુધી ગવર્નર ધન કાઠી વાવાડ — પ્રમુખ.

૨ આજમ પ્રાણુલાલ વર્ધમાન મોદી બી. એ. એલ એલ. બી. જુનાગઢ રોડ વકીલ સાહેબ.

૩ „ વિદૃલદાસ લુ. વીનેદી બી. એ. એલ એલ. બી. ભાવનગર રોડ વકીલ અને જોનરરી સેકેટરી.

૪ „ ત્રિભોવન એન. વેદ પાલીતાથ્યા રોડ વકીલ સાહેબ.

૫ „ હરખલાલ એસ. બદ્ધી બ્રોણ „

૬ „ લદ્મીરાંકર ને. બદ્ધી વઠવાથ્ય „

૭ „ ગિરનાશંકર વી. આચાર્ય બી. એ. કયુરેટર વે. મ્ય.

૮ ગધ મીઠીગનું ગ્રેસાઇંગ પસાર કરવામાં આવ્યું.

૯ એનરરી સેકેટરીનો વાર્પિં રીપોર્ટ રજુ થતાં સર્વાતુમતે મંજુર કરવામાં આવે.

- ३ सने १९१२-१३ नी सालनो आवक खर्चनो विभतवार हीसाअ रजु करवामां आवयो। अने तेज प्रभाषे सर्वानुभते मंजुर करवामां आवयो।
- ४ आजम प्राण्युलाल वी. भोटीजे दरभास्त करी के आजम जमनादास भाषुक्यां वण। वडील अने आजम हुरभयां गोपालग जसदणु वडीलने सने १९१२-१३ नी सालनो हीसाअ तपासवा भाटे भोटीटो नीमवा, आजम लक्ष्मीशंकर ने, भक्षी-जे सदरहु दरभास्तने टेका आयो अने ते उपरथी सर्वानुभते ते दरभास्त मंजुर करवामां आवी।
- ५ पालीताथा पासेना शेनुंजना हुंगर उपरना जैन हेवगोमांना लगभग ३० त्रीस शिक्षादेशोनां रमिंजा लेवानी सगवडता अर्थे आजम क्युरेटरने हुंगर उपरज २-हेवा हेवानी गोइवध भाटे शेठ आखुंदग कल्याण्युलनी पेठी उपर पत्र लजेल तेनो जवाब आवयो। होता ते वांची संभणाववामां आवयो। तेमा “तभारी भागधी मुज्जम आजम क्युरेटरने उपर रहेवानी सगवड थध शक्तो नही क्षत्यादि भत्तबनुं लभाई आववाथी नीचे रहीने हमेहां हुंगर उपर ज्वा आववानु तेमनु गेतानुं तेमज एक पटावणानु डोणा अर्थे तेमज ढांगाभाडाना भणाने इ। ४० स्पेशीयक ओन्ट तरीके मंजुर करवा ओनररी सेकेटरीजे दरभास्त करी। ते दरभास्तने रीत-सर टेका अपाया बाद वर्ष आभर अचत रहेती रकम विजेते तपासीने भांगधी मुज्जमनी इ। ४० नी रकम सर्वानुभते मंजुर करवामां आवी।
- ६ शिक्षा संबंध अर्थे भातामां अचत रहेती रकम चौकीना इ। ३-६-७ पगार अर्थे भातामां तुट्टा हेवाथी मुजरा लेवानी सर्वानुभते मंजुरी आपवामां आवी।
- त्यारभाद मे, प्रभुभ साहेबनो उपकार मानी भीटींगनुं काम भवास करवामां आवयुं।

स्पेशीयक भीटींग—ता. २७-१२-१३.

नं. ७१५४ (काठीयावाड एजन्सी ओरीस) ता. २२-१२-१३नो। पत्र तेज तारीजे ओनररी सेकेटरीने साने भज्यो। भे. एजन्ट हु धी गवर्नर साहेबे तेज दिवसे कीरटमसना तहेवारने लावे नगभावणी ज्वा भाटे विद्यय थवाना हेवाथी स्टेशन उपर भे. पसंनक आसीर्टं साहेब, के जेनी सहीनोज उपल्यो। पत्र आवेलो होता तेनी साथे आ आजतमां वातवित करी लेवामां आवी। तेमने कहेवामां आवयुं के भे. एजन्ट साहेब ठमधां बडार गाम रहेवाना छे अने आ आजत अहु ताकीहनी तेथा भीटींगमां तेओ साहेब प्रभुभस्यान लध शक्त तेम नयी। भे. पसंनक साहेबे जयुंहुं के भीजा भेजार्सो उदीगटने क्लक्टो भोक-लवाना भतना थाय तो भे. एजन्ट साहेब ते भतमां अहु खुशीयी सामेल थशे। :

આ બાબત બહુ તાકીદની હોવાથી કમીઠીના મેળસેંને આ બાબત તા. ૧૩ મીઓ જણુવવામાં આવી. પ્રાંગધરા વડીલ આજમ ભગવાનજી પ્રાંગધરા ગચ્છેલા હોવાથી મેળસેંનો મત એવો થયો કે શનિવારે માણિગ બોલાવવી અને દરમીખાન આજમ ભગવાનજીના કારકુન મી. લક્ષ્મીશંકરે આ બાબતના આજમ ભગવાનજીને ખરર આપવા. તેમને તાર તથા કાગળની નકલ આપવામાં આવી.

આ ગોઠવણું પ્રમાણે તા. ૨૬ મીઓ સરકદુલર કાઢવામાં આવ્યો અને તે અધા મેળસેંને દેરવવામાં આવ્યો. મે. એજન્ટ સાહેબ ફીરટમસના તહેવારોને લીધે બદાર મામ પદ્ધાર્યી હતા અને રાજકુમાર ડાલેજના મે. પ્રોન્સીપાલ સાહેબ પણ બદાર મામ હતા.

મીઠીગ વોટસન મ્યુઝ્નીયમ હોલમાં બ્યોરે ૨ બજે ભરવાનું ચોક્સ કરેલું હોવાથી તે સુજય મીઠીગ ભરાથી લારે નીચે સુજયના મેળસેં ઢાજર હતા.

આજમ ભગવાલાલ બી. કાળ બી. એ. જામનગર ર્ટેટ વડીલ પ્રમુખ ર્થાને.

,, વિઠ્ઠલદાસ લી. નીચેદી બી. એ. એલ એલ. બી. ભાવનગર ર્ટેટ વડીલ
અને એનરદી સેકેટરી.

,, અનુભાઈ એસ. હોટી જાદ્રાણાદ ર્ટેટ વડીલ.

,, નીચેાવન એન. વેદ પાલીતાણું ર્ટેટ વડીલ,

,, દરખલાલ એસ. અદ્ધી પ્રેણ „

,, લક્ષ્મીશંકર લી. અદ્ધી વઠવાણ „

,, જમનાદાસ માણેકયંદ વળા „

,, નીચેાવન એન. વેદ જસદાણ „ વતી

,, જમનાદાસ માણેકયંદ અનાણ „

૨૬. શ્રી જુનાગઢના વડીલ આજમ પ્રાલુલાલ બી. મોઠી વાંચી રજા ઉપર ગચ્છેલા
હોવાથી તેમના થીરરતેદાર મી. ભગવાલાલ લક્ષ્મીશંકરને મીઠીંગના ખરર આપવામાં આવ્યા
હતા. પરંતુ તે ગુદરથ ઢાજર ન હતા. તહેવાર સુજય આજમ કિયુરેટ જુનાગઢ
ગુઘેલા હતા.

મીઠીંગની શરવાતમાં મી. બી. લી. નીચેદીએ દરખાસ્ત કરી કે જામનગરના સુખ્ય વડીલ
આજમ એમ. બી. કાળને પ્રમુખ પદ આપનું. સદરલું દરખાસ્તને આજમ દરખલાલ એસ.
અદ્ધીએ ટેકો આપવાથી આજમ એમ. બી. કાળએ પ્રમુખપદ લિધું. ત્યારાણ એ. સેકે-
ટરીએ કલુંતાથી આવેલો તાર તથા પરંનલ આસીરટંક હું ધી પોલીટીકલ એજન્ટ સાહેબનો
પત્ર વાંચી સંભળોવ્યો તેમજ તેનો ચુજારાતી તરજુમો કરી બતાવ્યો.

- १ आजम लक्ष्मीशंकर नेहा अक्षीये दरभास्त करी के ओ। सेहेटरी आजम विकुलदास
७. नीवेदीने डेलीजेट तरीके पसंद करवा। सदरहु दरभास्तने आजम अनोपयंद
शवछामाइये अने दरभलाल एस. अक्षीये टेका आधो। अने सर्वांतुमते मंजुर
करवामां आवी।
- २ बीजे सचाल खर्च मंजुर करवा समझने हो। आजम अनोपयंद शवछामाइये
दरभास्त करी के जातपलत अने वर्षत माटे ओक सेन्ड क्लास टीक्लास नो। खर्च अने
नोकर माटे थड़ क्लास टीक्लास नो। खर्च अने त्यांनी रोकत दरभीयान बीजे परम्पराय
खर्च भुग्नीयम इंडमाथी मंजुर करवा। सदरहु दरभास्तने आजम दरभलाल
एस. अक्षीये टेका आधो। अने सर्वांतुमते मंजुर करवामां आवी।

प्रमुखनो। उपकार मान्या बाह भीटीग खलास करवामां आवी हती।

पहेली ओडीनरी भीटीग — ता. २१-२-१४।

पहेली ओडीनरी भीटीग ता. २। भी देखारीना रोज सचारना ८॥ अने भरवानी
हती ते वर्षते नीचे प्रभाष्येना भेझसरी हाजर हता।

- १ मे. ओजन्ट हु धी गवनर साहेब-प्रमुख।
२ आजम वी. श. नीवेदी भःवनगर वडील。
३ „ ओब. ओस. अक्षी ग्रेल „
४ „ ओब. ए. अक्षी वठवाण „
५ „ ओब. श. वेरा जसदण „
६ „ श. वी. आचार्य क्षुरेटर।

३८ १४ प्रभाष्ये डोरम पुर्व न थवाथी ता. १० भी भार्ये सुधी भीटीग मुखतवी राख-
वामां आवी।

ता. १०-३-१४ मुखतवी रहेली भीटीग आजरोज ८॥ अने भुग्नीयम होलमां भरवामां
आवी हती। नीचे प्रभाष्ये भेझसरो हाजर हता।

मे. ओजन्ट हु धी गवनर साहेब प्रमुख स्थाने।

- १ आजम प्राख्युलाल वी. मोही भी. ओ. ओब ओब. भी. जुनागढ वडील。
२ „ विकुलदास श. नोवेदी भी. ओ. ओब ओब. भी. भाव. „
३ „ दरभलाल एस. अक्षी ग्रेल „
४ „ लक्ष्मीशंकर नेहा अक्षी वठवाण „

- ૫ „ જમનાદાસ માણેકચંદ વળા „
 ૬ „ હરભયંદ લ. વોરા જસદથ „
 ૭ „ જમનાદાસ માણેકચંદ બળથ્ય „
 ૮ „ ગિરજાશંકર વી. આચાર્ય ખી. એ. કયુરેટ્ર.

આ મીઠીગમાં નીચે પ્રમાણેતું કામકાજ કરવામાં આવ્યું હતું.

૧ તા. ૨૮ જુલાઈ ૧૯૧૩ ને દીવસે ભગેલી એડાનરી મીઠીગમનું, તા. ૨૭ ડિસેમ્બર ૧૯૧૩ ને દીવસે ભગેલી એકસ્ટ્રા એડાનરી મીઠીગમનું તેમજ તા. ૨૦ માં ફેફુલારી ૧૯૧૪ના રોજ મુલ્લાની રહેલી મીઠીગમનું રોજકામ મંજુર કરવામાં આવ્યું.

૨ નીચેના સુધારા વધારા સાચે બનેટ એસ્ટ્રીમેટ મંજુર કરવાનો ઠરાવ થયો.

(અ) તા. ૨૭મી ડિસેમ્બર ૧૯૧૪ના રોજ ભગેલી એકસ્ટ્રા એડાનરી મીઠીગે કરેલા ઠરાવ અનુસાર ડેલીગેટ તરીકે એનરી સેકેટરી કલાકત્તે ગગેલ લારે થગેલા ખર્ચેના હા. ૩૧૫-૧૫-૦ ને આગળ ઠરાવ નંબર ૬માં બતાવ્યા પ્રમાણે બંદોખસ્ત કરવો.

(બ) ૭૫૦મણી ખર્ચ માટે મંજુર થગેલા હા. ૧૫૦ ને બદલે હા. ૩૦૦ મંજુર કરવા કે જેથી વાપિંક રિપોર્ટ ગુજરાતીમાં તેમજ ઠરાવ નં. ૭માં સુચયબા મુજબ ઈગ્રેજિમાં પણ છપાવવા પુરતા ખર્ચનો સમાવેશ થઈ નથી.

(ક) ચાલુ વર્ષમાં (પ્રેમ સાયન) પાલીતાણા જાહેરાનું નથી તેથી ખર્ચત રહેલા હા. ૪૦ આવતા વર્ષમાં આજમ કયુરેટ્રને ખરચવા માટે મુસાફરી ખર્ચ ભાતામાં ઉમેરવા.

(દ) ઉપર મુજબના સુધારા વધારાને પરિષ્યુામે બને બાજુના સરવાળામાં જરૂર જોઈતો સુધારો કરવો.

૩ સને ૧૯૧૪-૧૫ની સાલ માટે મેનેળંગ કમિટીના નીચે પ્રમાણેના મેમ્બરો સર્વાંતુ-મતે પસંદ કરવામાં આવ્યા.

૧ મે. એજન્ટ કુંભી ગવર્નર ડિન કારીયાવાડ પ્રમુખ (હંદાની રૂએ).

૨ રાજકુમાર કેલેજના મે. પ્રી-સીપાલ સાહેબ હંદાની રૂએ.

૩ સ્વ. જુનાગઢ રોડ વડોદરા સાહેબ.

૪ „ જામનગર „

૫ સ્વ. ભાવનગર રેટ વકીલ સાહેબ.

૬	, અંગધરા	"
૭	, ગોંડલ	"
૮	, લાદરાખાદ	"
૯	, પાલોતાચું	"
૧૦	, પ્રોણ	"
૧૧	, વઠવાચું	"
૧૨	, માલુવદર	"
૧૩	, ચાચુટેવળી	"
૧૪	આજમ સુગુવાળાના	"
૧૫	, કશુરેટર વે. ચુ.	

સ્વરથાન ગોંડલના રેટ વકીલ સાહેબનું નામ આ પણે નહું ઉમેરવાના કારણું તરીકે ઓનરરી સેકેટરીએ દરખાસ્ત કરી કે નાચું ભરનાર રેટ તરીકે ગોંડલ પણું છે અને જો કે ત્યાંના રેટ વકીલ આંહી રહેતા નથી તો પણું રેટ વકીલ તરીકેનું બધું કામ-કાજ તેજો કરે છે તેથી તેઓને પણું કમિટી ઉપર રાખવા જોઈએ. આ બાબતમાં સહુ મેમ્બરોના ભત લેતાં તે દરખાસ્ત સર્વાનુભતે મંજુર કરવામાં આવી.

૪ ભાવનગરના રેટ વકીલ આજમ વી. જી. ક્રિસ્ટેને એન. સેકેટરી તરીકે આવવી સાથ ભાટે કાયમ રાખવા આટેની દરખાસ્ત આજમ પી. વી. મોહિ જુનાગઢ રેટ વકીલે કરી અને તે સર્વાનુભતે મંજુર રાખવામાં આવી.

૫ ચને ૧૪૧૩-૧૪નો હીસાખ પણું ઢાલના. એડીટરો આજમ જમનાદાસ માણેકચંદ તથા આજમ ફરખચંદ જી. વોરાએ તપાસવો એમ દરાવવામાં આયું.

૬ હેડ નં. ૫ માંથી રૂ. ૫-૦-૦ હેડ નં ૧ (કંઈઝં ખર્ચ) માં રીપોર્ટરીએ કરવા મંજુરી આપવામાં આવી.

૭ મ્યુનિયમનો વાધિક રીપોર્ટ ગુજરાતીમાં છપાયછે તે ઉપરાં થિયેજમાં છાપવાનો દરાવ કરવામાં આવ્યો. અને તેને ભાટે બનેટમાં છપામણી ખર્ચ ખાતામાં રૂ. ૫૦ વધારે મંજુર કરવામાં આવ્યા.

૮ દલ ૧૧ મુજબ દુંડિયન મ્યુનિયમની પહેલી શતાબ્દીની ઉજવણી પ્રસંગે ઓનરરી સેકેટરી કલકતા ગયા હતા લારેનો રીપોર્ટ મ્યુનિયમનાં રેકંડ ઉપર મુક્કેનો અને વાધિક રીપોર્ટમાં તેને દાખલ કરવા માટેનો દરાવ કરવામાં આયે.

૬ કલકતાની મુસાફરી દરમીયાન ચેલા અર્થના રૂ. ૩૧૫-૧૫-૦ નું બીલ મંજુર
કરવાનો હરાવ કરવામાં આવ્યો.

પ્રમુખને હિપકાર ભાની મીટીંગ બરખાસ્ત કરવામાં આવી.

આજમ ક્ષેત્રએટનો આ સાલ (ધ. સ. ૧૪૧૩-૧૪) નો રીપોર્ટ આંકડે કૃતે આ સાથે
સામેલ રાખેલ છે.

આ સાલમાં મુશ્કીયમભાં કે નવો સામાન સંઅહ કરવામાં આવ્યો છે તેનું લીટ આ
સાથે આંકડે છે રાખ્યું છે.

આ સાલનો હીસાથ તથા સરવૈયાં આંકડે ૫-૬-૭મે આ સાથે સામેલ રાખેલ છે તે
ઉપરથી જથુાણે કે ધ. સ. ૧૪૧૩-૧૪ માં કુલ અર્થ રૂ. ૧૪૧૮-૧૦-૦॥ થયું છે અને
તે અનેટમાં તેમજ તા ૩૭-૧૩-૧૩ના રોજ મળેલી એકરદ્દી ઓડીનરી મીટીંગમાં મંજુર
ચેલાણી રહેનાં અંદર છે.

આ સાલમાં આ મુશ્કીયમ જેવા આવનારાઓની સંખ્યા એકદિન ૧૩૮૪૩ની છે જેની
રેણ્ટની સરેરાસ ૧૮૧૩૩ની આવેલે,

તા. ૧૮-૭-૧૪

સુ. રાજકોઠ

Vithaldas G. Trivedi

ઓ. સેક્રેટરી વે. મ્યુ. ઓ. એ.

ચાંક ૧.

સને ૧૯૧૩-૧૪ એટલે તા. ૧-૪-૧૩ થી

તા. ૩૧-૩-૧૪ સુધીનો રીપેર્ડ.

આજમ મેહેરખાન વોટસન ભ્યુક્ઝોયમ ઓફ એન્ટીક્વોટીઝની
મેનેજેંગ કમિશના ઓનરરો સેકેટરી સાહેબ

મુ. રાજકોટ.

વિ. ને સને ૧૯૧૩-૧૪ની સાલનો રીપેર્ડ નીચે પ્રમાણેનો રંજુ કરવા રજા લડું છું.

ડિસ્ટ્રીક્ટ.

૩. ચાલુ સાલમાં નવેંઅર ડિસ્ટ્રીક્ટમાં, ક્રાંગઘરા હળવદ બાજુમાં અને જનેવારીમાં મીઠીંગ ઉકેલ્યા બાદ દેખુઅારી અને માર્યમાં પાલીતાચૂ પાસેના રોનુંન ઉપરના લેખો છાપ-વાતું ધારેલ. તે અતુસાર તા. ૬-૧૧-૧૩થી તા. ૧૬-૧૩-૧૩ સુધી ક્રાંગઘરા હળવદ બાજુમાં ૧ માસ અને ૧૪ દીવસની મુસાફરી કરી. મીઠીંગ જનેવારીમાં ભરવાની સગવડ ન હાવાયી તા. ૨૧ મીઠેદેખુઅારીના રોજ ભરવાતું ચોક્સ થયું તેથી ત્યાં સુધી રોકાધ રહેતું પડ્યું. તા. ૩૧ મી એ પણ ડોરમ પૂરું ન થવાયી તા. ૧૦ મી માર્ય ઉપર મીઠીંગ મુલ્લની રાખવામાં આવી તેથી સાલ પુરી થવા આવી હતી તેથી દરમ્યાનના વખ્તમાં એટલે તા. ૨-૩-૧૪થી તા. ૬-૩-૧૪ સુધી દિવસ ૮ વસાવડ તથા આસપાસના ગામોમાં મુસાફરી કરી. મીઠીંગ ઉકેલ્યા બાદ પાલીતાચૂ જરૂર ધારું હતું પરંતુ ત્યાં પેગ હોવા સર્વા લાંના મે. એડમોનીસ્ટ્રેટર સાહેબ તરફથી ના લખાઈ આવતાં વાયવ્ય હાલાર તરફ એટલે કે લેડીયા બાળમાં બાજુ તરફ જવાનો નિશ્ચય કરી લાગતાં વળગતાં સ્ટેટો તરફ ખરર લખી મોકલીને તા. ૧૬ માર્ય ૧૯૧૪ના રોજ ઉપડી તા. ૪થી એપ્રીલ સુધી મુસાફરી કરી હતી. એટલે પરિષ્યુને આપ્યો સાલમાં એ મહીનાને બાદ દીવસની મુસાફરી થઈ શકી.

કાયદો.

૩. ચાલુ સાલમાં તૈયાર કરવાનાં ભાષણો નેમ નેમ તૈયાર થતાં જરો તેમતેમ અનુકૂળ-તા પ્રમાણે છપાવીને સાયરફાધારને તેમજ અન્ય સંસ્થાઓને વાર્ષિક રીપેર્ડની માફક પુરાં પા-દ્વારાં આવશે. અણોકના લેખના પહેલા એ વિભાગ છપાઈને તૈયાર આવી ગયો છે પરંતુ

ત્રીજો વિભાગ આવતી દીવાળી બાદ છપાઈ તૈયાર થશે લારે નથે વિભાગ સાચે બંધાવીનેજ વેચવામાં આવશે જેથી તે પુરસ્કારના આડારમાં સુરક્ષિત રહે.

પ્રેક્ષકો.

૪. તા. ૩૪ મી ડાસે. ૧૫૧૪ ના રોજ સોરઠ પ્રાતના ચોલીટીકલ એજન્ટ લેઝ. એચ. ડાયલ્ફ્યુ. એક સાહેબ મ્યુઝીયમ જોવા પદારેલ. તેઓ સાહેબ પ્રાચીન ધર્તિહાસ તરફ સારો શોઅ ખરાવે છે અને મ્યુઝીયમમાંના પ્રાચીન શિક્ષાઓ તેમજ પુરસ્કારો બહુજ રસપૂર્વક જોયા.

ઉપયોગી પત્ર વ્યવહાર.

૫. અમદાવાદથી રા. રા. ડેશવલાલ હર્ષદાય દુનિ અમદાવાદ પાસેના ગામ અડાનજમાંથી નીકળેલી બોલ મૂર્તિની બેસણી ઉપરના લેખનો ફોટોઆફ મોકલ્યો હતો. જે ઉપરથી તેનું અક્ષરાત્મક પથારાંકિત કરી મોકલ્યું હતું. પાછળથી ખાસ માગણી ઉપરથી તેઓ સાહેબે તે ફોટોઆફ મ્યુઝીયમને બેટ તરીક મોકલી આપ્યો હતો.

૬. ઉપર જલ્દ્યાખ્યું તે પ્રમાણે ૨ માસ અને ૮ દીવસ ડિરટોક્ટમાં ફરવાનું થયું તેમાં ૭૩ ગામો જોવાં તથા રેલ્વેની મુસાફરી બાદ કરતાં કુલ ૧૭૪ ગાઉની મુસાફરી કરી છે. આ ખાખતનું રથળ તેમજ તારીખવાર પત્રક આ સાચે અંદર રંગે સામેલ રાખેલ છે.

૭. આ સાલમાં મુસાફરી દરમીયાન લેખનાં રખિંગો છાપી જોવા સિવાય બીજું શું શું જોયું તથા શોશે. સામાન સંગ્રહિત કર્યો તે પછું અંદર ૨ના પત્રકના આસન ૧૦ મામાં હેખાયું છે.

૮. આ મુસાફરી દરમીયાન ૪૩ લેખનાં રખિંગો તે તે જગ્યાએ જઈ છાપી જોવાની ધારણા હતી. તે પૈકી ૩૪ લેખનાં રખિંગો લીધાં જ્યારે બાકીના જણું લેખો (ચંદ્રાસરના તળાવ કાંઠોના) મળ્યા નહીં. ઉપરાત ૩૩ લેખો આજ પર્યન્ત નહીં જણુવામાં આવેલા જેવા તદ્દન નવા મળ્યા. આ બધા લેખનાં રથળ, માપ, વિગેર વિગતવાર હકીકતવાળું પત્રક આ સાચે અંદર ઉંગે સામેલ રાખેલ છે. નવા મળેલા લેખનાંથી ડેટલાક ધણ્યા પ્રાચીન તેમજ મૌલિકાસિક દાખિયે બહુ ઉપયોગી નીકળ્યા છે જે બધાનું જાવિસ્તર વિવેચન પ્રત્યેક ગામના વર્ણનની સાચે આપવામાં આવશે.

૯. મુસાફરી દરમીયાન જોગેલી જગ્યાએનું તેમજ છાપી લીધેલા લેખનાં જરૂર જોઈતું વર્ણન પથારાંકિત તૈયાર કરેલ છે તે આ નીચે આપવા રજા લઈ ૪૭.

૧૦. ચંદ્રાસર—પ્રાંગધરાના મહાલ સીયાપુરનું મુખ્ય ગામ સીયાપુર જે વદ્વાળું

ક્રાંગપરા વર્ષેની રેલે ભાઈન ઉપર આવેલું છે લાયી પૂર્વમાં ૧ માધ્યમ છેટે પ્રસિદ્ધ ચંદ્રાસર તળાવ છે તે ઉપરથીજ આ ગામડાતું નામ પણ ચંદ્રાસર પડેલું હોય જોઈએ. આ ગામડું પણ ૧૭૦૦ (વિ. સં.) લગભગમાં વર્ષું હોય જોઈએ એમ નોંધ પૈકીના આંદીના તળાવને કાંઈ પડેલા પાળીયામાંના વિ. સં. ૧૬૮૭ના લેખમાંના “માને ચંદ્રાસર” શાખા ઉપરથી ચોક્સ યાદ છે.

આંદી પાંચ લેખો હોવાનો નોંધ હતો તે પૈકીના ખુદ તળાવના એ લેખ મળ્યા પણ આકીના કાંઈના એ પાળીયા દરેક વિ. સં. ૧૬૮૭ની સાલના તેમજ અભિ ખૂબે શિવળીની ડરામાંનો વિ. સં. ૧૭૦૧ની સાલનો એમ નથું લેખો મળ્યા નહીં.

પાંચ લેખો પૈકીના જે એ મળ્યા તેતું જરૂર જોઈતું વિવેચન નીચે આપેલ છે. ૧

નં. ૧—આ લેખ ચંદ્રાસર તળાવના દક્ષિણાદ આરા તરફ પાણી આવવા ભાડે પાછી બાધેલી નાળ છે તેના છેક દક્ષિણાદ છેડા ઉપર ગરથી તરીકે બાધેલી પથ્યરની જાળ છે તેની ઉપર છે. આ લેખનું અક્ષરાંતર નીચે મુજબ છે.

૧ સંવત ૧૫૩૪ વર્ષે ફાલગુણ ચુદિ . . સોમે . . મનોહરં
તડાગંચ। કારિતં દર્મ ગોત્રિણા

૨ ..... સત્વાનાં શાંતયે નૂં દીપવંદ્રેણ ક્ષેત્રિણા ૧
ભાવાર્થ—પ્રાણીઓની શાંતિ ભાડે આ મનોહર તળાવ ફર્ખ ગોત્રી દીપ-
ચંદ્ર નામના ક્ષેત્રાંથી કરાયું.

નં. ૨—તેજ તળાવના ઉત્તરાદ આરા તરફની નાળના પૂર્વાદ ટોડા ઉપર આરસમાં તળાવનો શુંધુંદાર કરાયા સખાંનો વિ. સં. ૧૬૧૧ની સાલનો લેખ છે.
આ લેખની પંક્તિ ૪થીના અંતમાં લેખેલ છે કે—

મહારાણાથી ૭ ચંદ્રસિંહજી પૂર્વે થા તેઉયે પોતાના નામથી આ
ચંદ્રાસર તળાવ કરાયું તેનો શિલાલેપ દક્ષણ દિસા તરફ
પાણી આવવાની નાલી છે તેના ભારવટ ઉપર આ અક્ષર લયેલ

૧ આ પ્રમાણે પ્રત્યેક જગ્યાએથી ભગેલા શિલા લેખોનું વર્ણન તે તે ગામવાર આપવામાં આવશે. તે વર્ણનમાં લેખ પત્રક પાછળ આંકડ ઉંચે આપેલ છે તે પૈકીની કદીકતનો સમાવેશ કરેલ નથી તેથી ચોક્સ ર્થળ, માપ, ભાષા વિગેર ભાડે તે પત્રક જેતા જવાતું છે, લેખોના નંબરનો આંકડો છે તે પણ તેજ પત્રક માંહેલોજ છે.

છે. સંવત ૧૬૨૪ વર્ષે ફાલ્ગુન શુદ્ધ ૯ સોમે । શલોક । ચંદ્રા-
હરં તડાગંચ કારિતં દર્મે ગોત્રીણા ॥ સત્ત્વાનાં શાંતયે નુના
દીપચ્ચેણ ક્ષત્રીણા.

ભાવાર્થ — ..... મહારાષ્ટ્રાશી રખુભલસિંધળયે વજીર જાડેલ સાંગાળને
હુકમ કરી આ તળાવનો અલોદ્ધાર કરાવ્યો ۔ .....

ઘોંભે ગેઝેટીઅરના કાહીયાવાડ વિભાગવાળા વોલ્યુમમાં પાને ૬૫૬ મે સીયાના વર્ણન
પ્રસંગમાં લખેલ છે કે “સીયાથી પૂર્ણ ૧ માધ્યલ ઉપર ધ. સ. ૧૬૨૪માં રાજ ચંદ્રસિંહળ-
એ બંધાવેલું ચંદ્રાસર નામનું એક ઢિક ઢિક મહાઠું તળાવ છે.” તેજ પ્રમાણે અદારસાઃ
કાહીયાવાડ સર્વ સંગ્રહમાં પણ પાને ૫૫૬ મે લખેલ છે.

ઉપરાત જેમસ બરનેસ હૃત મુંશદ પ્રલાકારની પ્રાચીન વરતુઓનું સુધારણાં લીધ (Re-
vised list of the antiquarian remains in the Bombay presidency New
Imperial Series Vol. XVI) નું જમ્પોરીયલ સીરીઝ વોલ્યુમ ૧૬ માં પાને ૨૪૧ મે
લખેલ છે કે “સીયાથી પૂર્ણ ૧ માધ્યલ ઉપર હળવદના મરહુમ રાજ ચંદ્રસિંહળએ સંવત
૧૬૬૫ માં બંધાવેલું ચંદ્રાસર નામનું તળાવ છે. સંવત ૧૫૨૪ નો લેખ તે તળાવના એક
પથ્યર ઉપર છે તે નાચે મુજબ છે.

ચંદ્રાહારં તડાગંચ કારિતં દર્મે ગોત્રીણા ।

વૃથાણાં શાશ્વયે ન્યૂન ચંદ્રરાધન ક્ષત્રીણા ॥

મુંશદ ગેઝેટીઅરમાં તો અલોદ્ધારના લેખ (નં. ૨) માં પંક્તિ પાંચમીએ ને સંવત
૧૬૨૪ લખેલ છે તેને પરંતુ સન માની ધ. સ. ૧૬૨૪ લખેલ હોવા જોઈએ. જ્યારે બરનેસ
સાહેભવાળા અથવા અથવા લેખની નકલ આપી છે તેમાં સંવત ૧૫૩૪ લખેલ છે છતાં સંવત
૧૬૬૫માં તળાવ બંધાવ્યાનું લખ્યું છે તે અગ્નાયભીવાળું છે.

મનોહરં ને અદ્દે ચંદ્રાહારં લખેલ છે તે પણ અલોદ્ધારના લેખની જુદી ઉપરથી લ-
ખાઓલું હોય જોઈએ. નં. ૧ વાગો લેખ જોકે અરપણ છે તો પણ સંવતવાળા ભાગ ચોખ્યો
છે અને સંવત ૧૫૩૪ નિઃશાંક વાંચી રક્ષાય છે છતાં અલોદ્ધારમાં ૧૫૩૪ને અદ્દે ૫૬૨૪ કેમ
લખેલ હરો એ સમજાતું નથી. ચંદ્રાહારં ઉપરથી ચંદ્રાસર અને ચંદ્રાસર તે ચંદ્રસિંહળનું
બાંધાવેલું હોય જોઈએ એમ પ્રયત્ન માની લીધું અને ચંદ્રસિંહળ ધ. સ. ૧૫૪૪થી ૧૬૨૮
સુધી એટલે કે વિ. સં. ૧૬૪૦ થી ૧૬૮૪ સુધી રાજ્યાસન ઉપર ડાતા તેથી ચંદ્રસિંહળનો
સમ્ય બર્ધ ગેસનો આથુના માટે નકલ કરનારે સંવત ૧૫૩૪ને બદ્દે સંવત ૧૬૨૪ લખ્યા

હોય એમ માનીએ તો પણ ૧૬ વર્ષનો હેર રહી જાય છે (કારણું ચંદ્રસિંહજી સંવત ૧૬૪૦માં ગાઠીનથીન થયા) એટલે આ ખુલ માટેની તેવી કથાપના પણ પથાર્યું માની શકાય નહો.

આ સિવાય પણ આ તળાવ મહારાણું ચંદ્રસિંહજીનું બંધાવેલ નથી એમ માનવાને ખીલં ત્રણું સલગ કરશો છે.

(૧) તળાવ બંધાવનારું જોત્ર દર્મ રીતે લેખમાં લખ્યું છે (દર્મ ગોત્રિણા)

જ્યારે ક્રાંગધરાની ગાડી ઉપરના જાલાઓ મહેવાણુંની એક શાખા પૈકીના છે અને તે મહેવાણું ‘માહેંદ્ર’ જોત્ર છે એમ બોખે જેણેટી અરમાં લખેલ છે. (૫. ૪૨૦).

(૨) તળાવ બંધાવનારના નામ તરીકે દીપચંદ્ર રૂપથ રીતે લેખમાં આપેલું છે. આ દીપચંદ્ર કાણું અને કથાનો હશે એ બાનત હજુ કાંઈ જાણું નથી.

(૩) દીપચંદ્ર પણી ક્ષેત્રિણા નહો પણ ક્ષેત્રિણા છે અને તે કથા શાખાની તૃતીયા (એક વચ્ચન) છે તે ધ્યાનમાં લેવા નેતું છે. આજ પર્વત ક્ષેત્રિણા વંચાવાનું કારણું એ છે કે ક્ષણની ભાત્રા ઉપર નથી પણ પાછળ છે (થક) એટલે તે સફળ ધ્યાનમાં આવે તેમ નથી. આજ લેખમાં હે, નો, ગો, હે અને દ્રો એ બધે હેઠાણું ભાત્રા ઉપર છે હતો આ ક્ષણની ભાત્રા પાછળ લખવાનું શું કારણું એ સવાલ સફળ ઉઠે એવો છે પણ તેનું સમાવાન રબિંગ જોવાથી થશે કે ઉપરની લીલીમાંનો ક્ષણની ઉપરનો અક્ષર ર્મે એટલો બધો નીચો આવી ગયો છે કે ક્ષણની ભાત્રા ઉપર લખવા પૂર્તી જગ્યા રહી નથી. તેથી રૂપળ સંકોચથી ભાત્રા પાછળ કરેલી હોવો જોઇએ. ક્ષેત્રિણા એ ક્ષેત્રિનું તૃતીયા એકવચ્ચનતું હૈ છે અને ક્ષેત્રિન્નો અર્થ નેને ક્ષેત્ર (ખેતર-જમીન) છે એવો થાય છે એટલે દીપચંદ્ર કાંઈ મંડાટો રાજી નહો પણ સાધારણ જમીનદાર ગરાસીએ વિગેરે વગંનો માખુસ હોવો જોઇએ.

૧૨. સીથાપુર—ક્રાંગધરા રટેટના સીથાપુર મહાલતું મુખ્ય ગામ છે. તે ક્રાંગધરાથી અભિ ખૂબે ૧૩ માછલ અને વદ્વાણુથી વાયવ્યમાં ૧૩ માછલ ફેટે છે. ગામને કરતો ગઢ છે ને રાજસાહેબ રણમખસિંહજીએ ધ. સ. ૧૮૪૬ લગભગમાં બંધાવાનું લખ્યું છે. આંહીથી નીચેના ચાર કેખો તથન નવાજ મળ્યા છે.

નં. ૩-સમય વિ. સ. ૧૮૬૩ શાકે ૧૭૨૮ માધ્ય વદી ૧૩ ચુણ.

ભાવાર્થ—મહારાણુંની અમરસિંહજી રાજ્ય કરતા હતા (ધ. સ. ૧૮૦૪-૪૩) અને વણુર પહે જાણે સુરાળ હતા તે વખતે આ શિવ મંદીર મંત્રાંગ પરતાપગરે રા. ૧૫૦૪૫ ખરચીને કરાયું છે.

નં. ૪-સમય વિ. સં. ૧૮૬૩ શાકે ૧૭૨૮ માધ વદિ ૧૫ ગુરુ.

ભાવાર્થ — મહારાણાશી અમરસંઘળના રાજ્યમાં મહાતથી પરતાપગરે જોને સીધામાં વાવ ચણુંવી છે તેનો અરથ હૈ. ૧૪૭૩૫ ચ્યાં. સલાટ અર-જણુ મુલાણે વાવ ચણી છે.

નં. ૫-સમય વિ. સં. ૧૭૦૧ શાકે ૧૫૬૬ આપાઠ સુદુ ૨ બોમવાર, પુષ્પ નક્ષત્ર, હરિ-પણ ચેંગ.

ભાવાર્થ — પાદરાહથી શાહજહાન (ઇ. સ. ૧૬૩૭-૪૮) હેરાપતિ મહારાણાશી ચંદ્રસેનના સુત વળરાતથી અમરસંઘળ (ઇ. સ. ૧૬૩૪-૪૫) ના રજ્યપુત્રથી સીધામાં પરમારથી લીખડ સવાના કુંઠુંખમાં લીખડ ગોઈએ (ગોવા) એ તેણે કરાવ્યું. તેણે ચણુનાર ગજધર રામણ આણ્ણુંદ.

નં. ૬-સમય વિ. સં. ૧૭૦૪ વૈશાખ સુદુ ૩.

ભાવાર્થ — સતીનો પાળીયો છે તે ચતો પડેયો છે તેથી શહવાતના ભાગ સિવાય નયો. ધસાઈ ગયો છે તેથી સતીનું નામ રૂપણ વંચાતું નથી.

૧૨. એડાનુ — વઠવાણુ તાથાના તેજ નામના મહાલનું મુખ્ય અથક છે. તે વઠવાણુથી વાયવ્યમાં ૧૫ માધ્યમ અને ક્રાગધરાથી દૃક્ષિદે ૧૩ માધ્યમ થાય છે. રાજેણના સમયમાં એટલે કે ઇ. સ. ૧૬૩૦ લગભગમાં આંહીના રાજ્યધાની હતી અને તેને લાધે ગમમાં જુને બાધેલો મ્હોડો દરખારગઢ છે. આંહીના ૪ લેખ પૈકીના પહેલા એ એટલે કે નં. ૭ અને ૮ ઉપરોક્ષી છે.

નં. ૭-સમય (તકરરી) વિ. સં. ૧૧૪૧-૧૭૪૧.

ભાવાર્થ — આ એક સતીનો પાળીયો છે અને તે ધળોાખરો ધસાઈ ગયો છે પણ ઉપરનો ભાગ વંચાય છે. એડાનુ જેઝેનીબરમાં આ લેખ સંબંધમાં પૃષ્ઠ ૫૧૫ મે લખેલ છે કે વિ. સં. ૧૧૪૧ શાકે ૧૦૦૬ આવણુ વદુ ૨ ને દિવસે જોથી વિદાની મા સતી યધ. લેખનું રખિંગ જોતાં સંનત ૧૧૪૧ નહીં પણ ૧૭૪૧ હોય એમ લાગે છે તેમજ શાકે ૫ણુ ૧૦૦૬ નહીં પણ ૧૬૦૬ છે. પ્રથમ દળરના અંક તરીકેના એકડાનું ઉપરનું મીડું કાટેલું છે જ્યારે સોના અંક તરીકેના સંદ્રિય એકડાનું ઉપરનું મીડું બરોઅર બંધ કરેલું છે તેમજ નીચેનું પાંખું પણ બરોઅર એકડા તરફ લાય છે. નાચે આડા

જેવું છે તેથી તે પાંખું પાંખું જમણી બાજુ વળ્યું હોય એમ ભેટ યાય છે તેને લીધેજ સાતડાને બદલે એકડો વંચાયો હરો. શાકેના અંકમાં પણ બીજો શતકનો અંક જુની ટ્યુનો છગડો છે અને મોડું નથી એમ રૂપ હેખાય છે. ઉપરાત ભાસ પણ યોટો વંચાયો છે. ત્રીજી લીટીમાં ... શ્રી સૂર્યે પછી અને છેવઠના કુણા પદ્ધતિ ... ની વચ્ચમાં ચારજ અક્ષરનો સમાસ (લભી શક્ય તેઢીલી જગ્યા) છે તેમાંથી છેવઠના એ માસે છે અને બાકીના એ આગલ્યા આસો છે એટલે આવળ માસે એમ પાંચ અક્ષરનો સંભવ છેજ નહોં. એકંદર ભાસા પણ અશુદ્ધ છે તેથી વિ. સં. ૧૧૪૧ ને નહોં પણ ૧૭૪૧ નોજ હોયો જેઘણે એમ ખાતી યાય છે.

નં. ૮-સમય વિ. સં. ૧૫૪૪.

ભાવાર્થ — આ પથ્યર દ્વારા એ કટકે પુલેશ્વરની તેરીથી અમિત દિશાએ આશરે ૧૫-૧૬ કંમને છેટે પડેલો છે. આ બને કટકાને દરખારગઢમાં સુકૃતી દેવ-રાવવાની પુરી જરૂર છે કારણું નહીંતર કાળાંતરે ચુમ યધ જરો. આ પથ્યર કોઈ મંદિરની ઉપરની શાખનો હરો એમ તેમાં લખેવી હકીકત ઉપરથી સિદ્ધ યાય છે. જાલાવાડ તોળ ભાગના ધરણી રાંધુણી સુરેદાસના મરણ નિમિત્તે તેની માતાશી પુરાદેશે કઠીયા નોટા પાસે આ તેરી કરાવી. આ સુરેદાસ તે કુઅના રાણુણી વાધોળના દીકરા સુલતાનજ અથવા સરતાનજ હોવા જેઘણે એમ યોગ્યે ગેજેટીઅરમાં લખ્યું છે.

નં. ૭-૧૦-કારસ્તાનમાં ખોણની મસ્તિમાં સામે ઉપરાડપર ગુજરાતી ભાષામાં લખેલ છે તેમાં ઉપરનામાં વિ. સં. ૧૭૬(૬) છે અને તેની નીચેનામાં સંવત છેજ નહોં. ઉપરથામાં જાલા રાસંગજ (રાયસંધજ) તસ્યસુતશ્રી અરજખસંધજનું નામ છે. નીચેનામાં દ્વારક વચ્છ, અવણુ, માણુક, કરપારામ છલાદિ નામ સિવાય કાંઈ ખાતીપૂર્ક વંચાતું નથી.

૧૩. વેળાવદર — જોડું તાખાતું લાંથી પશ્ચિમમાં ૩ ગાડ છેટે આ વેળાવદર આવેલું છે. ગામની અંદર નૈઝલ દિશા તરફ જુની વાવના પહેલા મતવાલામાં એક માયોડું ઉંચો લાંખા બારવઠના પથ્યરમાં આ લેખ છે.

નં. ૧૧-સમય વિ. સં. ૧૫૪૪ શાકે ૧૪૫૬ વૈશાખ જુદ ૫ શું. અને સંવતના છેલા આંકડાએ ઘસાઈ ગયા છે.

ભાવાર્થ—આમાં ગુજરાતના પાદશાહ બદાદુરશાહ (ઇ. સ. ૧૫૨૬-૩૬)નું તેમજ રાયાનિક રાજ રાણુથી માનસંગળ (ઇ. સ. ૧૫૨૩-૬૪)નાં નામ છે. આ રાણુથી માનસંગળ તે રાણોળના ક્રષ્ણ પુત્રમાંથી જ્યેષ્ઠ હતા. સતરા (સથવારા) કુંઝઅની કોઈ બાઈએ વાવ કરતી છે એવો ભાવ નીચેના ભાગમાંથી નીકળે છે. પદ્ધતર ખુખરો છે તેથા ધર્માખરો લેખ અવાઈ ગયો છે.

૧૪. રાવળીયાવદર—આ ગામ પ્રાંગધરા તાખાતું છે અને તે વેળાવદરથી વાયવ્યમાં ૨ ગાડ ફુર છે. આંધી પાદરમાં શંકરદેરી પાસે ૧૭૨૬ ની સાલનો બોડીયા અક્ષરનો પાળાયો છે તેમાં (રવલઅવદર) રાવળીયાવદર એવું ગામતું નામ લખેલ છે. આ ગામથી દક્ષિણમાં એકાદ ગાડને છેટે જુનું રખ્ય નામતું ગામડું ફુર તેમાંતું રખ્ય માતાજીનું મંદીર હજુ ઉણું છે. આસપાસ ઘટા સારી છે. માતાજીનાં ધર્માખરાં રથાનકેની આસપાસનાં જાડો કાપવાની મના હોવાથી યોડા વર્પમાં સારી જાડી થઈ જાય છે.

આ ગામડા માટે એવી દંતક્યા છે કે રા' નોંધણે સિંધ ઉપર સ્વારી કરી લારે આંધી રહેતી ચારથીયાણી વર્ણિએ તેની સારી પરોણું ચાકરી કરી તેથી રા' નોંધણે ખુશી થઈ ભાર ગામ આપવા માંડયાં પણ વર્ણિએ લાખાં નહો. રા' નોંધણે બહુ આયદ કર્યો લારે તેના ભત્રીના સાખડાએ ને ગામ લીધાં અને પણી તે ભધાં રાવળાને આપી દીધાં. હાલ તે ભધાં રાજ સાહેભને લાં ભાલસા થઈ ગેલે છે. સદરહુ ભાર ગામ એક દુદામાંથી નીચે પ્રમાણે મળે છે.

૧ રખ્યા, ૨ રાવળીયાવદર, ૩ ક્રષ્ણમાલ, ૪ કાનનોડી, ૫ ગાજનવાવ, ૬ જોગેરે (નારીચાણા), ૭ મહીયાણી, ૮ મહીગામ, ૯ ધનાળું, ૧૦ ટીકર, ૧૧ તુનવાવ (વાંદાવદર) અને ૧૨ સાળધરું.

ધર્માખરા રાવળા બદારગામ ભાગવા ચાલ્યા ગયા હતા તેથી દુદાએ ભજ્યા નહીં. ચોમાસામાં તેઓ ભધા ધેર આવે છે તે વખતે જવાય તો મળી શકે.

૧૫. ખાંભડા—પ્રાંગધરા તાખાતું લાંથી અભિ ખૂણા તરફ ચાર ગાડ છેટે આવેલ છે. આંધી ખાંબોડીયા નાગતું રથાનક છે અને તેની માતા ચાલે છે. આને માટે દંતક્યા એને ગેઝેટીઅર તેમજ હાડીયાવાડ સર્વ સંબ્રહમાં નિસ્તારથી આપેલ છે તેથી આંધી પુનર્કિન કરેલ નથી. આંધીયા ૫ પ્રાચીન અને એ પ્રમાણુમાં અર્વાચીન લેખો નવા ભજ્યા છું.

નં. ૧૩-સમય વિ. સં. ૧૪૩૧ આવણુ સુદી ૧૨ સોમ.

ભાવાર્થ — જાલાશી ..... હરપાલ એટલું નામ વંચાય છે એટલે હરપાલના દીકરાની વાંસે ડેરી કરાવી દરે એમ અતુમાન યાય છે. આ લેખમાં ખોબડા (વાંમડા)નું નામ પણ છે.

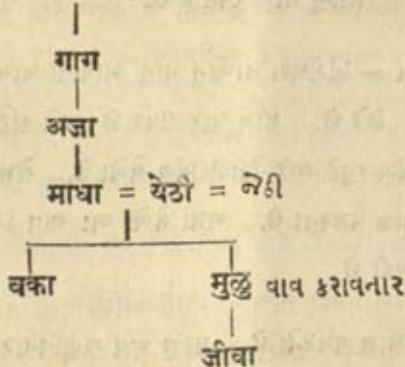
નં. ૧૪-સમય વિ. સં. ૧૮૫૨.

ભાવાર્થ — મહારાણાશી જસમતસંધળ (ધ. સ. ૧૭૮૨-૧૮૦૧)ના રાજ્યમાં મંડવાણું શાખાના ખવાસ મુળું માધાએ વાવ કરાવી છે. સલાઈ અરજણ મુળણ, આગળદોતીયોર મેતા મુળણ, ગોર રાણરામ, ખર્ચ રૂ. ૫૫૦૦.

નં. ૧૫-સમય ૧૮૫૨ (વિ. સં.) તથા શાકે ૧૭૧૭ દક્ષિણાયન, શાવણુ માસ, શુક્લ પક્ષ ૧૫ બૃગુ.

ભાવાર્થ — ઉપલીજ વાવમાંના ડોડા ઉપરના ભાગમાં આ લેખ છે. લેખની ધ્યારત સારી છે. મહારાણાશી જસવતસિંહળ (ધ. સ. ૧૭૮૨-૧૮૦૧) ના રાજ્યમાં ખવાસ મુળુએ ખાંબડાના પાદરમાં વાવ કરાવી. આ લેખ ખાંબળથી તૈયાર કરાવી નાખ્યો દરે અને તે લખાઈ આવતાં સુંધી કામ-ચલાડ તરીક આગલ્યો નં. ૧૪નો લેખ નાખ્યો દરે એમ અતુમાન યાય છે. આ લેખમાં મુળુના બીજા વધારે કુંદુંભોણાનાં નામ આપેલ છે જેનો ડોડા નીચે મુજબ છે.

માંડળ (ખવાસ અને મંડવાણું શાખાનો)

આની અંતમાં સંસ્કૃત શ્વોક લખેલ છે જેનું પ્રયોગન એ છે કે એક વાવ બંધાવવાથી

૨. આગળદોતીયો શાખ કામદારને માટે વપરાલો એમ ફટલાકનું કહેલું છે. :

દસ કુવા ખંડીવવા લેટલું પુણ્ય થાય છે.

શ્લોક — દશ કુપ સમા વાપી દશ વાપી સમો સરઃ
દશસર સમા કન્યા દશ કન્યા સમોદિજઃ.

નં. ૧૫—સમય વિ. સં. ૧૫૬૫ શાકે ૧૫૬૦ ઉત્તરાયન વૈશાખ વદ ૩ શુક્ર.

ભાવાર્થ — આ સતીનો પાળાયો છે અને તે ખળગવાડની યક્ષમાંજ છે. સતીનું
તેમજ તેના પરતિનું નામ નિશ્ચયાત્મક વાંચી શકતું નથી. નીચેનો ભાગ
ટેચાઈ ગયો છે.

નં. ૧૭-૧૮-૧૯—આ બધા પાળીયાના લેખ ઉપરનાં ચિત્ર ખાસ જુદા પ્રકારનાં છે. સ-
તીના પાળીયાનાં ધંબુખરે ડેકાએ ભાગ સતીનો હાય બધાથી માંડીને ડોણુંઘેથી
વાગેલો જોવો ડેલતરવામાં આવે છે. જ્યારે આ બધાનાં તેને બદલે આખી મનુ-
ખ આકૃતિઓ ડોટરેલી છે. નં. ૧૭ તથા ૧૮ માંની આકૃતિઓ ઊં પુરુણાના
નેડલાની લાગે છે જ્યારે નં. ૧૬ માંની એ આકૃતિઓ એ સતીની હોવી લેખાંજે
એમ તેના લેખમાંથી સુચન થાય છે. નં. ૧૭ રાખલ (રાનળ) હરિ x x સતી
ખા (વા)લીનો વિ. સં. ૧૫૩૦ની સાલનો પાળાયો છે. નં. ૧૮-સમય ૧૫૭૩
(વિ. સં.) આવણું વહિ ૨. આ પણું રાખલ (રાનળ) વીસાની ઊંનો પાળાયો
છે. નં. ૧૬ તેલોનું જુનો જીતાં ભૌતમાં ચણી લીધેલો હોવાથી સુરક્ષિત છે.
અક્ષર જુની ટાંનાં પણું સાંકે છે. આમાં એ સતીઓનાં નામ છે. પહેલી સતી
શ્રીમાલા શાતિની મહં. ખીમાની ઊં કરમાદે વરસ ૧૬ની અને બીજી વરસ
૧૭ની છે. ખીળતું નામ રખણ નથી.

૧૬. જેગઠવા — ક્રાંગખરા તાખાનું નાતું ભાયાતી ગામ છે. તે ક્રાંગખરાથી અભિ
ખૂબું તરફ એ ગાડુને છેરે છે. ગામ ધાર ઉપર છે અને દક્ષિણાદ પાદરમાં ઊં મહેશી
જુની વાવ છે જેમાં પાંચ જુદે જુદે ડેકાએ પાંચ લેખો છે. તેમાંથી ત્રણ વિ. સં. ૧૫૧૮ની
સાલના છે અને એ સાલ વગરના છે. બધા લેખો આ વાવ કરવી તે સંબોધનાનું એ પણ
દરેકમાં વિગત જુદી જુદી છે.

નં. ૨૦—આ લેખ સાલ વગરનો છે. પરંતુ વાવ ચણુંનાર રાણી રમાદેતું તેમાં નામ
છે. ધ્રુવાન આલંકારિક છે. રમાદેને રાજ્યિ રખુવીરની પદરાણી લખેલ છે.
પહેલી પંક્તિમાંના ભાઈથી રમયા જોટલા રામદો બાદ કરીએ તો જાકીનો આજો
લેખ એ જ્યોતિમાં લખેલો છે.

બાઈથી રમયા

વાપિકા કાપિ કારુણ્યા (જી) વ જીવન જીવના
ઉચિતા રચિતા દેવ્યા રમયા સમયા (તગા) ૧
રણવીરસ્ય રાજર્યે પદ્મરાષ્ટ્રી રમાભિદ્રા
વર્તતે નિકલંકસ્ય ધર્મસ્ય કરુણા યથા

આર્થ્ય—બાઈથી રમાએ કરણું અને સરખતાને અવાડનાઈ નેમાં જળ ભર્યું છે
અને સમય..... યોગ્ય વાવ કરાવી, એ રમા નામની જી રાજપિં રખુંની
પદરાષ્ટ્રી છે નેમ કલંક રહિત ધર્મની કરણું (પદરાષ્ટ્રી) છે તેમ.

નં. ૧૧—આ દેખ પણ સાલ વગરનો છે પણ તે અધી લૂણથી ખવાઈ ગમેલ છે અને
તેમાં દ્રુષ્ટ શણ્ઠો વંચાય છે નેવા કે રામાદેવી, કલિદૂયિત સતી રમાદેવ્યા
ઘસંગતા, ધર્માદિ.

નં. ૧૨—દુભ્ય વિ. સં. ૧૫૧૮ વૈશાખ સુદ ૧૦.

ભાવાર્થ—રાજાનું નામ આપેલ નથી પણ વંશ (જાહુવંશો=આખાના વંશમાં)
આપેલ છે. રાણીના નામ ઉપરાંત તેને પણ વંશ આપેલ છે. રમાદેવી
મુદ્રિલ વંશનાં હતાં એમ જ્યા લેખ ઉપરાંત જાણ્યા છે. રાણીના નામ દીક-
રાનાં નામ પણ આપ્યા છે. ૧ રાખુથી રામદાસ, ૨ રાખુથી અર્જનદે,
૩ રાખુથી (ગજ) ભ્રમ. છેવટ વર્ણિં વાવ કરાવી એમ લગેલ છે.

ન. ૧૩—આ દેખ નં. ૨૨ની સાચે લગભગ મળનો આપે છે. વિરોધમાં નં. ૧૨માં
રહી ગમેલ રાજાનું નામ રાણથી રણદીર આપ્યા આપેલું છે.

નં. ૧૪—આ દેખમાં વિરોધમાં નેગડવા ગામતું નામ (જેઘડા) સ્પષ્ટ રીતે આપેલ
છે. શાખાતમાં સંવત ૧૫૧૮ છે તેથા નેગડવા ગામની ફ્યાતી નિઃશંકપણે તે-
દ્વા જુના વખ્તથી પુરવાર થાય છે.

આ પાંચ દેખ એકજ બાળતના એકજ સમયના અને એકજ સ્થળે નાંખવાની મતલબ
સમજનતી નથી. પથ્યર, અક્ષરની લંબાઈ તથા ઊંડાઈ અને અક્ષર ડોતરવામાં એકજ સરખે
વળાક વિગેર જોતાં આ અધા લેખો (સાલ વગરના સુદ્ધાંત) જોલા મોડા નહી પણ એકજ
વખ્તે એકજ માણુસના હાથથી ડોતરાયેલા હોવા નેછેએ એમ સિદ્ધ થાય છે. ધ્રારતની
નજરે જોતાં નં. ૨૦વાળા એક છે જ્યારે પૂરી છોકિત આપનાર તરીકે નં. ૨૩ એક છે.
દેખમાંના રાખુથી રખુંની રાજર્યે પદરાષ્ટ્રી રમાદેવી તે કાંચ એ ચોકસ થઈ રાકૃતું નથી. સે-

જોતે ભાયાતી વર્ગમાંના માનવામાં, અલ્લારે પણ નેગડવા ભાયાતી ગામ છે એ હકીકત જેટલે દરજને સાધક છે તેથી વિશેષ પ્રમાણું તે જન્મેના બીરહો ‘મહારાણાશ્રી’ અને ‘પદ્મરાણી’ બાધક છે. ધતિહાસના ઉપલબ્ધ સાધનો તપાસનાં રાણુંથી રણુંવાર તેમજ પદ્મરાણી રમા-હેવીનાં નામો જેવામાં આવતા નથી તેથી છેવટે બીજા પુરાવાને અભાવે અલ્લારે તો તેઓ ભાયાતી વર્ગમાંથી દરો જેમ માનતું પડે છે.

હળવદમાંની શરણેખરની વાવમાંના લેખમાંથી જે વંશરૂક્ષ અજેલું છે (જુઓ આગળ પારા નં. ૨૧ ના પેટામાં) તેમાં છતાહે ઉંદે જેતસિંહલું પછી રણુંવારનું નામ લખેલ છે પણ તે રણુંવાર ધ. સ. ૧૪૪૬થી ૧૪૬૦ સુધી એટલે વિ. સ. ૧૪૭૭થી ૧૫૧૬ સુધી રાજ્યાસન ઉપર હતા. જ્યારે આ લેખમાં વિ. સ. ૧૫૧૮માં રણુંવારને મહારાણાશ્રી અને રગાહને પદ્મરાણી લખેલ છે જોટલે આ એ રણુંવાર ભિન્ન હોતા જેઠાં જેમ સાધીત થાય છે. વળી શરણેખરની વાવમાંના લેખમાંના રણુંવારની પદ્મરાણી લીલાહે અને કુંવર ભીમસિંહલું લખેલ છે જ્યારે આ લેખમાં પદ્મરાણી રમાહે છે અને કુંવરોનાં જે તણું નામ આપેલ છે તેમાં ભીમસિંહલુંનું નામ નથી.

નં. ૩૫-પુરાતની ‘કાળાસર તળાવ’ (હાલ માત્ર ખાડાના ઇપમાં આવી રહેલા) ને કાંઈના પાળીયામાં આ લેખ છે. આમાં ખાસ વિચિત્રતા એ છે કે લગભગ બધા પાળીયામાં ખુદ લેખ ચિત્રની નીચેથી શહ થાય છે. જ્યારે આમાં સાંઠી સવારના ચિત્રની ઉપર તણું લીલી છે અને બાકીનો ભાગ દરતુર મુજબ નીચે લખેલો છે. લેખમાં વિ. સ. ૧૫૨૪ માથ માસ શુક્લ પક્ષ ૨ નૌમ, શતભિયા નક્ષત્ર, શિવ યોગ, અવ કરણું ધલ્યાદિ સંપૂર્ણ માસ પક્ષાદિક આપેલ છે. સાતમી પંક્તિમાં મહારાજાશ્રી વરશાંગદે વિજયરાજદે એવા શખ્ફો ૨૫૪ છે. વરશાંગહે નહીં પણ વરસિંહલું રાણુંથી સતરશાલણ્ણનો ૧૧ નો પુત્ર હતો જેમ બોખે જેઝેનીઅરમાં લખેલ છે પણ તેને અને આ લેખના વરશાંગહેને એક માનવામાં મહારાણાશ્રી અને વિન્ય રાજ્યે એ એ શખ્ફો સંપૂર્ણ રીતે બધક છે. તે સતરશાલણ્ણના પુત્ર વરશાંગહે ગાદી ઉપર આવેલજ નથી તો પછી તેનું વિન્ય રાજ્ય કંધાંથી ચુંચું અને તે મહારાણું પણ કંધાંથી કહેવાય. વિ. સ. ૧૫૨૪ એટલે ધ. સ. ૧૪૮૮માં તો મહારાણું ભીમસિંહલું ગાદીપતિ હતા. લ્યારપઢી ધ. સ. ૧૪૬૬માંજ ભીમસિંહણના પુત્ર વાધોણ ગાદીએ આવ્યા પણ વરશાંગહે અને વાધોણને એક માનવા એ પણ અશક્ય લાગે છે. પરિણુંમે વરશાંગહેનું વક્તિત્વ પણ તેટલેજ દરજને અચોકસ રહે છે.

૧૭. મેથાણુ—ગ્રાંગધરાના તેજ નામના મહાલતું મુખ્ય મથક છે તે ગ્રાંગધરાથી પૂર્વે દિશામાં કાત ગાડને અંતરે છે. આંહી એ લેખ મળ્યા પણ અને લગભગ અર્વાચીન છે. આંહીનું ચતુર્ભુજનું અંદીર જુતું મનાય છે પણ અસલ લેખ નથી અને છે તે માત્ર જરૂરોદ્વારનો વિ. સં. ૧૮૦૬ ની સાલનો છે.

નં. ૨૬—વિ. સં. ૧૮૦૬ ની સાલનો જરૂરોદ્વાર કરાવ્યા સખઅનો આ લેખ છે. તેમાં કુંઅરથી ગનસંધળ (ઇ. સ. ૧૭૪૫-૧૭૮૨) નું નામ લખેલું છે. પીજું કાંઈ ઉપરોગી નથી.

નં. ૨૭—આ લેખ પણ આધુનિક વિ. સં. ૧૮૮૬ ની સાલનો ધર્મશાળા કરાવ્યા બાબતનો છે. મહારાણાથી અમરસંધળ (ઇ. સ. ૧૮૦૪ થી ૧૮૪૩) નું નામ છે તથા ધર્મશાળા ચાલ્યાનાર પટેલ કાના રાજ રાખે જાકાસણી (ચા) નું નામ છે. ગા-મતું નામ પણ (મેથાણુ) અંદર લખેલ છે.

મેથાણુથી ઉત્તરમાં ભરડા જતાં અધ્યવચામાં ગાડા માર્ગથી આશરે ૩૫ કિમ પૂર્વે તરફ દુપ્દ નામનો કુંડ છે. આ કુંડ અતિ હેઠાદા ચોરસ પથ્યરાથી બાંધેલ છે અને તે સમ-ચોરસ હેઠાં તેની લંબાઈ પહોળાઈ ૪૦ રી. ૪ ઈ. છે. કુંડમાં લીલું પાણી ભર્યું રહે છે. અંદર હસ્તાં પગથીયાં છે અને તે હેઠાદા પથ્યરનાંજ બાંધેલાં છે. કુંડની પશ્ચિમ બાજુએ ૧૨ રૂપંભી છત્રી નેતું છે જેની ઉત્તર દક્ષિણ લંબાઈ ૨૩ રી. ૮ ઈ., પૂર્વ પશ્ચિમ પહોળાઈ ૧૨ રી. ૬ ઈ. અને ડંચાઈ ૮ રી. ૭ ઈ. છે. પશ્ચિમ તરફથી ભીત ભીડી લીધી છે અને તે ભીતમાં વચામાં ગોખલા જેતું છે તેમાં ભાતાળની મૂર્તિ છે. ઉપર અગાસી છે. આયમણી ભીતમાના ઉત્તરાદી બાજુથી બીજા પીલરની કુંભીના ઉપરના ભાગમાં એ ચાર અક્ષરો હેખાય છે તેથી લાં લેખ ફરો એમ અતુમાન થાય છે. આસપાસ ખારો (ખારી લાલ્યુલાણી જમીન) છે તેથી પથ્યરો અંદા અવાઈ ગયા છે. કુંડના પથ્યરો પણ અળમળી ગયા છે. છત્રીથી વાયવ્યમાં ૧૪-૧૫ પગલાંને છેટે બીજી નાની તેરી છે તે ઉત્તર દક્ષિણ ૭ રી. ૮ ઈ. લાંબી પૂર્વ પશ્ચિમ ૭ રી. પહોળા અને ૭ રી. ૪ ઈ. ઉંચી છે. કુંડથી શુદ્ધ ધરણનમાં ૧૦૦ કિમને છેટે બીજી તેરી છે પણ તેના પથ્યરો અંદા પડી ગયા છે. આભાં સૌથી હેઠાટો પથ્યર ૫ રી. ૩૦ ઈ. લાંબો, ૨ રી. ૦ ઈ. પહોળો આડો, અને ૦ રી. ૩૦ ઈ. જાડો છે. આસ-પાસ જેતરવા જેટલી જમીનમાં ધણ્યા પથ્યરો ઉભા જોયા તેથી તે જ્વાને ખારીકાથી તપા-સતાં તેમાંથી ૨ જેમાં સતીના હાથનું ચિન હોય એવો ભ્રમ થાય છે તેથી વખ્તે જ્વાની હોય એમ જાનવાનું કારણ મળે છે.

૧૮. ગાળા—ગ્રાંગધરાથી પૂર્વમાં ૪ ગાડને અંતરે આ ગામ આવેલું છે. મેથા-

એવી પ્રાંગધરા આવવાને ઉપહતી વપ્પતે કહેવાગાં આંધું હતું કે રસ્તે ગાળા ગામ આવતો
તેગાં એક જૈનતું મંહિર છે તેમાં લેખ છે. આ ઉપરથી રસ્તે રોકાઠ ગાળાબા ટાકરના મં-
દીરનો તેમજ આ વેન મંહિરનો એમ જેણે લેખ તપાસ્યા અને પ્રાંગધરાથી અતુંડળના પ્રમાણે
આંધી આવી છાપી લેવાનો નોંધ કર્યો. તે લેખો છાપવા માટે ગાળા સુકામ કર્યો લારે એમ
પણ કહેવાગાં આંધું કે આંધીથી વાયવ્યમાં લગભગ ૦૩ પોણું ગાળને છે 'વહી' તું તેણે
છે તે જુતું છે અને તેમાં યાંબલા ઉપર અક્ષર પણ છે. આ ઉપરથી તાં જઈને જેતાં
મજાકુત મેદાટા પથ્યરથી બાંધેલું પુરાતની ગંધિર તથા તેમાં જુદી જુદી જગ્યાએ સાત લેખો
નજરે પડ્યા. આ બધા તેજ દીવસે છાપવાની સગવડતા ન હોવાથી પ્રાંગધરાથી બીજીવાર
આવી એ દિવસ ગાળાબા સુકામ રાખી છાપી લીધા.

આ તેણે ગાળા તથા દુદાપરથી સરખે અંતરે છે અને ચંદ્રબોગા નદીના કિનારા ઉપરનું
છે. પ્રાંગધરાથી માત્ર ચાર ગાઉંજ છે છતાં આજ પર્યત આંધું પ્રાચીન તેણે કોઠના જાણ્યા-
માં આંધું નથી એ અરેખર અનયાખી બરેલું છે. આ ડેરાને આસપાસના લોડા 'વહી' તું
અગર વસઠતું તેણે કહે છે. આ તેણે ભીનં ધખ્યાંખરાં ડેરાની માદ્ક પૂર્વાભિ મુખે છે પણ
નિજ મંદીર ઉત્તરાભિમુખ છે તે આસ વિચિત્ર છે. પ્રાધાન્ય દેવ તરીકે ગણુપતિ છે અને
અંડિત મુર્તિ અલારે પણ નિજ મંદીરમાં મોળું છે. પ્રથમ દર્શને ઝડાં માનવું એમ થયું
હતું કે અસલ મુર્તિ ભાંગી નું ગઢ હશે લારે આ ગણુપતિની મુર્તિને બેસારી દીધી હશે
પણ પાછળથી લેખ નં. ૩૭ વાંચતાં એમ ચોકસ થયું કે આ મંદીરમાં પ્રાધાન્ય દેવ તરીકે
વિનાયકજ હોવા જોઈએ. ગણુપતિ પ્રધાન દેવ તરીકે પૂજવાનો અને સ્થાપવાનો આપણું
તરફ એહો પ્રચાર છે અને કાઠીયાવાડમાં તેણું ડેવળ ગણુપતિનું મંદીર ઝારા જોવામાં તથા
સાંભળવામાં આ પહેલુંજ આંધું છે. દક્ષિણ દિંહુસ્તાનમાં ડેવળ ગણુપતિ અગર ડેવળ
હતુમાનનાં મંદિરો ધખ્યાં હોય છે પણ આ તરફ દ્વારિતજ જોવામાં આવે છે..

મંહિરનો અધારનો મંડપ સમગ્રોરસ છે અને તેની લંઘાધ પહોળાધ ૧૦ શી. ૬ ઈ.
છે. પૂર્વાંદી બાળુએ મંદીરમાં જવા માટે નાળ જેવું છે અને તેની ઉત્તર દક્ષિણ પહોળાધ
૮ શી. ૪ ઈ. છે અને પૂર્વ પથ્થિમ લંઘાધ ૬ શી. ૪ ઈ. છે. આ સમગ્રોરસ મંડપ ઉપર અષ્ટ
કોણું આકારમાં મેદા પથ્યરો જોઈવા ઉપર ધુમદ્વાળા લીધો છે. આ અષ્ટ કોણુના પથ્યરો-
ાથી પૂર્વ પથ્થિમ અને દક્ષિણ તરફની ત્રણ અને અભિ ઘૂલ્યા તરફની એમ મળી ચાર શાખો
ઉપર લેખ છે. આ ધુમદ્વાળા ટેક માટે દરેક બાળુ ચાર ચાર પીલરો ઉભા કરેલા છે અને
ખાડીના ત્રણ લેખો આ પીલરોમાં ડોતરેલા છે. આ પીલરો નીચેના ભાગમાં સમગ્રોરસ,
વચ્ચમાં અષ્ટ કોણું અને ઉપરના ભાગમાં જોળ છે. પીલરોની જાણાધ સરેરાસુ ૧ શી. ૬૩ ઈ.

અને ઉંચાઈ ૪ શીટ છે. આ પીલરોના નીચેના છેડા મંડપમાં ફરતી કઠેરાખંધ બેસણ્ણી છે તેના ઉપર રાખેલા છે અને તે બેસણ્ણી જમીનથી ચાર શીટ ઉંચી છે. દક્ષિણ ભાજુએ બહાર પડતું નિજ મંદીર છે એ ઉત્તર દક્ષિણ લાંબું ૬ મી. ૧૧ ફિ. અને પૂર્વે પદ્મિની પઢોળું ૬ મી. ૮ ફિ. છે. આ નિજ મંદીર તળે બોયંદું છે અને તેમાં નિજ મંદીરના બાર નીચેથી જવાય તેમ રસ્તો છે. બોયંદું પોતે પણ નિજ મંદીરના માપતુંનું પદ્ધતરથી જ બાધેલું છે અને નિજ મંદીરના બારની આગળ મહોટી રિલા પડેલી છે તે બરાબર દાળા હેવાથી બોયંદું છે જેવે ભાસ સ્વર્પને પણ થાય તેમ નથી.

આ ડેરાના બધા લેખો જુદા જુદા સમયના છે. પીલરો ઉપરના લેખો તો પાછળથી કોતરેલા છે; પણ શાખ ઉપરના ચારે લેખ એક સરખા પ્રાચીન હેખાય છે છતાં તે બધાના સમયમાં પણ ફેરફાર છે. સહૃદ્યી પ્રાચીન નિજ મંદીરની દિશાવાળી શાખ ઉપરનો વિ. સં. ૧૧૮૩ની સાલનો (નં. ૩૭) છે. ભાસ આર્થ્યકારક એ છે કે આ લેખ સહૃદ્યી જુનો છતો સહૃદ્યી વધારે રૂપણ અને વાચી શકાય તેવી સ્થિતિમાં છે. બાકી બધા ઘણુાખરા ઘસાઈ ગયા છે અને તેથી વાચી શકાય તેમ નથી. સહૃદ્યી અર્વાચીન ૧૫૧૧ (વિ. સં.) નો (નં. ૩૩) છે.

નં. ૩૮-તળ ગાળા ગામમાં જૈન લોડાના કુન્ઠુનાય મહાહેવના મંદીરમાં નિજ મંદીરની બહાર આયમણી ભાજુએ ગોખલા ઉપર આ લેખ છે. લેખના પદ્ધતરમાં બે-આડી ક્ષાટ પડેલી છે તેથા તેટલા અક્ષરો ગયા છે જાહીનો ભાગ રૂપણ છે. સમય — વિ. સં. ૧૧૬૮ શાકે ૧૫૮૩ ઉત્તરાધન ફાલ્યુન ભાસ શુદ્ધ પક્ષ, દિતી-યા, ઉત્તર ભાદ્રપદ નક્ષત્ર, શુદ્ધ યોગ, શુભ લગ્ન.

ભાવાર્થ — એ પંક્તિમાં (અકબ્રરશાહિ વિજયિનિ રાજ્યે) તથા નૃપતિ •
શ્રી દ ચંદ્રસિંહજી એમ અનેનાં નામ છે. રાખુશી ચંદ્રસિંહજી ધ. સ. ૧૫૮૪—૧૬૨૮ એટેકે કે વિ. સં. ૧૬૪૦—૧૬૮૪ સુધી રાજ્યાસન ઉપર હતા તેથી તેમનો સમય લેખના સંવાદ ૧૬૮ સાથે બંધખેસતો આવે છે. પરંતુ અક્ષર બાદશાહ ધ. સ. ૧૫૫૬—૧૬૦૫ એટેકે કે વિ. સં. ૧૬૩૮—૧૬૬૦ સુધી હતા તેથી વિ. સં. ૧૬૬૮ માં અક્ષર વિજયિનિ રાજ્યે લખ્યું છે તે હેખીતી રીતે ભુલ થબેલ છે. સાતમી પંક્તિમાં લખેલ છે કે પાતિ-શાહિશ્રી અકબ્રર પ્રદત્ત જગદ્ગુરુ વિલદધારક ..... યસુરિ. આ ઉપરથી અતુમાન થાય છે કે જૈન ભતાતુયાચીતે કેમ આચાર્યને જગદ્ગુરુનો ૨૫૪૮ છલકાય અક્ષર ભાદ્રશાહે આપેલ હતો. આચાર્યનું પોતાતુંનામ વાંચી

શકાતું નથી (તે જગ્યાએ ક્ષમ્ય હોવાથી) પણ તેના પિતા તથા પિતામહના નામ અતુફે વિજયસૌનસ્યારિ અને વિમલસ્યારિ આપેલ છે. પંક્તિ ૬ મીમાં ગાલાગ્રામે વાસ્તવ્ય એ રાખ્યો ઉપરથા વિ. સં. ૧૬૬૮થી ગાળા ગામનું અસ્તિત્વ અને તેમાં જૈન ભતનો પ્રચાર પુરવાર થાય છે. પંક્તિ ૧૪ ના અંતમાં શ્રી કુણપુર વાસ્તવ્ય લખેલ છે તે કુણપુર તે હાલતું ડેંડ દરે એમ માટે માનવું છે.

નં. ૩૬—આ લેખ પણ તળ ગાળામાં ગાળીયા ઢાકરતું મંદિર છે તેમાં તે મંદીરના અણ્ણો-ઢારનો લેખ છે. અણ્ણોઢારનો સમય વિ. સં. ૧૮૫૨ જેઠ સુ. ૨ લખેલ છે. જ્યારે મુળ મંદીર વિ. સં. ૧૧૦૫માં કરાવું એમ પ્રથમ પંક્તિમાં લખેલ છે. પરંતુ આ મંદીરની સ્થિતિ બાંધણી વિગેર જોતાં તેથું જુનું હોય એમ સંભવતું નથી. વખ્તે ૧૧૦૫ને બદ્દે ૧૧૦૫ વંચાણેલ હોય અને તે સંવંત અણ્ણોઢારના લેખમાં નાંખી દીધો હોય. આ લેખના અક્ષર બોડીયા છે.

વિનાયકની (વહી-વસ્થ) તેરીના લેખો, પ્રાંગધરાના લેખ છાયા બાદ છાયા તેથા નં. ૩૦ને બદ્દલે નં. ૩૨થી શરૂ થાય છે.

નં. ૩૨-નંબર ૩૨-૩૩ અને ૩૪ એમ ત્રણું લેખો નીચેના પીલરો ઉપરના છે. આ (નં. ૩૨) લેખમાં સમય વિ. સં. ૧૩૦૬ ચૈત્ર વદ ૧૪ બોમવાર આપેલ છે. બાકીનો ભાગ અરપણ છે.

નં. ૩૩-સમય વિ. સં. ૧૫૨૧. આ લેખ પીલરના અદ્ય ડોખુવાળા વિભાગમાં એકજ બાજુએ હોવાથી સાંકડો ઉંમો ડોતરેલ છે. નીચે હોવાથી અથુસમજુ લોડના હાથથી ટોચાઈ ગયેલ છે તેથા નીચેના ભાગમાં સંબંધ પૂર્વક વાંચી શકાતું નથી.

નં. ૩૪-સમય વિ. સં. ૧૩૦૫ કાંતિક. બાકીનો ભાગ ધસાઈ ગયેલ છે. નં. ૩૨ અને ૩૪ કરતાં નં. ૩૩ વાગો વધારે આધુનિક હોવાથી પ્રમાણમાં વધારે રૂપણ છે પણ નીચે હોવાથી માણુસેના આટકચાળાપજુથી ધણોભરો ભાગ ધસાઈ ગયેલ છે.

આ ત્રણું લેખો અસલ મંદીરના અણ્ણોઢાર સખાના અગર મંદીરમાં કાંઠક સુધારા વધારા કર્યા સખાના હોવા જોઈજો એમ માટે માનવું છે.

બાકીના લેખ ચાર નં. ૩૫થી ૩૮ સુધીના પીલરો ઉપરની આડી મુકેલી શાખ ઉપર ડોતરેલા છે.

नं. ४५-समय वि. सं. ११४५ वैशाख सुहि १५ रवि.

भावार्थ—पथर जले झुझगे तेम उपरना धुमधमां पडी गजेल इटोआंथी
पाणी पडे तेथी अक्षरो बधा भवाध गया छे.

नं. ४६-समय वि. सं. १११५.

भावार्थ—लेखनो वयमांनो भाग कंडूक रपष्ट छे अने तेमां महामात्यां ‘अव-
प्रसाद’ तथा ‘ठबनप्रसाद’ नाम नाम छे. इही पंकितमां मांडलि वास्तव्य
आचार्यां भास्कर सुत ..... धर्मादि आपेक्षा छे. आ मांडलि ते
दसाडां अभि झूळे ३ गाउ छेट अने गाणाथी धर्मानमां लगभग १४ गाउ
छेट्नु मांडल गाम भानीचे तो संभवित लागे छे. अमात्यां नाम
विग्रेर भाटे नं. ३७ना लेखमां ते नाम होवाथा ते प्रखंगे विस्तारपूर्वक
लभारो.

नं. ४७-आ लेख भंडीरनो झुद असल लेख होवो ज्ञेये केमडे ते सेथी वधारे प्राचीन
तेमज भंडीरनी सामे उभतां भाया उपरनीज शाखमां कोतरेक छे. मुभाङ्गे
भीज बधा लेखो. करतां आ लेख वधारे रपष्ट छे. समय—वि. सं. ११६३
वैशाख वहि १४ गुडवार.

हठीपन एनीडिवेरी वेल्युम ६ द्वाना (४. स. १८७७) जुलाहना अंडमां पाने १८०—
११३ सुधीमां डॉ. शु. झुलरे अच्युहिलनाडना यालुक्येनां ११ दानपनो छपाव्यां छे. ते
अधांनी धर्मारत विग्रेर आ लेखनी साये सरभावतां अक्षरशः भणती आवे छे. सदरहु
अंडमां डॉ. शु. झुलरे तथा मुंग्रह धर्माकान्तु ग्रेट्रीभर वेल्युम १ पाठ १ लाना पाने १७३ मे
ने. एम. केमेल साहेबे सिद्धराज ज्यसिंहनां ने ने भीरहो. आपेक्षां छे तेमांना नीचे
मुञ्जभनां आ लेखमां जेवामां आवे छे.

१ समस्तराजावली विराजित, २ महाराजाधिराज, ३ सिद्ध चकवर्ति,
४ अवंतीनाथ, ५ श्रीमद्.

लारपृष्ठी श्रीमद् ना अनुसंधानमां जयसिंहदेव कल्याण विजयराज्ये अ अक्षरो ध-
ध्याज २५८ होवाथी निःशंक रीते वांची शक्ताय छे. ३७ पंकितमां वयवा भागमां .....
व्ययकरणे महामात्यां अवप्रसाद लभेक छे तेतु तेमज गया लेख (नं. ४६) मांना
कलभप्रसाद नामो धतिङ्गास, ग्रेट्रीभरो तेमज भीज उपलब्ध पुस्तको, तपासतां
मने भणी शक्तां नथी. तेथी आ नाम अमात्य तरीकेनां तदन नवांज गाल्युवामां आव्या

ઓ એમ માનવા કારણું ભળે છે. અવગ્રતાદ્ય ખજનબીની જગ્યા હપર હોએ એમ વ્યવકરણે
એ શરૂ હો ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે. ૪થી પંક્તિના કેટલાક અક્ષરો ગયેલા છે તો પણ નીચેના
નુંઠક અક્ષરો હપરથી આ વિનાયકનું મંદીર બંધાવ્યા સર્વજનો આ લેખ છે એમ સર્વાંગે
સિદ્ધ થાય છે.

લીદિયચ કુલે નદુમતી × ખાન્યાંથી ઉદ્ઘારિ × × × × દેવ × યા :
× × × × વિનાયક દેવ કુર્વ × × મમે × × કારિત × × .

પાંચમી પંક્તિમાં આશીર્વાદમણ રાખ્યો છે તથા સત્ત્વધાર (સલાટ) નું નામ છે.

આ લેખમાના જ્યસિંહદેવનાં બિરહો પૈકીનું અવન્તીનાથ એ બિરદ ઐતિહાસિક
દિલ્લિએ બઢું હૃપ્યોગી છે. જ્યસિંહદેવ અવન્તીનાથ ક્યારે થયો એટલેકે અવનિત (માળવા)
ક્ષારે જીત્યું એ અધાર્યિ પર્યંત ચોકસ યધ શક્યું નથી. આડેંગાલોઝિકલ સર્વેના વેરટન સર-
કલના છેલા વાર્ષિક રાખોઈમાં પાઈ ર ભીજમાં પાને ૫૪ મે પારીયાં ૩૪ માં બપેલ છે કે
જ્યસિંહદેવ માળવાના રાજ યરોવમાને વિ. સં. ૧૧૬૧થી ૧૧૮૫ના અરસામાં દરાવેલ
હોયો નોંધાયે. આ અનુમાનનું કારણ તેમાં એવું આપણું છે કે ઉજાયિનીમાંથી નીકળેલ
વિ. સં. ૧૧૬૧ની સાલવાળા તાત્રપત્રમાં યરોવમાને “મહારાજાનિરાજ પરમેશ્વર” એ દલ-
કાય આપેલ છે તેથી વિ. સં. ૧૧૬૧ સુધી માળવા જીતાયું હોયું નોંધાયે નહીં. દમણાંજ
ગધ સાલમાં ઉજાયિનીમાંથી શિલા લેખનો એક કટકો (લેખ નંબર ૩૫૬૭) મળ્યો છે
તે વિ. સં. ૧૧૮૫ની સાલનો છે. આ લેખમાં જ્યસિંહદેવનાં ભીજાં બિરહોની સાથે
અવન્તીનાથ પણ જોવામાં આવે છે એટલે વિ. સં. ૧૧૬૫ પહેલાં માળવા જીતાયું હોયું
નોંધાયે એમ પ્રાપ્ત થાય છે.

પરંતુ આ ગાળા પાસેના વિનાયકના લેખમાં વિ. સં. ૧૧૬૩માંજ જ્યસિંહદેવને અ-
વન્તીનાથ લખ્યો છે તેથી માળવા વિ. સં. ૧૧૬૧થી વિ. સં. ૧૧૬૩ સુધીમાં જીતાયું હોયું
નોંધાયે એમ હવે કંઈ શકાય છે.

નં. ૩૮-શાખ ઉપરના બંધા લેખો કરતાં આ લેખ સહુથી વહુ અવાધ ગમેલ છે અને
પહેલી પંક્તિમાં વિ. સં. ૧૨૨૪ની સાલ તેમજ છેલી લીટીમાં આશીર્વાદ સુચક
રાખ્યો સિવાય દાંચ પણ ખાત્રી પૂર્વક વાંચી શકતું નથી.

૧૬. પ્રાંગધરા—તળ પ્રાંગધરામાં તથું લેખનો નોંધ હતો. તે ઉપરાંત એક નવો
મળ્યો, તે તથું પૈકીનો જુમા મસીદવાળો લેખ પ્રથમ મળ્યો નહોતો. કારણ તે મસીદ
લાંથી નીકળો ગમેલ છે. પણ દળવદ બાળુથી વળતાં પ્રાંગધરામાં એક દીવસ રોકીત યધ

લાં મે. દીવાન સાહેબને આ ભાગતમાં વિનિતિ કરવાથી તેઓ સાહેબે અમ લઈ તપાસ કરાવી દીધો અને ભુગીસીપાલીયીની ઓછિસમાં તે કેખ હોવાના ખજર થવાથી લાં જઈ જેતાં તેજ નીકળ્યો તેથી છાપી દીધો. ત્યાંજ હજુર ઓછિસમાં પાછળના ડાઢામાં પડેલા એક પાળીયામાં કેખ છે એમ મે. દીવાન સાહેબે વાત કરી તે હપરથી તે કાડો હવદાવી જોતાં નિ. સં. ૧૬૫૭ની સાલનો કેખ નીકળ્યો તે પણ છાપી દીધો.

નં. ૩૦—આ કેખ બજારની મધ્યમાંના ભથ્થીનાગેશ્વરના મંદીરમાં દક્ષિણાંદી ભૌતે છે.

સમય વિ. સં. ૧૮૦૮ આવણું સુદૂર દિન.

ભાવાર્થ—એકમદશાઢ પાદશાઢ (ક્ર. સ. ૧૭૪૮-૫૪) તેમજ દેશપતી મહારાણાંદી રાયસંધણના સમયમાં (ક્ર. સ. ૧૭૩૦-૪૫)^૩ બાસ આવરદાસ મુળજીએ મંદિરની શરણવાત કરી અને વિ. સં. ૧૮૧૫ વેશાખ સુ. ૧૩ યુધે પૂર્ણાંહૃતી (સમાચિ) થઈ. આ વખતે રાજકીય ગજસંધણ^૪ (ક્ર. સ. ૧૭૪૫-૮૨) અને કંવરશી જસ્તાતસંધણ (ક્ર. સ. ૧૭૮૨-૧૮૦૧) હતા એમ લખેલ છે. મંદીરના નિર્વાદ માટે પ્રતિ વર્ષ ૮૧ કળથી^૫ દાચુા આપવા બંધાણુલ છે.

નં. ૩૧—આ કેખ મુર્તિની બેસણ્ણીમાં ફરતો આરે બાળુમાં છે. સમય વિ. સં. ૧૩૨૨ માધ્ય સુદૂર ૫ યુધવાર.

ભાવાર્થ—શ્રીમાલ શુતિના ઠા. વીઠદાંજુ ચાર જિંબની રથાપના કરાવી અને તે અતુક્ષે પોતાના પિતા ઠા. ઉદ્ધા, પોતાની માતા (નામ નથી), પોતાના ભાઈ પદમા અને શ્રીતેજ (પઢીના એ અક્ષર ગયા છે) ના શ્રેષ્ઠ માટે બેસ-રાખ્યા છે. પ્રતિષ્ઠા કરનાર તરીકે શ્રીપ્રભાગ્રસુરી હતા એમ પણ લખેલ છે.

^૩ વિ. સં. ૧૮૦૮ એટલે કે ક્ર. સ. ૧૭૫૩ માં મહારાણાંદી-રાયસંધણ દેશપતી હોવાનું લખ્યું છે તે કાંઈક ભુલ થએલ કાગે છે કારણું ક્ર. સ. ૧૭૪૫ એટલે વિ. સં. ૧૮૦૧ માં મ. રાયસંધણ રવર્ગનથ થયા હતા.

^૪ આ ગજસંધણને બદલે પ્રાંગધરાના સ્ટેટીસીકલ એકાઉન્ટમાં પાને ૩૧મે ૩૫ માઝાના તરીકે લુલથી અજસિંહજ લખેલ છે, તે ગ ને બદલે ૦ લુલથી લખાયો હશે.

^૫ એક કળથી એટલે નીચેના કોણક અતુસાર ૩૨ મણ્ય યાય છે.

૪૦ હા. ભારનો ૧ શેર

૫ માપની ૧ સાઈ

૨ શેરની ૧ પાલી

૧૬ ભાઈની ૧ કળથી

૮ પાલીનું ૧ માય

નં. ૧૩-૬ જુમામસીદમાંનો લેખ ને દાલ મ્યુનિસિપાલિટીની ઓફિસમાં પડેલો છે તે અરુષી તુયામાં લેખેલો છે. ધર્માખરા કૂરસી લેખાની ભાઇક આના અક્ષર પણ ઉપડતા છે. હજુ લેખ ધર્માખરા રૂપણ અને સુરક્ષિત છે.

નં. ૧૪-૭ હજુર ઓફિસની પાછળ પ્રશાન ઘૂંઘુ કોડા છે તેમાં આ પાળાયો પડેલો છે. તેની પહેલી ચાર પંક્તિની પથીથી નીચેનો ભાગ તુટી નોભે થઈ ગયો છે અને તેને લીધે પાંચમી લીટીની શરૂઆતના આશરે ૪.૫ અક્ષરો અંડિત થઈ ગયા છે. સમય વિ. સં. ૧૧૫૭ વૈશાખ સૂદ ૫ બોામ.

ભાવાર્થ—કંદળના રાજોઓ ભારમલા (ધ. સ. ૧૫૮૬-૧૬૩૨)ના વચનથી પી ..... ગામમાં નંદવાઢ્યા પીતાંબરના પુત્રને પુત્ર પૈત્રાદિક બોગવે તેવી રીતે જરૂર આપેલ છે. ગામનું નામ રૂપણ નથી. પહેલો અક્ષર 'પી' છે અને ડેલો 'ડી' છે. વચ્ચા અક્ષરો સંદર્ભથી છે.

૨૦. કુઞ્ચા—(કંદળની) આ ગામ અલારે ભાંગી તુટી ગરૂં છે પણ અગાઉ જા-
બાજોની (હળવણની પહેલાંતુ) રાજ્યાનીતુ રોદેર હતુ. આ ગામ ધ. સ. ૧૩૪૨માં ઉદ્-
સિંધળજે વસાબ્યાનું કાઠીયાવાડ જેતેરીઅરમાં જેણ છે. વાયોળના સમયમાં (ધ. સ.
૧૪૬૬થી ધ. સ. ૧૪૮૬) મહામદ મેગડાની વતી સોરણના સુખા તરીકે તેનો પુત્ર અલીલ-
ખાન હતો તેની સાચે વાયોળજે લડાઈ આદરી. આથી સુલતાન મહામદ મોદું લસ્કર લઈ
કુઞ્ચા આવ્યો અને તુમુલ સુદુર થયું તેમાં બને પક્ષનાં પુષ્ટળ ભાષ્યસે મરાંદ્યાં. વાયોળપોતે
પણ રસ્યાં પડ્યો અને રાણીઓ બધી સતી થઈ. સુસલમાનોએ લુધ્ધાટ કરી જેણો નાસ
વરતાયો કે હજુ પણ મહાન આપત્તિનો ઘ્યાલ આપવા આટે "કુનાનો ડેર" વર્ણો જેમ
કહેવાય છે. સુસલમાનોએ લાં યાણું રાખ્યું અને મસીદ બંધાવી ને હજુ હ્યાત છે. જુના-
ગદ વિજેરનાં ખેડેર હજુ ગામથી નૈકૃતમાં જોવામાં આવે છે. જુના રાજ્યાખારની રીતિ
અનુસાર ગઢના બેવડા દરવાનોએ અમુક અમુક ભાગ હજુ કૃતી રહેલ છે. બહારનો દર-
વાને હતરા બિમુખનો પૂર્વ પથ્થિમ ૧૧ શી. ૭ ઈ. પહેલાં, હતર દક્ષિણ ૫ શી. ૦ ઈ. કૃતો
અને ૧૪ શી. ૫ ઈ. ઉંચો છે. જ્યારે અનુસારો દરવાને પથ્થિમાબિમુખનો હોધ હતર દક્ષિણ
૧૨ા શી. પહેલાં, પૂર્વ પથ્થિમ ૧૫ શી. ૧૦ ઈ. કૃતો અને ૧૪ શી. ૬ ઈ. ઉંચો છે. બને
દરવાનામાં કોગળ નાખવાનાં કાંચ્યા હજુ છે. હંડાધના ભાગમાં જોકીદારોને બેસવા વિજેર-
ની કૃતી છે. આથ્રેડારક એ છે કે જેટલા ૧૨ શીટ પહેલાં દરવાન હુદ્દ શાખ તરીકે
બાકડાને બદલે સંગંગ એકજ પથ્થરની શિલાઓ દાંનલી છે. તેવી એક શિલા ૧૫ શીટ

લોભી ૧॥ શીટ પહોળી અને ૧॥ શીટ લડી ૧૫ શીટની ઉંમાઠજે શાખ તરીકે, દાબનાં માત્રિક અળનો અભાવ હોવા જતાં, શી રીતે ચડાવેલ હરો એ ઘ્યાલ આવી શકતો નથી.

આંદીના ચાર કેઝો પૈકીના નં. ૩૫ મેં ખારી વાવમાનો છે જ્યારે ખાકીના તરફ પાણીએ ઉપરના છે.

નં. ૩૬—ખારી વાવની નાળમાં જતાં જમણી ખાજુએ ઉંચો આ કેખ છે. સમય વિ.

સં. ૧૫૭૨ શાકે ૧૪૩૭ આવણું સુદ ૮ બૃગુ રેઢિણી નક્ષત્ર.

ભાવાર્થ—મુનજીર પાદશાખ (ધ. સ. ૧૫૧૩-૧૬) તથા મહારાણાશી રાણુગહેનાં નામ આપેલ છે. (રાણુગહે=રાણુંણ ધ. સ. ૧૫૦૦-૨૩). કુપા ભાગ્યા પણી આંદી યાણું રાખી સુઆને નીમવામાં આવતા તે પૈકીના ખાનથી તાજખાન તથા અમનનાં નામ બજેલ છે. ગામ પટેલ પણ તે વર્પે ‘મુસો’ નામનો મુસલમાન હતો. આ વાવ કરનાર તરીકે આ મુસાનુંજ નામ બજેલ છે અને તે ઉપરાંત તેના આખા વંશના નામ આમાંથી મળે છે.

નં. ૪૦—મર્સીદની પાછળ શિવ મંદીર છે તેના દ્વારાયામાં પણું પાળીયા છે પણું તેમાંના તરફ જાણાયોના હતા તે ખાંખી લીધા છે. નં. ૪૦ મેં ૧૬૮૩ની સાલનો (વિ. સં.) છે.

ભાવાર્થ—જાલાશી લાખાળ તેના દીકરા સુરાળ અને તેના દીકરા ગોપાળજ ગાયની બાંદરે ચડેલ લાં કામ આવ્યા (મરણું પાખ્યા).

નં. ૪૧—સમય ૧૬૮૭.

ભાવાર્થ—ઉપરના કેખવાળા જાલા ગોપાળજના દીકરા મેપળ ગાયની બાંદરે ચડતાં કામ આવ્યા.

નં. ૪૨—સમય વિ. સં. ૧૬૮૮.

ભાવાર્થ—મરનાર મહનદાસનું તેમજ તેના પિતા, પિતામહ અને પ્રપિતામહનાં નામ બોલજી, ગંગદાસજી અને સારંગજી એમ અનુફરે આપેલ છે. આ

૮ તે સમયમાં કલદનું કારણું ઉદ્ધૃત કરનામાં પ્રતિપક્ષીના ગામનાં ઢોર વાળી જવાં એ એક સાધારણું પગદું હતું. પ્રતિપક્ષી ઢોર પાછાં વાળવાને સામો ચુદીને આવે અને લડાઈ યાય તેમાં લડતાં મરે તે ગાયની બાંદરે ચડતાં મુશ્યા એમ ગણુંય અને તેની પાદગીરિમાં પાળીયો જોડતા.

ત્રણે પાળીયામાંના જાલાએનો ઉત્તરોત્તર ભાયાત વર્ગમાંથી ઉત્તરેકા હો.

૧૧. ટીકડે—પ્રાંગધરા તાખાતું છેક વાયવ્ય ખૂબું ઉપરનું રથુને કાંડે આવેલું આ ગામછે. પ્રથમ તે મહાલનું મુખ્ય મથક હતું અને લાં વહીવટદારની કચેરી હતી. વિ. સ. ૧૫૮૪ ધ. સ. ૧૩૨૮માં રાજ મેધપાલજ (ધ. સ. ૧૩૨૬-૩૧) એ આ ગામ વસાવ્યાતું બખ્યું છે. આંદી જેક આવકનું મંદીર તાજેતરમાંજ ધ. સ. ૧૮૪૭માં સંધની હીમા સુરયને બંધાનેલ છે. પરંતુ તેમાં લેખ નથી. આંદીથાં પારીવા છેટે વરલ્લુ પરમારની દેરી (નાની તુરી) છે. દક્ષિણાદા પાદરમાં કેઠલાક પાળીયાએ તેમાનો ૧ વિ. સ. ૧૬૭૫ની સાલનો છાપી લીધે.

નં. ૪૪-સમય વિ. સ. ૧૬૭૫ માગશર વદ ૧૪ શુક્રવાર.

ભાવાયં—મહારાખ્યા અંદ્રસિંહજ ધ. સ. (૧૫૮૪-૧૬૨૮) ના રાજ્યમાં ટીકડે-ના રહીયા દખુબી જોવિંદની ભાર્યા સતી યધ એવી હકીકત છે.

૨૨. હળવદ—મુસલમાનોને હાથે કુઆ ભંગાણું ત્યારાના વાયોજના પુત્ર રાજેખરણએ વિ. સ. ૧૫૪૪ (ધ. સ. ૧૪૮૮) મહા વદ ૧૩ને દિવસે હળવદ શેહેરનેં પાયો નાંખ્યો, અને લાં રાજગાડી રથાપી. (કા. જે.) ધ. સ. ૧૪૮૮થી ધ. સ. ૧૭૩૦ સુધી જાલાએની રાજધાની આંદીજ રહી. ધ. સ. ૧૭૩૦માં રાયસંધજએ પ્રાંગધરાનો કિલ્દેલા ખાંધો અને અસુક સુદાન્યાં રહેલું શર કર્યું. ગામથી પૂર્વમાં યોડે છેટે રાજેહર નામની જગ્યા છે ત્યાં ધખ્યા પાળીયા તથા તેરીએનો છે. અત્યારે પણ તે જગ્યા રૈયત વર્ગનું સ્મરાન તરીકેજ વપરાય છે. ને કુદંબની તેરી જ્યાં હોય તેની આગળજ તે કુદંબનું ભાણુસ ભાળવાનો હળુપણ્ય ત્યાં રીવાજ છે.

આંદીના પાળીયાએનાંથી ઐતિહાસીક દ્રષ્ટિએ ડપયેણી જખ્યાયા તે કુલ મળાને ૧૬ છાપી લીધા. ઉપરાંત તળાવને કાંડે શરચેદ્યુશ્ર મહાદેવની જગ્યા છે તેમાં વાવમાં ઉત્તરાં જમણ્યી બાજુએ લેખ હોવાનો નોંધ હતો તે જોવા જતાં તેમાં પાણી છેક ઉપર સુધી ભરેલું હતું તેથી તે લેખ જોવાછોન નહીં તો છપાયતો કયાંથી. ગામમાં ઝોડો દરખારગઢ છે ને સંવત ૧૭૬૫માં રાખ્યા જસવતસિંહજએ અંધાવેલ છે. ગામમાં બાદચોની વરતી સારીછે અને તેમાના કેઠલાકે સારી વિદ્વત્તા પ્રાપ્ત કરેલ છે.

હળવદના વતની વ્યાસ રતનજ ભાધવજ ને ધખ્યા વર્પો યમાં આંદી રાજકોદમાંજ વડીલાતુનો ખંધો કરેલે તેને ત્યાં પોતાના ભાગમાં આવેલ પુસ્તક તથા પોથીએનો ઝોડો છે ને ગયા વર્પમાં ઝેણે તપારયો હતો. તે અધા અંગેનું લીસ્થ તૈયાર કર્યું છે અને

તે તેઓ છ્યાવવા ધારે છે. આ બધા અંથો ઉપરથી અગાઉ દળવદમાં ને હંચા પ્રકારની સર્વહેઠીય વિદ્યા હતી તેનું ભાન યાખ્યે. તેવા ધજુા ઘાણણેલાં અલારે પણ અમૃત્ય અંથો દરો પણ વંશ પરમ્પરા વિદ્યા એથી થતી ગઈ તેથી તેની તરફની ઉપેક્ષાને લિધે પ્રકૃ જણે તેમંથરતોની શી દશા હરો. રા. રા. રતનલભાઈનાં પુસ્તકો નેવા પરી ખુદ દળવદમાં દણું વહુ ચારાં પુસ્તકો નેવા મળશે એમ આરા હતી પણ લા મુક્તામ થયો લારે તપાસ કરતાં સતોપકારક જવાબ કૃપાધ્યા પણ મળશે. નહીં તેથી નિરાશ થતું પડ્યું.

શરદ્યેશ્વરની વાવવાળા કેભમાં ઉત્તરોત્તર ૫ પેઢી સુધીના રાણુા સાહેબેનાં સપલિંગ નામ આપેલ છે. વાન અંધાચ્યાનો સભ્ય વિરતારપૂર્વક નીચે મુજબ આપેલ છે—વિ. સં. ૧૫૮૯ રાકે ૧૪૪૮ ઉત્તરાધન શિશિર ઝતુ, દ્વાદ્યુન માસ, કૃષ્ણ પક્ષ, ૧૩ ગુરુવાર, ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર, સિંહિયોગ, ગિર કરણું અને મીન લંબ. આ બધા રાણુા સાહેબેનાં નામ બધી જવાના કરતાં વંશવક્ષના ઇપમાં મુક્તવાથી વહુ સરલતા પડ્યે એમ ધારી તે પ્રમાણે આપેલ છે.

જાલા રખુભલ (સિંધળ) = રાણુા દલિયાહે — ધ. સ. ૧૩૬૨.

શરૂશાલ્ય (સતરસાલણ) = રાણુા મીથુલહે — ધ. સ. ૧૪૦૮.

જીતા (જેતસિંધળ) = રાણુા જીતાહે — ધ. સ. ૧૪૩૦.

રખુવીર (વનવિરસિંધળ) = રાણુા લીલાહે — ધ. સ. ૧૪૪૧.

ભીમ (સિંધળ) = રાણુા મી (વી) ભલહે — ધ. સ. ૧૪૬૦.

વાધ (વાધોણ) = રાણુા નીખ્યાહે — ધ. સ. ૧૪૬૪.

રાજધર (રાનોધરણ) = રાણુા અલિકારહે — ધ. સ. ૧૪૮૬.

સારંગટેવ વાધેલા = રાણુા વીરાહે.

રાણુંગ (રાણુાણ) = રાણુા કંદ્યાણહે — વાવ અંધાવનાર — ધ. સ. ૧૫૦૦.

આનસિંધળ — ધ. સ. ૧૫૨૩-૬૪.

નં. ૪૪-સમય વિ. સં. ૧૭૮૧ આવણું વહુ ૫.

બાવાર્ય — જાલા નેટીણ કુંવર મદારાણુાઓ રાયસંધળના મહો આગળ (ધ. સં. ૧૭૩૦-૪૫) કામ આવ્યા.

નં. ૪૫-સમય વિ. સં. ૧૭૬૦ દાગણું કું ૧૦..

ભાવાય—કડીયા બોળજુ વળજુ મહારાખુશી માનાભાઈ (જસ્તવંતસંખણના પુત્ર માનસંધળ જેને માળવણું તાણુંકો આગમાં મળ્યો હતો)。

નં. ૪૬-સમય વિ. સં. ૧૮૩૨ આચું વં ૪ ગુરુ.

ભાવાય—મહારાખુશી રાયસિંહજી (ધ. સ. ૧૭૩૦-૪૫) ના સુત મહારાખુશી ગન્ધસિંહજી (ધ. સ. ૧૭૪૫-૮૧) લડાઈમાં કામ આવ્યા છે અને તેની સાથે ગાજણુંયા કેસરના પુત્ર દિનસિંહ પણ કામ આવ્યા છે.

નં. ૪૭-સમય વિ. સં. ૧૭૩૮ શાકે ૧૧૦૪ આવણું સુદ્દી ૧૪ રવિ.

ભાવાય—યાવડા રામદાસના પુત્ર નારથુદાસ અને તેના પુત્ર વાલજી મહારાખુશી ગન્ધસિંહજીના રાજ્યમાં (ધ. સ. ૧૬૧૧-૭૩) રાજીના ખવાસ હતા.

નં. ૪૮-સમય વિ. સં. ૧૬૮૮ જેઠ સુદ્દી ૫.

ભાવાય—ઝાલા કરસનજીના પુત્ર બીમજી અને તેના પુત્ર કાપડીજી ચંદ્રસેનજી (ધ. સ. ૧૫૮૪-૧૬૨૮) ના આગળ લડતાં મરાખ્યા.

નં. ૪૯-સમય વિ. સં. ૧૭૭૫ ચૈત સુદ્દી ૭.

ભાવાય—મહારાખુશી મેધરાજજીના પુત્ર મહારાખુશી ગન્ધસિંહજી (ધ. સ. ૧૬૬૧-૭૩) અને તેના પુત્ર મહારાખુશી જસ્તવંતસિંહજી (ધ. સ. ૧૬૭૩-૧૭૧૮) ની આ ડેરી છે.

નં. ૫૦-સમય વિ. સં. ૧૫૪૨ પોષ સુ. ૮.

ભાવાય—જાહેલશી કુંગરની ભાર્યા બાઈ હીરાદેંદ્રે સહગમન કીંખાં (સતી યધ).

નં. ૫૧-સમય વિ. સં. ૧૮૫૦ અસાડ વં ૬ ઘૂંઘ.

ભાવાય—કુંગરણીના પુત્ર રવાજી અને તેના દીકરા કેસાભાઈ સરધાર રાજું કાદું કદું આવતાં ગાયની બઢારે ચઢતાં રાજઓ જસ્તવંતસિંહજી (ધ. સ. ૧૭૮૩-૧૮૦૧) ના મહો આગળ કામ આવ્યા.

નં. ૫૨-સમય વિ. સં. ૧૬૫૫ કાતિંક સુદ્દી ૫.

ભાવાય—ઝાલાશી બીમજી સુત ઝાલાશી વાળજી રામશરણ પાખ્યા અને રખાણ્યાએ સહગમન કીંખું.

નં. ૫૩-સમય વિ. સં. ૧૭૩૨ આસુ સુદ ૮.

ભાવાર્થ—ગોહેલ લાખાળ મહારાણાશ્રી ગજસિંહજીને (ધ. સ. ૧૬૬૧-૭૩) કામ આવ્યા છે.

નં. ૫૪-સમય વિ. સં. ૧૭૪૬ વૈશાખ સુદ ૧૦.

ભાવાર્થ—ગોહેલ વસાળ મહારાણાશ્રી જસવતસિંહજીને (ધ. સ. ૧૬૭૩-૧૭૧૮) કામ આવ્યા છે.

નં. ૫૫-સમય વિ. સં. ૧૬૫૪ ભાద્વા વદ ૧૩ બોગ.

ભાવાર્થ—મહારાણાશ્રી અરજથુણા પુત્ર મહારાણાશ્રી ગોપાળાધીશજાની રીતે અને રાણુશ્રી સગરામજાની પુત્રી બાઈ મીરાં સતી થઈ.

નં. ૫૬-સમય વિ. સં. ૧૬૫૩ વૈશાખ વદ ૧૦ ગુરુ.

ભાવાર્થ—મહારાણાશ્રી માનસિંહજાના પુત્ર મહારાણાશ્રી રાસંહજ (ધ. સ. ૧૬૬૪-૮૪) તેના પુત્ર મહારાણાશ્રી ચંદ્રસેનજ (ધ. સ. ૧૫૮૪-૧૬૧૮) મૃત્યુ પડ્યા. તેની તેરી મહારાણાશ્રી અમરસિંહજ (ધ. સ. ૧૬૩૪-૪૫) એ કરાની. સમય તરીકે ૧૬૫૩ની સાલ ચંદ્રસેનજાના મરજુની નહીં પણ મરજુ પણી ૧૦ વર્ષે અમરસિંહજએ તેરી કરાની લારની હોંવી જોઇએ.

નં. ૫૭-સમય વિ. સં. ૧૬૩૦ કારતક સુ. ૧૫.

ભાવાર્થ—મહારાણાશ્રી માનસિંહજ હરિ ચરણ પાર્યા.

નં. ૫૮-સમય વિ. સં. ૧૮૧૫ શાકે ૧૬૮૧ ઉત્તરાયન, વસંતકંતુ, ચૈત્ર સુદ ૪ રવિ.

ભાવાર્થ—હળવદ ભાંગતાં ઝાલા કીડીયા ફ્લલજ સુત ખેંગારજ કામ આવ્યા છે.

આ લેખમાંના ‘હળવદ ભારતા’ એ શબ્દો ઉપરથી, ધ. સ. ૧૭૫૮ વિ. સં. ૧૮૧૫માં મરાઠા સરદાર સદાચિન રામયંદે હળવદ ઉપર રાતનો હુમલો કર્યો હતો. એમ મુખ્ય ગેઝેટિઅર-માં લખેલ છે તેને પુષ્ટી મળેછે.

નં. ૫૯-સમય વિ. સં. ૧૬૬૦ ચૈત્ર સુદ ૧૧ રવિ.

ભાવાર્થ—મહારાણાશ્રી આસકરણજ (ધ. સ. ૧૬૨૮-૩૪) મૃત્યુ પાર્યા.

આ અધા પાળીયામાંથી એકંદર રીતે કંધપણ વિસ્તાર પૂર્વક ઐતિહાસિક હક્કેત મળી

શક્તિ નથી અને મળો શકેજ નહીં પરંતુ તેમાંથી ધયુભરા મહારાખ્યાઓના સમયની તેમજ અવસાનની ચોક્સ સાલ તેમજ તિથિ આસાદિક આની પૂર્વક મળો શકે છે.

૨૩. સુંદરી — દળવદ્ધિ દક્ષિણમાં ૬ ગાડ અને સરાથી વાયવ્યમાં ૨-૩ ગાડિએ અંતરે આવેલ છે. આ ગામડું બદુજ નાતું છે પણ લાંથી પૂર્વમાં એકાદ જેતરવા છે કુંદી ભવાની ભાતાતું સ્થાનક છે તે ચમટકારિક ગણ્યાનાથી આસપાસની તેમજ દુરથી માનતા પુરી કરવા ધયું મુસાહરો આવેલે તેથી પ્રસિદ્ધ છે. ગામતું નામ પણ આ સ્થાનક ઉપરથીજ પડ્યું હોય એમ સંભવ છે. આસપાસ ધાઈ જાડી છે અને સ્થાનકની બહાર પાસેજ સળ્ણવન પાણીનો જરો છે. જગામાં નૈકંડત ભાગમાં ઝુટેખર શિવળું પુરાતની શિવાલય છે તેની આગળ સામસામી બે ડેરી છે નેતા આગદ્યા સ્થંબો ઉપર બે લેખ છે.

નં. ૧૦—સમય વિ. સં. ૧૫૩૨ કૃગણ વદ ૩.

ભાવાર્થ — ગદવી માંડલું ભાતા સુત ગદવી વીસલે ડેરી કરાવી.

નં. ૧૧—સમય વિ. સં. ૧૬૨૬ આસુ વદ ૪.

ભાવાર્થ — રાજા રાખું ભારમલ ..... ડેરી કરાવી ચારથુ ..... પુત્ર .....

આ જગ્યાથી નૈકંડત ભાગમાં બહાર મ્હોટા પુરા કદની સાત મૂર્તિઓ પડેલી છે. તે મૂર્તિઓ પાંચ પાંડવની પ અને કુન્તા માતાજી અને નારાયણની મળાને સાત છે એમ લાંના લોડા કહે છે. ખરેખર કટ્ટીક મૂર્તિઓ વર્ણન અહુસાર મળતી આવે છે તેથી તેમ હોય એમ માનવાતું કારણ મળે છે. સૌથી મ્હોટામાં મ્હોટી મૂર્તિ ભીમની ભાપી લેતા ૬ રી. ૮ ઈ. ઉંગી, ૨ રી. ૫ ઈ. પહોળી અને ૧ રી. ૧૦ ઈ. જાડી યદ્દ. બધી મૂર્તિઓ જુખરા પદ્યપરની છે અને બહુ જુની હોય એમ લાગતું નથી.

૨૪. કેંઠ — ક્રાંગધરા તાખાતું નૈકંડતમાં ૭ ગાડ છે ભાયાતી ગામ છે. ગામથી આથમણી ભાજુઓ નહીને સામે કાંઈ કાંદેખર મહાદેવનું મંદિર છે તેના નિજ મંદીરમાં સામા ગોખલામાં વિ. સં. ૧૬૬૩ની સાલનો લેખ છે. આ લેખ મ્હોટા તથા ઐતિહાસિક હકી-કત પુરી પાડે તેવો છે પરંતુ કેંઠાંક અનિવાર્ય કારણોને લાધે તેનું રબિંગ બેદ્ધાં તેવું સાદ લઈ યકાણું નહોં અને પરિચ્છામે શરદીતની ગણ્ય લીટી સિનાયનો ભાગ સંતોપદાર રિતે વાંચી રાખતો નથી.

નં. ૧૨—વિ. સં. ૧૬૬૩ શાકે ૧૫૩૮ વિતરાવન, વસંતઅદતુ વૈશાખ સુદ ૧૫ જૂન વિ. રાખા નક્ષત્ર, વરીયાન ચોગ, શુભ કરણુ.

ભાવાર્થ—મંદીર કરાવ્યા સંઘને દરે પણ રમિંગ સ્પષ્ટ ન આવવાથી વાંચી રકાયો નથી.

૨૫. વસાવડ—સોરક પ્રાંતના પોલીટ્રીક એજન્ટ મે. બેલ સાહેબની કંપની અતુસાર તા. ૨-૩-૧૪ થી તા. ૭-૩-૧૪ સુધી વસાવડ મુકામ રાખેલ. તે જગ્યાએ અગાઉ મહાઠું રોહેર દરે અને જોકામ કરવાથી જુના શોધયોળ ખાતાને ઉપયોગી પદાર્થો નીકળશે એમ અતુમાન કરવામાં આવેલ તેથી તેવી કાંઈ પણ નિશાનીઓ આપે આસપાસ સીમર્મા દરીને ચીડીયાતી જગાઓ અધી તપાસી તેમ કેટલેક ઢેકાણે યોદું છાણું જોદાવી જેવું પણ તેવું કાંઈ બાલુમ પડ્યું નહીં. ગામની પાસેજ માડવીનો ઢારા તેમજ કબરરતાનો ઢારા જેયો અને યોડે છેટે લુખીજાનો ઢારા પણ જેયો. પરંતુ તેવું અતુમાન બાંધવા પુરતી કાંઈપણ વિલક્ષણતા જેવામાં આવી નહીં. ઉપરાંત તળ વસાવડમાંથી કે આસપાસના વિભાગમાંથી આજ પર્યત પ્રાચીન શિક્ષા અગર તાઅપત્ર વિગેર પણ કાંઈવાર નીકળેલાં જાણવામાં આવેલ નથી. મહને જેવા રીતે સુચના યદ્ય હતી તેમ રા. રા. ડી. આર. બાંડારકર એમ. એ. વેસ્ટન સરકલના આંકડોસેઝકલ સર્વેના સુપરિનેન્ડન્ટ સાહેબને પણ યદ્ય હતી તેથી તેઓ પણ એ દીવસ આવી જેધું ગયા પણ તેઓ સાહેબને પણ કાંઈ તેવું જણાયું નહીં અને તેઓને નાઢક દેરો યદો એમ તેઓ સાહેબ મહારી ઉપરના તેમી ઓશીશીપલ પત્રમાં લખે છે. પ્રથમ જેયેલા આંદીના એ લેખ પાળીયા ઉપરના છાપી લીધા.

નં. ૬૫—સમય વિ. સં. ૧૭૫૭ આવણું સુંદ ૮ શુદ્ધ.

ભાવાર્થ—મહકવાચ્ચા હીરા સુત વા (વા) વા વસાવડ કદક આંદું લારે કામ આવ્યા.

નં. ૬૬—આ લેખ મસીદમાં કબરના અહાર નીકળતા પદ્ધાર જેવા ભાગ ઉપર છે તેમાં સને નથી.

ભાવાર્થ—આ કબર નસીરખાં અહમદખાંની છે.

આસપાસના ગામો પેકી વસાવડ તાખાતું ગાડ હોઠ ગાડ છેટેનું દડવા તથા જમનગર તાખાતું સાથ્યણી (તથું ગાડ છેટેનું) જોયા પણ ક્યાંઈ લેખ નથી.

તા. ૧૬-૩-૧૪ થી તા. ૪-૪-૧૪ સુધીની જેડીયા-બાંગંભા આજુની મુસાફરી કેવળ નિરસ નીવિની. તે મુસાફરી દરમીયાન લગભગ ૩૫ ગામો જોયા પણ પરિણ્યામમાં ૫ પાંચ લેજો જુના નેમજ ૧ નવો જોયા તથા છાપ્યા તે સિવાય ક્યાંઈથી પણ જુના ઝોડખેણ ખાતાને લગતી હકીકત અગર માહિતી મળી નહીં. બાંગંભા પહોંચવા રૂટે ગવરીદ,

કોટડા નાયાણી તથા દંકારામાં સુકામ રાખેલ. ગવર્નરિફિડમાંથી કાંઈ નહું મળ્યું નહીં જ્યારે કોટડામાંથી ૧ લેખ નવો મળ્યો. દંકારામાંતો તપાસ કરવાનું બની શક્યું નહીં, કારણું કે આંધીથી અગાઉથી રીતસર લખાણું કરેલ તેમજ લાં જર્દ કરી મે. દીવાન સાહેબને વિનતિ લખેલ છતાં ઉતારાનો બંદોબસ્ત થયો નહીં એટલું નહીં પણ લાંના લેખા વિગેરે જેવા તથા છાપવાની પરવાનગી પણ મળી નહીં. બાળભા જતાં પીડડમાં પીડડાઈ માતાજીની જગો જેઠ તેમજ તારાણું ગોરાણ્યામાં હ્લાભણું જેઠવાની કહેવાતી શુદ્ધ જેઠ. તપાસ કરતાં શુદ્ધ જેવું તો કાંઈ જણ્યાયું નહીં. ગામ પોતે આજી નહીને કાંઈ પદ્ધતરની ઉંચી બેખડ ઉપર છે અને તેની નીચે નહીના બહેનને લીધે બેખડમાં પડી ગયેલ બ્યોલને શુદ્ધ માની લીધી હતી. બાળભામાં કામદ માતાજીનો ઝુંડ તથા સ્થાનક જોયાં પણ લેખ નથી. લતીપરને માર્ગે બાળભાથી યોડે દુર નોંધણું કુઝ કહેવાયાં તે જેઠ. લાં સંજવન સ્વર્ણ પાણી બારેમાસ તેમજ દુઃખ વર્ણમાં પણ ભર્યું રહેલે. આને આટે દંત કથા જેવી છે કરા' નોંધણું સિંધ જતો હતો ત્યારે આંધી આવી પહેંચયતાં તેના લશકરનાં માણુસો તૃપાથી પોડતાં હતાં. આખરે રા' મોદચે માતાજીનું રમરણ કર્યું અને તેને આગા થધ કે અસુક જગ્યાએ “તાંડ ભાલું ખુચાડ” એટસે પાણી નીકળશે. તે અતુસાર તે વખતે જમીનમાંથી ભાલું મારીને આ પાણી કાઢ્યું છે એમ મનાય છે. જેડીમાંથી પણ કાંઈ જાણુવા નેતું મળ્યું નહીં આસપાસની કહેવાતી જુની જગાઓ જેઠ પણ લેખ અગર બીજું કાંઈ મળ્યું નહીં.

૨૬. હુડીયાણા—જામનગર તાખાનું દ્રોગથી વાયવ્યમાં પાંચ ગાડ છેટ આવેલું છે. ગામ જુતું અને ખળભળી ગયેલું છે. ગામથી પથિમે નહીને સામે કાંઈ વિશ્વનાથજીની જગ્યા છે તેના મંદિરના ૩૫ મંડપમાં ગણું પતિજના ગોખલા નીચેનો સંવન ૧૮૫૬ નો લેખ છાપી લીધો.

નં. ૬૮-સમય ૧૭૮૧ આસુ સુદ ૧૦ યુધ.

ભાવાર્થ — પ્રથમ વિ. સં. ૧૭૮૧ માં રાવલથી ૫ મહાદેવ સુત રામજ સુત જસ-
વંતે સમુ કરાયું અને લારપણી વિ. સં. ૧૮૫૬ શાકે ૧૭૨૨ આસુ વહ ૧૦
યુદ્ધના રોજ રાવલથી ૫ ગંગેરો કરી સમરાયું.

૨૭. દ્રોગ—આંધીથી વાયવ્યમાં ૧ ગાડ ઉપર છતિદાસ પ્રસિદ્ધ ખુચરમેરી નામની
જગ્યા છે, જ્યાં અગાઉ ધ. સ. ૧૫૮૧ માં તુમુલ યુદ્ધ થયું હતું. એક આંધુ જામ સતાજ,
સુજાર, હૈલતખાન ધોરી અને લોમા ખુમાણું હતા જ્યારે સામે શુજરાતનો સુઅં આન
આઝમ મિરજા અંજીલ કોકલતાશ હતો. આ યુદ્ધમાં જામનો ડુંવર અનેજ તથા પ્રધાન

જસે અને મરાણું અને અને બાળુનાં એટલાં અધાં માણુસે મરાણું કે અતારે પણું 'ભુયર-
મેરી' એ નામ હજરો માણુસની કઠલ સ્વચ્છ થઈ પડેલ છે.

નં. ૬૬-સમય વિ. સં. ૧૭૫૦ ઉત્તરાયન, વર્ષો ઝડપ, આધાં માસ, કૃષ્ણ પક્ષ ઉ નોમવાર.

ભાવાર્થ — ધરોલ (દ્રોળ) મધ્યે નંદવાણું ગાતિના જોવાલ જીત રહનાથ સુત
વાલજી શ્રીઅણનાયરણું પામ્યા.

નં. ૭૦-સમય વિ. સં. ૧૬૪૭ આવણું વદ ૮ રવિ.

ભાવાર્થ — બારડશી ગેલા અને નાપાણી ગોહેડીઆ, કુંનરશી અનેજી સાથે
મરાણું. ખાનથી આજમખાનની સાથે લડતાં મરાણું.

આ પાળાંયો અનૈતિકાસિક દિલ્લિએ ધર્મા ઉપયોગી છે. ભુયરમેરીના મહાન યુદ્ધની
સાચી તારીખવાર તેમજ આજમ ખાનની સાથે લડતાં જમના કુંનર અનેજી મરાણું એ બે
હુકૂકત આ કેખ ઉપરથી નિઃશાંક પુરવાર થાય છે. યુદ્ધની સાલ તરીક છ. સ. ૧૫૬૨ કે
૬૨ એમ બે મત છે પણ આ કેખ ઉપરથી છ. સ. ૧૫૪૨ ચોકસ હરેછે.

૨૮. ખારવા — પ્રોણથી અમિ ખૂબે એક ગાડ ઉપર નાતું ગામહું છે તેમાં એ કેખો છે.

નં. ૭૧-સમય વિ. સં. ૧૫૧૫ વૈશાખ વદ્દ ૧૦ શુક્ર.

ભાવાર્થ — ..... પદ્મનાભની ભૂતિ કરાવી. ભૂતિ કરાવનાર કણુભીની બાધતું
નામ છે પણ અક્ષર ધસાઈ ગયેલ હોવાથી વાંચી શકાતું નથી.

નં. ૭૨-સમય વિ. સં. ૧૭૧૬ વૈશાખ વદ્દ ૧૪ રવિ.

ભાવાર્થ — અડેલથી જુણ્ણાળના અવિયળ રાજ્યમાં પટેલ રતના મુત્ર ભાણું
તથા ગંગાસ વિગેરે ગામ ખારવામાં વાવ કરાવી છે. આ કેખમાં આ
ગામને સદાશિવમાન લખેલું છે તેથી કદી શિવજીની પૂજા વિગેરે સાર
અર્પણ થયું હોય એમ સંભવે છે. તેમજ વાવથી છશાનમાં ગામના થડમાં
જુતું શિવાલય પણું છે.

૩૮. પોરણંદર — માણોકચોકમાં જોદ કામ થતાં તેમાંથી જુનો પાળાંયો નીકળ્યો
છે અને તે વિ. સં. ૧૨૦૦ની સાલનો છે એમ ખાર મલ્યા તે ઉપરથી મે. એડમાનીસ્ટ્રોટર
સાહેબને વિનતિ કરી તે પાળાંયો આંદો મંગાવી લીધો પરંતુ તને આંદો તપાસતાં વિ. સં.
૧૨૦૦ની નહીં પણ ૧૬૦૦ની સાલનો નીકળ્યો. તે કાઈ ગઢવીનો મરણ રથંબ છે. રસ્તે
ધણું ખરા અક્ષર ટોચાઈ ગયા છે તેથી નીચેનો ભાગ વાંચી શકાતો નથી.

૩૦. અમદાવાદની પાસેના અડાળજ ગામભાથી નીકળેલ યુદ્ધ મર્તિં ઉપરના કેખનો હાટોઆછ રા. રા. કેશવલાલ દર્પદરાય મુંબે બેઠ મોકલેલ છે. તે કેખમાં સાલ સંવત કાંઈ નથી પણ કિંફ ઉપરથી ધર્સની સાતની આડમી શતાખ્દી જેઠલી જુની આ મર્તિં હોવી જેઠાં એમ અનુમાન ચાયછે. સાધારણ રિવાજ અનુસાર કેખમાં મર્તિં ડાઢે અને છારે કરવી તે બાબત કાંઈ લખેલ નથી. પણ યુદ્ધ ધર્મના સિદ્ધાંત સંબંધીનો ગાથા છંદમાં એક શ્વોક નાત લખેલ છે.

છેવટમાં આ સાલની મુસાફરી દરમીયાન ને ને રટેટા તેમજ ગૃહરથો તરફથી મહેને ને મદ્દ તથા અનુકૂળતા મળી છે તેને માટે તે તે સટોના સત્તાધિકારીઓનો તેમજ અન્ય ગૃહરથોનો ઉપકાર માની આ રીપોર્ટ પુરો કરે છું છું.

તા. ૩૦-૬-૧૪

સ્વામ્યાર્થ ગિરજાશંકર વહુભલ

મુ. રાજકોટ.

કિયુરેટર વો. મુ. ઓ. એ.

卷之三

સતે ૧૯૭૩-૭૪ની જાહેર દરમાયાન લેવોકાં એથેણ્ટ વિગતવાર પત્ર,

૧૦-૧૧-૧૩	સેસ	૫	બોકુ	૨	લેખ ૩ છાના	૩	તળાથ કોઈના પાળીયા તથા કુઅરે લોટ.
૧૨-૧૧-૧૩	બુધી	૬	બેળાવદર	૨	લેખ ૩ છાના	૧૦	૧૬ રંગલી છની જોટ. લેખ નથી.
૧૩-૧૧-૧૩	ગ્રે	૭	રાવળીયાવદર	૨	સાડામ-હંત કૃષ્ણ ચારે	૧૦	૨૫૫ માતાજીનું મંદીર જોખું તથા પણુંન લાયી લાયું. લેખ નથી.
૧૪-૧૧-૧૩	શ્રી	૮	અંકેવાળા	૨	રસ્તો	૦	તળાથ કોઈના પાળીયા જોયા.
૧૫-૧૧-૧૩	"	૯	ખાંખા	૩	મુદ્રા ૧ લેખ નથી	૦	સુધીમાં આપ સાચીના પાળીયા જોયા.
૧૬-૧૧-૧૩	રવી	૧૦	લેગડના	૩	મુદ્રા ૧ લેખ નથી	૧૦	અનીધી તથા વાર્ષિક એસ્ટ્રી
૧૭-૧૧-૧૩	અંબા	૧૧	ખરાલા	૩	રસ્તો	૦	અનીધી તથા વાર્ષિક એસ્ટ્રી
૧૮-૧૧-૧૩	"	૧૨	નેથાલી	૩	મુદ્રા ૧ લેખ નથી	૦	અનીધી તથા વાર્ષિક એસ્ટ્રી
૧૯-૧૧-૧૩	"	૧૩	દુદાર	૩	દુદાર	૦	અનીધી તથા વાર્ષિક એસ્ટ્રી
૨૦-૧૧-૧૩	"	૧૪	નેથાલી	૩	દુદાર	૦	અનીધી તથા વાર્ષિક એસ્ટ્રી
૨૧-૧૧-૧૩	"	૧૫	દુદાર	૩	દુદાર	૦	અનીધી તથા વાર્ષિક એસ્ટ્રી
૨૨-૧૧-૧૩	"	૧૬	દુદાર	૩	દુદાર	૦	અનીધી તથા વાર્ષિક એસ્ટ્રી
૨૩-૧૧-૧૩	"	૧૭	દુદાર	૩	દુદાર	૦	અનીધી તથા વાર્ષિક એસ્ટ્રી
૨૪-૧૧-૧૩	"	૧૮	દુદાર	૩	દુદાર	૦	અનીધી તથા વાર્ષિક એસ્ટ્રી
૨૫-૧૧-૧૩	"	૧૯	દુદાર	૩	દુદાર	૦	અનીધી તથા વાર્ષિક એસ્ટ્રી
૨૬-૧૧-૧૩	"	૨૦	દુદાર	૩	દુદાર	૦	અનીધી તથા વાર્ષિક એસ્ટ્રી
૨૭-૧૧-૧૩	"	૨૧	દુદાર	૩	દુદાર	૦	અનીધી તથા વાર્ષિક એસ્ટ્રી
૨૮-૧૧-૧૩	"	૨૨	દુદાર	૩	દુદાર	૦	અનીધી તથા વાર્ષિક એસ્ટ્રી
૨૯-૧૧-૧૩	"	૨૩	દુદાર	૩	દુદાર	૦	અનીધી તથા વાર્ષિક એસ્ટ્રી
૩૦-૧૧-૧૩	"	૨૪	દુદાર	૩	દુદાર	૦	અનીધી તથા વાર્ષિક એસ્ટ્રી

੩੬ ਤਥਾ ਪਲਿਧ ਲੇਖ।

ପ୍ରକାଶକାରୀ ହେଉ ପାଞ୍ଚ ମେଟ୍ ଓ ଦୁଇ ମିନିଟ୍
ମହିନେ । ଏହା ଲେଖା ତେଣି ଆମାର ଉପରେ
ପାଞ୍ଚ ମିନିଟ୍ ତେ ଯାଇବା ପାଇଁ ପରିଷ୍କାର କରିବାକୁ

૧૨-૧૨-૧૩	દાન	૧૫	દીકર	૩	મુકામ	૦ ૧ ૦
૭-૧૨-૧૩	રિબ	૨૬	મીઅલ્લી	૦ ૧ ૦	રડતે	૦ ૦ ૦
"	"	૧૭	આરપુર	૧ ૧	"	૦ ૦ ૦
"	"	"	દાન	૩ ૧	"	૦ ૦ ૦
"	"	"	પાંડવિશ	૩ ૧	માણ	૧ ૧ ૦
૧૪-૧૨-૧૩	રિબ	૧૮	સુંદરી	૨ ૧	રડતે	૦ ૦ ૦
"	"	૧૯	દેખ ક રાજ	૨ ૧	દેખ ક રાજ	૨ ૦ ૦
૧૬-૧૨-૧૩	નાંગળ	૩૦	દીકરિય	૧ ૧	રડતે	૦ ૦ ૦
"	"	૩૧	સાધક	૧	"	૦ ૦ ૦
"	"	૩૨	કાલ	૧ ૧	મુકામ	૦ ૧ ૦
૧૭-૧૨-૧૩	ખૂબ	૩૩	નાવળી	૧	"	૦ ૦ ૦
"	"	"	દીકરિય	૧ ૧	નિશાળ પાંડળના પાંડિયા તપારા તચુ સામે કરીદું એ દીર લેણુ.	૦ ૦ ૦
૧૮-૧૨-૧૩	દાન	૩૪	દીકરિય	૩	મુકામ	૧ ૧ ૦
"	"	"	દીકરિય	૩	રડતે	૦ ૦ ૦

પાંડળની ખુતી વિગેરે જોયાં તથા કંઈ.

३-१-१४	आंगनी	७१	दावरी	२	२२तो।
२५	"	७२	नगु चुड़ा।	२५	"
"	"	७३	क्रेग	११	लेअ माटे
३-४-१४	शुक्र	७४	आरवा।	१	सेख २ अ०१२
४-४-१४	सालि	७५	पुरेशी	६	२२तो।
"	"	"	२१७ को।८	६	

સને ૧૯૧૩-૧૪ની

આલાવાડ, ઉત્તર હાલાર, તેમજ વસાવડમાંથી

નં. ક્ર.	ગામનું નામ	ગ્રાક્ષસ સ્થળ.	લેખનો પદ્ધતિ.					
			લાંબો ઉભો શી. ઈ.	ખોણો આડો શી. ઈ.	નોડો શી. ઈ.	જમીનથી ઉંચો શી. ઈ.	જાત	રંગ
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
૧	ચંદ્રાસર	ચંદ્રાસર તળાવના દક્ષિ- ખુદા આરે પાણીના ગા- મામાં ગરણી છે તેને મધ્યાળે	૧-૩	૬-૩	ભીતમાં	૪-૬	ખુખરો	ધોળા
૨	"	તેજ તળાવને ઉત્તરાહે આરે ટોડામાના પંચ્ચ- માદામાં	૧-૦	૩-૦૧।	"	૧૦-૦	આરસ	સ્પેન્ડ
૩	સીથાપુર	અંબાળને આરેનાં મં- દીરોમાંથી સૌથી ખેલાયા મંદીરમાં સામી બાને નિજ મંદીરમાં	૧-૭૧।	૧-૭૧।	"	૪-૫	"	"
૪	"	ઉપદ્યા મંદીરથી વાયવ્ય- માં વાત છે તેની નાળમાં ડાખી બાળું	૧-૧૩।।	૧-૪।	"	૪-૬।।	"	"
૫	"	ગામની મંદીરમાં લદ્દી- નારામણુના મંદીરમાં જી- તાં જમણી બાળું શિવ- જના મંદીર અલાર દક્ષિ- ખુદા બાળું ગોખલામાં	૧-૬	૧-૩।	"	૩-૬।।	"	"

३.

साल हरभीयान.

મળोલા લેખોનું વિગતવાર પત્રક.

ખુદ લેખ.											
લાભો ઉભો રી. ધ.											
૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	
૦-૫	૦-૮૧	૩૧૬૩ ૩૪		૩૭	સં.	૧૪૪૪	જુનો	તળાવ અ- ધાર્ય			
૦-૧૦	૧- ૧૦૧	૧૩૪૨૩ ૪૩		„	ગુજ.	૧૬૧૧	„	જાણોદાર કરાયો			
૧-૫૧	૧-૪	૧૩૧૪૩ ૧૬		„	„	૧૮૬૩	લો	મંદીર અ- ધાર્ય			
૧-૦	૧-૩	૧૧૧૩૩ ૧૮		„	„	૧૮૬૨	„	વાવ અ- ધારી			
૧-૮	૧-૬	૨૧૧૫૩ ૨૧		„	„	૧૭૦૧	„	મંદિર અધાર્ય.			

ક્ર.	સીથાપુર	ચંદ્રાસરને માર્ગે સહકર્યી દર્શિણાહે પડેયે પડેલા સતીના પાળીયાનો।	૫૨	૧-૪॥	૦-૬	જમીન ઉપર	ભુખરો	સંક્રિ
૭	ઝાડુ	હુલેઅરની ડેરીના એટાં-લાના પછાન ખૂબું સતી-ના પાળીયાનો।	૨-૬॥	૧-૬	૦-૬	ઝાડેલો	„	રતુ-બંડો
૮	„	તેજ ડેરીથી અભિ ખૂબું તરફે ૧૬ કંને છેટ હુંડે બા કંઈક પડેલા બારશા-ખના પદ્ધયરમાનો।	૧૦-૦	૫-૮	૦-૬॥	જમીન ઉપર	„	ઘાળા
૯	„	દર્શિણ દીશામાં તળાવની બારાથી પચ્ચિમમાં એ મ-સીદ છે તેમાંથી પચ્ચિમા-દિની વાય કંમાનમાંથી વ-અલી ઉપરનો ઉપલે	૧-૩	૧-૭॥	ભીંતમાં	૪-૩॥	„	„
૧૦	„	„ નીચલો	૫-૬	૧-૭॥	„	૩-૧	„	„
૧૧	બેળાવદર	ગામથી નૈનાતમાં જુની વાવ છે તેમાંના પહેલા મતવાલા ઉપરનો।	૧-૬	૬-૦	૧-૪॥	૬-૧॥	„	રતુ-બંડો
૧૨	રાવળી-બાવદર	આમથી આથમણી શાંકર ડેરીના એટાંલાના અભિ ખૂબુંમાંના પાળીયાનો।	૩-૪	૧-૬॥	૦-૮	દાટેલો	„	ઘાળા
૧૩	ખાંબડા	ખાંબડીયા નાગની જગા-માં શાંકર ડેરી છે તેમાંની ઉત્તરાહી મહેની નાનીના બારશાખ ઉપરનો।	૦-૬	૨-૧	૦-૪	૩-૬॥	„	„
૧૪	„	તળાવની ઉત્તરાહી વાવ-માંના મહિયાસુરીના જો-અલાનો।	૧-૪	૧-૭	ભીંતમાં	૬-૧॥	કુઅડી (આરસ નેવો)	„
૧૫	„	તેજ વાવમાં કાદમાં નૈ-મદત ખૂબું	૧-૨॥	૧-૪	„	પાળથી નીચે ૦-૭	કુઅડી	„
૧૬	„	ખાંબડાઠના અભિ ખૂબું-ના પાળીયાનો।	૩-૧૦	૧-૭	૦-૬	દાટેલો	ભુખરો	„

૧-૪॥	૧-૩	૬ ૬ થી ૧૦	દેવ	ગુજ.	૧૭૦૪	નવો	સતી થઈ
૧-૦	૧-૫॥	૭ ૧૦ થી ૧૨	"	"	૧૭૪૧	"	સતીનો પા- ળોયો
૦-૫	૪-૮॥	૩ ૩૧ થી ૩૩	"	"	૧૫૪૪	જુનો	મુરેદાસની પાછળા તેરી કરાવી
૦-૪	૧-૨	૩ ૨૦ થી ૨૧	ગુજ.	"	૧૭૮૬	"	
૦-૪॥	૧-૧	૩ ૧૪ થી ૧૬	"	"		"	અલોચ સે- તાખખાતું નામ છે
૦-૬	૧-૧૦	૫ ૪૦ થી ૪૧	દેવ	"	૧૫૫૪	નવો	વાવ કરાવી
૦-૬॥	૧-૫॥	૬ ૩૨ થી ૨૪	ગુજ.	"	૧૭૨૬	"	પાળોયો છે અદ્ધર એઠ- દીયા છે
૦-૮	૨-૧	૪ ૧૪ થી ૧૫	દેવ	"	૧૪૩૧	"	તેરી કરાવી
૧-૬॥	૧-૪॥	૧૦ ૧૫ થી ૧૭	"	"	૧૮૫૨	"	વાવ કરાવી
૧-૦	૧-૩॥	૧૩ ૧૮ થી ૧૪	"	"	૧૮૪૨	"	"
૧-૫	૧-૫॥	૮ ૬ થી ૧૧	"	"	૧૮૫૪	"	સતી થઈ

ક્રમાંક	અનુભવા	અંગભીયા નાગના એ-	૨-૧॥	૧-૨	૦-૭	દાટેલો	બુખરા	ધોળા
૧૭	અંભડા	અંભડીયા નાગના એ-						
		દ્વાને નૈનત ખૂણેના એ-						
		માંથી પૂર્વાં પાળીયાનો						
૧૮	"	" પશ્ચિમાદા પાળીયાનો	૩-૨॥	૦-૧૧॥	૦-૭	,,	,,	,,
૧૯	"	ફરતા વંડાની દક્ષિણાદી	૩-૧૦	૧-૩॥	ભૌતમાં	દાટેલો	,,	પીળ-
		ભીતે લગ્ભગ વચનાં ભી-						ચટો
		તમાં ચણેલ પાળોએ છે						
		તેમાંનો						
૨૦	નેગડવા	માત્રની વાવમાં પેલી ડે-	૧-૬॥	૨-૪	,,	૪-૧૦	,,	,,
		રીમાં પૂર્વાં લોંતના ગો-						
		ખલા ઉપરનો						
૨૧	"	તેજ વાવમાં પેલી ડેરીમાં	૧-૬	૨-૧૧॥	,,	૪-૧૦	,,	,,
		પશ્ચિમાદિ બાળુના ગો-						
		ખલા ઉપરનો						
૨૨	"	" બીજી ડેરી પઢી-	૩-૪	૧-૧	૦-૭	૧-૬	,,	,,
		ના મતવાલના ઉગમણી						
		બાળુના દક્ષિણાદા						
		સ્થભનો						
૨૩	"	" બીજી ડેરીમાંના	૫-૫	૧-૨	૦-૭	૧-૭	,,	રઠું-
		પૂર્વાં બાળુના ઉત્તરાદા						બડો
		સ્થભનો						
૨૪	"	" બીજી ડેરી નીચે	૧-૭	૩-૪	ભૌતમાં	૫-૦	,,	ધોળા
		માત્રના ગોખલા ઉપરનો						
૨૫	"	સીમમાં પૂર્વમાં કાળાસર	૩-૬	૧-૩॥	૦-૧૧	દાટેલો	,,	પીળ-
		તળાને કાંડે ફરતે ધ-						ચટો
		શાન ખૂણેના પાળીયાનો						
૨૬	મેધાખુ	અતુભુંજના મંદીરની આ-	૧-૩	૨-૧૦	ભૌતમાં	૮-૧૦	સ્લેટનો	પાડો
		ગળના ધૂમઠની નૈનત						રાતો
		ખૂણે ફરતી શાખના પ-						
		થરમાંનો						
૨૭	"	ધર્મશાળામાં આથમણી	૧-૩	૦-૬॥	,,	૪-૧॥	કુલ્લા	ધોળા
		ભીતે ઓશરીમાં						
૨૮	ગાળા	નૈનના કુન્તુનાથ મહાદે-	૧-૦	૧-૪॥	,,	૩-૭	આરસ	,,
		વના મંદીરમાં આથમણી						
		ભીતે ગોખલા ઉપર						

(૬૨)

૦-૭॥	૧-૦	૪	૫-૭	૬૭	શુભ.	૧૪૩૦	નવો	સતી થઈ	
૦-૬	૦-૮॥	૪	૫-૭	"	"	૧૪૭૨	"	"	
૦-૮	૧-૨॥	૫	૮-૧૦	"	"	૧૪૩૨	"	સતી થઈ	
૧-૩॥	૨-૫॥	૭	૬-૧૬	"	"	૧૪૭૦	જુનો	વાલ કરાવી	
૧-૫	૨-૫॥	૭	૬-૧૬	"	"	"	"	"	
૧-૧૨	૧-૧	૧૦	૮	"	"	૧૪૧૮	"	"	
૨-૩	૧-૩	૧૧	૮-૯	"	"	૧૪૧૮	"	"	
૦-૮	૧-૬॥	૫	૫-૧૪	"	"	૧૪૧૮	"		
૦-૫॥ +	૧-૦	૧૦	૧૧	૧૪	"	૧૪૩૪	નવો		
૦-૧૧	૨-૫	૬	૧૭થી ૧૮	"	"	૧૪૦૮	"	જ્ઞાનોદ્ધાર કરાવો	એઠિયા અ. કારે છે
૧-૧	૦-૮	૧૨	૧૦	"	"	૧૮૮૬	"	ધર્મશાળા કરાવી	
૧-૦	૧-૪॥	૧૪	૩૩	"	સ.	૧૬૬૮	"	મંદીર કરાવું	ગ્રાંધીના બીજા લેખાનાં ઓડાથી ૨૮ સુંધરી છે

સંખ્યા	ગાળા	ગાળાથા ફાડરના મંદીર- ના ઉત્તરાદી બાજુના જો- ખલા ઉપરનો	૦.૬૪॥	૧-૩॥	ભૌતમાં	૬-૮	સ્લેટનો	રાતો
૩૦	પ્રાંગધરા	માણેકચોકમાં મહિના- ગંધરવના મંદીરની દક્ષિ- ણુદી બીતે	૧-૮॥	૧-૫	„	૪-૭	આરસ	ઘેણા
૩૧	”	અછતનાથના મંદીરમાં મેડી ઉપર ચેલી તેરીમાં ચોમુખની મૂર્તિની બેસ- શીમાં ફરતો	૩-૦	૪-૩ ફરતો લાખો	૦-૧૦॥ ૦-૧૧॥	૩-૩	„	ખીણ- ચટો
૩૨	ગાળા— વહીની તેરી	પૂર્વદી નાળના દક્ષિણ ત- રદના પીલર ઉપરનો	૪-૧	૧-૦	૧-૦	૨-૬	ફુખરા	ઘેણા
૩૩	”	દક્ષિણ દિશામાં નિઝ મ- દીરમાં જતાં પૂર્વદી બા- જુના પીલરનો	૪-૧	૧-૦	૧-૦	૨-૭	„	„
૩૪	”	પદ્મભાડી બાજુના ઉત્ત- રાદા પીલર ઉપરનો	૪-૧	૧-૧	૧-૧	૩-૭	„	„
૩૫	”	દુમઠના ટેકા માટે આષ કાળુ ગોડાદેલી શિલાઓ- માથી પૂર્વ શિલા ઉપરનો	૧-૨	૪-૩	૧-૩	૭-૧૧	„	„
૩૬	”	” અમિ ખૂબાની શિલા ઉપરનો	૧-૧॥	૬-૮	૧-૨॥	૭-૧૦	„	„
૩૭	”	” દક્ષિણ દિશાની શિલા ઉપરનો	૧-૨	૪-૬॥	૧-૩	૭-૧૦	„	„
૩૮	”	પદ્મમ દિશાની શિલા ઉપરનો	૧-૨	૪-૪	૧-૨॥	૮-૩	„	„
૩૯	કુઅા	ઉત્તરાદી પડવાડમાં ખારી વાવની નાળમાં ઉત્તરાદી બાજુએ	૧-૫	૩-૧૦	ભૌતમાં	૩-૮	„	„

૦-૬॥	૧-૩॥	૧૦	૧૪થી ૧૪	૩૭	ગુજ.	૧૮૫૨	નવો	જ્ઞાનોદ્ઘાર કરાયો	ખોડીયા અક્ષર
૧-૭॥	૧-૩	૧૨	૧૧	"	"	૧૮૦૮	જુનો	મંદિર કરાયું	આલીના પ્રીતિ ૩ લેખ નં. ૬૩ અને ૧૪ મે માગળ છે
૧-૦	૬. ૦-	૨	૨૦થી ૧૦॥	"	સ.	૧૩૧૨	"	પ્રતિષ્ઠા કરાવી	સમચોરસ લગ- ભગ છે કરતો ચારે બાજુ છે
	૧૦. ૦-	૩							
	૧૧. ૦-								
	૬. "								
	૫. "								
૦-૧૧	૧-૦	૬	૭-૬	"	ગુજ.	૧૩૦૬	નવો		ગાળાથી વાયવ્ય- અં ઠાં ગાઉ છે અંદ્રલાગા નદીને કાંગ
૧-૮	૦-૫॥	૧૦	૩-૪	"	"	૧૪૨૧	"		
૦-૧૨	૧-૧	૫	૮-૬	"	"	૧૩૦૪	"		
૧-૩	૪-૩	૮	?	"	સ.	૧૨૪૪	"		
૧-૧૩	૫-૨	૧૯	"	"	"	૧૨(૧૪)	"		
૦-૮	૩-૧૫॥	૫	"	"	"	૧૧૬૩	"	વિનામૃતન કેરુ કરાયું	
૦-૫	૩-૬	૩	"	"	"	૧૨૨૫	"		
૧-૧	૩-૪	૮	૩૦થી ૩૨	"	ગુજ.	૧૫૭૨	જુનો	વાત કરાવી	

૪૦	કુઓ	મહીદની પાછળના શિવ મંદીરના વંડામાં ભેવડી ઢારે પાળાયા છે તેમાંની આથમણી ઢારમાં ૧૬૮૨- ની સાલના એ છે તેમાંથી જાલાનો।	૩-૭	૧-૭	૦-૫	જાડેખો	ભુખરો	ઘેણો
૪૧	"	" ૧૬૮૭ની સાલનો પાળાયો।	૪-૭	૧-૭	૦-૬	"	"	"
૪૨	"	" ૧૬૮૮ની સાલનો પાળાયો।	૪-૪	૧-૭	૦-૭	"	"	"
૪૩	દીક્રી	દક્ષિણાદ પાદરમાં સથ- વરા ઢાડરથીની વાડીમાં લીંબડાના જાડ નીચે	૪-૬	૧-૮	૦-૧૦	"	"	"
૪૪	દુગ્ગવદ	પૂર્વમાં રાનેહરની જગો- માં ભવાની ભાતા પાસે ધર્યી તેરી છે તેમાં ગામ- થા જતાં ખીજ ઢારની ડેરીના પદ્ધાર નીચેનો છેયો પાળાયો।	૪-૩	૧-૮	૦-૭	"	"	"
૪૫	"	" જમો પાળાયો।	૪-૨	૧-૬॥	૦-૫॥	"	"	"
૪૬	"	" ૧૧મો પાળાયો।	૪-૫	૧-૮॥	૦-૬	"	"	"
૪૭	"	" ગામથી જતાં પેલી લેનની તેરાઓ આગળ- તા પાળાયામાંથી ઉત્તર બાજુનો એલો।	૪-૧૦	૧-૬॥	૦-૭॥	"	"	"
૪૮	"	" ઇનો	૪-૩	૧-૪	૦-૫॥	"	"	"
૪૯	"	" ૩૬ સ્થાંભની મહેઠી ડેરીમાં ધુમટવાળી ચાર થંભીમાં પાળાયા છે તેમાંનો પહેલો દક્ષિણ તરફનો।	૪-૫	૧-૬	૦-૭॥	"	"	"

૦.૭૧	૧.૭	૪	૧૦થી ૧૧	૩૭	ગુજ.	૧૬૮૨	તારો	ગાયત્રી ઓઠ- રે જતાં મરાણો
૦.૧૦	૧.૬	૫	૧૦થી ૧૧	”	”	૧૬૮૭	”	
૧.૩	૧.૬	૬	૧૦થી ૧૧	”	”	૧૬૮૮	”	
૧.૩૧	૧.૪	૮	૭-૮	”	”	૧૬૭૫	”	સતી ઘટ્
૧.૩૧	૧.૬	૭	૧૦થી ૧૧	”	”	૧૭૬૧	જુનો જેણી કામ આયો	અપેલું લીચટ ર. ૬૫૦
૦.૧૧	૧.૬	૫	૧૧થી ૧૩	”	”	૧૭૬૦	કીઢીયા મો- નળ કામ આયો	,, ૬૫૧
૧.૨	૧.૬	૭	૧૪	”	”	૧૮૩૨	હંડિસિંહ કામ આયો	,, ૬૫૨
૧.૧	૧.૬	૭	૧૦થી ૧૧	”	”	૧૭૩૬	વાલશુ ખ- વાસનો પા- ળીયો	,, ૬૫૩
૧.૬	૧.૪	૭	૫.૬	”	”	૧૬૮૮	ઝાલા કાય- ડીજુનો પા- ળીયો	,, ૬૫૪
૦.૬૧	૧.૭૧	૫	૧૨	”	”	૧૭૭૮	મહારાણા જસવંતસિ- ધજની તરી છે	,, ૬૫૫

૫૦	દળવ્દ	” ભવાની ભાતા પાસે મહશાન ખૂણે જુદી ડેરી છે તેમાંના સતીના પાળીયાનો।	૩-૭	૧-૦૧।	૦-૬	બોડેલો	કુખરો	ઘોણો
૫૧	”	” ભવાની ભાતા પા- સે પૂર્વમાં ૪ થી કેનની ડેરીઓ માંની ઉત્તર તરફ- ની છેલ્લી ડેરી જેમાં ૩ પા- ળીયા છે તેમાંને ડને ઉત્તર તરફનો	૪-૧૦	૧-૭	૦-૭	”	”	”
૫૨	”	” ભવાની ભાતા પા- સે ૩૬ સ્થાંભની ડેરીથી પૂર્વમાં ફૂટા બોડેલા સ- તીના પાળીયાનો।	૩-૦	૧-૫	૦-૧૧	”	”	”
૫૩	”	” ૩૬ સ્થાંભની ડેરી- ના ઉત્તર ધ્રિશાન વર્ચયેના પડયાર ઉપરના પાળીયા ચારમાંના પહેલા દક્ષિણ તરફના પાળીયાનો।	૪-૪	૧-૭	૦-૬	”	”	”
૫૪	”	” ૩૬ સ્થાંભની ડેરી ના ઉત્તર ધ્રિશાન વર્ચયેના પડયાર ઉપરના ૪માં છે- લા ઉત્તર તરફના પાળીયાનો।	૪-૩	૧-૫	૦-૭૧।	”	”	”
૫૫	”	” ૩૮ સ્થાંભની ડેરી. માં સતીના પાળીયા ૨ ઉભા છે, તીજે દક્ષિણમાં અધીં છે અને ૧ ઉત્તરમાં પડ્યો છે તેમાંના તીજા ઉભા પાળીયાનો।	૩-૬	૧-૦૧।	૦-૬	”	”	”
૫૬	”	” ભવાની ભાતાથી શુદ્ધ પૂર્વમાં ૧૬ સ્થાંભની ડેરી છે તેના અમિત ખૂણ્ણા- ના સ્થાંભની પથીમ બા- જુએનો।	૫-૩	૧-૧	૧૦૧	૧-૩ પડયારથી	”	રસુ- ગડો
૫૭	”	” વાયુ ખાંડના ધ- શાન સ્થાંભનો।	૫-૧	૧-૦	૧-૦	૧-૨	”	ઘોળા

૦-૧૧	૦-૧૦	૫	૬-૭	દેવ	ગુજ.	૧૫૮૨	જુનો	દીરાહે ગોદિ- લ સતી થઈ	અપેલું લીસ્ટ નં. ૬૫૬
૧-૧	૧-૭	૭	૧૧થી ૧૨	"	"	૧૮૫૦	"	કેસાભાઈનો મરણું રયંબ	" ૬૫૭
૦-૮	૧-૩	૬	૮	"	"	૨૬૪૫	"	ઇખમણી સતી થઈ	" ૬૫૮
૧-૫	૧-૬	૭	૭	"	"	૧૭૩૨	"	ગોડેલ લા- ભાઈનો મરણું રયંબ	" ૬૫૯
૦-૬	૧-૪	૬	૧૨થી ૧૩	"	"	૧૭૪૮	"	ગોડેલ વસા- ળનો મરણું રયંબ	" ૬૬૦
૧-૪	૧-૦	૧૧	૬-૭	"	"	૨૬૪૮	"	સતી થઈ	" ૬૬૧
૧-૭	૧-૦	૧૨	૭	"	"	૧૬૪૩	"	યંદસિંહ- ળનો મરણું રયંબ	" ૬૬૨
૦-૧૧	૦-૧૧	૫	૬	"	"	૧૬૧૦	"	માનસિંહ- ળનો મરણું રયંબ	" ૬૬૩

૫૮	હળવદ	” ૧૬૨૪ભની તેરી- ઓની છેલી પૂર્વ તરફની લેનમાં પદેલી દક્ષિણ ત- રફની તેરીનો	૫.૭॥	૧-૮॥	૦-૫॥	જોડેલો	ભુખરો	ઘોળા
૫૯	”	” સોળ સ્થાનીની તેરીના વાયુ અંદરાના પાળીયાનો	૪-૦	૧-૧૦	૦-૭॥	”	”	”
૬૦	સુંદરી	ગામથી જોકાદ એતરવા કેટે સુંદરી માતાની જગે. માં અંદીર અહાર બે તેરી છ તેમાંથી આયમણી બાજુની તેરીનો	૪-૦	૦-૬	૦-૬	૫-૦	”	”
૬૧	”	” ઉગમણી બાજુની તેરીનો	૩-૬॥	૦-૧૧	૦-૧૧	૫-૬	”	”
૬૨	કાંદ	કાંદેખર મહાદેવમાંના નિજમંદીરમાં સામી ભી- તે ગાખલામાનો	૧-૨	૨-૦	૭૦તમાં	૩-૦	કુઅડીનો	સ્લે- ટીઓ
૬૩	ક્રાંગધરા	દરધારગટમાંની જુમા મસીદમાંનો હાલ ફૂટો મુનાસીપાલીની ઓશસમાં પડેલો	૧-૫	૨-૦॥	૦-૩॥	૬૨૦	આરસ	ઘોળા
૬૪	”	બજુર જોશીસની પાછળ છશાન ખૂબુના કોઠામાં બે કટક પડેલા પા- ળાયાનો	૩-૦॥	૧-૩	૦-૬॥	હેડે પડેલો	ભુખરો	”
૬૫	વસાવડ	પૂર્વમાં અભિ ખૂબુનો ફેદે- વાડાને ખૂબુના પાળીયા- ઓમાનો	૨-૩	૧-૩	૦-૫॥	જોડેલો	”	”
૬૬	”	મરજુદમાંની કલરના ઓટલા ઉપરનો	૦-૪	૧-૦	૦૭મીન ઉપર		ચામી	પીળ- ચટો
૬૭	કાંદડા નાયાથી	ઉત્તરમાં કેશરિસિંહની ખળાવાડથી આયમણી મચ્છુ માતાની તેરીની અહાર દક્ષિણ તરફ ભીતે	૦-૫	૦-૭॥	૭૦તમાં	૨-૧૦	આનીટ	કાળા
૬૮	કદીયાણુ	કાશીવિશ્વનાથના ફેળ- ના હિપ મંડુપમાં ગણેશ- ની મર્ત્તી નીચેનો	૧-૫	૦-૧૧	”	૦-૬	”	પીળ ચટો

૦-૧૧	૧-૮	૭-૧૨થી ૧૪	૩૭	ગુજ.	૧૮૧૫	જુનો	એંગારણ ગામ હળ- વદ આરતાં કુમ આંધ્રા	અપેક્ષું લિસ્ટ નં. ૬૬૪
૦-૧૧	૧-૭	૪ ૭-૬	"	"	૧૬૬૦	"	આસકેરણ- જુનો પાળાંયો	" ૬૬૫
૧-૦	૦-૮	૭ ૭	"	"	૧૪(૨)૧	"	વીસવે દેશી કરાવી	
૦-૧૦॥	૦-૧૦	૫ ૭-૮	"	"	૧૬૨૬	"	દેશી કરાવી	
૧-૦॥	૧-૧૧	૨૧૪૫થી ૫૦	"	સં.	૧૬૬૩	નવો	મંદીર કરાંધું	
૧-૩	૧-૧૧	૮- ૯- ૧- ૩	અરણખી			જુનો	મસીદ કરાવી	
૧-૭	૧-૧	૧૩ ૧૦	૩૭	ગુજ.	૧૬૫૭	નવો	જમીન આપી	
૦-૬	૦-૧૧	૬ ૭થી ૮	"	"	૧૭૫૭	જુનો	મહદ્વાખાનો પાળાંયો છે	
૦-૩	૦-૬	૧	અરણખી			"	કાંચે છે	
૦-૫	૦-૬॥	૭ ૮	ગુજ.	"		નવો	મસીદની વાંસે દેશી યાખુાવી છે	
૧-૪॥	૦-૧૧	૧૮ ૧૪	૩૭	"	૧૭૮૧	જુનો	મંદીર કરાંધું	

૬૬	શ્રોત	ભગ્નાથ મહાદેવની જગતામાં મુખ્ય અંદીરથા ઉત્તર તરફ ડેરી નીચેના ઘેમાથી દક્ષિણ તરફના પાળીયાનો।	૪-૮॥	૧-૧૦॥	૦-૮	શ્રોતશો	ભુખરો	ઘેગો।
૭૦	"	લુચરમોરીની જગતામાં મંદીરથી ઉત્તરાદી વાળું સૌથા ઢાયો અને સાકડો પાળીયા છે તેનો।	૫-૧૧	૧-૧૧॥	૦-૧૦	"	ચામીનો	પીળ- ચટો।
૭૧	ખારવા	શ્રોતામાંની મુર્તિની બેસ- ષીમાનો।	૦-૪	૦-૧૦	૦-૫	સિંહા- સનમાં	ખારસ	કાળો।
૭૨	"	ઉત્તરાદી પાદરમાંની ઝાંપા સામેની વાવમાંની નાળ- માં પૂર્વીંદી ભોતે ગોખલા પાસે	૧-૩	૧-૬	ભોતમાં	૬-૦	ભુખરો	ઘેગો।
૭૩	પોદાનંદર	માણ્યુકચોડમાંથી નીકળેલા પાળીયાનો।	૪-૬	૧-૦	૦-૬	જમીન ઉપરન્ન	"	"
૭૪	અડાળજ	અડાળજમાંથી નીકળેલી યોધ મુર્તિની બેસલ્લી- માનો। (અમદાવાદ પાસે)						

તા. ૩૦-૬-૧૪

મુા. રાજકોટ.

૧-૧	૧-૨	૮-૧૫	૮-૧૬	દેવ	ગુજ.	૧૭૫૦	જુનો	નંદ્યાણા વાલજી ફરિ- ચરણ પાંચા
૩-૬	૦-૧૦	૧૪	૫-૬	"	"	૧૬૪૭	"	મુદ્દમાં મરાણું
૦-૩	૦-૧૦	૩	૩૩	"	સં.	૧૫૧૮	"	
૧-૦	૧-૫	૮	૧૨	"	ગુજ.	૧૭૫૦	"	વાવ કરાવી
૦-૬	૦-૭	૭	૧૦	"	"	૧૬૦૦	નવો	મરણું સ્થાંભ ગઠનો છે
	૨	૧૬	પ્રાચીન	સં.		"	ધર્મના ઉત્પ- દેશવાળા ગલોક છે	રા. રા. કેશવલાલ હર્ષદરાય મુખ ત- રફથી દેખોમાટ નોટ આવેલ છે

અધ્યાર્થ ગિરજાશાહેર વદ્દલભજી

કૃષુ. વો. કૃષુ. એનો. એનો.

નોટ—પૃષ્ઠ ૪૮, પાંચિ ૨૩.

દર્શાવું જમામાં ૧૧ મે નંબરે ને એ જસ્તનાં બડતાં કખેલાં છે તે માટે વહુ તપાસ કરતાં તે એ છન્હે પોર્ટિગીઝ રિકા એ એમ ચોક્સ થયું છે. એક આંજુ સ્નાનિક જેવું છે તે જીસસ-કાઈરરનો કોસ છે અને બીજું આંજુ તાજ છે. તાજની બન્ને બાંજુ D D એમ એ અફ્ફરો છે તે દીવને માટે કખેલા છે. કોસના ચાર ગાળામાં અનુક્રમે ૧, ૮, ૦, ૧ એમ ચાર અંક છે તે ધ. સ. ૧૮૦૧ ને માટે કખેલા દરે એમ અનુમાન યાય છે. આ શિક્ષામો માટેનું, રોયલ એસ્ટીભાઈક સોસાયરીની મુખ્ય શાખાના જરનલ નં. ૩૮, વેલ્યુમ ૧૪, ના પાને ૧૭૪ મે વિસ્તાર પૂર્વક વિવેચન કખેલ છે.

(૭૩)

આંક ૪.

સને ૧૯૧૩-૧૪ની સાલ એટલે તા. ૧-૪-૧૩થી તે તા. ૩૧-૩-૧૪ સુધીમાં
વોટસન મ્યુનિયમભાં જે સામાન સંગ્રહિત થયે છે તેનો નાંખ.

વર્ગ ૧ લેણો.

ભુસ્તર વિદ્યા.

આ વર્ગમાં કાંઈ પણ આ સાલ દરમીયાન સંગ્રહિત થાણેલું નથી.

વર્ગ ૨ લેણો.

પ્રાચીન શોધ.

શિલા લેખની અસલ બુની શિલાઓ વિજેતે.

૧ લેખવાળા પાળીયો ૧ વિ.	પોરબંદરના મે. એઠમીનીર્ટોટર	૧૪-૮-૧૩
ક્ષ. ૧૬૦૦ ની સાલનો	સાહેન તરફથી ભેટ.	

પોરબંદરથી
લેખનાં રખિયો.

૧થી ૭૪ સાલ દરમીયાન ડીસ્ટ્રીક્ટમાથી લીધેલાં રખિયો. જીએ લેખ	કુરેટ્રે ડીસ્ટ્રીક્ટ દરમીયાન જાપેલાં.	૧૯૧૩-૧૪ ની સાલમાં
પત્રક આંક નં. ૩		

શિક્ષાઓ.

કાગ્ય વંશના.

૧ દામસેનના પુત્ર યરો. દામાનો	વેચાતો ૩. ૦-૪-૦	૩૦-૭-૧૩
૨ દરસિંહના પુત્ર વિશેસનનો	" "	" "

૩	સ્વામી ઇક્રદામ પુત્ર સ્વામી ઇક્રસેનનો	વેચાતો	રૂ. ૦-૪-૦	૪૦-૭-૧૩
૪	ઇક્રસેનસ પુત્રસ રાજ મહા ક્ષત્રપદં + દામ એટલા અક્ષરો વાળો	"	રૂ. ૦-૩-૦	૭-૩-૧૪
૫	રાજો મહા ક્ષત્રપદ ઇક્રસેન એટલા શખાઓ વાળો	વેચાતો	રૂ. ૦-૪-૦	૩૦-૭-૧૩
૬	અસ્પૃષ્ટ ખસાઈ ગાંઠલા નં. ૨	વેચાતો	રૂ. ૦-૮-૦	"
૭	"	નં. ૩	"	રૂ. ૦-૩-૦

ગુપ્ત વંશના.

૧	કુમાર ગુમ મહેન્દ્રાદિલના નં ૫૦	વેચાતો	રૂ. ૧૦-૦-૦	૧૭-૧૦-૧૨
---	--------------------------------	--------	------------	----------

પ્રાચીન પરચુરણુ.

૧	ગધેયાં હલકી ધારુનાં નં. ૩૫	કુટનાં એ. એસ. મીડ સાહેબ	૩૬-૧-૧૨
		તરફથી બેઠ	

૨	નાડાં ગધેયાં નં. ૩ નાંખાનાં	વેચાતાં	રૂ. ૬-૦-૦	૧૦-૬-૧૩
મુસલમાન બાદશાહોના.				

૧	શાહ આલમ પાદશાહ ગાળ સીદ્દે	વેચાતો	રૂ. ૦-૧૨-૦	૨૨-૪-૧૩
	મુખારક જુલ્લસ ૪૬ ઝર્ણ સુરત			

૨	અરધે હૈપેયા બાદશાહ ગાળો શાહ-	"	રૂ. ૦-૮-૦	"
	જાન ડી. સ. ૧૧૧૪			

૩	શિક્ષાઈ હૈપેયા બાદશાહ ગાળનો જુ-	"	રૂ. ૦-૧૧-૬	"
	હુસ ૩+			

૪	"	સન ૧૧૭૮	"	"
૫	શિક્ષાઈ અરધીયાં નેવા નાડા હલકી	"	રૂ. ૧-૦-૦	૭-૩-૧૪

નં. ૮૦

મુસલમાની ધારના છિંદુઓના.

૧	કોરી દીવાનશાહો જુનાગઢમાં ચા-	વેચાતી	૬રેક ૦-૫-૪	૩૦-૭-૧૩
	લતી ૫			

૨	કોરી અરધીયાં દીવાનશાહી નં. ૨	વેચાતી	૬રેક ૦-૩-૮	"
૩	કોરી આખી સુરજમુખી	વેચાતી	૦-૬-૦	"

દ્વીપા—હિંદુસ્તાનમાંતા.

૧ ચિત્રકુટ ઉદ્યપુરનો	વેચાતો રૂ. ૧-૩-૦	૩૦- ૭-૧૩
૨ સયાજુરાવ ગાયકવાડનો ૧૯૪૮નો	,, રૂ. ૧- ૦- ૦	,,
૩ પોઠુગીજનો હિંદુસ્તાન માટેનો લ્યુડો-	,, ,	,,
વિગસ ૧ લાનો ૧૮૮૧		

દ્વીપા—હિંદુસ્તાન બણારના.

૧ એ શીખોગનો ૧૯૪૭નો	વેચાતો રૂ. ૧- ૬- ૦	,,
૨ રોષ્ટ સેટલમેન્ટ્સનો અરવેન ડેલર	,, રૂ. ૧- ૨- ૦	,,
૧૯૦૭		

અરવા દ્વીપા હિંદુ. બણારના.

૧ એક કોરેના નં. ૨ ૧૮૫૪, ૪૬	વેચાતો દરેક રૂ. ૦-૧૩-૦	૩૩- ૪-૧૩
૨ વિકટોરીયા ધરેન્યુઅલનો ધરાલીનો	,, રૂ. ૦- ૭- ૦	,,
૧૯૬૪		
૩ રોષ્ટ સેટલમેન્ટ્સનો ૨૦ સેન્ટ્સનો ૧૯૫૧	,, રૂ. ૦- ૮- ૦	૩૦- ૭-૧૩
૪ ,," ,," ૧૯૦૩	,,	,,
૫ ટ્રેકમા ૧ ઓફ અક્ષરનો	,,	,,
૬ રિલોગ ૧ ૧૯૦૨નો	,, રૂ. ૦-૧૧-૦	૫-૧૧-૧૩

પાવલાં હિંદુ. અંદરના.

૧ પાવલી ૧ ઉદ્યપુર ચિત્રકુટની	વેચાતી રૂ. ૦- ૫- ૦	૩૦- ૭-૧૩
------------------------------	--------------------	----------

પાવલાં હિંદુ. બણારના.

૧ ચુનાઈટેડ રોષ્ટસ એસે અમેરીકાનો	વેચાતો રૂ. ૦- ૩- ૦	૩૨- ૪-૧૪
એક ડાઈમ ૧૯૦૭		
૨ પાવલું ૧ ક્રસ્ટનિયાનું	,, રૂ. ૦- ૪- ૦	૩૦- ૭-૧૩
૩ રોષ્ટ સેટલમેન્ટ્સનું ૧૦ સેન્ટ્સ ૧૮૮૪	,,	,,
૪ હેંગડોગ માટેનું ૧૦ સેન્ટ્સ ૧૮૮૪	,,	,,

એન્યાની હિંદુ. બણારની.

૧ ક્રાન્સની ૧૦ સેન્ટ્સની ૧૯૬૭ની	વેચાતી રૂ. ૦- ૩- ૦	,,
---------------------------------	--------------------	----

૨ હોંગકોંગની ૫ સેન્ટરની ૧૮૮૭ વેચાતી રૂ. ૦-૨-૦ ૩૦-૭-૧૩

એક વાતી હિંદુ, અંધેતી,

१ चित्रकुट उद्यपुरनी वेचाती ३। ०-८-०

એક આની હિંદુ. અહૃતની.

१ अर्द्धी चेती छवीनन्दी १८४३ वेयाती " "

મહોયા બેવડીયા પૈસા,

૧ દેવળા ચિત્રપાળા નહોટો પૈસો સ્વ. મણીલાલ છોટાલાલ જીય ૫- ૩-૧૪
તરફથી (વસાવડ) બેઠ

૨ સીલોન માટે પાંચ સેન્ટને।

બેવડીયા પૈસા હિંકુ. અંદરના.

૧ ઈરેના અર્ધી આનાનો ૧૬૫૭ વેચાતો ૧૮-૭-૧૩

૨ પોર્ટિગીઝ હંડીયા માટેના અરધા ટો- „ „
ગાના નં. ૩ ૧૫૦૧, ૩

૩ સિયાળરાવ ગાયકવાડના નં. ૩ ૧૦-૮-૧૩
૧૯૪૭, ૪૬

४ घृत उडीया कंपनीना १ सेन्टलान्. ३ „ „

ເມືອງນິຍົມ ໄກສອງ ປະຊາທິປະໄຕ

આલતા જુદી જુદી આતના ડેવન. ૧૬ । ૧: ૮ કો ૩૩-૪-૧૩ + ૨૬-૧૯-૧૩

સુધી વેબાઇપા ૧૦-૮-૨૩ + ૯૪-૨-૩૨

ਪੈਸਾ ਵਿੰਦ, ਅੰਦਰਾ।

આલદા આદી આદી જાતના કેવા મં. ૩૧   પિ. ૪ બેચ. ૧૯૭૩ માટે ૩૩

१०३३ वेसाई १९-२-१४

ਪੈਸਾ ਵਿਦਾ ਅਨੁਭਵ।

આકાશ જીવી જીવી જીતના ડેલ્સ ૫૬ પાંચ ૧૩ બેં ૩૩-૪-૧૩ + ૩/-૧૦-૧૩

१. ४७ वेचाता १९-३-१५

અરથા પૈસા હિંડુ. અંદરના.

અર્થાત્ પૈસા હિંદુ. બહુરતા.

આલતા ઝુદી ઝુદી આતના કુલ ૧૧૩   નં. ૪ બેટ ૩૨-૪-૧૩ + ૬-૮-૧૩
નં. ૧૦૮ વેચાતા ૧૦-૬-૧૩ + ૭-૩-૧૪

પાઠ હિંદુ. અંદરનો.

પાઠ ફિલ્ડુ. અહુરની.

આલતી જુદી જુદી જાતની કુલ નં. ૫ નં. ૩ બેટે ૭-૩-૧૪
નં. ૨ દેખાતી ૧૦-૮-૧૩

परम्पराः

નામ હોકડાનો શિકડો ૧ જામથી ૭ વિભા-	વેચાતા	૧૦-૮-૧૩
જ્ઞાન ૧૬૨૮		
એ હોકડાના શિકડા કુલ નંગ ૬	,,	૧૦-૮-૧૩
દીગલે ૧ જામસાઢ 'જામ' અદ્યરવાળો।	,,	,,
દીગલા દ્વારસી કુલ નં. ૧૨	,,	,,
હોકડા જુદી જુદી જાતના કુલ નં ૩૩	,,	,,
હોકડા મુસલમાની જુદી જુદી જાતના કુલ નં. ૫	,,	૧૮-૪-૧૩ + ૧૦-૮-૧૩
હોકડા પરચુરણ જુદી જુદી અદ્યરવાળા કુલ નં. ૩૭	,,	,,
ગાંધીયા દેશી રાનમોના જુદી જુદી ઝ. તના નં. ૪	,,	,,
ગાંધીયા મુસલમાની કુલ નં. ૩૪	૧. ૧ નેટ	૧૦-૪-૧૩
	નં. ૩૩	વેચાતા ૧૦-૮-૧૩

ત્રાંખીયા પરસુરામ જુદી જુદી જાતના કુલ	નં. ૧ બેટ ૧૦-૬-૧૩
નં. ૩૦	નં. ૩૬ વેચાતા „
ઓણા પરસુરામ કુલ નંગા ૬	„ ૧૮-૭-૧૩

વર્ગ ૩-૪-૫-૬.

આ ચારે વર્ગમાં આ સાલમાં કાંઈ સંઅહિત થયું નથી.

વર્ગ ૭મો.

હુનર કારોગિરી.

ઓધલ પેઠનીંગ ફોટોઆઇ ચિત્ર વિગેરે.

૧ ઈડીયન નેશનલ કોઓર્સના ડેલીગેટનો।	વેચાતા ૩. ૮-૧૦-૦	૩૧-૩-૧૪
ફોટોઆઇ		
ઘીતળ, કલી, પ્રાંખ વિગેરેના.		
૨ પ્રોન્સ ઓઇ વેલ્સ (ઓડવર્ડ) ની ડિન્સ.	પારેખ રામચંદ્ર તરફથી	૧૦-૪-૧૩
હુસ્તાનની મુલાકાતની યાહીરિનો।	બેટ	
નંન. ૬ સને ૧૯૪૧		
૩ તાળું ૧ ઘીતળનું દેશી બનાવટનું	કાઠી. સ્વદેશી ડો. ઓપરે-	૧૪-૮-૧૩
એ કુંઘીઓ સહિત	દીવ સ્ટોર્સ તરફથી બેટ	
૪ જાહેર ખખરનું ચક્કટનું બાછસીકલ ઉ-	મેધાણી ધરમચંદ્ર પાસેથી	૧૮-૭-૧૩
પર માણુસ તથા ઉપર પોલોની એ	વેચાતા પૈકીના	
લાકડી નં. ૨ પાછળ ૫૫નો અંક છે		
૫ પ્રોન્સ ઓઇ વેલ્સના ડાઇ સોાવરેનનો	„	„
નંખુનો।		

૫	પ્રેરિકર હોલેવેની ગેળાના જહેર અભર ઐવડીયા પૈસામાં ૧૮૫૮	મેદાણી ધરમચંદ પાસેથી	૧૦-૬-૧૩
		વેચાતા પૈકીના	
૬	જહેર અભર વાગે ઐવડીયો પૈસો	"	"
૭	૨૦ ના અંકવાગે બન્ને બાળુ ફરતા	"	"
	અક્ષરવાગે ૧૮૨૦		
૮	કનીન વિકટોરીયાનો જન્મ દીવસ તથા રાજ્યારોડથુની તારીખવાગે કાંચ્યાવાગે	"	"
૯	કુ હેનોવરના નમુનાના કનીનના ઝોણ રાવાળા ૧૮૫૭ નં. ૨	"	"
૧૦	પૈસા જેવડો તદ્દન લાસો	"	"
૧૧	વાયોસીન મીડનીયીયનનો શીગડાંવાળા ઝોણરાવાગે પારીસ ૧૮૫૫	"	"
૧૨	પીતળનો ફેલ્ચીક ડી. પલ્સ વચમાં એમ. એમ. તથા પારીસ અક્ષરવાગે	"	"
૧૩	પીતળના પ્રીન્સ એઓ વેલ્સના મોડેલ હાં સોવરેનના નં. ૭	"	"
૧૪	પીતળનો ધરણ ઈંડીયા કંપનીના અર્ધા પૈસાનું મોડેલ ૧૮૫૪	"	"
૧૫	પીતળનો વિકટોરીયા ડી. ગ્રેશિઅન ૧૮૭૨ પાછળ ઓટેનીઅમ રેનાધના શીડ ડી. આઇ. નો નમુનો	"	"
૧૬	જસ્તનાં ચક્તાં એ સ્વર્ણિકની આકૃતિવાળાં ઝોણાં નં. ૨	"	"
	લોધાનો સામાન.		
૧	કોરડો ૧ લોધાનો કડી ૧૦નો	ધોરણના રહીશ હેલરમલી	૧૭-૩-૧૪
		હાડેમલી તરફથી બેટ	

વર्ग ८મें तथा ९में.

કૃપા વણ્ણાટ તથા શીવણુ ભરત,

આ અન્ને વર્ગમાં આ સાથ દરમીયાનમાં કાંઈ સંઘિત થયું નથી.

વર्ग १०મें.

પુરસ્તકો.

હીંદો.

૧ હિંદુસ્તાની અંગ્રેજ	વેચાતો	૩૦- ૬-૧૩
કોશ	૦- ૬-૦	

મરાಠી.

૧ અંગ્રેજ મરાಠી ડોશ	બાબા પદમજુનો	વેચાતો	„
	અનાવેલો	૦-૧૦-૦	

ગુજરાતી.

૧ અણંગ હંદ્યનુ ગુ-	પ્રાણુશંકર પ્રેમશંકર	વેચાતુ'	૧૭-૧૦-૧૩
જરાતી ભૌપાંતર	પદ્મયુદ્ધ કૃત	૩- ૦-૦	
૨ કાન્ફડટે પ્રાણંધ	ડાલાભાઈ પી હેરા-	કર્તા' તરફથી	૩૫-૧૦-૧૩
	સરી	કોટ	
૩ ગુજરાતીનો દીવાળી-	ગુજરાતી પ્રેસ	કેટ	૩૦- ૬-૧૩
નો ખાસ સચિવ			
અંક ૧૮૬૫નો			
૪ સૌરાષ્ટ્રનો ધતિહાસ	અગવાનકાલ સંપત્તા	વેચાતો	૨- ૩-૧૪
	રામ કૃત	૪-૦-૦	

આગ્રેલુ.

૧	ઇંડીયન એન્ટીકવેરી વો. ૪૩ પાઈ ૫૨૮ થી ૫૩૮, વો. ૪૩ પાઈ ૫૩૬થી ૫૪૧	સર રીચર્ડ કાન્સિલ ટે- મ્પલ અને ડી. આર ભાંડારકર	વાધિંગ શ. ૩૦ ના ભરણ્યાથી આર ભાંડારકર	ચને ૧૬૧૩-૧૪માં માસિક
૨	ઇંડીયન એન્ટીકવેરી- ની અનુકમણ્યુકા વો. ૪૦ તથા ૪૧ ની ૧૬૧૧ તથા ૧૩ની	"	"	"
૩	અન્નમેર ખુઝીયમનો વાધિક રીપોર્ટ ૧૬૧૧-૧૨નો	પંડિત ગૌરીશાંકર દીરાચંદ ઓંજા	બેટ	૧૬- ૪-૧૩
૪	હિંદુસ્તાનનો નકશો ૪૫૩ છૃપર પાનાં ૨૪	આર. એમ. ગ્રેન- લેન્ડ કૂત	વેચાતો ૦-૧૪-૦	૩૦- ૬-૧૩
૫	વેળુટેખલ અને ક્ષલા- ધર સીડસનું પત્રક	ડક્ટર સીડસ રોટાં તરફથી	બેટ	"
૬	અમ્ભા આડે. સર્વેના સુપરીનેન્ફન્ટનો રીપોર્ટ ૩૧ માર્ચ ૧૬૧૩ સુધીનો	સુપરી.	"	૧૬- ૮-૧૩
૭	ફોન્ટીઅર સરકલના આડે. સર્વેના ૧૬૧૨-૧૩ની સાલનો રીપોર્ટ	"	"	૮- ૮-૧૩
૮	સાઉથ ઇંડીયન ધનરકીપશન્સ વો. ૧જું	"	"	૨૫- ૬-૧૩
૯	એન્ટીકલચરલ સ્ટી- રીઝ યુલેટીન નં ૨૮	૪. ઇન્દ્રાય. ઓલીવર	"	૩૮- ૮-૧૩

१०	એશ્રોકલયરલ સી- રીજ યુવેટીન નં. ૨૫	એમ. આર. સી. હેઠલી	બેંક	૧૨-૧૧-૧૩
૧૧	એશ્રોકલયરલ લેઝર નં. ૬ ૧૯૧૧-૧૨નો	ગવનર્મેન્ટ	,,	૧૪-૧૧-૧૩
૧૨	સર્વાંત સરકલ અદ્રાસ- તા આર્ક. સર્વેનો વાપિંડ રીપોર્ટ ૧૪૧૨-૧૩નો	,,	,,	૨૦-૧૧-૧૩
૧૩	,, આસીરિસંડ સુપરીન્ટેડન્ટનો	,,	,,	,,
૧૪	ક્રિકટનાં સરકલના આર્ક. સર્વેનો ૧૪૧૨-૧૩નો વાપિંડ રીપોર્ટ	,,	,,	૧૪- ૧-૧૪
૧૫	ભાપાલમાંના મ્યુઝીન ધરનો પાંચ વર્ષનો રીપોર્ટ	સુપરીન્ટેડન્ટ	,,	૧૪- ૨-૧૪
૧૬	ઉત્તર વિભાગમાં મુ- સ્લભમાની તેમજ દ્વારા મોન્યુમેન્ટ્સ ૩૧ માથે ૧૪૧૩ સુધીનો રીપોર્ટ	,,	,,	૧૪- ૩-૧૪
૧૭	રાસમાળા ભાગ ૧થો તથા ૨ને	ફાર્મસ સાહેબ કૂઠ	વેચાતો	૨- ૩-૧૪
૧૮	બંગાલ સાહિલ ૫- રિપદના મ્યુઝીનમાં શિક્ષા વિગેરતુ લીન્ફ	સેક્રેટરી	બેંક	૧૪- ૩-૧૪
૧૯	સારનાયનાં અંગરીની માદિતી	દ્યારામ સહાની	,,	,,
૨૦	દાદીયના મ્યુઝીનમનો અહેવાલ	અસુનોય સુકરણ	,,	,,

૧૧	ડાયરેક્ટર જનરલ એફ્ઝ આર્ક. ના ૧૬૧૧-૧૨નો રીપેટ પાઈ રહેલું	ડાયરેક્ટર જનરલ કાર્ડિયાવાડ એજન્સી કલ એજન્સી ગેજેટ વો. ૫૧ નં. ૧૪થી ૫૨ વો. ૫૨ નં. ૧-૧૩	બેટ ,,	૨૪- ૩-૧૪ ૬૨ અઠવાડીયે
૧૨	કાર્ડિયાવાડ પોલીટી- કલ એજન્સી ગેજેટ વો. ૫૧ નં. ૧૪થી ૫૨ વો. ૫૨ નં. ૧-૧૩	કાર્ડિયાવાડ એજન્સી દાડીયા પ્રેસ એપ્રીલ ૧૯૧૨	વાધિં ૩. ૮૮	૧૦- ૩-૧૪
૧૩	એપીઆરીઆ દાડીયા વો. ૧૧ પાઈ ૬ એપ્રીલ ૧૯૧૨	સુપરાન્ટેન્ડન્ટ ખીરીશ દાડીયા પ્રેસ ભરણીયી	વાધિં ૩. ૮૮	૧૦- ૩-૧૪
તા. ૩૧-૩-૧૪ મુા. રાજકોટ.		આચાર્ય ગિરજાશાંકર વદ્દલભજ ક્ષુરેટર વો. મ્યુ. એ. એ.		

(८५)

અંક ૫.

સને ૧૯૧૩-૧૪

એટલે તા. ૧-૪-૧૩ થી તે ના. ૩૧-૩-૧૪ સુધી વર્ષ ૧નું

સરવૈયું.

૭

૫૭૩૬૨-૦-૪ શ્રી વોઠસન મેમેરીયલ

ફેંડ.

૬૦-૦-૦ રા. રા. જાહેરાય નેટા-

ભાઈ બદ્ધી મેનેજર

ગ્રેમસાગર પ્રેસ.

૫૭૮૧૩-૦-૪

આચાર્ય ગિરણશાંકર વદ્ધલાલ

કુરેટર વો. મ્યુ. ઓ. ઓ.

૮

૧૪૦૦૦- ૦-૦ શ્રી વદ્વાલુ રોટ.

૩૦૧૦૦- ૦-૦ શ્રી સરકાર હા. ઓઝ.

ન્સી ટ્રેનરી.

૩૩૭૬- ૦-૬ શ્રી સરકાર હા. પોરલ

સેવાગ બેંક.

૫૭૫૭૬-૦-૮

૧૩૧-૧૫-૭ સીલફ આકૃતિ રોકટી.

૫૭૮૧૩-૦-૪

આચાર્ય ગિરણશાંકર વદ્ધલાલ

કુરેટર વો. મ્યુ. ઓ. ઓ.

આ સરવૈયું તથા આતાવહી તપાસી જોતાં અમેને બરાબર લાગે છે. તા. ૧૫-૭-૧૪.

અંગ્રેજમાં સહી જમનાદાસ માણુકચંડ
વળા વકીલ.

”   હરખચંડ લુ. વોરા
મીંડ વકીલ જસદાલ રોટ.

ચ્યાંક દો.

વોટસન મેમેરીયલ ઇંડની સ્થિતિ ખતાવનાં સને ૧૯૧૩-૧૪ની સાલ
અથવે તા. ૧-૪-૧૩થી તે તા. ૩૧-૩-૧૪ સુધી વર્ષ ૧નું

સરવૈયું.

૭

૮

૫૫૭૬૩-૧૩-૭।। શ્રી વોટસન મેમેરીયલ	૧૬૧૮-૧૦-૦॥ ખરચ સાલ દરમીઆન.
૬૩	૩૧-૬-૩ કંઈજં ખર્ચ આતે
૩૮૪૬-૧૩-૬ ઉપજ સાલ દરમીઆન	૧૩૧-૧૪-૦ છપામણી ,,
૩૭૭૯-૦-૬ વ્યાજના	૨-૧૫-૦ તેદ રહોક ,,
૭૦-૧-૬ વદાવ લોન	૩-૧૩-૦ ટ્યાલ ,,
નેરો લેતાં	૧૪૨૭-૨-૧૦ પગાર ,,
૦-૧૧-૩ પરચુરણ	૧૪-૧૩-૮॥ પરચુરણ ,,
વેચાણના	૪૪-૧૨-૦ પ્રેસ્ટાન ખરીદી ,,
૩૮૪૬-૧૩-૬	૩૮-૨-૦ રિક્ઝા સંબંધ ,,
૬૦-૧-૦ આશામીવાર લેખ્યા	૬-૧૩-૦ સામાન દુરાતી ,,
૬૦-૦-૦ રા. રા.	૧-૮-૦ સામાન સંબંધ ,,
અદ્વરાય	૩૨૪-૪-૩ સુસાદરી ખર્ચ ,,
નેરામાઈ બદ્ધી	૧૬૧૮-૧૦-૦॥
મે. પ્રેમસાગર	૫૭૫૭૮-૦-૬ આશામીવાર લેખ્યા
પ્રેસ	૩૪૦૦૦-૦-૦ શ્રી વદવાળ ર્ટેલ
૬૦-૦-૦	૩૦૨૦૦-૦-૦ શ્રી સરકાર હા.
	એજન્સી ટ્રેનરી
૫૫૭૩૦-૧૦-૪॥	૩૩૭૬-૦-૬ શ્રી સરકાર હા.
	પો. સેવાગ બેંક.
	૫૭૫૭૮-૦-૬

આચાર્ય ગિરજાશાહેર વલદભલુ
કસુરેટર વો. મ્યુ. ઓ. એ.

૧૩૧-૧૫-૭ સીલક ખાડી રોડી.

૫૬૭૩૦-૧૦-૪॥

આચાર્ય ગુરજિતશાંકર વદ્ધલભાજ
કુરેટર વો. મ્યુ. એ. એ.

આ સરવૈષું ખાતાની તથા વાણ્યરો વિશેરે તપાસી જેતાં અમેને બરાબર લાગે છે.
તા. ૧૫-૭-૧૪ સુા. રાજકોઠ.

અગ્રેણમાં સહી જમનાદાસ માણેકચંદ
વળા રઠે વકીલ.

" હુરભયંદ શ. વોરા
ચીં વકીલ જસદાય રઠે.

ચ્યાંક ૭.

વેષસન મુજિયમ એંડ એન્ટોક્વિટીઝનેના સને ૧૯૧૩-૧૪ની સાલનો હીસાબ.

૬

૨૧. ૬. ૩ કંઈજંટ ખરચ ખાતે રૂ. ૫ા. ૧૭

૦-૧૩-૦ નોટપેપર કલર

૦- ૪૦ નોટપેપર બંદલ ૧ રૂ. ૫૦

૦- ૪૦ ક્રારનં. ૧૦૦ રૂ. ૫૮. ૬૦

૦- ૩૦ , , નં. ૫૦ રૂ. ૫૩

૦- ૩૦ , , નં. ૫૦ રૂ. ૫૩

૮-૧૨-૬ કાગળો

૮- ૦૦ આંકેલા ૧૨ રતલી રી. ૦॥

૧- ૪૦ , , ૧૪ , , રી. ૦।

૧-૧૪-૦ કુલરકેપ ૧૨ , , રી. ૦॥

૧- ૦૦ , , ૧૪ , , રી. ૦।

૦- ૬૦ ખરચી જોખ્યા રૂ. ૮૫

૦- ૭-૬ આઉનપેપર નં. ૧૮ રૂ. ૫૩

૦- ૬૦ , , નં. ૧૮ રૂ. ૫૩

૦-૧૨-૦ અમદાવાદી ધા. ૦॥ રૂ. ૮૫

૦- ૮૦ , , ધા. ૦॥ રૂ. ૧૦૮

૧-૧૨-૦ શાહી

૦-૧૪-૦ લાલ શાહી અરધીયું રૂ. ૮૫

૦- ૮૦ રખર રાંપની શાહી બાઢલી ૧ રૂ. ૫૫

૦- ૬૦ શાહી છાપવાની પાકો રૂ. ૪૮

૦-૧૦-૩ હોરી, રીત, ટેક્સ

૦- ૬૦ રાતી રીતનાં બંદલ ૩ રૂ. ૮૫

૦- ૦-૩ દરી ૧ હોરાની " "

૦- ૪૦ ફાધલ ટેગ નં. ૪૮ રૂ. ૬૩

૦- ૧-૬ ઉસાડોય પેપર

૦- ૧-૬ તા. ૩ રૂ. ૮૫

૦- ૪-૬ ટાકો

૦- ૩-૦ રીલીઝ પેન ડ. ૧ વા. ૮૫

૦- ૦-૬ એલ. નંબર ડ. વા. , ,

૦- ૦-૬ કુવાડા પેન , ,

૦- ૧-૦ ગુંડા

૦- ૧-૬ શે. વા. ૫ા. ૮૫

૦- ૦-૬ , , ૫ા. ૮૭

૦- ૧-૬ કાઠાં ન. ૬ ૫ા. ૮૫

૦- ૧-૬ કઠી ૧ કુંચી રાખવા ૫ા. ૬૦

૦-૧૨-૦ રઘુર સ્ટોપનું પેડ ૫ા. ૮૫

૦-૧૫-૦ પીનકુશન

૦- ૬-૦ ટાંકધૂની ડબી ૧

૦- ૪૦૦ પેપર વેછટ ચાડનો , ,

૧-૧૦૦૦ આવક તથા જાવક યુક્ત ૫ા. ૬૩

૦- ૪૦૦ ડાયરી યુક્ત વિધાનની સં. ૧૯૬૮ ની ૫ા. ૮૫

૦- ૫-૬ પેનસ્લિલ

૦- ૧-૬ ડ. વા. ૫ા. ૮૩

૦- ૩-૦ , , ,

૦- ૮૦૦ લાખ હેઠી શે. ૦૧૧ , ,

૦- ૪-૬ ખસ માટે હીનતું કુગળું તથા રેખું દેવરાવતાં ૫ા. ૬૫

૧- ૭-૦ ડિસ્ટોક્ટ દરમીયાન ક્યુરેટ મારાકૃત ૫ા. ૬૭

૦-૧૨-૦ વાહળા નં. ૧ ૫ા. ૮૮

૦- ૩-૬ અડીયા ૨ નાના કાચના

૨૧- ૬-૩

૧૩૧-૧૪-૦ ૭૫ામણી ખરચ ખાતે ખ. ૫ા. ૧૭

૧- ૦-૦ અરોકના લેખના ૧ વિભાગના રેલ્વે પાસંકનો ૫ા. ૮૭

૦- ૮૦૦ , , પીન વિભાગનો ૫ા. ૮૮

૪૦૦ ૭-૦ અરોકના ભાપખુના બન્ને વિભાગની ૭૫ામણી વિગેરતું ખીલ શુજરાતી પ્રેસનું ૫ા. ૧૦૧

૫૦- ૦-૦ સતે ૧૯૧૨-૧૩ની સાલના રાયોઢની છપામણી માટેના એક-

વાન્સ પા. ૧૦૩

૧૩૧-૧૪૦

૨-૧૫-૦ ૩૫ રોડ ખરચ ખાતે અ. પા. ૧૭

૧- ૦-૦ પેટી ૧ આંબાની કરાની તેના પા. ૮૫

૦- ૭-૦ પેટીના નકુયા સાંકળ વિગેરના „

૧- ૮-૦ પીતળના પેપર વેઇટ નં. ૩ પા. ૬૦

૧-૧૫૦

૩-૧૩-૦ ટપાલ ખરચ ખાતે અ. પા. ૧૭

૨- ૭-૩ પેરટ પેઇડ કામગેઠ ઉપર

૦- ૩-૦ અમદાવાદી કાગળ યુક પેરટ મેાલતાં પા. ૮૪

૦- ૧-૦ લુંગળું ૧ ઘરનું પાર્સિલ કરતાં પા. ૮૫

૦- ૪-૦ શાહીનો ડાંગો પાર્સિલ કરતાં પા. ૮૬

૦-૧૦૦૪ કુરેદર મારકેત ડીર્ઝોકટ દરમીયાન પા. ૮૭

૩-૧૩-૦

૧૪૧૭-૩-૧૦ પગાર ખરચ ખાતે અ. પા. ૧૭

૧૦૭૫- ૦- ૦ કુરેદરનો પગાર વિગતે

૧૫૦-૦-૦ માર્ય ૧૯૧૩ નો

૬૫૦-૦-૦ એથીલ ૧૯૧૩ થી દ્વારા ૧૯૧૪ સુધીનો પ્ર. ૫૦

૧૨-૧૦-૧૦ સેશીયલ કારકુનનો પગાર

૧૩- ૦- ૦ નવે. દી. ૧૬નો પ્ર. ૧૫ પા. ૬૫

૬-૧૦-૧૦ ડિસે. દી. ૧૦નો પા. ૬૭

૧૧૦- ૦- ૦ શેખ કુસેન લાલુ પદ્ધાવાળાનો ભાસ ૧૨નો પ્ર. ૧૦ લેખે

૧૦૮- ૦- ૦ દા. નેરામ ગોવીદજી પદ્ધાવાળાનો ભાસ ૧૨નો પ્ર. ૮ લેખે

૬૬- ૦- ૦ ભટ જીવરામ નથુ હમાલનો ભાસ ૧૨નો પ્ર. ૮ લેખે

૫- ૮- ૦ ભતું પદ્ધાવાળાને વિગતે

૩-૨-૦ નવે. રોજ ૧૫નો પ્ર. ૦) =

૩-૬-૦ ડિસે. રોજ ૧૫તું પ્ર. ૦) =

૧૪૨૭- ૩-૧૦

૧૫-૧૩-૮॥ પરચુરણ ખરચ ખાતે અ. પા. ૧૭

૦-૧૦-૦ ગાડી ભાડું

૦-૪-૦ વદવાથુની હુંડી વદાવી હા. ભરવા જતાં પા. ૮૪

૦-૬-૦ વાજ દેવા જતાં પા. ૮૬

૨-૪-૦ પાખુકોડું

૧-૩-૦ હાથ ૬ ટુંબાલ સારુ તા. ૪-૪-૧૩ પા. ૮૫

૧-૨-૦ " " તા. ૩-૧૧-૧૩ પા. ૬૩

૦-૮૦ ૬ ક્રાનસ સંખ્યા

૦-૮-૦ પોટો નવો પા. ૮૭

૦૦૦-૬ રેખુ ટેવરાવતાં "

૨-૪૦ ૦ નેડરો નાથુને છત્રી "

૭ ૧૩-૧૦ ઘાસસેટ વિગતે

૨-૮-૩ ડેમો ૧ તા. ૧-૬-૧૩ પા. ૮૮

૩-૬-૩ " તા. ૨-૬-૧૩ પા. ૬૨

૩-૧૦-૬ " તા. ૬-૧૨-૧૩ પા. ૬૮

૦-૦-૭ દાખુ

૦-૧-૦ તાણુ ૧ સરખું કરાવતાં પા. ૬૬

૦-૧-૦ કુંબી ૧ નવી " પા. ૮૬

૦-૬-૦ ઓઝીસની જળી ઉપર નામ કખાવતાં મળુરીના પા. ૫૦

૦-૦-૬ આડુ સન્નવતાં પા. ૬૨

૦-૪-૦ સાવરણી ન. ૧૨ પા. ૬૪

૦-૧-૦ ડેમો દીનનો શાહી મેાડલવા લાખો તેના પા. ૬૬

૦-૦-૬ સાણુ હાથ ઘેવાનો પા. ૬૭

૧-૮-૦ બડીયાળ રીપેર કરાવતાં પા. ૧૦૦

૦-૦-૪॥ ઢી ૧ તથા સોધ પા. ૧૦૦

૧૪-૧૩-૮॥

૪૪-૧૨-૦ પુસ્તક ખરીદી ખરચ ખાતે અ. પા. ૧૭

૦-૩-૦ કાતિંશી પંચાંગ ૧૯૬૬નું પા. ૮૪

૦-૬-૦ ઉર્દુ અંગ્રેજ કોશ પા. ૮૫

૦-૧૦-૦ અંગ્રેજ ભરાહી કોશ પા. ૮૫

૦-૧૪-૦ હિંદુસ્તાનનો નકશો પા. ૮૬
 ૩- ૦-૦ અણાંગ હંદ્યાનું પુરતક પા. ૮૭
 ૦- ૪-૦ ડાયરી યુક્ત ૧૯૭૦ ની પા. ૮૮
 ૦- ૨-૦ કાર્તિકી પંચાંગ ૧૯૭૦ નું પા. ૮૯
 ૧૦- ૦-૦ હિંડીયન એન્ટીક્વેરીનું વાર્પિક ભરાણું પા. ૯૦
 ૮- ૦-૦ એપીઆરીઆ હિંડીકાનું વાર્પિક ભરાણું " "
 ૦- ૫-૦ બન્નેના મનીમોરડર ચાર્લ્સ " "
 ૭- ૦-૦ રાસમાળા ભા. ૧ તથા બીજો પા. ૯૮
 ૪- ૦-૦ સૌરાષ્ટ્રો ઘટિહાસ પ્ર. ૧ પા. ૯૯

 ૪૪-૧૨-૦

૩૮- ૨-૦ શાકા સંગ્રહ ખરચ ખાતે અ. પા. ૧૮
 ૪- ૨-૦ પારેખ ગુલાબ્યંદ પાસેથી નં. ૮ પા. ૮૬
 ૦-૧૨-૦ બગસરાના મેધાણી પાસેથી નાંબાના પા. ૮૮
 ૧૩- ૫-૦ ફરિલાલ જેચંદ પાસેથી પરચુરણું પા. ૮૦
 ૬- ૦-૦ બગસરાના મેધાણી પાસેથી નાંબાના ઉધડા રોર ૪૧ પા. ૮૧
 ૧૦- ૦-૦ ગુમના નં. ૫૦ પા. ૮૩
 ૦-૧૧-૦ શીલીંગ ૧ એડિયંડનો પા. ૮૩
 ૧- ૦-૦ જોવાઈ ઇપીઓ પા. ૧૦૦
 ૩- ૪-૦ ક્રૂરેટર ડિરફેક્ટ દરમીયાન ખરીદ્યા પા. ૧૦૧

 ૩૮- ૧-૦

૬-૧૩-૦ સામાન દુરસ્તી ખરચ ખાતે અ. પા. ૧૮
 ૩-૧૪-૦ મેધાલેડ રીપીરીટ બાટ્ટી ૪ પા. ૮૬
 ૦- ૭-૦ નેથેલાધન બોલ્સ રતલ ૧ પા. ૮૬
 ૩- ૦-૦ પીતળનાં ઢામ બધાં ધસાવતાં પા. ૬૦
 ૦- ૮-૦ ફાટોઆઇને ફરી કાચ ફેમ કરાવતાં પા. ૧૦૦

 ૬-૧૩-૦

૧- ૫-૦ સામાન સંગ્રહ ખરચ ખાતે અ. પા. ૧૮
 ૦-૧૪-૦ વડનગરમાંના ઢાટકેખરના એન્સાર્ઝેન્ટ્સને કાચ ફેમ પા. ૧૪

०.११० योरण्डरथी पाणीयो लावतां भजुरीना पा. ८१

१- ८०

१२४- ४-३ मुसाहरी अरथ खाते घ. पा. १८

०० ०-६ लेख छापवाने सामान घेर लावतां

७- २-६ ध्रांगधरा ठगवद आजुनी डीस्ट्रीकट दरभीयान क्युरेट भारहत पा.

१- ३-० वसावडनी डीस्ट्रीकट दरभीयान क्युरेट भारहत पा. १०१

११५-१५० ओनररी सेकेटरी क्लक्टा उलीगेट तरीके जतां अरयना पा.

१३४- ४-३

१४१८-१०-०॥

मार्गार्थ गिरजाशांकर वट्टलक्षण

क्युरेट वे. भु. ज्ञा. अ.

१२- १८ त. न. निर्माण निर्माण निर्माण ०-५-५

४५- १८ निर्माण निर्माण निर्माण ०-५-०

४५- १८ निर्माण निर्माण निर्माण ०-५-०

४५- १८ निर्माण निर्माण निर्माण ०-५-०

४५- १८ निर्माण निर्माण ०-५-०

APPENDIX 8.

To,

THE PRESIDENT AND MEMBERS OF THE

MANAGING COMMITTEE, OF THE

WATSON MUSEUM OF ANTIQUITIES,

RAJKOT.

Gentlemen,

I beg to submit a detailed account of my tour to Calcutta on the occasion of the celebration of the centenary of the India Museum, where I had the honour to attend as your Delegate. I need not detain you by a reference to the correspondence which was the cause of my going to Calcutta.

The India Museum was founded in the year 1814 A. D. and so the trustees of the said Museum were anxious to celebrate the centenary of this unique Institution which has played an important part in the history of India.

The Royal Asiatic Society of Bengal and the India Museum have always been independent institutions but I have found from my visit that both institutions from the beginning have been worked on parallel lines.

From the photographs and paintings in both institutions, I have been able to see that the workers also have been connected with both institutions. On the present occasion therefore, the Science Congress, which was more or less an appanage of the Royal Asiatic Society of Bengal, held its first sitting in connection with the centenary celebrations of the India Museum. Both together found a very interesting series of functions and I am glad to say that the occasion was unique for the Kathiawar delegate to see what rapid Strides are being made elsewhere. His Excellency Lord

Carmichael was the patron in both these functions and he made it a point to grace the occasion by personally attending them. I could there see personally how favourable impressions H. E. Lord Carmichael had produced in Bengal by the simplicity of his manners and by the liberality of his views on all present day questions. Dr. Annandale, the Superintendent of the India Museum was actively associated with the Science Congress. Dr. Annandale was exceedingly glad to see that I was sent by Kathiawar as a Delegate and he took the very earliest opportunity on the very first day to present me to His Excellency Lord Carmichael. His Excellency's first inquiries were naturally in connection with the Watson Museum but then he took me at once into the exchange of views on Kathiawar. He was kind enough to inquire of Kathiawar affairs and the various personalities in Kathiawar. Dr. Annandale also introduced me to several distinguished gentlemen of Calcutta. I could at once see that Dr. Annandale was the most active member of the movement. He is a very great student of Natural History and his two papers and his learned discourses as a critic of other papers were most learned. The idea of the Science Congress is that the work done by the Scientists in their special branches during the course of the year should be placed before the Public. The idea is not a desire of so much as publicity of the scientific work as for collating the results of the search work by the various workers in the field of science.

The Museum centenary and the science congress brought together best men from all parts of India.

We had delegates from Ajmere, Lahore, Allahbad, Lucknow, Benaras, Nagpur, Bombay, Poona, Cochin, Mysore, Rangoon, Mandalay, and several other places in India. Bengal was fully represented and all well known persons, both the European and Native

that have anything to do with science and Museum were there in the functions. Dr. Annandale's idea on the Museums is that there should be a regular exchange of views between the different Museums in India and that they, one and all should now try to coordinate the results of their work. The idea therefore has gone round that various Museums in each Presidency should be placed under Provincial Museums in the Presidency towns and that the Provincial Museums should be representative Museums of all branches of the Museum Work special to each Presidency.

The Provincial Museums then should be in touch with each other and thus a coordination of the work in different branches should be made. With this object in view, they think of holding a conference a year or two hence and I believe it will not be long before the idea is worked out. The India Museum has various departments and each department is in charge of a specialist who works on the materials available to him in the Museum collection and on materials he gathers in his district tours. Among the several papers read before the science congress, there were several such papers of these specialists connected with the Museum. We were busy with these lectures and the functions and so I have not been able to make a personal acquaintance of the various scientists to meet whom was an honour in itself. Each one of the scientists was a deep and well read scholar who was doing original work. The programme annexed herewith will at once show the variety of subjects on which these learned discourses were delivered.

The functions connected with the celebrations of the centenary of the India Museum were more or less social. They included an informal reception on the 1st day viz on the 14th January at the Bengal Asiatic Society Rooms, the "at home" by the Superinten-

dent Dr. Annandale and the couversazion in the rooms of the India Museum. These functions gave us chances of being introduced to different delegates, from different parts of India. It is no use giving names but I am proud to have the advantage of making friends with delegates from Lucknow, Nagpore, Ajmere, Lahore, Benares, and Allahbad.

On my way to Calcutta, I had halted for a couple of days in Benares and there I took the opportunity of seeing the ruins of Sarnath and the collections obtained therefrom. The images of Buddha in various portions are very fine and instructive. I came across in those collections, various images of Buddha which furnished a history of Buddha from his birth to his death. This was all carved out in stone which is all in tact. The most attractive thing however in these collections is the Capital of Ashok Pillar which is beautifully carved. Instead of adding much from my own observations, I should refer you to a small pamphlet which I have brought from Sarnath. The excavations are being still made and the antiquarians are quite confident of having more Buddah relics from this place. I had a great mind to go to Patna to see the excavations there but I was told that on account of the recent heavy rains the whole thing was submerged in water.

At Calcutta, I requested Dr. Rakhdas Bannerji the Assistant Superintendent of the India Museum to be kind enough to give me the classified list of the India Museum collection but he said the same was under preparation and that he would be most glad to send me a copy as soon as the list of even some parts of the list would be ready.

While in Benares, I saw the Government Sanskrit College which granted degrees to Pandits. The Professors or the head Pan-

dits were all men of the widest scholarship in their various special branches and one could very well see, while in their presence, what best Shastris and Pandits could be in India.

It will thus be seen that I had a most enjoyable trip to Calcutta and that the trip was quite instructive too.

The Bang Sahitya Parishad in Calcutta which I visited in Calcutta is a very notable institution and is a regular store house of all that is best in the Bengali Literature. It has on its role about 2000 members and it holds its annual meetings. The past and the present of every thing best in the Calcutta life is there.

The Victoria Memorial Collection which is at present stored up in the residence of till now the Lieutenant Governor of Bengal is also a very instructive collection from stand points of Indian History. The pictures here are most rare and have been obtained from sources which would not be available except to the Government. The life of the Mogals and the rise of the East India Company are fully represented here.

Before concluding my report, I must take this opportunity of thanking most sincerely the President and the Committee who enabled me to see these various things and acquire a first hand knowledge therefrom.

I beg to remain,
Sir,

Your most obedient Servant,
Vithaldas G. Trivedi
HON. SECRETARY.

(અંક ૮ માનો ગુજરાતી તરફામે.)

વોટસન ભ્યુડીયમ મેનેળુંગ કમિટિના

મે. પ્રેસીડન્ટ તથા મેઝર્સ સાહેબો

સુા. રાજકોટ.

ચુહુસ્થો—

ઇડીયન ભ્યુડીયમની શતાખ્ટીની ઉજવણી પ્રસંગે હું વો. ભ્યુડીયમના ડેલોજેટ તરીકે કલકૃતા ગયો હતો તેનો વિગતવાર હેવાલ રંજુ કરવા રણ લઈ છાં. જે પત્ર વચ્ચારને પરિણામે માણિ લાં જવાનું થયું હતું તે બાઅત આપની પાસે મુજબ વખ્તનો વ્યવ કરવા આગતો નથી.

ઇડીયન ભ્યુડીયમ છ. સ. ૧૮૧૪ માં સ્થાપવામાં આવ્યું હતું અને તેથી ડિફસ્તાનની તવારીખમાં અમ ગણ્ય આ અપ્રતિમ સંસ્થાની શતાખ્ટી ઉજવવાને તે ભ્યુડીયમના ઇસ્તીજો હિતેનાર હતા.

એંગાલની રોયલ ઓસ્સિઅસ્ટ્રીડ સોસાયટી અને ઇડીયન ભ્યુડીયમ એ એ ખતંત્ર સંસ્થાઓ છે પણ બન્ને સંસ્થાના પ્રલક્ષ દર્શાની મને જાણ્યાંનું કે પ્રથમથીજ આ બન્ને સંસ્થાઓ સમાન રેખા ઉપર ચાલી નાય છે.

બન્ને સંસ્થાઓમાંના હોટોઆર તથા ચિનો ઉપરથી હું જોઈ શક્યો કે કાર્ય વાહકો પણ બન્ને સંસ્થા સાથે સંબંધ ધરાવે છે.

ઇડીયન ભ્યુડીયમની શતાખ્ટીના ઉજવણીના પ્રરતુત પ્રસંગે એંગાલની રો. એ. સોસાંઘકીના અંગભૂત તરીકેજ સાયન્સ ડોયેસની પ્રથમ બેઠક કરવામાં આવી હતી. આ બન્ને સાથે સાથે હોધને કાર્ય કરું રમું પડું તેવો થયો હતો અને મને કહેવાને મુશ્યી ઉપરે છે કે, અન્ય રથગોચે કેવી લખિત પ્રગતિ ચાલી રહી છેટેનો। કાઠીયાવાડ ડેલોજેટને ખ્યાલ આવવા માટે આ અપ્રતિમ તક હતી. બન્ને પ્રસંગમાં નામદાર લોડ કાર્બોલ પેટન તરીકે હતા અને જાતે હાજરી આપીને શોભામાં વૃદ્ધ કરી હતી. તેઓ સાહેબે પોતાની સાદો રીતમાત્રથી તેમજ ચાલુ સવાદો સંબંધી ઉદાર વિચારોને લાધે એંગાલમાં જે પ્રાતિ સંપાદન કરેલી છે તે હું જાતે જોઈ શક્યો। ઇડીયન ભ્યુડીયમના સુપરીન્ટેન્ડન્ટ ડૉ. એન-ડેફલ સાયન્સ ડોયેસ સાથે નિકલ સંબંધ ધરાવતા હતા। કાઠીયાવાડ તરફથી ડેલોજેટ તરીકે મને મોદલવામાં આવ્યો છે તે જાણ્યુને ડૉ. એન-ડેફલ બાબુ મુશ્યી થયા હતા અને પહેલેજ દીવસે પ્રથમ તકે, નામદાર લોડ

કારમીકલ સાથે મને મેળવ્યો હતો. તેઓ નામદારે પ્રથમ કોટ્ટસન મ્યુઝીયમ સંબંધી પુષ્ટ-પરછ કરી પણ પછી તરતજ કાઠીયાવાડ સંબંધીના વિચારોની આપ લે શક કરી. કાઠીયાવાડ સંબંધી તેમજ કાઠીયાવાડમાંની જુદી જુદી વક્તિએ સંબંધી તેઓએ ભાવાળુપણે પ્રશ્નો કર્યો. કલહટાના બીજા પણ પ્રસિદ્ધ ગૃહસ્થે સાથે મને મેળવ્યો. મને તરતજ જણાયું કે આ હીલયાલમાં અગ્ર ભાગ ડૉ. એન-ટેચ્લનોજ હતો. નેચરલ ફિસ્ટરી (પ્રાણી વિધા) ના તે એક મનોધારંડિત (રકોલર) છે અને તેના પોતાના બે ક્રેચ્યુન બીજા લેણો. ઉપરનું તેનું વિવેચન બહુ વિદ્યતા ભરેલું હતું. સાયન્સ કોર્ઝેસ ભરવાનું પ્રયોગન જે હતું કે પોત પોતાની શાખમાં સાલ દરમીયાન કરેલું કામકાજ જાહેરમાં મુક્કી રહ્યા. સાયન્સ સંબંધી કામકાજને જાહેરમાં મુક્કવા કરતાં તે ક્રેચ્યુન જુદા જુદા પંડિતોએ કરેલી શોધખોળને એકત્ર કરવાનો આસ ઉદ્દેશ હતો.

મ્યુઝીયમની શતાંધી અને સાયન્સ કોર્ઝેસને જીધે ડિંડુસ્તાનના જુદા જુદા વિભાગ-માંથી ઉત્તમ માણ્યસો બેળા થયેલા હતા.

અજમેર, લાહોર, અલ્ડાભાઈ, લખનૌ, જનારસ, નાગપુર, મુંબઈ, પુના, કોચીન, માર-સોર, રંગુન, માનડલે અને ડિંડુસ્તાનના બીજા કેટલાક વિભાગમાંથી તેવીજે આવ્યા હતા. એંગાલમાંથી પુષ્ટળ માણ્યસો આવેલાં હતાં અને યુરોપીયન તેમજ દેશી જે જે માણ્યસોને સાયન્સ અને મ્યુઝીયમ સાથે કાઢ પણ પ્રકારનો સંબંધ હતો તે બધા લાં હાજર હતા. મ્યુઝીયમ માટે ડૉ. એન-ટેચ્લનો અભિપ્રાય એવો છે કે ડિંડુસ્તાનમાંના જુદા જુદા મ્યુઝીયમોએ વિચારોની આપ લે કરવી જોઈએ અને દરેક પોતાની શોધખોળનું સંમેલન કરવું જોઈએ. તે ઉપરથી એવો વિચાર ઉદ્ભવ્યો છે કે દરેક ધ્લાકામાંના મ્યુઝીયમોને ધ્લાકાના શેહેર માણેના ધ્લાકાના મ્યુઝીયમ નીચે મુકવાં અને ધ્લાકાનાં મ્યુઝીયમોને પ્રત્યેક ધ્લાકામાંની વિશિષ્ટ પ્રદર્શિતિના નમુનાઓ બનાવવા.

ધ્લાકાનાં મ્યુઝીયમોએ એક બીજાની સાથે સંબંધમાં રહેવું અને તે પ્રમાણે જુદી જુદી શાખામાંના કામકાજની એકત્રતા થવી જોઈએ. આ હેતુ બર લાવવા માટે એકાદ બે વર્ષમાં તેઓ કન્ફરન્સ ભરવાનું ધારે છે અને હું માતું છઉં કે આ ધારણા બર લાવવામાં બહુ લાભો વધત જરી નહીં.

દુડીયા મ્યુઝીયમમાં જુદા જુદા ભાતાંઓ છે તે દરેક ભાતાંઓ તે તે ભાતાંઓના ડિ-ભાયતીના ચાર્જમાં છે. આ લોકો મ્યુઝીયમના સંઅદમાંથી તેમજ પોતાની મુસાફરી દરમીયાન બેળાં કહેલાં સાધનોમાંથી શોધખોળ કર્યો નથી છે. સાયન્સ કોર્ઝેસમાં વંચાયેલા લેણોમાંથી કેટલાક ઉપલી દરેક ઉપર લખાયેલા લેણો હતા. અને આવા લેણો તથા આવી પ્રદર્શિતાં

મશગુલ હતા તેથી, કેટલાક સાધન્સ શાખોઓ, કે જેને મળવું એ પણ મગજર થવા જેવું છે, તેવાઓની સાચે અંગત જોગભાષ્ય હું કરી શક્યો નહીં. તેવા દરેક ગૃહરથો સંગીત તેમજ ઘડોળા અભ્યાસવાળા હતા અને તેઓ અદ્વિતીય કામ કરે જતા હતા. આ સાચે રામેલા કાર્ય કરું ઉપરથી જે વિદ્યાભરેલાં ભાગલો કરવામાં આવ્યાં હતાં તેનો તરત ઘ્યાલ આવશે.

ઈડીયા મ્યુઝીયમની શતાબ્દીની ઉજવણી પ્રસંગેના મેળાવડાઓ ધર્યે અંશે વ્યવહારિક હતા. પહેલે દીવસે એથેલે તા. ૧૪ મી જનેવારીએ બેંગાલ રૈયલ જેસીઆટીક સોસાય્ટીના મહાનમાં સ્વાગતનો મેળાવડો હતો. ઉપરાંત સુપરીનેન્ડન્ટ ડૉ. એન-ટેચલને લાં એટ-લોઅ અને ઈડીયા મ્યુઝીયમના મહાનમાં વાતમાત્ર આટેનો મેળાવડો હતો. આ પ્રસંગે જુદ્ધ જુદ્ધ ભાગના ડેલીગેટ સાચે હળવા મળવાની અમને તક મળી. નામ આપવાથી કાંઈ ક્ષયહો નથી પણ કખનો, નાગપોર, અન્નમેર, લાહોર, જનારસ અને અલ્હાજાહના ડેલીગેટો સાચે મારે મિત્રાચારી ચંદ્ર તેને આટે હું મગજર છું.

કલકટા જતાં હું એક દીવસ જનારસ રોકાયે હતો અને લાં સારનાથના ખંડેરા તેમજ તેમાંથી નીકલેલી ચીજે જેવાની તક મહેં લીધી હતી. યુદ્ધની જુદી જુદી મૂર્તિઓ ધર્યી સારી અને જાનદાર્યક છે. તે સંગ્રહમાં મહેં કેલીક મૂર્તિઓ જેઠ કે જેમાંથી યુદ્ધની જનમથી અવસાન પર્યંત જીવનરેખા મળી શકે. આ બધી પરચરમાં ડાતરેલી હતી અને તે હજુ બાબાદ છે. સહુથી વધારે ચિતાકર્પણ, સુંદર રીતે ડાતરેલો, અશોકનો સ્થંભ હતો. મારા પેતાથી વધારે કહેવાના કરતાં લાંથી હું નાની ચોપડી લાંબો છડું તે વાંચવા હું ભલામણું કરું છું. હજુ પોકામ ચાલે છે અને હજુ વધારે યુદ્ધ ધર્મની નિશાનીએ નીકળશે એમ અને છે. પછના જઈ લાંનું પોકામ જેવાની મહેં બહુ પ્રચાણ હતી પરંતુ મહેં કહેવામાં આવ્યું કે હાલના ભારે વરસાદને લીધે તે પાણ્ણીયી હુંઝી ગયેલ છે.

કલકટામાં ઈડીયન મ્યુઝીયમના આસી. સુપરીનેન્ડન્ટને, મ્યુઝીયમમાંની ચીજેનું વર્ણન લીધું આપવા માટે મહેં વિનિતિ કરી પણ તેણે કહ્યું કે લીસ્ટ તૈયાર થાય છે અને તૈયાર થશે લારે તુરત યુથાથી મોકલી આપિશ.

જનારસમાં, ગવર્નરમેંટ સંસ્કૃત ડાયેજ કે જે પંડિતને ડીઓઓ આપે છે તે મહેં જેઠ. ગ્રાફિસસને અને પંડિતો ધખાજ વિદ્યાન હતા અને તેઓની સમજ દરકોધતે દિંહસ્તાનમાં ડેવા ડેવા શાખો તથા પંડિતો પડ્યા છે તેનો ઘ્યાલ આપે તેમ હતું.

આ ઉપરથી રૂપણ સમજશે કે મારા કલકટાની મુસાફરી બહુજ આનંદદાયક નીવડી હતી તેમજ તે મુસાફરી બહુજ જાનદાર્યક હતી.

કલકતામાં બંગ સાહિત્ય પરિપદની મહેં મુલાકાત લીધી હતી અને લાં બંગાલિ સાહિત્યના ઉત્તમ વિભાગનો બંડાર હતો. તેમાં ૨૦૦૦ સભાસહેઠે એ અને તેમો વાપિક સભાઓ ભરે છે. કલકતામાં ભૂત તેમજ વર્તમાનમાં ને કંઈ ઉત્તમ કહેવાય તે લાં જોવામાં આવેલ.

બંગાલના લેઝ. ગરવન્દરના બંગલામાં જેણો કરી રાખેશો વિકટોરીયા મેમેરીયલનો સંઅળ પણ બદ્ધજ ગ્રાનદાયક છે. અંધીના ચિનો બદ્ધજ અમુલ્ય તેમજ સરકાર સિવાય બીજાથી ન મેળવી શકાય તેવાં છે. મેગલેની અંગરીનાં તેમજ ધરદ હિડીયા કંપનીની બડતીનાં ચિનો લંઘ ધથ્યાં છે.

મહારા રીપોર્ટ પુરો કરતાં પહેલાં આ બધી ચીજે જોવા માટે તેમજ તેમાંથી સીધું જ્ઞાન મેળવવા માટે મહને ને તક આપી છે તેને આટે મે. પ્રેસીડંગ સાહેખનો તેમજ કમિશનો હું અતઃકરણ પૂર્વેક આખારે માતું છું.

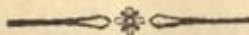
કું છંડ ખલાદિ

(સહી) વિહૂલાસ લુ. વીવેદી

આ. સેક્રેટરી.

THE ANNUAL REPORT
OF THE
WATSON MUSEUM OF ANTIQUITIES
AT RAJKOT,

For the year ending 31st March 1915.

વોટસન મ્યુઝીયમ ઓર્ડ એન્ટિકવીટીઝ

રાજકોટ

નો

વાર્ષિક રીપોર્ટ

સને ૧૯૧૪-૧૫ નો.

THE ANNUAL REPORT

ANT TO

EDITION OF THE STATE OF SOUTH DAKOTA

DOMESTIC TRADE

FOR THE YEAR 1858

BY JAMES H. COOPER

1859.

S. P. & C. P.

1859 - VOL. I.

BUDDHIST CAVES IN THE SANA HILLS.

(By G. V. Acharya B. A. Curator, Watson Museum of Antiquities, Rajkot.)

The Sana hills form as it were the eastern boundary of the famous Gir jungle in 'Saurashtra'. They are 16 miles north of Una and 10 miles s. w. of Dedan, but there is a convenient small village named Mansa (માણસા મંડાડ) only 3 miles away from them.

These hills extend over a sufficiently long area though they are in no way precipitous. The caves are cut out at convenient places without any regard to the distances between them. They are of different sizes and shapes as at other places and a detailed description of those that are important will be given hereafter.

In the 13th number¹ of the journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society there is an article on "the cave temples and monasteries, and other ancient Buddhist, Brahmanical and Jaina remains of Western India" by John Willson, D. D., F. R. S. This is an exhaustive article and the writer has gone to the length of mentioning even the caves at Talaja (under Bhavnagar) which are of minor historical importance. In as much as he is completely silent about these Sana caves, I am inclined to infer that they must not have been known to him.

The first mention² of these caves is found in a booklet styled "Notes of a visit to Somnath, Girnar and other places in Kathiawad in 1869, by T. Burgess M. R. A. S., F. R. G. S." He had however to devote a larger space to other ancient relics of greater historical importance and as a result he has dealt

---

1. Vol. III January 1850.

2. I make this assertion on the strength of the stock of books (poor as it is) on this subject which I have with me in the Museum Library.

with these caves in a paragraph of some 40 lines only (pages 10 and 11 of that booklet).

The Cutch and Kathiawad volume, being the 2nd of the series of Archaeological survey reports (Western India) is very rare and I have only seen it once in 1909 when I was at Bombay. From what I can remember, there too these caves are referred to in about 40 lines.

In the Bombay Gazetteer, Kathiawad Volume VIII p. 647 and the Kathiawad Sarvasamgraha, there is a meagre mention of these caves in about 7 or 8 lines.

In short it seems that these caves have not as yet received a detailed scientific treatment anywhere partly because the local authorities had no idea of their importance and partly because they are too far inland to attract the attention of visitors and scholars who are interested in antiquities.

I visited the said caves in November 1912 during the course of my usual district tour and the description of the same has been incorporated in the museum report for the year 1912-13 (ending 31st March 1913). These reports have to be written in Gujarati and consequently I avail myself of this opportunity of putting the same in English at the kind suggestion of the Editor of this Magazine.

They say there are about 60 caves of different dimensions but I found that not even half that number could be easily approached and it is feared that even these few will be in course of time, overgrown with trees and other rank vegetation and eventually such important relics of ancient history will be lost to the world for ever. It is hard for me to decide whether to thank or to blame the local shepherds and Rabaries who render these caves filthy and full of urine and cowdung by utilising them as a shelter from the sun and the rain. They however are instrumental directly or indirectly in saving them at least from vegetation and such other equally destructive agencies.

Like so many other caves these too are popularly known as Pandava caves³ The 'Gupta Vanavasa' (undetected stay in the forest) of the Pandavas must be, I believe, at the root of this strange nomenclature. At least in the case of these Sana caves the belief is so firm rooted that even the different portions of the caves are styled after different members of the family (e. g. Bhimchori from Bhim and Gandharis Mahal from gandhari). Even a flying visit to the caves would however convince us that they have absolutely nothing to do with the Pandavas. They are Buddhist caves pure and simple and even though there is not a single inscription to throw any light as to their age, yet their shape, size, and architecture help us a good deal in coming very near to the period to which they belong. In the Bombay Gazetteer, Kathiawad Volume, it has been conjectured that these caves must be the very Vihar (विहार) which was constructed under the orders of Dudda (दुडा) the sister's daughter of the Valabhi king Dhruvasen I (A. D. 526-535) as mentioned in a copperplate, dated Gupta Samvat 216 (A. D. 535) found from Valabhi and published in the Indian Antiquary Vol. IV (1875) p. 105-106.

In the copperplate itself however the reference is in the following words—

+ + + वलभ्यां स्व मामिनेयी परमोपासिका दुडा करित विहार प्रतिष्ठापिताना

(English Translation) + + + who have been been consecrated at Valabhi in the monastery erected by my own sister's daughter the Bauddha devotee Dudda + + + (Indian Antiquary Vol. IV p. 105 106).

It is too much to say that the caves which are at the distance of about 80 miles from Valabhi may be identical with the विहार at Valabhi (वलभ्यां) mentioned in the said copperplate. Unfortunately no such Vihar विहार has as yet been noticed round about वलभी site in proximity of the present वला-Vala. If, how-

3. Cf. Nasik caves are called Panda Lens.

ever, it eventually turns out that the reference in the above copperplate is to these very caves, it is possible to ascertain a specific period at which they were excavated. The copperplate is dated A. D. 535 and the word कार्ति in the above quotation shows that the caves must have been excavated before that year. Even otherwise looking to the soft nature of the rock out of which these caves have been cut out it is impossible to assign any earlier date to these caves.

These caves are void of any architectural beauty in as much as the carving is neither elaborate nor of an ornamental nature. Sculptures there are none and even the pillars are devoid of any figures on them. Only in the Bhimchori the roof is supported by four octagonal columns with capital and base, of the waterpot pattern so frequent in the Nasik caves.

Dr. John Wilson has in his above mentioned article⁴ described the Buddhist excavation to consist of "oblong chaityas or temples generally though not always with the lofty roofs excavated in the shape of a horseshoe—enshrining what have been called dahgobs—masses of rock or erections in the form of a bell or beehive enclosing some supposed relic or emblem of a Buddha. Viharas or Mathas—monasteries containing the cells of Buddhist devotees associated as caenobists, frequently with a principal figure of some Buddha as an object of devotion, and various other sculptured figures for worship and ornament; Shalas—square or oblong halls for public instruction and consultation detached Grias—cells intended for solitary hermits or the accommodation of their stores; and Vinhas—reservoirs for collecting water for the personal consumption of the monks and their disciples and use in their religious rites. Exterior to the excavations now referred to and particularly the temples are frequently to be found ornamental or commemorative Stambhas—pillars generally monoliths hewn like the temples out of

---

4. Journal of the Bombay Branch of Royal Asiatic Society No. XIII
Vol. III January 1850.

the living rock; small *Dahgobs*—either monoliths consecrated to the Buddhas or their worshipers or built like the preceding in the ordinary manner; and stupas or “tops” resembling these dahgobs—mounds covering the ashes of distinguished Buddhist worshippers.”

Of these, we have at Sana the following four as will be evident from the detailed description which I have given below.

I	Chaitya (popularly known as)	Shankerderi.
II	Shala	Hathikhana.
III	Griha	Gandharis Mahal.
IV	Vinhas-reservoirs,,	Tanks.

I. **Chaitya**—This is popularly known as Shankerderi, (temple of the God Shiva). It consists of an open verandah and a room $31\frac{1}{2}$ ' by 20' containing the waghaba which is 20 ft. 10in. in circumference. At the top there is pit 1 ft. 5 in. deep and 1 ft. 2 in. diameter. In the verandah there are two apertures on both sides for light and air.

Shala—Known as Hathikhana⁵ (place where elephants are kept). This is a spacious hall measuring 40' by 36' with an approximate height of 23'. At the entrance there are two small rooms on each side and though all the pillars supporting the roof at the front are gone we can, with the help of the basis and tops (of these pillars) that are still there, infer that there must be six of them each being 2' 3" square.

Grihas—Known as Gandharis Mahel. The construction of this cave is rather strange. It consists of a room about 30 ft. with 8 cells in it four on each side. In each of these cells there are semi circular recesses cut out from the wall opposite for sleeping purposes. The beauty about them is that there are rais-

5. James Burgess writes “this too like the one at Talaja is popularly known as Ebbel Mandap.” I did not however hear that name from any of the villagers there.

ed platforms measuring 2' x 1' at one end of each of these recesses to serve the purpose of pillows. There are several other such sleeping recesses round about this Griha but all of them are in open verandahs. The peculiar accomodation therefore of this Gandharis Mahel leads us to conjecture that it must have been a sort of reserved accomodation for Sadhus of a higher order.

Vinhas—Reservoirs. Just at the foot of the mountain there is a small river named Rupena (ରୂପେନା) with good drinkable water. This was not however the only water supply to those who dwelt in these caves. Round about these caves there are tanks hollowed out of the natural rock, at convenient places and the rain water is made to flow to these tanks through shallow passages cut out from the rock. Even at present some of these tanks are full of very good rain water which is generally used all along the year by the visitors as well as by the shepherds and wood cutters.

Special features—Over and above the caves mentioned above there is one particularly interesting cave which is popularly styled Bhim Chori (ଭିମ ଚୋରି). It has two compartments the outer verandah and the inner room measuring 38' x 40'. The roof of this inner room is supported by four octagonal columns with capitals and bases of the water-pot pattern. These four columns form a square in the centre of the room and they are each 16ft. apart from the other. They look very much like a chori (marriage mandap with water pots placed one over the other at all the four corners of the mandap) and the villagers should certainly be congratulated for their ingenuity. All round the sides of the inner room runs a raised stone bench. Recently some one has placed therein 3 memorial stones (ମୁଣ୍ଡାଳ) which were besmeared with plenty of red lead.

Steps—At some places where the hill is rather precipitous, regular steps have been cut out from the rock itself. One

has to use these steps when he visits the Bhim Chori (भीमचोरी) and Shanker Deri (शंकर देरी) caves.

Water room—Lower down the hill there is an open verandah with recesses on all the three sides. These however are at a higher level and are not of sufficient length, (to serve the purpose of sleeping berths). It is quite plausible that this verandah, may have been meant as a sort of water room.

Stable—In another verandah the front pillars which support the roof have holes at all the four corners big enough for a rope to pass through. It looks as if this may be something like a stable for the cattle.

This would, I think give some idea about the individual importance of these caves and I conclude this paper with a prayer to the authorities concerned to take early steps for the conservancy of these ancient and interesting relics of the Buddhist architecture of which Kathiawar can justly be proud.

ચનુઠમાણિકા.

નંબર	વિષય	પાતુ
૧ ...	ગોનરરી સેટેરીનો રીપોર્ટ અંગેથીમાં. ...	૧
૨ ...	” ગુજરાતીમાં. ...	૫
૩ ...	કષુરેટરનો રીપોર્ટ. ...	૧૪
૪ ...	મુકામ પત્રક આંક રિઝો. ...	૩૧
૫ ...	લેખ પત્રક આંક રિઝો. ...	૩૮
૬ ...	સાલ દરમીભાન સંઅહિત સામાન આંક રિઝો. ...	૪૭
૭ ...	સરવૈધુ આંક રિઝો. ...	૫૭
૮ ...	કંડની સિથિટિ બતાવનારં સરવૈધુ આંક રિઝો. ...	૫૮
૯ ...	વિગતવાર ડિસાય આંક રિઝો. ...	૬૧

ପାତ୍ରମହାକାବ୍ୟ

To,

The President and Members of the

Managing Committee of the

Watson Museum of Antiquities,

RAJKOT.

Gentlemen,

I have the very great pleasure of submitting the Annual Report for the working of this institution for the year 1914-15.

Personnel.

2. There has been no change in the personnel of this institution because I was reelected Honourary Secretary on the 2nd February 1914.

Trustees.

3. The present Trustees are Azam Pranlal V. Modi B. A. LL. B., the Junagadh State Vakil and Azam Maganlal B. Kaji B. A., the Jamnagar State Vakil.

Funds.

4. Funds at the close of the year amount to Rs. 32700/- invested in G. P. Notes and Rs. 24000/- loaned out to the Wadhwan State. The current account with the Post Office Savings Bank has about Rs. 428-2-8 while the cash on hand was Rs. 3-5-11½.

I would invite your kind attention to Appendix 5 for details on this point.

Meetings.

5. As usual two ordinary meetings were held during the course of the year.

Addresses.

6. The Curator is required to deliver 3 addresses under rule 26 E of the rules of the Museum but then it has been found from experience that the public addresses delivered do not become sufficiently attractive and so the practice has grown up to ask the Curator to prepare two or more monographs on subjects connected with archaeology or antiquities and you all are aware how interesting and instructive essays have been contributed by the Curator in the past.

The Curator has prepared three monographs during the present year on the following interesting subjects :—

- (a) His monograph on "Buddhist caves in the Sana hills" has already been sent to the Bahauddin College Magazine and I expect its early publication if it has not already been published by this time.
- (b) The third part of Asoka is also already in the hands of the Editor and Proprietor of the "Gujarati" who has been asked to expedite its publication.
- (c) The Address on Kshatrapa Princes which has been divided in four chapters or parts is also ready for publication.

Visitors.

7. Among the distinguished visitors who visited the Museum from an antiquarian experts' view, was Mr. D. R. Bhandarkar M. A. the Superintendent of Archaeology in Western India and the Superintendent of the Prince of Wales' Museum at Bombay with his assistant Mr. Dixit. The visitors were much pleased with what they saw in the Museum and they have applied for several coins to be transferred to the Prince of Wales' Museum at Bombay. The sense of the meeting has been against the bodily transference of these coins and so they have been for the present given as a loan on the

distinct understanding that as soon as the research work on hand with Mr. D. R. Bhandarkar was over they should be returned immediately. I have however in the meanwhile put myself in communication with the Superintendent in charge of His Majesty's Mint at Bombay who is of opinion that there are ways of multiplying these coins. The subject however yet requires more discussion and I hope I shall be in a position to obtain your final sanction to my proposal of the multiplication of coins after I have quite satisfied myself that the coins do not lose in value or usefulness, while passing through the process of multiplication at the Mint.

The visit of Mr. D. R. Bhandarkar to Kathiawad has also been useful in another way. He desired me to allow Mr. G. V. Acharya the Curator to go with him in his Kathiawad tours and I am glad to say both together have been trying to obtain materials to throw additional light on the site of the Sudarshana Lake at Junagadh which no longer exists at present. They both went to Junagadh, studied the local geographical positions as they are at present and compared them with those mentioned in the Rudradaman Inscription. They came across some relics of canals which they believe connect the Khapra Kodhia caves and their reservoirs with the extinct Sudarshana Lake.

Tours.

8. The Curator was out in the districts for about 2 months and he covered about 193 miles and took 26 rubbings which include those of 10 inscriptions which fell for the first time under his notice.

The Curator visited Palitana and took rubbings of inscriptions later than those which came under the notice of Dr. Buhler. Dr. Buhler's work stops at the year 1888-89 A. D. as can be seen by reference to Parts IX and X Volume II of the Epigraphia Indica. The Curator therefore has brought out this work to the present date. It

should not however be taken this to mean that the inscriptions whose rubbings have been now taken by the Curator are of recent date. The inscriptions are old but they are on idols unearthed and now installed in the Shetrunjaya temples subsequent to the year 1888-89.

The Curator in his district tour has noticed a step-well (qasba) at Bhadla which is similar in structure to the one at Jegadva under Dhrangadra. He has also noticed some temples at Auandpur and Parbadi and a well at Chobari. These lead him to infer that the Solanki King Siddharaj Jaysingh had a military road made from Wadhwan to Junagad along this line of wells and temples.

The Curator has also come across an inscription at Ghela Somnath which speaks of the visit to that place of Thakor Vakhatsinghji of Bhavanagar in ~~V.~~ Samvat year 1850.

The Curator did some work over the rich manuscripts in possession of the late Mr. Ratanji Madhavji but the work is not yet completed.

Conclusion.

9. Once more I have the great pleasure to bring to your notice the consistently good and interesting work of your Curator to whom we are indebted for the useful knowledge now being placed before the public.

10. I take this opportunity of thanking the auditors Messrs. Harakhilal S. Baxi and Amulakhay ~~V.~~ Vohra for the trouble they took in auditing the accounts.

11th August 1915 I beg to remain

RAJKOT. Gentlemen

Your most obedient servant

Vithaldas G. Trivedi

HONOURARY SECRETARY.

વોટસન મ્યુઝીયમ મેનેણ્ંગ કમીટીના મેહેરખાન
પ્રેસોડંટ સાહેબ તથા મેમ્બર્સ સાહેબો તરફ —

વોટસન મ્યુઝીયમના ઓનરરો સેકેટરી તરફથી સલામ સાચે.

મેહેરખાન સાહેબો,

આ વોટસન મ્યુઝીયમનો સને ૧૯૧૪-૧૫ની સાલનો વાયિક રીપોર્ટ રજુ કરવા રજુ અર્દે છું.

૧. આ સાલ દરમીયાન મ્યુઝીયમના કાર્યવાહક અંડળમાં કાંઈપણ દેરકાર ઘણેશે. નથી કારણું કે ચાલુ સાલ માટે ઓનરરી સેકેટરી તરીકે તા. ૧૭ દેખુલારી સને ૧૯૧૪ના રોજ મહનેજ પસંદ કરવામાં આવેલ છે.

૨. આજમ પ્રાચ્યવાલ વી. મોદી બી. એ. એલ એલ. બી. જુનાગઢ સ્ટેટ વકીલ અને આજમ અગનવાલ બી. કાળ બી. એ. જમનગર સ્ટેટ વકીલ, હાલમાં દુસ્તીઓ છે.

૩. ચાલુ સાલ આખર રૂ. ૩૨૭૦૦)ની લોન નોટો છે અને રૂ. ૩૪૦૦૦) વદ્વાચ્યુ ર્ટેટને બ્યાનુ આપેલા પૈકીના બાકી રહેલા છે. પોસ્ટ ઓર્ઝિસ સેવોંગ્સ બેંકમાં રૂ. ૪૩૮-૨-૮ હતા જ્યારે રોકડી સીલક રૂ. ૩-૫-૧૧ા છે. આંક નં. ૫ મે આ બાળતરમાં વિગતવાર આંકડા આપેલા છે.

૪. મ્યુઝીયમના ધારાને અતુસરીને ચાલુ સાલમાં મેનેણ્ંગ કામીટીની ને સાધારણ મીટિંગો ભરવામાં આવી હતી.

૫. મ્યુઝીયમના ઇન્ન નં. ૩૬૪ પ્રમાણે દર વર્ષે આજમ ક્યુરેટર નથી ભાગણે તૈયાર કરવાનાં છે પણ અનુભવ ઉપરથી એમ જણાયું છે કે તે નહેર બાધ્ય તરીકે વાંચવાથી આંકડા થતાં નથી અને તેથી આજમ કરવાની એમ ડરાવ્યું છે કે આજમ ક્યુરેટર દર વર્ષે ને ને કેણે તૈયાર કરે તે જુદી છપાવીને પ્રસિદ્ધિમાં લાવવા. આજ પર્યન્ત બદાર પાડેલા તેવા કેણે કટલા કંપોની તથા ગુનદાયક યથા છે તે આપ સરેના જાણવામાં છે. ચાલુ સાલમાં આજમ ક્યુરેટર નથી અગત્યના કેણે પ્રસિદ્ધ ગાટે તૈયાર કરેલા છે.

- (અ) “સાતાની ટેકરીઓમાંની ખુદ ગુણોએ” સંખ્યા તેમનો લેખ બહારદીન ડાલેજ
મેગેશ્વરમાં છપાવવા માટે મોડલવામાં આવ્યો છે અને તરતમાં તે છપાઈને
આવી જશે એવી ખારબા છે.
- (બ) અણોકનો લેખનો ચોંલે વિભાગ “ગુજરાતી” પત્રના અધિપતિ ખાસે વમર ૭.
ખાંગેલે પડેલે છે અને તે તરતમાં છપાય એમ જોડાયું કરવા માટે મે.
અધિપતિ સાહેજને લખવામાં આવેલ છે.
- (૩) “કૃત્રિમ વંશના રાજોએ” સંખ્યાનો લેખ ચાર વિભાગમાં છપાવવા માટે
તૈયાર છે.

બ્રેક્ફાસ્ટો.

૭. બાંધુ સાલમાં પદ્ધિમ વિભાગના આંકડેઓનોનું ડાયાંડ્યેના સુપરીન્ટેન્ડન્ટ
મ્સ. ડી. આર. અંડારકર એમ. એ. તથા પ્રીન્સ એઝ વેલ્સ મ્યુનીયમના આસીન્ટ ક્યુરેટર
મ્સ. દાલિલાં આ મ્યુનીયમ જેવા માટે પધાર્યી હતા અને મ્યુનીયમમાંનો સંગ્રહ
અધિક તેજોએ અનુ ખુશ યવા હતા. આપણે લાંના ડેક્સાક ઉપયોગી શિક્ષાએ મુંબાદ્ધમાંના
પ્રીન્સ એઝ વેલ્સ મ્યુનીયમ માટે લઈ જવાની તેઓએ માગણી કરેલી છે. તે ખુદ શિ.
ક્ષાએ આપી હેવા તરફ કન્ફિટિનું વલબ્યુન ચ્યાથી અત્યારે તો માત્ર લોન તરાકે આપવામાં
આવેલા છે; અને દ્રકાર મટેથા તે જ્યાં પાછા મોકલી આપવાનું તેઓએ ક્યુદ્યું છે. દ્ર.
મીયાન નામદાર સરકારની મુંબાદ્ધમાંની હંડસાળના સુપરીન્ટેન્ડન્ટ સાથે પત્ર બનદાર કર્યો છે
અને તેઓને એં અભિપ્રાય યદો છે કે તેવા રિક્ઝાની પ્રતિકૂનિએ જની શક્યો. હજુ તે
ખાત્રમાં વહું તપાસની જરૂર છે અને સંતોષકારક રાતે તે વિષયમાં તજવીજ કર્યી ખાદ પ્ર.
તિકૃતિએ જનાવવા માટે મંજુલી માંગવામાં આવશે. હેઠળ ચાંસાધ કરેલી છે કે તેવા
પ્રતિકૂનિએ જનાવવામાં, અસલ શિક્ષાએની કિમત તેમજ ઉપયોગિતામાં ખરેખ પહોંચશે
નન્દો.

મ્સ. ડી. આર. અંડારકરનું કાઢીયાવાડમાં યાંગ્લું આવાગમન બીજી રીતે પણ લાભ
કરક નીરદયું છે. કાઢીયાવાડમાંની ડેટ્લીસ મુસાફરી દરમીયાન આજમ ક્યુરેટર મ્સ. લી. વી.
આચાર્યને પોતાની સાથે દેવાની તેઓએ પ્રચાર પ્રદિશિત કરી હતી અને એને કંઈએને ખુશી
ઉપને છે કે તેઓએ બન્નેએ, જુનાગઢમાંના, અત્યારે નષ્ટ યાંગ્લા, સુરદર્શન તળાવનું રથળ ચો.
કસ કરવા માટે જરૂરાં સાધનો પ્રાપ્ત કરવા માટે, ઉત્તમ પ્રયાસ કરેલો હતો. તેઓએ જુ.
નાગઢ જધન ડેટ્લીક રથાનિક તપાસ કરી હતી અને દરમાના શિક્ષા લેખમાં વહું વેલી ડેટ્લીક
જગાએ માટે માહિતી મેળવી હતી. આપરા કાઢીયાના બોધરામાંના હોજની સાથે સંખ્ય
ધરાવતી સુર્ખર્ણન તળાવમાંથી આવતી પ્રનાલિકાની ડેટ્લીક નિશાનીએ તેઓએ તપાસી હતી,

શુસાકરી.

૮. લગભગ એ માસ સુધી આજમ કુરેટર ડિફોડિમાં સુસાકરી હતી અને તે દરમીયાન ૧૬૩ માછળની સુસાકરી હતી હતી. કુલ ૧૬ લેખાના રખિંગ લેવામાં આવ્યાં ને-
માંના ૧૦ ઈસ, પ્રથમ નંબર માલુમ પડેલા, નવા મળ્યા.

આજમ કુરેટર પાલીતાથ્યા ગયા હતા. ડૉ. યુલ્લરના સંગ્રહ પણીના શિક્ષા લેખાના
રખિંગ લીધાં હતાં. ડૉ. યુલ્લર સને ૧૮૮૮-૮૯ સુધીમાં અણેવા બધા શિક્ષા લેખાના એપી-
આરીઓ છાંડિકા વેલા. રજું પાંચ ૫-૧૦માં છુપાવ્યા છે. પરિયુમે આજમ કુરેટર આજ
પર્યન્તના બધા લેખાનો સંગ્રહ કરેલો છે; પરંતુ તે બધા આપુનિકજ છે એમ માની લેવાતુ
નથી કારણું કે સને ૧૮૮૮-૮૯ પછી મણેવી જુની મુતિયો ને નવા મંદિરોમાં પથરાવવામાં
આવી છે તે ઉપરના લેખા પુરાતની માલુમ પડેલા છે.

આજમ કુરેટર, પ્રાગધરા તાણે જેગડામાં ને વાવ છે તેવીજ દખની એક વાવ બા-
દખામાં જોઈ હતી. આચુંધૂર, પરઅડી, અને ચોભારીમાં કેઢલાંક મંદિરો તેમજ વાવ તે-
ઓએ જોયાં તે ઉપરથી, વદવાખ્યથી જુનાગઢ સુધીનો ને રહ્યો. સિદ્ધરાજ જયસિંહ બંધા-
યો હતો તે આ જગોએથી થઈને જતો હરો એમ ચોકસ હરી શકાય છે.

૯૧. દેખા સોમનાથમાં વિ. સ. ૧૮૫૦ની સાલનો લેખ તંબોને મળ્યો છે જેમાં ભાવનગરના
કાડાર વખતસિંધજી લાં પૂલએ પધાર્યાની હકીકત છે.

૨૨. રતનજી માધવછુને ત્યાંના અપસ્થિત પુરતકોનો સંગ્રહ તપાખવાનું કામ માણે છે તે
જું પૂર્ણ યચેલું નથી.

૫. આજમ કુરેટર ને સંગીત અને આનંદાયક કામ સંતત કરે જાય છે તે આપ
સર્વેના લક્ષ ઉપર એકવાર દરીથી સુધ્યાને મણે ખુશી ઉપલે છે. જે નવી દક્ષિણો આપણે
પ્રસિદ્ધમાં જાવી શક્યા છઈએ તે તેનેજ આભારી છે.

૧૦. મેસર્સ ફરખબાલ એસ. બદ્દી અને અમૃતભરાય વી. વોસએ એડીટર દરજને
સને ૧૮૧૪-૧૫ની સાલનો ધીસાખ તપાસવામાં ને અમ લીધ્યો છે તેને માટે તેઓ બન્નેને
આભાર માનવાની હું આ તક હડિં હડિં.

૧૧. આ ગુરુગ્રભના ધારાની કલમ ૭-૮-૬ને અતુસરીને આ વર્ષમાં ગુરુગ્રભ ૧૦
મારીની એ એડિનરી મીટિંગ ભરવામાં આવી હતી. આ મીટિંગમાં પસાર ધ્યેકા ફરાવોનો
તેમજ કલમ ૧૫ને અતુસરીને એક સરકયુક્ત ફરાવવામાં આગ્યો હતો તેનો નોંધ કલમ ૧૮ને
અતુસરીને મિનિટ ખુલ્લમાં ફરાવવામાં આવેલ છે. આ સર્વની નિગત નીચે મુજબું છે.

૧૧. સરકારુલર તા. ૩૩-૪-૧૯૧૪.

મ્યુઝીયમાંના વાટુંચે દુરસ્ત કરવા માટે જોઈતા હા. ૧૫) ખંડર ‘સામાન સંચદ’ ડેડમાથી મુજરા લેવા માટેની દરખાસ્ત નાં. ૬ તા. ૩૩-૪-૧૪ના સરકારુલરથી મ્યુઝીયમ કેમિનિના મે. મેન્ગર સાહેભે સમક્ષ રજુ કરવામાં આવી અને તે સર્વીનુમતે મંજુર કરવામાં આવી.

૧૨. ખીંચ સાધારણ મીઠીગ તા. ૩૦-૩-૧૪ના રોજ સરારના સાડા આઠ વાગે મ્યુઝીયમાં ભરવામાં આવી હતી. તે વખતે તીવેના મેમ્પસં સાહેભે હાજર હતા.

મે. ને. રેફન એસ્કવાયર ખી. એ. આધ. સી. એસ. એવ્લાન્ડ દુધી ગવર્નર અને અધ્યક્ષ — પ્રમુખસ્થાને.

મ. સી. મેધન એસ્કવાયર એમ. એ. પ્રીન્સીપાલ રાજકુમાર ડાલેજ રાજકેદ.

આજમ પી. વી. મોદી ખી. એ. એલ એલ પી. ૨૨૬ વડીલ જુનાગઢ.

” વી. છ. ત્રીવેદી ” ” ” ભાવનગર અને એનરરી સેક્ટરી.

” ટી. એન. વેદ ૨૨૬ વડીલ પાલીતાલ્લા.

” એચ. એસ. અદ્દી ” ” પ્રેલ.

” એલ. ને. અદ્દી ” ” વદ્વાલ્લા.

” એલ. ને. અદ્દી ” ” માણાવદર.

” એ. વી. વેરા ખી. એ. એલ એલ. પી. ૨૨૮ વડીલ મુલુવાળ દરખાસ વેતપુર.

” છ. વી. આચાર્ય ખી. એ. કયુરેટર.

આ મીઠીગમાં નીચે મુજબ કાર્ય કરવામાં આવ્યું હતું.

૧ તા. ૧૦મી માર્ચ ૧૯૧૪ના રોજ ભરાએલી મીઠીગનું તેમજ તા. ૨૧મી એપ્રીલ ૧૯૧૪ ના રોજ દેરવેલા સરકારુલરનું પ્રોસીડરીસ મંજુર કરવાનો કરાવ કરવામાં આવ્યો.

૨ સને ૧૯૧૪-૧૪ના વર્ષનો એ. સેક્ટરીનો રીપોર્ટ અધાર રાખવાનો કરાવ કરવામાં આવ્યો.

૩ સને ૧૯૧૪-૧૪ના વર્ષનો ઉપજ ઘયનો હીસાઅ મંજુર કરવાનો કરાવ કરવામાં આવ્યો.

૪ સને ૧૯૧૪-૧૫ની સાલનો હીસાઅ તપાસવા માટે આજમ દરખાસ્ત એસ. અદ્દી અને આજમ અમુલખરાય વી. વેરાને એડિટરો નીમવાનો કરાવ કરવામાં આવ્યો.

५ न्यारे न्यारे स्टेटो तेमज अन्य लहर प्रल वर्गमाथी कुर्हने आजम कुरेटरनी हा-
जरीनी जड़र लेख त्यारे त्यारे आजम कुरेटरने अतुसरवा माटेना धारा घोरण
मुकर करवा आटे तेमज तेवी दाजरीना अद्वामा ने शी चांग करवा तेने ६२
मुकर करवा भाटेनी आ. सेक्टरीनी दरभासत उपरथा नाचे प्रभाषे ठारा करवामा
आयो :—

“स्टेटोने तेमज लहर प्रल वर्गने, आस तान धरावनार माधुस तरीहेना अनि-
प्राप्ती जड़र ५२ तेवा दरेक प्रसंगे, भुजीयम तरेही पेतानी दरेक तेमज जवा-
भद्राने धडका न पहेंचे तेवी शरते, आजम कुरेटरनी विशाने। लाभ माझ
शक्ते. (उपरात) कमिट्ये सर्वानुभते ठार्यु कुरेटरना प्रसंगोचे ज्यारे आजम
कुरेटरनी राजकोटनी भद्रार जड़र ५२ त्यारे दरेक दीवसनी हा. १५ लें शी चांग
करवी; जेमांथी ८० क्टा आ. कुरेटरने भगे अने आधीनु भुजीयम कुडांमा जगा
थरे. विशेषां तेवा प्रसंगे उपर सेक्टर क्लास रेह्वे हेर उपरांत सीनील सर-
वास रेग्युलेशन्स प्रभाषे तेना दरक्कना अमलदारने भगे ते मुख्य भगु तथा
माईलेज चांग करवामा आवरो. राजकोटनी अंदर तेवा प्रकारना काम आटे प्र-
ति दिवसनी शी हा. १०थी नवारे चांग करवी नही अने ते शीनी व्यवस्था पाच
उपरनी भाडकज करवी, आवा प्रकारनु काम रवीकारवामा आवे तेवु आजम
कुरेटरे भासिड पत्रक राज्य करु तेमज शी तरीके भगेली रकम पाच लहर करवी.”

प्रभुभने उपकार भानी भी गिरुं काम पूर्ण करवामा आयु.

१४. ता. ६-२-१५ — नोट्सन भुजीयमनी भेनेशंग कमिट्ये पहेली सामारण
भीटग आजरोज सवारना ८० साडा आठ अने भरवामा आवी हती. नीचेना भेगसं
साहेजे दाजर हुता.

ने. स्टेटेन एसेक्वायर भी. ए. आध. सी. एस. एजन्ट कु धी गवांर अने
भुजीयम ग्रेसीडंट — प्रभुभ रथाने.

आजम प्राणुलाल वी. भाडी भी. ए. एव एल. भी. स्टेट व्हीक जुनागड.

“ भगनकाल भी. काळ भी. ए. ” “ जमनगर.

“ विक्षदास श. नोवेदी भी. ए. एल एल. भी. ” “ आवनगर.

“ अदभीशंकर के. शुक्ल भी. ए. एल एल. भी. ” “ जोंडल.

“ श्रीनोगन एन. वेद. ” “ पालीताला.

“ हरभास एस. अक्षी. ” “ ब्रालं.

આજમ લદ્ભીશંકર ને. અક્ષી	૨૨૮ વડીલ વદવાણુ.
” લદ્ભીશંકર ને. અક્ષી	” માણાવદર.
” બાળભાઈ થ. પટ્ટવારી	” બાચ્છાદેવળી.
” અમુલખરાય વી. વોરા બી. એ. એલ એલ. બી. ”, જેતપુર મુળુરાળા.	
” ગિરનશંકર વી. આચાર્ય બી. એ. ફયરસ્ટર.	

આ મીઠીગમાં નીચે મુજબ કાર્ય કરવામાં આવ્યું હતું.

૧ તા. ૧૦ જુલાઈ સાથે ૧૯૧૪ના રોજ ભરાયેલી મીઠીગતુ પ્રેસીડીઓસ મંજુર કરવામાં આવ્યું.

૨ સાથે ૧૯૧૫-૧૬ ની સાથતુ અનેટ મંજુર કરવામાં આવ્યું.

૩ સાથે ૧૯૧૫-૧૬ માટે મેનેજરંગ કન્ફિડિમાં નીચે મુજબ મેન્સેન્સ નીગવામાં આવ્યા.

૧ મે. એન્સ્ટ ટુ ધી ગવર્નર છન કારીયાંવાડ પ્રેસીડે — હૃદાની રાયે.

૨ મે. પ્રી-સીપાલ રાજકુમાર ડાયેન્ઝ ”

પહેલે વર્ગ.

૩ આજમ ૨૨૮ વડીલ જુનગઢ.

૪ ” ” જામનગર.

૫ ” ” ભાવનગર.

૬ ” ” ગુંડાલ.

૭ ” ” જાડુરાથાદ.

ઘોણે વર્ગ.

૮ ” ” પાદીતાખુટ.

૯ ” ” બ્રાલ.

૧૦ ” ” વદવાણુ.

ગોળે વર્ગ.

૧૧ ” ” ચુડા.

૧૨ ” ” વડીઅણ.

ચાંદો વર્ગ.

૧૩ ” ” મુળી.

૧૪ કસુરેટર વોટસન મ્યુનિયમ — હૃદાની રાયે.

૧ મીઠી અ. નીવેદીને એનરરી સેટેરી નીગવામાં આવ્યા.

- ૫ શિક્ષા સંગરના હેડમાંથી રૂ. ૧૦ દસ ટપાલ ખર્ચના હેડમાં રીએપ્રોફ્રીઓટ કરવાની મંજુરી આપવામાં આવી.
- ૬ મે. ડી. આર. ભંડારકર એમ. એ. નો. પત્ર બીજી મીઠીંગ સુધી મુખ્યતરી રાખવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો. દરમીયાનના વખતમાં જે ને શિક્ષાએ મુખ્યરના પ્રીન્સ એન્ડ વેલ્સના મ્યુઝ્યુલિયમ માટે માંગવામાં આવ્યા છે તે ફરીથી પડી રહે કે કુન્ડ તે બાંધત તપાસ કરવી.
- ૭ આંકેંગેલોળીની સર્વેના સુપરીન્ટેન્ડન્ટ મે. ડી. આર. ભંડારકર સાથે આજમ કયુરેટર જુનાગઢ તથા લેરાવળ ગામેલ ત્યારે થાયેલા ખર્ચના રૂ. ૧૦-૫-૬ આસ કેસ ટાઈં રીકે મુજરા આપવાની મંજુરી આપવામાં આવી.

મે. પ્રમુખ સાહેબનો ઉપકાર માની મીઠીંગનું કાર્ય પુરું કરવામાં આવ્યું.

૧૫. આજમ કયુરેટરનો આ સાલનો (૧૯૧૪-૧૫) રીપોર્ટ આંક ૧ લે આ સાથે સામેલ રાખેલ છે.

૧૬. આ સાલમાં મ્યુઝ્યુલિયમમાં જે નવો સામાન સંમદ કરવામાં આવ્યો છે તેનું લીરટ આ સાથે આંક છુદી રાખ્યું છે.

૧૭. આ સાલનો હીસાખ તથા સરવેંા આંક ૫-૬-૭મે આ સાથે સામેલ રાખેલ છે તે ઉપરથી જણાશે કે ઘ. સ. ૧૯૧૪-૧૫માં કુલ ખર્ચ રૂ. ૧૮૪૩-૬-૧૧ થયું છે અને તે બજેટમાં મંજુર થયેલી રકમની અંદર છે.

૧૮. આ સાલમાં આ મ્યુઝ્યુલિયમ જેવા આવનારાએની સંખ્યા એકંદર ૭૮૭૭૬ની છે જેની રોજાંદી સરેરાસ રક્ખની આવે છે.

તા. ૧૦-૮-૧૫

મુા. રાજકોટ.

Vithaldas G. Trivedi

એ. સેકેટરી વો. મ્યુ. એ. એ.

ચાંક ૧.

સને ૧૯૧૪-૧૫ અગ્રલે તા. ૧-૪-૧૪થી

તા. ૩૧-૩-૧૫ સુધીનો રીપોર્ટ.

આજમ મેહેરખાન વોટસન મ્યુઝીયમ ઓફ એન્ટીક્વીટીઝની
મેનેજંગ કમિશના ઓનરરી સેકેટરી સાહેબ

મુ. રાજકોટ.

૭. ને સને ૧૯૧૪-૧૫ની સાલનો રીપોર્ટ નીચે પ્રમાણેનો રજુ કરવા રજુ થઈ છે.

ડીસ્ટ્રીક્શન

૧. આલુ સાલમાં મુંબઈ સંકલનના આંડેગોદોળુકલ ડીપાઠમેન્ટના સુપરાન્ટ-ડાંડ સાહેબ
મે. ડી. આર. બંડારકર એમ. એ. કાઠીયાવાડમાં પદ્ધતિલા હતા. તેઓ સાહેબે પ્રથમ આં-
દી પદ્ધતિ, પ્રાચીન સમયના રિકોર્ડોનો આપણા મ્યુઝીયમમાં ને અમલ્ય સંબંધ છે તે આ-
રીક્ષથી તેમજ રસ પૂર્વક તપાસ્યો. આંદીનું કામ ખલાસ થયા બાદ તેઓ સાહેબનું જુના-
ગઠ, વેરાવળ, ભારતગર વિગેરે સ્થળોએ પદ્ધારંબ થયું લારે જુનાગઢ તેમજ વેરાવળ સુધી
ગઠને ચોતાની સાથે રાખવાની ખાચેણ, વોટસન મ્યુઝીયમ મેનેજંગ કમિશના પ્રેસિડં મે.
એગન્ટ દુંધી ગવર્નર સાહેબ પાસે દર્શાવી હતી અને તેઓ સાહેબની પરવાનગી મળેથી હું
તે બન્ને રથળોએ, મે. બંડારકર સાહેબ નેવા આડાસા એન્ટીક્વીટેરીના સાથે દૂરી ને નાં
નેંધ જાણ્યી શકવાને ભાગ્યથાળી થયો તેને માટે મફારે તેઓ સાહેબનો તેમજ મ્યુઝીયમની
મેનેજંગ કમિશના આભાર માનવો નેંધાં. તા. ૧૮-૧૧-૧૪થી તા. ૩૫-૧૧-૧૪ સુધી
દીવસ ૧૧ની આ મુસાફરી દરમીયાન ને ને નેવા જાણુવાનું મળ્યું તેનો નોંધ આગળ ઉપર
સ્થળ પરતનેના વખ્યાન પ્રસંગે લેવામાં આપેલ છે.

૨. ગયા વર્ષમાં કાલેરા તેમજ પ્રેગને ભધને પાલીતાથ્યા જવાનું અન્યું નહોંયું તેથી
આ વર્ષે તા. ૧૨-૧૨-૧૪થી તા. ૨૪-૧૨-૧૪ સુધી લો ભધ શરૂઆત ઉપરના દેખો
છાપી લીધા.

૩. જનેવારીના જીલ પખવાડીયામાં થયાની મીઠીંગ ખલાસ થયેથી મોરખી તેમજ
આસપાસના સ્થળાની તપાસ માટે કંગભગ એ માસ નેટ્થી મુદ્દત તે વિભાગમાં દરવાજી

ખાંડું હતું પરંતુ મોરભી તાજાનાં ગામોમાંના બંહેઅસ્ત માટે ત્યાંના નામદાર ઢાકોએ સાહેબને એ વિનિતિ પત્ર લખવામાં આવેલ તેનો પ્રત્યુત્તર આવતા વિલંબ થવાથી છેવટે જસદથ્ય આદેઢાટ વિભાગ તરફની મુસાફરી જોઈવી તા. ૧૫-૩-૧૫ના રોજ તે તરફ જવા માટે ઉપડી તા. ૨૮-૩-૧૫ના રોજ પાછા કરવાનું થયું હતું. પરિચ્યુભે સાલ મજકુરમાં દીવસ ૧૧ જુનામણ વેરવળની મુસાફરીના, દીવસ ૧૨ પાલીતાખાનાની મુસાફરીના અને ૧ માસ અને ૮ દીવસ જસદથ્ય આટકોટ વિભાગ તરફની મુસાફરીના મળોને કુલ ૨ માસ અને ૧ દીવસની મુસાફરી થઈ શકી છે.

ભાપથુા.

૫. ચાલુ સાલમાં તૈયાર કરવાના લેખો પેટી “સાનાનો દુંગર અને યુદ્ધ ગુણાંગો” એ વિષય ડાપરનો લેખ છપાય છે તે તથા ભીજી તૈયાર ધોંથી છપાવી વાર્ષિક રીપોર્ટની માઝે સખરણાધભરને પહોંચાડવામાં આવશે. ગના વાર્ષિક રીપોર્ટનો લેખેલું છે કે અરોકના મા-પણુના નણે વિભાગ સાથે મેાંલવામાં આવશે પણ નીચે વિભાગ છપાવવાની સંગ્રહ ઠુરતમાં ન થવાથી પ્રયત્નના એ વિભાગ જુદાજ વાર્ષિક રીપોર્ટ સાથે રવાના કરવા પડ્યા હતા.

પ્રેક્ષકો.

૬. ચાલુ સાલમાં ઉપર જખ્યાંબા મુજાહ મે. ડી. આર. બંડારકર એમ. એ. સુપ-રી-ટે-નાર આકેંગોલોઅંગુલ સર્વે વેરટની સરકાર અને પ્રિન્સ એંડ વેલ્સ મ્યુનિયમના આસી-રટ્ટ ટ્યુરેટર કે. એન. દીક્ષિત એસ્ક્રીપ્ટર એમ. એ. પ્રેક્ષક તરીકે પદ્ધાયો હતા. તેઓ સા-હેણોએ મ્યુનિયમ અને આસ કરીને પ્રાચીન શોધનો વિભાગ કાળજી પૂર્વક જોયો અને વાત્તી-દર્સ યુક્તમાં આ સંસ્થા માટે સંતોષ અતાંબા ઉપરાત પ્રાચીન બાંધ કામ તેમજ ફારીજિરીના નમુના વધારે પ્રમાણુમાં ભેગા. કરવા માટે તેમજ મ્યુનિયમની લાઘવેરીમાં ડેટ્લીક આસ જ-હરની ચોપડીએ મંગાવવા માટે સુચના કરી છે.

ઉપયોગી પત્ર વિવહાર.

૭. પ્રસંગોપાત રા. રા. તન: સુખરામ અન: જુખરામ જ્યિશાલી ભી. એ. ને ઢાંટેલાના લેખ સંખ્યાંધી અને રા. બા. ફરગોવિંદાસ ડી. કાંદાવળાને હળવદમાંની સરબેશર અહારેવની વાવ માના લેખ સંખ્યાંધી તેમજ ત્યાથી મળેલા તાખ્રપત્ર સંખ્યાંધી જોઈતી હક્કીની પુરી પાડવામાં આવી હતી.

૮. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ૨ માસ અને ૧ દીવસ ડિસ્ટ્રીક્શનમાં કરવાનું થયું તેમાં ૫૭ ગામો જોઈએ અને રેલવેની મુસાફરી બાદ કરતો કુલ ૧૬૩ માઇલની મુસાફરી કરી છે. આ બાધતનું ર્થંણ તેમજ તારીખવાર પત્રક એંધારું સાથે આંક દ ને સામેલ રાજેલ છે.

૬. આ સામાન્ય મુસાકીરી દરમીયાન લેખનાં રખિંગો છાપી લેવા શિવાય ભીજું થું
નેથું તથા રો ગો સામાન્ય સંબંધિત ડ્રોં તે પણ આંડ ર જના પત્રના આસતે ૧૦માગ્રા
દર્શાવ્યું છે.

૭. આ મુસાકીરી દરમીયાન ૨૩ લેખનાં રખિંગો તે તે જગ્યાએ જઘને છાપી લેવા
ની ધારણા દર્શાવી દર્શાવી. તે પૈકી ૧૬ લેખનાં રખિંગો લીધાં જ્યારે બાકીના ૬ લેખો મળ્યા નહીં.
ઉપરાંત ૧૦ લેખો આજ પર્યન નહીં છ્યાબેલા હતા તેનાં રખિંગ લઈ લાધા. આ બધા
લેખનું સ્થળ માપ વિગેરે વિગતચાર દક્ષીદત વાળું પત્ર આ સાચે આંડ ર ને આમેલ રા-
ખેલ છે અને તે ઉપરાંત ડિપોર્ટી લેખનું જરૂર નેછતું વિવેચન તે તે સ્થળ વર્ણન પ્રસંગે
આપવાનાં આવશે.

૮. મુસાકીરી દરમીયાન લેખેલી જગ્યાઓનું તેમજ છાપી શીધેલા શિલા લેખો પૈકી
ના ડિપોર્ટી લેખનું જરૂર નેછતું વિવેચન તૈયાર કરેલ છે તે આ નીચે આપવા રૂપ
શરૂ છું.

૧૨. જુનાગઢ —

૧ અદાહરભાનાં મુખીયમ — આ મુખીયમમાંનો સંઅદ બધા નેથે તથા વડાળ પાસે
કુંગરની તળેઠીમાં કસતાપુર નામનું નાનું ગામણું છે તેમાંની દોઓચાડી નામદી
ઓળાભાતી જગ્યામાંથી નીકળેલાં મોતી, પરવાળાં, સોનાના પારા, તેમજ મૂર્ખિં
ચિગેર નેયાં. ઉપરકોટમાં વેટર વકર્સ માર્ટ બ્લેદામ ચાલેલું ત્યારે જુદા જુદા
આકારનાં મારીનાં તેમજ ધાતુનાં જે વાસદ્વા નીકળેલાં તે બધાં નેયાં. આ મુ-
ખીયમની સંભાળ માર્ટ ડોછ આસ તે વિષયતું હાન ધરાવનાર માણુસને અભાવે
તે સર્વનો પુરો સદૃપોગ થઈ રહ્યો નથી. આડેંગોલોજિકલ ડિપાર્ટમેન્ટ માર્કેટ
ચાલતાં ઝોડ કામદાંથી નીકળેલી પ્રાચીન વરતુંગોની તે તે વિભાગના વાણ્ણે રીપોર્ટમાં
પ્રસિદ્ધ થાય છે તે પહુંચિ અતુસાર આ બધાં વાસદ્વા પ્રસિદ્ધિમાં લાવવાની જરૂર છે.
કટ્ટાડ પૂતળાં તેમજ પ્રાચીન બાંધકામ અને કારીગિરીના નમુનાઓ પદ્ધયશી બદાર
ખુલ્લા કોર્પાડન્ડમાં પડેલા છે તે ચોંગ સ્થળ મુકાવા માર્ટ ગોઠવણું થાય તો
ધર્મજ્યા યોગ્ય છે.

૨ આપરા ડોટીયાનાં ભોંયરાં — આ ભોંયરાં માર્ટ સામાન્યન : જુહે જુહે સ્થળે પુષ્ટેણ લ-
ખાયું છે પણ દામોદરજ કુંડના રસ્તા ઉપરના અરોકાદિ લેખત્રય પૈકી રૂફામાના લેખ-
ાં વહુંનું છે તે અતુસાર સુર્યાન તળાવ સમરાંયું લ્યારે તેમાં બનાવેલી પ્રતાલિકાઓ
માણેની એક આ ભોંયરામાના હોજ નંગ પને પાણી પૂર્ણ પાડા ગાર્ટે વાળ્ણોમાં આ-

વેલી હરો એમ રા. રા. મધુશંકર રાજરામ વીવેદી તેમજ પ્રેક્સર હરિલાલ એમ. ભટ્ટ સાહેબનું છે તે ચોક્સ કરવાના હેતુથી આ બોયરાની અમે. સર્વેંગે સુલાક્ષણ લાધી હતી. પુરોઽિબાળુંએથી નાની આશાને હોઠ હુટ પોળાઈની એક નેહેર જોવામાં આવે છે લાધી હોજવાળા ભાગ તરફ જરૂર ધર્યો. ભાગ પડીને દ્વારા ગમેલો છે છતાં તે નેહેર સાધી હોજમાં જતી હોય તો અસંભવિત નથી. વળી આ ચારે હોજનાં પાંખી એક ભીજામાં જઈ શકે તેવી તળીએ ભારીઓ છે. આ અંડથી પદ્ધિમાં એક જીંદ્ગી અંડ છે અને તેમાંના હોજમાં પણ્યું પાણી ભાગુના હોજમાંથી આપતું હોતું જો. હું. તે હોજની પદ્ધિમાં નેહેર નેટલીજ પોળાઈની ગઢર જેવું દેખાય છે અને તે વાટે અધા હોજતું પાણી બદાર છેક પદ્ધિમાદિબાળુંએ કાઢી નાખવાની ગોડબંધ હોય જે સંભવિત કાગે છે. તોપણું પ્રત્યેક અંડમાં નેહુંતું જોડકામ તેમજ સાફ્સુરી કરવામાં આવે તો આવી બાબતોમાં વિશેષ અજવાણું પડે અને સંતોપારસ નિરાકરણ થાય રહે.

૩ ઉપરકોટ — ઉપરકોટમાંના જુનાં અંડારો તેમજ બોંધરાં વિજેરે જેણાં. દક્ષિણાદી આણુંએ તોપણી પાસેનો શિક્ષા લેખ તપાસ્યો. તથા ડેટલાઇં શંકાઓનું નિરાકરણ હયું. પૂર્વોદી આણુના ગઢ ઉપરથી સુદર્શન તળાવની સરહદ પૈકીની અસ્ત્રારે દ્વાત પણની આકૃતિઓ બેદી સાથે તપાસી.

૪ ભાષા મેડી રાનૂપ — જુનાગઢથી અગ્રિન ખૂલ્યે દુંગરાઓની ગીયુંમાં આવેલી એરહેવાની જગ્યા પાસે ભાષા મેડી કહેવાતી જગ્યાએથી નિકળેલો રાનૂપ જેણો. આસપાસ ડેલેક ડેકબંધ પાછેતરા વરસાદથી ધોવાએલી પાયા નેવી બંધતર કામની નિરાતીઓ જોઈ. આ ભાગમાં જોદ કામ કરવાનું બતી શકે તો નવી ઔતિલાસ્ક્રિક માહિતી મળે એમ માનવાને સંજળ કારણ હૈ.

૫ જિસનાર — જેતે દેવળોમાંના નોંધ પૈકીના ઉપરોગી શિક્ષા લેખો તપાસ્યા. રીપેર ફાળ આવે છે તે વષ્ટે તેમાંના ડેટલાઇને તુકશાન પહોંચે છે તો દેવેથા તેમ ન થાય માટે મંદીરના અધિકારી વર્ગને વિનતિ લખવાનો નોંધ હયો.

૬ શિક્ષા — રથાનિક પારેઝો પાસેના શિક્ષા તપાસ્યા અને તેમાંથી આપણું મુખીયમાં નહોલા તેવા એ કાર્પાણું અરીદી લાધા.

૭-૮. વેરાવળ તથા પાણ્ય (સોમનાથ).

૯ જુના સોમનાથ — નિઝ મંદીર તથા આસપાસની જગ્યા તપાસી. અંદીરનો પાણ્યનો

કટલોક ભાગ જરૂરિય પછી ગચ્છેથે તેને સહૃત્યરીને મજાકુલ કરી કેવામાં આવેલ છે. પરંતુ મધ્યમાં હુપરથી પડી ગચ્છેલા ભાગગાંથી પડતા વરસાદના પાણીના નિકાસ માટે જોઈએ તેવી સગવડ નથી. આ તથા તેવી ભીજી હુપરોગી આપતોનો મેહેરાન ભાંડારકર સાહેબે નોંધ કર્યો. અને તે વિશે તેજો જુનાગઢના મે. જેડમીનીઝ્ટ્રેટર સાહેબને લખવા ધારે છે તેથી આપણે આસ ફાઈ દરવાખણ રહેઠું નથી:

૩. જીલાં જુના મંદિરો — હેઠાં મર્ગ પાસેના તાંત્રિકાં મંદિરો તેમજ પાસેનું સર્વંતુ મંદિર વિગેરે નથી. સર્વ મંદિરમાં ઉત્તર ભાતે કંઈ કેબ છે એમ માત્રતા હતી પણ તેંબું કાઈ નજરે પડ્યું નહીં.

૪. શિક્ષા કેણો — ત્રબેણી દરવાજાનો વિ. સં. ૧૪૪૪ની સાલનો અને વેરાવળ દરવાજાની અંદર ભાતે એ કેણો પાસે પાસે છે તે મળી કુલ ત્રય ખુદ પાઠ્યભાગ, અને દરસદ માતાના મંદિરમાનો ચાર સંયત વાળો. વેરાવળાનો મળી કુલ ૪ હુપરોગી કેણો નપાસા તેમજ તેમાંની શંકાઓ માટે ચોક્સ કરી લીધું.

૫. અન્ય પ્રવૃત્તિ — વેરાવળ પાઠ્યભાગ મુજબ દરગેરાન પુરસદને સમયે, મે. ભાંડારકર સાહેબ પાસે કીલઢાંતં કુલ “નોંધંતં ઈડીબા ધન્યકીયશન્સ” નામની ચોપડી હતી તેમાંથી આપણ્યા મુખીમમાંના સંગ્રહ પેશીના જે ને શિક્ષા કેણો તે પુરસદની પ્રસિદ્ધ સુધીમાં છપાઈ ગચ્છેલા હતા તેતો આપણ્યા છપેલા વીરસાં નોંધ કરી લાયો.

૫. તેમજ મે. ભાંડારકર સાહેબ પાસે ક્ષત્રપના શિક્ષાઓનો મેટો જથ્યો હતો તે તપાસી કટલોક શિક્ષાઓ હુપરથી સાલ વિગેરે મારેનો હુપરોગી નોંધ કર્યો.

૧૫. પાલીતાણ્યા — શનુંઅય હુંગર — હુપર પારિમાદ ઉલ્લમાં જાણ્યાં અતુસાર પાલીતાણ્યા સાસેના શનુંઅય હુંગર હુપરના મંદિરમાંના શિક્ષા કેણો છાપી કેવા માટે આ વર્ષ પાલીતાણ્યા જરું થયું હતું.

આ શિક્ષા કેણો પેટ્રો ધાણાખરા, જોગીમારીઓ છંડિકાના વેલધુમ જીલના પાઈ ન લયા ૧૦માંના ડા. ખુલ્લરે પ્રસ્તાવિક વિવેચન તથા આપાંતર સહિત છપાયા છે. તે અને વિમાગમાં લગમગ ડા. શિક્ષા કેણોનું પૂર્વે અક્ષરાંતર આપવામાં આવેલ છે જ્યારે ભાડીના કનો સાર માત્ર આપેલ છે.

શનુંઅય હુપરના હેવળો સંખ્યાંધી વણુંનાટમક સંખ્યાઅંધી આટોકલો, ધંડીયન જોઈકેરી વેલધુમ ૨ લા, ૧૧ મા અને ૧૩માંના નેમસ બરનેસ સાહેબે છપાયા છે. દુંધા તેમાંથી

તારથું ૩૫ જુદા પુરતકના આડારમાં રહેલી રહેલી કુંડાના । હોટોઆઇ સંદિપ સાધકસ અને ડાયર (Sykes and Dwyer) સને ૧૮૬૫માં એક પુરતક પ્રસિદ્ધ કરેલ છે. ઉપરાંત ઉપરના તારથુભાઈની તેથી પણ નિશેપ કુંડા રવિપમાં (અને તદાસિક વિવેચન રહિન) “ રાંનું-જય કુંગરના માત્રાળુંઓ માટેની ગાઠડ ૨ ” (જોભિયો) પ્ર. સ. ૧૮૭૮માં બેન લેડાની અમદાવાદમાંની રેડ આલ્યુરેલ કલ્યાણલાંની પેઢી તરફથી છપાવેલી છે.

આ ખચા આટોસેભાઈની તારની કાઢવા જેવાં એનિહાર્મિક તત્ત્વો, એપીઓઝીઓ દીક્કા વે. એ તથા ૧૦માંનાં ડો. ખુલ્લર સાહેબે છપાવેલા શિક્ષા કેઝે સિવાપના ત્યાર પણી ર્થાપિત થયેલી જુની મૂર્તિઓ. ઉપરના શિક્ષા કેઝે તેમજ તેઓએ છપાવેલા શિક્ષા કેખામાંના ડેલાની માંના વાંચનનેર, એ સર્વ એકો સાથે એક કેખના આડારમાં જુદું લખનાતું ખારેણું છે તેથી આંદો આટેથીજ વિરમું છે.

૧૬. ગ્રફકા — આંદીનાં ઉપરોગી સ્થાને પૈછી વાસુદેવની જગ્યા, હુરેથેર અનુષ્ઠાન અને પ્રલુલુનાં પગલાંની જગ્યા માટે જરૂર પુરતું વિવેચન સને ૧૯૦૧-ના રીપોર્ટમાં પાસે પરમે લખાઈ ગયેલ છે તેથી આંદી પુત્રકિત કરેલ નથી. કેખ કર્યાંદ્ધ નથી.

૧૭. ભાડલા — જામનગરના આટકોટ ભાડલ તાખે આલ્યુરેપુરથી નેન્ફાર્યે ૩૦ ગાડ ઉપર છે. આંદી ગામમાંજ અનિન ખૂચે ગેલ માતાજીનું મંદીર છે અને તેનથી ઉગ્નભયમાં જુની રહેલી ગેલ માતાની વાવ છે. નાળનો ભાગ પડી જઈ ખુરાઈ ગયેલો છે અને તેમાં જાડ ઉગ્ની ગયાં છે. નાળ ૧૦ કૂટ પહોળીણી છે અને પહેલી પૂર્વ-પશ્ચિમ કૂટ ૮૭-૬ ધ્યાંખ લાંબી છે અને બીજી ઉત્તર-દક્ષિણ ૧૧ કૂટ લાંબી છે. અંદર એકો વાળી ૪ બોં છે જે નેમાંની એક દ્વારાઈ ગયેલ છે. આવીજ દ્વારાઈ દ્વારાદ્વારા પાસે જેગડના ગામના પાદરમાં જુની વાવ કે છે અને તેમાં જુદા જુદા વિ. સ. ૧૫૧૫ની સાલના પાંચ કેખ છે. પરંતુ આરમાં એકપણ કેખ નથી તેથી તેના સમય ઉપર જોઈતું અજવાણું પડતું નથી. અમુક અમુક કોડાના પદ્ધતેરમાં ફૂટા ફૂટા એકાદ અક્ષરો જેવાકે કે, શ્રી, વિગેર જેવામાં આવે છે પણ તે તો કારીગરોનાં નામના આધાર્યર અગ્રન નિશાની હોવી જોઈતો. કુવાના કોડામાં દરેક પાંચ પાંચ

૧ અમુક ગૃહદરયે બંધાવેલા મંહિરાનો સમૃદ્ધ તે તે ગૃહસ્થના નામની દુંડ કહેવાય છે. જેમકે બાબાભાઈની દુંડ, મોતીશાહની દુંડ ખસાદિ.

૨ ગાઠડને માટે યુજરાતી જોભિયો શખદ વપરાય છે પણ ગાઠડ સંજ્ઞ તેમજ નિયંત્ર બન્ને માટે વપરાય છે જ્યારે જોભિયો સણ્ણ માટેજ વપરાય છે તેથી મૂળમાં રહેણી ગાઠડ શખદજ રાખ્યો છે.

૩ જુદો વોટસન મુખીયમ વાયિંડ રીપોર્ટ સને ૧૯૧૩-૧૪ પાંદું ૨૬.

કુટે ડેલરેવી કિનારીએ અડાર પડતી યચેતી છે અને તેની એક કિનારીની ઉપરના ધરના દૂરતા પદ્ધરે માંથા બે નાણમાં ૫૦નો આંકડો જોવામાં છે અને તેની ઉપરની કિનારી ઉપરના ધરના એકજ પદ્ધરમાં ૧૦ નો આંકડો જોવામાં આવે છે. બે કિનારી વચે પાંચ પુછ્ઠું અંતર છે જ્યારે આંકડામાં ૧૦ નો અંતર છે તેથા આ આંકડાએ કુચાની ઉંડાઈ દર્દી હોય એમ કહેવી શકતું નથી.

માનથા ઉત્તરમાં ડંગા ટેઝા ઉપર દરતો ગઠ બાંધેલ છે જેનો અસુક ભાગ અત્યારે ખણું હ્યાત છે. આ ગઢવાળી ધારથી ધ્રસાન ખૂબું તરફ એક ઉંચી ટેકરી છે તે ચાડિકાની ધાર કઢેવાય છે અને એમ કઢેવાય છે કે અગાઉ જ્યારે આ વિભાગમાં અસ્વસ્થના હતી ત્યારે એક માચ્યુસ ચોકી માટે આ ચાડિકાની ધાર ઉપર બેથી રહે અને લુટાગ વિગેરે તરફથી ભાગ પ્રાપ્ત થાય ત્યારે નિરાની કરે તે ઉપરથી ગામનાં માચ્યુસ પોતોનો કિમતી સરસામાન લઈ આ ગઠ ઉપર ચડી જતાં. ગઢની સ્થિરત એવી છે કે તેમાંના જુદી અંદરદાર માચ્યુસો આવા ધાડપાડુએને હંદાવી દૂર રાખી શકે.

૧૮. આંબુંદ્પુર — આનંદ્પુર — અનંતપુર આ ગામની મધ્યમાં બનની આંબુંદ્પુર — અનંતેચરનું મંદીર છે. નીચે અડસલના ભાગથી આરંભી ઢાલના મંદીરની અરથી અરથ ડંગાઈ જેટલા ભાગ સુધી સુધીની સ્થિતિએ ટ્પા રહેવાં બાંધકામ તથા કારીગિરી ઉપરથી રહેજ જેટા શકાય તેનું છે કે આ મંદીર મૂળ ૧૦-૧૧મી સદીમાં બંધાગેલું હોયું જેઠાં. કાળે કરીને તે અણું ઘટ પડી જવાથી નીચેનો ભાગ કાયમ રાખીને ઉપરનો ભાગ નવો કરાવવામાં આવેલ છે. ઉપર નીચેના બને વિભાગ લગભગ મળી જાય એવા હેતુથી દૂર હેશથી કારીગરો બોલાવી ઉપરના ભાગનો ઉઠાન પણ સહૃદાત્મ રીતે કરવામાં આવેલ છે.

નીચેના વિભાગમાં જે કારીગિરી તથા ટ્પા જોવામાં આવે છે તેવીજ દ્વારા મંદિર આસપાસ ચોઆરી વિગેર સ્થળોએ છે તેથા અધ્યાતું પુષ્પ વિવેચન થયા આદ એકંદર વિવેચન પ્રસંગે સમય વિગેર માટે વિરતારથી બખવામાં આવશે.

૧૯. પરખડીનાં ટેવળ — પાંચ પાંડવાની ટેવળ — હીના વધુજારાનાં ટેવળ. આંબુંદ્પુરથી ચોઆરી જર્ણા રસે આંબુંદ્પુરથી એકાઠ ગાડુને અંતરે સરકને પથીમ કાંઠ નાણકજ આ મંદીરો આવેલા છે. તે મંદીરો માટે આસપાસના પ્રહેરોમાં જુદી જુદી ઉપર લખી ત્રણ સંગ્રહો આપવામાં આવેલ છે.

૨૦. પરખડીનાં ટેવળ કહેવાવાનું કારખ્યું એ છે કે ત્યાં પાસે પરખડી નામતું ગૂમડું છે અને પરખડી પાસેનાં ટેવળ તે પરખડીનાં ટેવળ.

૨ ખાંચ પાંડવની ડેરીએ કહેવાતું કારણું પણ તેથું જ સખી છે, અને તે એ છે કે દેવળોની કુલ ભંધ્યા પ ખાંચ છે.

૩ હડીયા વધુજારાનાં દેવળ કહેવામાં આધાર ભૂન એક દંતકથા અ-
તુસાર હડીયો વધુજારો ચોઆરીમાં અમૃત દીપસ મુદ્રા કરીને રહેલ અને આખું-
પુર ચોઆરી વચ્ચે રીસાળું રાજના હાથે માંદો ગયો. ચોઆરીમાની તેની
સ્વિફ્ટ દરમીયાન સમૃદ્ધિવાન હોવાથી તેણે આ દેવળ ભંધાવેલાં હશે એ અનુ-
માનથી હડીયા વધુજારાનાં દેવળ કહેવાય છે.

આ પાંચે દેવળો કંચા ઝાંદા પડયાર ઉપર આવેલાં છે. પડયાર લગભગ આંદો હજુ આંદો
છે. પાંચ દેવળોમાંથી ત્રણું પાસે પાસે અને એ જુદીં પડયારના નેતૃત્વ અને વાયું
ખૂબું ઉપર આવેલાં છે. પાસપાસેનાં ત્રણમાંનું ઝાંદું મુખ્ય પૂર્વાભિ મુણ છે અને બાકીનાં
એ તેની આગણ સામસામે મુખે એટલે ઉત્તરાં તેમજ દક્ષિણાં મુખે છે. મુખ્ય મંદીરમાં
સામે નાનો જોખ્યો છે તેમજ બાજુનાં સામસામેનામાં અનેમાં સાગી ભીતે લગભગ છ પૂર્ણ
દંચા એટલા છે તે ડુપરથી અનુગાન થાય છે કે મુખ્ય મંદીર શાંકરનું હોલું જાઈએ અને આ
બાજુનાં સામસામેનાં ગણુપતિ તથા હનુમાન માટે નાના જોખ્યાઓ રાખવામાં આવે છે તેને ખદ્યે
આંદો નાના મંદિરાજ ચંદ્રેલાં છે તેથા ભુલ ખરાણું હશે (પાંચ પાંડવનાં કહેવામાં). આ
પ્રમાણે આ ત્રણું દેવળાનું સમાવાન થયા એ એ પ્રશ્ન માત્ર નેતૃત્વ તથા વાયું ખૂબું ઉપરનાં
એ દેવળો મારે છે. તે ખને નાની ડેરીના રૂપમાં છે અને ડાઈમાં અત્યારે મર્તિ નથી.
આવી રીતે પાંચ તે જગાએ નાની ડેરીએ આજ પણેત અધાર જોવામાં આવી નથી.
મુખ્ય મંદીરની પૂજા માટે રહેતા બાવા વિજેતની સમયથી મંદીર પાસે હોય છે ખરી પણ આ
ઉરી તો અસલ મંદીરનીજ શૈવાથી તેજ સમગ્રે બાંધેલી લાગી છે તેથા માતાજી વિજેત જોખ્ય
હેવ હેવી મારે ડબી કરેલી હોય એ સંબંધિત છે.

આ બધાં પાંચે દેવળોની કારીગરી આખુંદુરમાના આખુંદુરમાન આખુંદેખર મહાદેવના મંદીરની
સાથે એટલી અધી મળતી આવે છે કે તે પણ તેજ સમયમાં તેજ રાજની કારકીર્દીમાં અને
તેજ કારીગરાથી બનાવેલાં હોવાં જોઈએ.

૧૦. ચોઆરો — આખુંદુરથી શુદ્ધ ધર્માન ખૂબું નરદુર રા ગાડુને છેટે આ ગા-
મડું આવેલું છે. આ ગામડાતું નામ ચોઆરી શા ઉપરથી પણું હશે તે રહેજ વિચારવા
જેઠું છે. ગામને ચાર આરીઓ (નાના દરવાજા) હોય તે ઉપરથી ચોઆરી નામ પઢું હોય
જેમ સંજ્ઞાએ છે. તેવી ચાર આરી પૈકીની પદ્ધિમાદી હજુ હ્યાત છે જ્યારે દક્ષિણ તેમજ

પૂર્વે લસરનો ગઠ પડી ગણેક છે તેથી ત્યાં દરે ક કેમ તે કહી શકતું નથી. વળી શુભ્રત કા-
મીયાવાડમાં પ્રચ્છિત “ચોઆરીને ચેપતરે” એ વાડથ પણું આ ચોઆરીનેજ ઉદેશને હોય એ
સંભવિત છે. અટયારે પણું ચોઆરી ડંચા ટેકરા ઉપર છે અને આસપાસ બજું છેઠેથા તે
હેખાય છે. જેવી રીતે ચોતરા-ચ્યાનુતરા ઉપર કરેલું ફૂલ ગામ આભામાં પ્રકટ થાય છે તેવી
રીતે ચોઆરીમાં થતી હીલચાલ પણું થારે ખાસેથી નિષ્ઠાળા શકાય તેમ છે.

પ્રાચીન ધર્તિહાસના અક્ષામાં માટે જો એક અગત્યતું રૂધળ છે. આંદી નાચે મુજબ
ની જગતોએ ધ્યાન પૂર્વેક જેતાં એમ સહજ ભાન થાય છે ક આંદી પ્રયત્ન બજું ઝોડું રા-
હેર હોંદું જોઈજો. ચોઆરીને “ચોઆરી નગરી” એવું નામ ફણું પણું ભાઈ થારો વાતો
પ્રસૂંગે આપે છે.

૧ પંચમુખી વાવ — જે ક આ સાધારણ રીતે વાવ તરીક જોગખાલ છે તો પણ
અરેખરતો એ એક કુંડલા આકારમાં છે. વચ્ચેના ચોરસ કુંડ જેવું આંદી તેની એ-
ક બાળુંએજ ઉત્તરવા માટે પગથીયાં બાંધવાને બદલે ચારે દિક્ષાએ આર કાંચી નાળો
આંદી પગથીયાં જાંધેકા છે, અને તે ઉપરોક્ત પદ્ધિમ અને ઉત્તર બાળુની નાળો વર્ચે
ઉપરથીજ વાક પડતાં પગથીયાં છે જેને પાંચમું મુખ ગણ્ણી વાવને પંચમુખી એવું ઉપ-
નામ લાગુ પાડવામાં આવેલું દરે. વચ્ચેના કુંડલેવા ચોરસ ભાગ ઉપર એ માળ છે
અને ચારે બાળુની નાળવાળો પગથીયાં નીચેસે માળો જાય છે જ્યારે ઉપરે માળો આ-
પવા માટેજ વાય્ય ખૂલ્લે વાક પડતાં પગથીયાં વાળું મુખ ખાલ મુકેલું હોય એમ
આસે છે. આ ઉપરથા માળમાં હબા પીલરો મુકો કુંડમાં પડતા ચારે બાળું જરૂભા
મુકેલા છે એમ જધાપિ પર્યંત છ્ટી રહેલા દક્ષિણ્ય બાળુની જરૂભા ઉપરથી સિદ્ધ થાય
છે. આ વાવમાના દરેક નાળ ઉપરના મતવાલા ગોખલાએ. વિગેરે બારીકીથા તં-
પાસવા છતો કંધાઈ પણું લેખ મળ્યો નહીં. ભાગ આમુક આમુક પદ્ધિરોમાં હેવનાગરી
લાખિમાં ઓ અદ્દર લખેલા છે.

૨ જુનાં છૂટક દેવળો — (અ) ગામના ગદમાંજ દક્ષિણ્ય ભાગમાં એક નાની જુની તરી
અંડિત સ્થિતિમાં હલેલી છે જે તથન વંખાઈ ગઢવી છે તેમ અંદર મુતિ વિગેરે પણું
કાંઈ નથી. (બ) પદ્ધિમ વિભાગમાં છેક ગઢને અદીને ચોરસ ઝોડાય પઢથાર ઉપર
તેવીજ દખતું મંદિર છે. આ અંદીરનો ધર્માખરો નીચેનો ભાગ આભાદ છે જોક ઉ-
પરના પદ્ધિરો વીખાઈને દગ્ધેસે થઈ ગયા છે. આ અને દેવળો પણું આણુંદ્પુર તેમ-
જ પરઅડીનાં દેવળોનીજ દખ તેમજ કારીગિરી વાળાં છે.

૩ એકદા હાડીયું માળાખું — તેવીજ દખમાં પદ્ધિમ વિભાગમાના (૨ અ) દેવુંથી ધરાન-

આ પાસેજ ચારે આજુંથો ખુલ્લી છતો જેવું છે જેને લાંના લોડો રીસાળું રાજની કીનું એકદિનું માળીથું કહે છે. અલારે તો તેને એકજ માળ છે પણ તે ઉપર ખીંચ એ મળી કુલ તથું માળ જેનારા અલારે તાં દ્વાત છે. અત્યારે તો આવી અને આજુંથે મારીયર ભીતડી ચાણી પાસેના લોડોએ ઉપરોગમાં લીધેલ છે અને (૩૬) નંબર વાળા મંદીર અને આ માળાબાની વચ્ચમાં દીવાલ કરીલીધેલ છે. પરંતુ ખડસલનો માળ તપાસતાં આટકળ યાય છે કે તે અને એકજ પડ્યાર ઉપર હોવાં જોઈએ.

૪ તળાવ — ગામની અદ્દાર નેમંત્ય ખૂલ્લું એક તળાવ આધેલું છે. તળાવની પૂર્વાંત્રી આજુંથે પગથામાં વાળી પાજ બાધેલી છે જ્યારે બાકીની આજુંથે કુદરતી ટેકરીએજ પાળનો અર્થ સારે છે. પાજના પણ્યરો તેમજ બાંધકામ પણ ઉપરના મંદીરોના જેટાંજ જુનાં છે અને તાં બહુ ગેઠા વિસ્તાર વાળું તળાવ હોવું જોઈએ એમ અન્યારે પણ આપણને પ્રતીત યાય છે.

૫ શેપશાયી ભગવાનની ડેરી — આ તળાવમાં લગભગ મંદીરમાં (ઘણાન ખૂલ્લું તરફ એદે ગામની આજુંથે વધારે લગતી) એક નાતી ડેરી છે. ડેરી પોતે પૂર્વાભિમુખની છે અને બદાર સભા મંડપમાં ઉત્તર દક્ષિણ આજુંથે ઉંચા ઝરણા કાઢેલ છે. આ જરૂબા, ધ્રાગધરા પાસેના ગાળા ગામની સીમમાં વિનાયકનું મંદીર ને ગયા વાર્ષિક રીપોર્ટમાં વર્ણવાઈ ગયું છે (પાનું ૩૦) લાંના જેવાજ પણ નાના માપના છે. ડેરીમાં અંદર કાળા આરસની અનાવેલી બહુજ નમુનેદાર શેપશાયી ભગવાનની મૂર્તિ અંડિત દરશાની પડેલી છે. નીચેથી ધન જોહી લેવાના ધરાદાથી કે ખીંચ ગમે તે પ્રયોજન વશાત આ મૂર્તિ જમીનથી જુદી જોહી કાઢી છે અને અત્યારે વાંકી ઉભી મુકેલી છે. શેપનાગની ફેણુનો અરથ બાગ કપાઈ ગયેલ છે અને પગી મારાદાન તપાસ કરતાં કહેવામાં આધું કે માખુસો પગલાં (અરથું પગલાં) અનાવવા માટે તેમાંથી કદક કાપી જાય છે. આ મૂર્તિ ઉપર વંધુ આવો જુલબ ગુજરતો અટકાવવા સાડ ભોમેરાના મે. દરારાર સાહેબો તેમજ ચાડીલાના આજમયાખુદાર સાહેબને વિનિતિ પત્ર લખી તે મૂર્તિ આ મુકૃતીયમમાં બેઠ તરીકે મંગાવી લેવા ધારું છે. અત્યારે તો તળાવમાં ગાળ ભરાઈ જઈને મંદીરની સપાઠી જેટલી ઉંચાઈ સુધી મારી ભરાઈ ગઈ છે પણ તે ડેરીથી તળાવની પાળ સુધી બાંધેલો રસ્તો છે એમ પગીએ કલું. જે તે ધર્યાર્થ હોય તો તળાવ ભરું હોય લારે પણ દર્શાન માટે જરૂર રાશાય તેવો પુલ હોવો જોઈએ. ડાંડારમાં જોમતીછ. ના તળાવમાં પણ આવીજ રીતે મંદીર બાંધેલું છે. ભગવાને સમુદ્રમાં શેપનાગ ઉપર

શપન કરું હતું તે હક્કીનાનું અતુરણું કરીને (સમૃદ્ધને બદલે) આંદો પણ તળાવમાં ભાં-
હાર કરી રોષણાયી ભગવાનની મૂર્તિ પદ્મરાણી હોય એમ ઉદ્ઘના કરવી અયથાં
ન કહેવાય.

૬ ગણેશ વાવ —ગામથી પણાનમાં એકાદ પાઠીચા ઉપરનીજ દાય તથા કારીગરીની જુની
વાત છે. અંદર ઉત્તરતાં જમણી આજુ ગણુપતિની મૂર્તિ એ પાસપાસેન્ફ ગોખલામાંથી
પૂર્ણા ગોખલામાં છે. જ્યારે સામેની ભૂતે પાસપાસે એ ગોખલામાં એ ઓની
મૂર્તિએ છે એ (રૂઢ તથા સિદ્ધિની હોય એમ સંભવે છે. આ વાવના કોડાના
મંડાણ મુળથીજ બાંધેબાં છે અને અત્યારે પણ હ્યાત છે. ન જમાની ગણુ-
પતિની મૂર્તિ ઉપરથી આનું નામ ગણેશ વાવ પડયું હશે. અંદરના ગણુપતિ
ઉપરાં વાવથી નાડાવા પદ્મિની ઘેણી ઉની ગણુપતિની એ મૂર્તિએ સામ-
નામી ધોડે ચોડે છેટે છે. દક્ષિણાદ મુખની અરધી જમીનમાં હઠાઈ ગયેલી છે જ્યારે
ઉત્તરાદ મુખની આખાદ આખી બંદાર છે અને તે પાછ શીંદ ઊંચો, શા શીંદ પહોળી
અને ઓ પુટ લાડી છે. આવીજ પુરા કદની એક મૂર્તિ ગઢની દીવાલમાં શુદ્ધ પૂર્ણ-
બિમુખ છે પણ તે લુણુથી એટલી અધી ખવાઈ ગઈ છે કે તે રોની છે તે ચોકસ કરી
શકાયું નથી.

મુંબદ્ધ જેગેરી અરતા કાહીવાવાડ વિભાગના વોદ્યુમમાં પા. ૧૧૪મે વેપાર અને દુલરના
પ્રકરણું પ્રસંગમાં લખેલ છે કે “ત્યાર બાદ અણુદિલ્લિવાડના સોલંકીઓએ (૪. સ. ૧૦૫૪-
૧૧૪) વઠવાણુથી જુનાગઢ સુધી લસ્કરની સગવડતા માટે રસ્તો બાંધ્યો અને તે રસ્તો વદ-
વાણુ, સાયલા, ધાંખલપુર, ચોઆરી, આણુંધપુર, ભાડલા, સરખાર, ગોંડલ, વીરપુર,
નેતપુર, વિગેર ગામોએ થઈને ચાલતો. તેજ પાને પુર્ણોટમાં લખ્યું છે કે આ રસ્તો
અણુદિલ્લિવાડના સિદ્ધરાજ જયસિંહ બંધાંગો હતો. અને તે રસ્તા ઉપરના દિલ્લાઓ,
તળાવો, અને મંદિરો પણ તેણેજ બંધાંગાનું મનાય છે.

ભાડલામાંની જેલ માતાની વાવ, આણુંધપુરમાંના અનન્તેશ્વરનું મંદિર, આણુંધપુર
ચોઆરી વચ્ચે પરખડીનાં દેવળ, ચોઆરીમાંની પંચમુખી વાવ, એક દંડીયું માળાયું, ગણેશ
વાવ, અને પાદરમાનું તળાવ વિગેર મકાનોની એક સરખી દાય, કારીગરીની તથા આંધકામ
ઉપરી ઉદ્ઘનાને સમર્થન કરે છે. ધાંખલપુરમાં પણ એક ઘેણી જુની વાવ સાંભળી છે અને
સાયલામાં માન સરેવર છે પણ તે જને રથળોએ હાજુ જવાનું બન્યું નથી તેથી તેને માટે
અત્યારે કાંઈ પણ કહી શકાતું નથી. ધાંખલપુરથી ભાડલા સુધીનો મુલક હુંગરી છે તેથીજ
તે એ વચ્ચેના લગભગ બધાં રથળોએ ઘેણી લસ્કરને પાણી પ્રરૂં પાડી શકે તેવો જળારણો

ખંડાયા હોવાને જોઈએ. તે ખંડાં સથાનો પૈકી ક્ષયાંધપદ્ય શિક્ષા લેખ છાજુ સુધી જોવામાં આવેલ નથી એ અરેખર શોચનાિસ છે. તેવી કાંઈ લેખિત પ્રતીતિને અમારે અત્યારે તો આ ખંડાં બાંધકામો વિકભની ૧૨મી શાતાંદીમાં ખંડાઓનાં હોવાને જોઈએ એમ કદ્યતા માત્ર ફરીને સંગૃહ રહેણું પડે છે.

૨૧. ભીમોરા — ચોઆરીથી ઉત્તરમાં ડ ગાડ છેટે અને ચોઠિલાથી દક્ષિણમાં પાંચ ગાડને અંતરે આ ગાડનું આવેલ છે. મુળ આ ગાડ ડંચા ટેકરા ઉપર વસેલું હોયનું જોઈએ જે કે અત્યારે તો અમુક દરમારે ઉપર રહે છે તે તથા તેનાં વસવાયો પુરતીજ વરની ભીમોરામાં છે. સાધારણું ધર્થીભરી વસ્તી ખાસેજ વાયવ્યમાં નીચેના ભાગમાં ભીયાવા નામના ગાડામાં રહેલે. આ ભીમોરામાં “ભીમની ધરા” ને નામે આપાણાવી શુદ્ધ જોવી હતી નેટખા માટે જ્યાં ધર્થે. ચોઆરીથી શુદ્ધ પૂર્વમાં મેવાસા પરથાયું જવાને અદ્વેદેરભાઈને શુદ્ધ ઉત્તરમાં ભીમોરા આવીને તે શુદ્ધ કહેવાતી જગા જોઈ લ્યારે ઉપજોકી નાસીપાસનો ઘ્યાલ આવવો કરીથી નથી. તે શુદ્ધ નહીં પણ હુંગરમાંની એક ઝડપાઈ અખોલના ઇપમાંજ છે. નશીકમાંજ એં શિવ મંદીર ચણી તે અખોલના ભાગમાં ચોટખા તથા એકદાળાયાં માટીમર કાશથી કરેલાં છે તેથી જે કુદરતની ખુલ્લી જેવા નીકળેલાઓ માટે આ એવું આનંદદાયક જગ્યા હતી પણ અંતિદાસિક તહું સોધવાવાળાઓ માટે તો કેવળ નિરસ નીવડી. પરિણ્યામે લો માત્ર એ નથી કલાક રોકાછ મેવાસા જ્યા સુકામ કર્યો.

૨૨. વિઠીઓ — જસદખ રટેટ તાએ તેજ નામના મહાલનું સુખ્ય સ્થાન છે. આંદી આવકના દેરાસરમાં ખીટળની મૂર્તિ ઉપરના નશુ લેખો હોવાનો નોંધ હતો. તેથાં લો જ્યા તપાસ કરી તે નશુ છાપી લીધા. આ નથી ઉપરાંત ચોથી મૂર્તિ નશુરે પડતાં તે તપાસી તો જે મૂર્તિ જસદખમાંના કણુંભી નશુ નારથ્યા ધરમાંથી જોલાં નીકળેલી હતી તે આજ એ એમ કહેવામાં આવ્યું. તે મૂર્તિ પદમ સ્યુગ્રીયમાં જેણું તરીકે આવેલી પરંતુ રદ્દાજીના ભાગથી ઉપરથી પાછી મેકલવામાં આવી હતી અને તે નિઠીઓના મહાલને ધામધૂમથી આંદી પદરાણી છે એમ મે. મહાલકારી સાહેબને પુછતાં ખરર મળ્યા. તે મૂર્તિ ઉપરના લેખનું અક્ષરાંતર પણ મેળવી જેયું. આ મર્તિને સાછે કરતી વખ્તે લેખનો ધર્થોખરો ભાગ ધર્થી નાખ્યો છે તેથી અસારે અક્ષરો બદ્દુજ જાંખા થઈ ગ્યા છે. આ લેખ સ્યુગ્રીયમના છાપેલા લીરટમાં નંબર ૧૧૭મે જસદખના પેટામાં સુકેલ છે તેથા તેને ટેકાણું તેવી નોટ કરી સુધારો કરી લીધો.

આ મર્તિનો ઉપરના લેખનું અંતિદાસિક પિવેઅન જરૂર પુરણ નીચે આપ્યું છે.

નં. ૧૭-૪ વિમળનાયની મુત્તિ ઉપરનો. સમય — વિ. સં. ૧૪૧૧ જેણે વહિ ૮ (શની).

ભાવાર્થ — અચુસાળી હૃદાની ભાર્યા આજ્ઞાખ્યાના પુણ્ય માટે તેના પુત્ર આંડલું તથા
હભીરે શ્રી વિમળનાયનું બિંબ કરાવ્યું અને તેની પ્રતિક્ષા ભરતર ગમ્ભીના જીન
રાજ સુરિપદ ધારી શ્રી લુનકદસુરીએ (વિ. સ. ૧૪૧૨થી ૧૪૧૪. છ. એ.
બો. ૧૧ પાતું ૪૬) કરાવી.

લાલ ને ભણુસાળા ઓઽખ છે તેનું શુદ્ધસર્કાર સ્વરૂપતરીકે આ બેખમાં ભાંડશાલિક
ગ્રબું નામ આપેલ છે.

નં. ૧૮-શીતળનાયની મુત્તિ ઉપરનો. સમય — વિ. સં. ૧૪૧૧ જેણે વહિ ૮ શનિ.

ભાવાર્થ — શ્રીમાંકા ગુતીના રોડીયા પોપા તેની ભાર્યા દીલુ તેનો દીકરા દેના અને
તેની શ્રી જ્ઞામતી જે મળાને પુત્ર ધારવું તથા પુત્રો રતિ નિભિત શ્રી શીતળનાયનું
બિંબ કરાવ્યું અને બદ્ધારક શ્રી જ્યોત્સ્નાસુરીના ઉપહેલથી પ્રતિક્ષા
કરવામાં આવી. રહેવાથી શ્રી પાપલુના.

નં. ૧૯-ચતુર્વિંશતી પદ્ધતી મુત્તિ ઉપરનો. સમય — વિ. સ. ૧૪૫૩ જેણે સુદી
૧ સેઅ.

ભાવાર્થ — પદ્ધતીચાલના કંડેશ (૧) વંશના અને ૪૧૬૨ (૨) મોત્રમાં ઉમેન યાંત્રે
મંડન મંડન નામના લીભિલ્લીના પુત્રે પોતાના બાપના શ્રેષ્ઠને માટે પાખ્ય
ચતુર્વિંશતી પદ્ધ કરાવ્યો અને શાન્તિસુરિ પાસે તેની પ્રતિક્ષા કરાવી.

નં. ૨૦-પાંચનાયની મુત્તિ ઉપરનો. સમય — વિ. સ. ૧૪૫૦ જેણે સુ ૨ શુક્ર.

ભાવાર્થ — શ્રીમાલ જલિના જગપાલના દીકરા સજાલુસિંહની ભાર્યા સલખ-
છુદેની એ શ્રી પાંચનાયનું બિંબ કરાવ્યું અને હંસગમ્ભીના શ્રી વીરસુરિ પાસે
પ્રતિક્ષા કરાવી.

૨૧. ૨૬ ડિઝિંગોળોગાડ — આને માટે જરૂર જેઘતું વિવેચન સને ૧૪૦૫-૬ના
વાર્ષિક રાખેલ પાતે પટ્ટે આપેલું છે તેથી આંદી પુનર્વિનિત કરેલ નથી.

૨૨. ભોયરા — જસદલું તાખાનું જસદલુથી ધરાનમાં ૬ ગાડ અને નિઠીઓથી
નેકાનમાં આરાએ ૪ માંડ ઉપર આ એક નાતું ગામણું છે. આમથી દક્ષિણાદ પાદરમાં

૪ આ નંબર પાછળ આંડ નં. ડાળના દેખ પત્રકમાંનો છે.

બોધાદ-જસદાય વર્ચેની રેખે લાઈનથી પદ્ધિમમાં એક નાનું કોષ્ઠ છે અને તે બોધરા કૃપરથી ગામતું નામ પણ બોધરા પડ્યું હોય. આ બોધરા ઉપર અહીને કરીને અલારે બાબો રહેછે.

બોધરા' ડિપર-દક્ષિણ ઈ. ૧૪-૪ ઈ. લાયું છે અને મૂર્ખ-પદ્ધિમ ઈ. ૧૦-૪ ઈ. પહેલું છે. સરેરાસ ઉંચાઈ ઈ. ૬-૧૦ ઈ. ની છે. જીવના ભાગના ટેકા માટે ચાર રૂપભંગમાં કોતરેલા છે. આ મુખ્ય ભાગથી પદ્ધિમમાં અખોલના જેવું છે તે નિજ મંદીરના જેવું લાગે છે. તે ઈ. ૩-૫ ઈ. પહેલું અને ઈ. ૪-૧૧ ઈ. હંચું છે. નેત્રકૃત્ય ખૂબ્યામાં એક બોધરા છે એ ધાર્યું લાયું છે પણ અત્યારે યુદ્ધ દીઘેદું છે તેથી અંદર વર્ષું આગળ જવાદું નથી. અમુક હંડાઈ સુધી ગમા બાદ દીને પણ રહી શકતો નથી. અહારી ભાન્યતા અતુંસાર આ શિવ મંદીર હોલું જોઈએ. વાસન્ય ખૂબ્યામાં પણ બોધરા જેવું છે તેથી વખતે આ ખંતે પણવાડે મળતો હોય એથેટે નિજમંદીરની આસપાસ પ્રદક્ષિણા પણ હોય. નિજમંદીરની અહાર સામાસામી ભીતે એ જોખલા છે તે હુમાન તથા ગણુપતિ માટે હોય એ ખનવા વેગ છે. અખારે મૂર્તિ કયાંઈ નથી.

ધાર ઉપર દક્ષિણાંદ્રા પાદરમાં એક પાળાયામાં કેઅ હોવાનો નોંધ હતો પણ નિરપ્રોગી છે તેથી ઉપેક્ષિત કર્યો.

૧૫. સોમનાથ-હરે ધેખાસોમનાથ — જસદાય તાખાના પીપળીયા ગામથી અનિખ્યાત તરફ આશરે એક માઈલને અંતરે ધેલો નરીને કાંઠે આ ડેવરથાનની જગ્યા છે. સાધારણ સીતે ત્યાં પુનરી વર્ગ સિવાય બીજું કોઈ રહેતું નથી. વાખતે કોઈ રાત્રિ સંભાસી રૂપાનની અહોકિક શાન્તિથી આપ્યાઈ ત્યાં અહિનો ભાસ રૂપી રહે છે અને રૂપાનની યથાસંકિન સેવા ભાળની સ્વાર્થ સાથે પરમાર્થ પણ સાથે છે. આંદોના રૂપેખ પૈકી એક નીલકંદ મદ્દાદેવનો વિ. સ. ૧૭૮૦ની સાલનો અને જગ્યાની બદ્દાર પદ્ધિમમાં છૂટા પડેલા સતીના પાણીયાનો વિ. સં: ૧૫૭૫નો છે.

નં. ૧૨-સમય — વિ. સં: ૧૭૮૮ જીગઢ સુદી ૩.

આવાર્થ — પાદશાહ શ્રી મહામદરાહ (ઇ. સ: ૧૭૧૧-૧૭૪૮=વિ. સં: ૧૭૭૭-૧૮૦૪) ના રાજ્યમાં ગનેદ્રગણતથા ડેવમરતુ હેવળ કરાવેલ છે. અને ૩. ૧૧૫.

નં. ૧૩-સમય — વિ. સં: ૧૫૭૫ આગસ્ટ સુદી ૧ સોમ.

આવાર્થ — જેસાના દીકરા સાગાની ભારી બાઈ જમણીયે સહગમન કીનું (સતી યધ).

લેખ પત્રક પૈકીના આ ગે લેખ સિવાય લેખ નં. ૨૫ વાળા નીલકંઠ મહારેવના આરથી ઉત્તરમાં કાળી શાહીથી લેખેલો વિ. સં. ૧૮૫૦નો એક લેખ છે. આ લેખ ઐતિહાસિક દૃષ્ટિ હુપ્યોગી છે. તેનું રાજીંગ લેવાય તેમ ન હોવાથી અક્ષરાંતર આત્ર કરી શીંગી.

સમય — વિ. સં. ૧૮૫૦ માઝ સુ. ૪ સોમ મધ્યાન સમય, અમૃત ઘણ્ઠા.

આધારથી — (આવનગરના) હાડોર શી વખતસિંહલ્લ (વખતસિંહલ્લ) અસ્વાર

૧૦૦૦ને આશરે લઈને, કામદાર, દીવાન, મુત્સહી સહિત, મહારેવ શી સોમનાથ

ની પૂજાએ આવ્યા હતા.

૨૧. કાડલી — (ભાષુ ભાયરની). આ ગામ જસદાથી શુદ્ધ પુર્વમાં આશરે ૮ ગાંધુ અને બાંસરાથી પ્રશાનમાં હા. ગાડુને અંતર ધેરો નદીના એક દ્વારા ઉપર આવેલું છે. આ ગામ ભાયરના કુચળમાં આવ્યા બાદ સહીસલાંમતી વગરનું ગણ્યાતું અને વેપારી વગં તેમાં ટકી રહેતો નહીં. ૧૮મી સદીના અંતરમાં લા ભાષુ ભાયરની હાડ વર્તતી હતીં અને તે શુસ્તીર તેમજ નિડર હોછતે આસપાસના મુલકમાં લુચફાટ કરી નાસ વરતાવતો હતો. તેના નામ હુસરથી અસ્વારે પણ ભાષુ ભાયરની અડવીને નામે ઓળખાય છે. એની ધૃષ્ટતા માટે દુદેખોલાય છે —

આખ્યા લારી બાકરી ડોઘ ન જાસે કાન અનુભૂતિ પ્રાપ્ત કરી નાના
અરીયા રહેતી ભાધ ગયો ભડકી વાગો ભાષુ. બાધા — તે ગાયકવાડી સુઅનું દુંડું નામ છે.

ગામથી ઉત્તરમાં એક હંગરા ઉપર ભાષુ ભાયરનો ગઢ છે તે નેથો. ગઢને બારે ખુલ્લું કોણાં છે અને પ્રશાન તરફની ભાગ હજુ આપાદ છે. ગઢ છ. ૬. ૧૪૫ ક્રમે લાગેના અને પૂ. ૫. ૧૨૫ પહોળો છે. વચ્ચેની નાનું દાડું છે અને તેમાં ઉત્તરવાને પગથિયાં છે.

૨૨. જસદાથી — આંદીના ૪ લેખ પૈકીના ગોમરીયા પીર વાગો લેખ સને ૧૪૦૫-૧૫માં નહોંનેદોતો તે માટે દરી આ વખત પણું તપાસ કર્યો પણું નહોંને. આંદીના પાંચ પૈકીના. ૧૪-૧૫-૧૬ એમ પણું ને હજુ મોન્યુનું છે તેની રખિંગ લાખાં (આંદીના નં. ૧૭-૧૮ વાળા એ આ જ્યુનીયમાંન છે). આંદીથી પાંચ ગાડ ઉપર મહાવાનામના ગામડા પાસે ધાર હુપર મદાનેશ્વરનું જુનું મંદીર છે એમ આંદીના માણ કામદાર રા. રા. નોળાનાથ ભાઈની સુયતા ઉપરથી ત્યાં જઈ લેખ વિગેરે માટે તપાસ કર્યો પણ મજ્યો નહીં, મંદીર આસપાસ ગઢ દરો તેનો અમુક ભાગ હજુ ટકી રહ્યો છે.

ન. ૨૪-સમય — વિ. સ. ૧૨૬૯ માથ પછી ખ.

જીવાયં — “શ્રી જ્યાસિંહદેવ સદળગપુર જાંખવા માટે દર માસે ૬ દમ આપા.
સર્વ ચંદ્રની દ્વાતી સુધી જવાએ પાળવું.”

દાન આપનાર જ્યાસિંહદેવ ડોણું એ સવાલનું નિરાકરણ નિષ્ઠયાત્મક પછ કાઢ તેમ
નથી. વિ. સ. ૧૨૬૮ એટસે કે ઘ. સ. ૧૩૫૬ના અરસામાં જ્યાસિંહદેવ નામનો ડોણ
પ્રસિદ્ધ રાજ યથાતું લેખામાં આવતું નથી. અસિંહ સિદ્રાજ જ્યાસિંહ (ઘ. સ. ૧૦૬૪-
૧૧૪૩)નો સમય ૧૨મી શતાબ્દીનો છે જ્યાને આ દાન લેખનો સમય ૧૩મી શતાબ્દીનો છે,
તેમજ જુનાગઢના રા'ભવટનો દીકરો રા' જ્યાસિંહ ઘ. સ. ૧૧૫૨માં ગાઢીએ આચેતન છે ખરો
પરંતુ ઘ. સ. ૧૩૪૦-૫૩ સુધીમાં તો તે ગાઢી ઉપર રા' મેપો રાજ્ય કરતો હતો. (કાઢી
યાવાડ સર્વ સંબંધ પાતુ ૩૬૫-૪૦૦). પરિણામે દાન આપનાર જ્યાસિંહદેવ ક્યો એ નિ-
ષ્ઠાત યવા પુરતાં સાખનો અલારે આપણી પાસે નથી.

સદળગપુર એ દાલનું સેજકપુર ગામ હાંબું જોઈએ. આ સેજકપુર માટે ઘ. સર્વ.
પાને ૪૧મે લખ્યું છે કે “ગોહિસે મારવાડમાંના બોધ્યી નહી ઉપરના બેરગઢમાંથી રાડોડા-
ના કાઢ્યાથી પ્રાંતમાં આંબા એ વખ્તે તેમનો સરદાર સેજકળ હતો. તેણે પોતાની કુંવરી
વાખમ કુંવરાના જુનાગઢના રા' ક્વાણના કુંવર રા' બેંબાર વેરે પરણ્ણાણી હતી. રા' ક્વાટે તેને
પંચાલમાં રાઢપુર તથા બીજાં બાર ગામ જાગીરમાં આપ્યા. સેજકળએ એ પ્રદેશમાં એં
નાં ગામ વસાવી તેનું, પોતાના નામ ઉપરથી સેજકપુર નામ પાડ્યું તે લાં પોતાની
રાજ્યધારી કરી.

૫૨૫ — ૫૨મ શિક્કાના વિવેચન પ્રસંગે કૃત્યાશે કૃત બોઝે ગેત્રેશીઆરમાં લખ્યું છે કે
અદેવાં શિક્કાને દ્રમ કહેવામાં આવતા. તેજ અંધમાં પાને ૨૦૧મે ૫૨મને દાલના ચાલતા
નાથ્યા સાથે સરખાવતાં આશરે ૧ રીલોગના ર ૫૨મનું પ્રમાણું આપે છે.

છેવટમાં સદળગપુર જનાખવા માટે આપેલા દાન સંબંધી લેખનો પદ્ધત સેજકપુરથી
આંદી ક્યારે અને ડોણ લાંબું હણે એ હણી રાકાતું નથી. પરંતુ એટલી તો લેખવાના
૨૪મની ભાગ્ય પ્રથમતા ખરી કે ગમે ત્યાં રખડી રજણી તુંણી જ્યાને બદલે રાજ્ય ગડમાંની
સર્વ માન્ય કાળુપારની જગામાં ખુદ દરગાહના મકાનમાંજ વાયન્ય ખૂબું તરીકે ચચ્છાપ જરૂતે
સ્ત્રાયં સાથે પરમાયં સાખવાને તે રાહિતનાં થયો.

ન. ૩૫-સમય — વિ. સ. ૧૮૮૫ ચૈત્ર સુ. ૧૦.

જીવાયં — વિ. સં. ૧૮૮૬ના ફારતક સુ. ૧૦ વાર ચુકના રોજ જસદખુનો ગઠ

ભાગર શી ચેલા વાળતુરે બંધુઓ છે. તને ૧૯૮૫ના ચેત્ર સુ. ૧૦ દિને
પુરખું થયો છે.

નં. ૪૬ — તદ્દન ધસાઈ ગમેલ તેમજ અરપણ છે. અક્ષરો પણ કાઈ અભિન્ન માણુસે
કોતરેલા હોય એમ લાગે છે. કાંઈપણ સાર્થ્ય વાંચી રહાતું નથી.

ગોમઠીયા પીરનો જે લેખ મળ્યો નહીં તેનું જ્યાંડું લીનેલું રખિંન મુશ્કીયમભા છે તે
બેતાં તે લેખમાં હાલની ‘પદીઆર’ એડિઝનું સંઘ્રીન ઇપ પદ્યારબા આપેલ છે. સંવત
કુ વીજુ કાઈ હક્કીની ઉપયોગી નથી.

નં. ૧૭-સમય — ૧૨૩મા વર્ષમાં ભાડપદ વર્ષિ. ૧૨૬ વર્ષને એટલે નહીંપાનના રણ
સંવતનું વર્ષ ૧૨૬મું સમજવાતું છે. ધર્મવી સનની ગણુનીએ ધ. સ. ૨૦૪ની સાચ
આવે છે.

આવાયું — રાણ મહા ક્ષત્રપ રવાંગી ઇદ્રસેતના સમયમાં આ સત્ર મૈનસ જોગ
વાળા ખરના પુત્ર પ્રનાયક અને તેના પુત્રના ભાઈઓએ ઉડાયાયું.

આ લેખમાં ક્ષત્રપ વંશના જીતરેણર પાંચ રાજુઓનાં નામો આપેલ છે.

રાણ મહા ક્ષત્રપ અદ્રમુખ સ્વામિ વણન (ધ. સ. ૧૦૦-૧૩૦).

રાણ ક્ષત્રપ રવાંગી જ્યદામા (ધ. સ. ૧૩૦-૧૪૦).

રાણ મહા ક્ષત્રપ અદ્રમુખ સ્વામિ વણન (ધ. સ. ૧૪૦-૧૫૮).

રાણ મહા ક્ષત્રપ અદ્રમુખ રવામિ વણસિંહ (ધ. સ. ૧૮૦-૧૮૬).

રાણ મહા ક્ષત્રપ રવામિ વણસેન (ધ. સ. ૧૦૮-૧૩૦).

આ લેખ રોયલ એસીઆરીઓ સોસાઇટીના એમણે ચેન્ચના જરનલના વોલ્યુમ ૮ નં.
૧૪માં પાને ૨૩૪મે છપાયેલ છે પણ તેમાં પાઠ દેર બચો છે. ક્ષત્રપ વંશી રાજુઓ
અને તેના શિક્ષા લેખો વિશેનો લેખ માણ કયુરેટર રવ. વલબજી કરિદાત આચાર્યે તેથાર ક-
રેલ, યોડા સુનયમાં પ્રસિદ્ધિના આવરો તેમાં આ લેખમાના પાઠ દેર વિશે વિસ્તારથી લખેલું
છે તેથાં આંદોલનાં અધ્યાય વિશેપ લખવાતું મોડુર રાખ્યું છે.

સત્ર શણનો આર્થ સંહિતા છે પણ જે જગાએથી લેખ વાળો પથ્યર મળ્યો હતો તે
જગા તપાસતાં તળાવ આર્થ વધુ બંધ એસતો લાગે છે. આસપાસ જેણે કુદરતી ટેકરીઓ છે
જાને એકાદ બાળુઓ બંધ બાંધવાથી તળાવ થઈ રહે એમ અન્યારે પણ સંભવે છે.

નં. ૧૮-ક્રમાંક — વિ. સં. ૧૫૭૦ આવશ્ય ચુદિંર સેમ.

ભાવાધં — શ્રી નારાયણો ભૂતિ કરાવી. ભૂતિ કરાવનાર્થું નામ રિગેર ડાંડ નથી.

છેવઠાં આ સાલની મુખ્યાદરી દરમાયાન જે ને રટેટા તેમજ ગૃહસ્થો તરફથી એને મદ્દા તથા અતુકૃતા ભગ્ના જે તેને માર્ટ તેને રટેટાના સત્તાવિકારીઓનો તેમજ અન્ય ગૃહસ્થોનો ઉપકાર ભાની આ રીપોષ્ટ પૂરો કર્યા છું.

તા. ૩૦-૧-૧૫

અધ્યાત્મ ગીરુણશાંકર વાટલભાઈ

મુદ્રા. રાજકોટ.

મુરેદ્ર વો. મ્યુ. એ. એ.

۲۴۱

卷之三

ପରିବାର କୁଳମୂଲ୍ୟ ପରିବାର କୁଳମୂଲ୍ୟ

લાદીઅ.	બાર.	નામ	ગામ કે સ્વાયત્ત નામ.	ક્રમાંક ગામ.	બચાનો ઉંદિશ.	લેખ અપણ.	લિખેલું નેટું તથા મેળંગું.	સિમાકુ.	
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	
૧-૮-૧૧-૧૫	ઘણી	૬	જીતાંદ	૨૨૨	લેખેલું નેટું	લાદીકુંડા દેરાર્દ સરદારના સેપરી. ને. ભાંડારકર સાહુણ સાથે.	૦ ૦ ૦	૦ ૦ ૦	લોલાર દેરાર્દ નેટું કરવાના લોલાર લાદીકુંડા દેરાર્દ નેટું કરવાના લોલાર લાદીકુંડા દેરાર્દ નેટું કરવાના લોલાર
૧-૮-૧૧-૧૫	સૌભ	૭	જીતાંદ	૨૨૩	લેખેલું નેટું	લેખેલું નેટું	૦ ૦ ૦	૦ ૦ ૦	
૧-૮-૧૧-૧૫	મંગળ	૮	દેશવળ	૨૨૪	લેખેલું નેટું	લેખેલું નેટું	૦ ૦ ૦	૦ ૦ ૦	
૧-૮-૧૧-૧૫	સાંદુ	૯	પાઠ્ય	૨૨૫	લેખેલું નેટું	લેખેલું નેટું	૦ ૦ ૦	૦ ૦ ૦	

१	न याद न है	११	ल ल ल ल ल
२	स ल ल	१२	ल ल ल ल ल
३	ल ल ल ल ल	१३	ल ल ल ल ल
४	ल ल ल ल ल	१४	ल ल ल ल ल
५	ल ल ल ल ल	१५	ल ल ल ल ल
६	ल ल ल ल ल	१६	ल ल ल ल ल
७	ल ल ल ल ल	१७	ल ल ल ल ल
८	ल ल ल ल ल	१८	ल ल ल ल ल
९	ल ल ल ल ल	१९	ल ल ल ल ल
१०	ल ल ल ल ल	२०	ल ल ल ल ल
११	ल ल ल ल ल	२१	ल ल ल ल ल
१२	ल ल ल ल ल	२२	ल ल ल ल ल
१३	ल ल ल ल ल	२३	ल ल ल ल ल
१४	ल ल ल ल ल	२४	ल ल ल ल ल
१५	ल ल ल ल ल	२५	ल ल ल ल ल
१६	ल ल ल ल ल	२६	ल ल ल ल ल
१७	ल ल ल ल ल	२७	ल ल ल ल ल
१८	ल ल ल ल ल	२८	ल ल ल ल ल
१९	ल ल ल ल ल	२९	ल ल ल ल ल
२०	ल ल ल ल ल	३०	ल ल ल ल ल
२१	ल ल ल ल ल	३१	ल ल ल ल ल
२२	ल ल ल ल ल	३२	ल ल ल ल ल
२३	ल ल ल ल ल	३३	ल ल ल ल ल
२४	ल ल ल ल ल	३४	ल ल ल ल ल
२५	ल ल ल ल ल	३५	ल ल ल ल ल
२६	ल ल ल ल ल	३६	ल ल ल ल ल
२७	ल ल ल ल ल	३७	ल ल ल ल ल
२८	ल ल ल ल ल	३८	ल ल ल ल ल
२९	ल ल ल ल ल	३९	ल ल ल ल ल
३०	ल ल ल ल ल	४०	ल ल ल ल ल

૧૦-૮-૧૭	અણી	અણી	અણી
૧૧-૮-૧૭	ગ્રં	ગ્રં	ગ્રં
"	"	બાળિ	બાળિ
૧૩-૮-૧૭	અણી	૧૮	સેઅમણી
"	"	૧૮	કોળાણી
૧૫	૧૯	૧૯	અણી; તાપાણે વાડ
૧૬-૮-૧૭	અણી	૨૦	અણી; તાપાણે વાડ
"	"	૨૦	અણી
૧૭-૮-૧૭	શોઅ	૨૧	કોળાણી
"	"	૨૧	અણી
૧૮-૮-૧૭	અણી	૨૨	અણી
"	"	૨૨	અણી
૧૯-૮-૧૭	અણી	૨૩	અણી
"	"	૨૩	અણી
૨૦-૮-૧૭	અણી	૨૪	અણી
"	"	૨૪	અણી
૨૧-૮-૧૭	અણી	૨૫	અણી
"	"	૨૫	અણી
૨૨-૮-૧૭	અણી	૨૬	અણી
"	"	૨૬	અણી
૨૩-૮-૧૭	અણી	૨૭	અણી
"	"	૨૭	અણી
૨૪-૮-૧૭	અણી	૨૮	અણી
"	"	૨૮	અણી
૨૫-૮-૧૭	અણી	૨૯	અણી
"	"	૨૯	અણી
૨૬-૮-૧૭	અણી	૩૦	અણી
"	"	૩૦	અણી
૨૭-૮-૧૭	અણી	૩૧	અણી
"	"	૩૧	અણી
૨૮-૮-૧૭	અણી	૩૨	અણી
"	"	૩૨	અણી
૨૯-૮-૧૭	અણી	૩૩	અણી
"	"	૩૩	અણી
૩૦-૮-૧૭	અણી	૩૪	અણી
"	"	૩૪	અણી
૩૧-૮-૧૭	અણી	૩૫	અણી
"	"	૩૫	અણી
૩૨-૮-૧૭	અણી	૩૬	અણી
"	"	૩૬	અણી
૩૩-૮-૧૭	અણી	૩૭	અણી
"	"	૩૭	અણી
૩૪-૮-૧૭	અણી	૩૮	અણી
"	"	૩૮	અણી
૩૫-૮-૧૭	અણી	૩૯	અણી
"	"	૩૯	અણી
૩૬-૮-૧૭	અણી	૪૦	અણી
"	"	૪૦	અણી

રચાનીતિસાથથના અંદી દરતાનું
અણીના લેખ.
પદ્ધતિસાનાં અંદી તથા પ્રણીય લેખ.

תְּמִימָנֶם וְבָרְכָה;

卷之三

2145

લેખ પત્રક

જીને ૧૯૬૪-૧૫ની સાલ દરમીયાન પાલીતાથી તેમજ

ક્રમ નંબર	ગોમતી નામ	ચોકસ રૂપણ.	લેખનો પદ્ધતિ					
			લાંબો ઉંમો શ. ઈ.	પછાંગો આડો શ. ઈ	અડો શ. ઈ	જગીતથી ઉંમો શ. ઈ	અલ. લાંબ	રંગ વિગેર
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
૧	પાલી- તાઢા સાનુંઘય ફુંગર ઉપર	આહેખરના અંદરમા પેસતાં ડાખી બાળુનો ગુંડાડો.	૪-૧	૧-૩૧	બીતમાં	૩-૭	આનીટ કાળો	
૨	"	"	૦-૮	૦-૬	"	૪-૭	આરસ	દેણો
૩	"	" નાનો	૧-૭	૧-૭	"	૧-૮	"	"
૪	"	" જમણી બાળુનો " ગુંડાડો	૦-૬૧	૦-૪૧	"	૫-૩	"	"
૫	"	" નાનો " જમણો	"	"	"	૩	"	"
૬	"	" નાનો " ડાખો	"	"	"	"	"	"
૭	"	સાદુલ્લા કુટમાં પેસતાં જ- ગણ્ણી બાળુને ભોત ઉપરનો	૦-૭	૦-૮	"	૪-૫૧	"	"
૮	"	" સામે જમણી બાળુનો	૧-૫૧	૦-૩૪	૦-૭	૧-૦	"	"
૯	"	" સામે ડાખી બાળુનો	"	"	"	૧-૧	"	"

2.

સને ૧૯૧૪-૧૫.

જસ્તા આડકોટ વિભાગમાંથી અગેલા લેખાનું વિગતવાર પત્ર.

ખુલ્લેખ

લાંબો ફલો ડિ. ઘ	લાં બો ફલો ડિ. ઘ	લાં બો ફલો ડિ. ઘ	લાંબા ફલો ડિ. ઘ	લાંબા ફલો ડિ. ઘ	લાંબા ફલો ડિ. ઘ						
૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧
૪-૩	૧-૩	૮૭	૪૮	૩૭.	સંકુળ	૧૬૫૦	શુનો	માત્રા કરી	ઓફિશિયલ ટીડીડા વેલ. ૨૦૭૦ ૫૧૮ ૧૦ ૫૧૫ ૫૦ ૭. ૧૨		
૦-૬	૦ ૮	૧૫	૨૦	"	૩૭.	૧૬૧૫	"	"			
૩-૭	૧-૭	૫૮	૪૪	"	૪.	૧૪૮૭	"	જાહેંગાર કરાંદો.	,, ૫૧૮ ૮ ૫૧૮ ૪૩ ૭. ૧		
૦-૩	૦-૪	૧	૮	"	૩૭.	૧૭૮૬	"	માત્રા કીથી			
"	"	૮	૧૨	"	"	"	"	"	"		
૦-૧૭	૦-૮	૧૨	૧૮	"	૪.	૧૬૬૬	નવો	પાદવંતાયું ચિંમસ્યાયું	,, ૫૧૮ ૧૦ ૫૧- ૫૨ ૭૨ ૭. ૩૧		
૧-૧૦	૦-૩	૧૧	૪૪	"	૪.	૧૭૧૦	"	સંદુલ્લાદી સ્થાપના કરી	,, ૫૧૮ ૧૦ ૫૧- ૫૩ ૭૩ ૭. ૩૪		
૧-૬	"	૪૨	૮૪	"	"	"	"	"	,, ૫૧૮ ૧૦ ૫૧- ૫૩ ૭૩ ૭. ૩૪		

८	पाठी- ताला। शहुंगर कुंगर कुपर।	आहेखरना त्रेशानी दक्षिण थमां समेत शिखरना। उरा सामे उरी नं. १५ तथा १६ वर्षे।	१-१०	१-०	भोतमां	१-२	खुभरो	धीणो।
९०	"	आदिनाथनी पवित्र भगतीमां वायु देखु तरु उरी नं. २६५नी मूर्ति कुपरनो।	०-१।।	१-४	"	१-१।।	आरस	"
१।	"	आदिनाथना मंदिरथा। किंतु तरेक भासेन ऐ नानी साही उरी के तेरी ज्ञायरीमां दक्षिण भीने।	०-१।।	०-१।।	"	१-१	कुपरी	"
१२	"	आहेखर भगवान्ती पक्षांहीनो।	०	०	"	०	आरस	"
१३	"	ब्राम्भक्षनी मूर्तिनी पक्षांहीनो दक्षिण आग्नुनो।	०-१	५-५	०।	१-७	"	"
१४	"	मुंडीक्षनी पक्षांहीनो।	०-१	३-१०	भोतमा।	०-८	"	"
१५	"	अहमुतक्षना मंदिर भक्त ज भयी आग्नु भीने।	०-१।।	१-१	"	५-४	"	"
१६	"	आहेखरस्थी अग्नि अग्ने नवा आहेखरना मंदिरमा वायव्यमां उल्ली भूर्तिनी भेसधीनो।	०-३	१-४	"	१-४।।	"	"
१७	विठ्ठीआ।	गाममां द्वेरासरमांती विभगनाथनी भीतगनी प्रतिमानी पाळणनो।	०-१।।	०-४।।	०-१	झटी	भीतगनी भीणी	"
१८	"	शीतगनाथनी " " "	"	०-४।	"	"	"	"
१९	"	चतुर्विंशती पट्टनी " " "	०-८	०-४।।	"	"	"	"

રૂ.૧૦	રૂ.૦	રૂ.૨૩	રૂ.૧૦	કેવ.	સંસ્કૃત	૧૯૫૦	જવે	મુત્તિ કરાવી
૦.૩	૧.૧	૩	૨૭	"	"	૧૪૩૦	જુનો	"
૦.૫૮	૦.૧૦	૮	૧૬	"	"	૧૬૧૦	જવે	મહાનીર દેવ કુલિકા કરાવી
૦.૪	૪.૪	૫	મનિ- મભિત	"	"	૧૪૮૭	"	આદિનાથના અંબનીરથા- પના કરી
૦.૫	૫.૫	૮	"	"	"	૧૬૭૫	"	" ૫૧૬ ૧૦ ૫૧- ૩ ૪૩ ર. ૧૮.
૦.૪૧	૧.૪	૫	૧૬	"	"	"	"	ભિંબ કરાવું
૦.૬	૧.૩	૬	૨૫- ૧૬	"	"	૧૬૮૬	જુનો	અદ્યાત્મના મદિરને(અહેં) દાર કરાવો
૦.૩	૧.૪	૫	૪૨	"	"	૧૩૪૩	જવે	મુત્તિ કરાવી
૦.૭	૦.૪૧	૭	૬.૬	"	"	૧૫૧૧	જુનો	વિમળનાથ- શુભીંગ કરાવું.
૦.૫	૦.૪	૬	૮.૬	"	"	"	"	શિતળનાથ- શુભીંગ કરાવું.
૦.૧	૦.૩૧	૫	૮	"	"	૧૪૫૩	"	પાંચું થ. તુર્ણિશાલી પદ કરાવો.

૧૦. વિંચીઅા	જસદાયુમાંથી કષ્ટુંખીના ઘરમાંથી નીકળેલી પાડવી- નાથની પ્રતિમા જે હાલ આંહો છે તેનો હેરા- સરમાં.	૦.૭	૦-૩૩૩	૦-૧	શ્રી	પીતળની પીળા
૧૧. બોધરા	ગામના દક્ષિણાદ્ધ પાદ- રમાં ખાર વિપરના પા- ણોથાનો.	૪-૦	૧-૬	૦-૪	દાટેલો	ધંટીયો। રતુ- ખડો
૧૨. બેદા સોમનાથ	ની જગેમાં નીલકંઠ મો- દાહેરનો આરાધ્ય ઉ- પરનો,	૦-૬૧૧	૧-૨	ભૌતમા	૫-૩	"
૧૩.	ની જગેમાં પશ્ચિમમાં અહાર છુટો એકલો સ- તીનો પાળોયો છે તેમાનો.	૩-૩	૧-૨૧૧	૦-૬૧૧	દાટેલો	ભુખરો
૧૪. જસદાયુ	કાળુંખીરની જગેમાં ૬૨- ગાઢના મદાનને નાયબન્દ ખુલ્લે પાલરમાનો.	૧-૧૧	૧-૦	ભૌતમા	૧-૭	"
૧૫.	દરખારગદની હોદીના દરવાજામાં દક્ષિણ આંજુનો.	૨-૧	૧-૦	"	૭-૪	ધંટીયો
૧૬.	હોદીના દરવાજાની બદાર કુચાદી આંજુને પાળોયો (જસમનીયાનો) છે તેનો.	૪-૬	૨-૦	૦-૬	ઓડેલો	ભુખરો
૧૭.	ખાંડાધાર પાસેથી ભળેલો કશ્વપ વંશનો પ્રાચીન.	૧-૧૦	૭-૦	૧-૧	જમીન ઉપર	કાળમોદી

૦.૫॥	૦.૬॥	૪	૫.૬	૬૭.	સંસ્કૃત	૧૯૫૦	જુનો	પાશ્વનાથનું (અંગ કરાયું)
૦.૬	૧-૫	૩	૧૦	ગુજ.	ગુજ.	૧૯૦૩	"	અદ્યાષ્ટ
૦.૬॥	૨-૩	૬	૧૮	"	"	૧૭૬૮	"	પાદશાલ થી મહામહરાણ ના રાજ્યમાં ગનેદ્રગર તથા હેવ- ગરણું હે. વળી કરા- વેલ છે.
૦.૮	૧-૨	૫	૮	"	"	૧૫૭૫	"	નેસાના થી કરા સાગાની વહુ જમણી સતી થઈ.
૧-૪	૧-૦	૮	૧૦	૬૭.	સ.	૧૯૬૨	"	જ્યાસિંહ હેવે સહજગ- પુર બાંધવા માટે દર માસે દુ દમ આપ્યા.
૧-૦	"	૧૨	૭-૮	ગુજ.	ગુજ.	૧૮૮૬	"	ગઢ ચણ્ણાંગો
						૧૮૮૮		
૦.૧૦	૨-૦	૪-	૫	?	?	?	"	?
૧-૮	૩-૭	૬	૧૦-	કૃતપ સમયની	સંસ્કૃત	શક સ.	"	સત્ર કરાયું આ લેખ હાલ વોઠસન મ્યાની- યમાં ઉત્તરમો- શરીમાં પથ્રિમાદી ઝાંજુએ છે.

सेवा की जगह	विभिन्नता	लागत	वार्ता	प्रयोग	परि	वर्तमान स्थिति	जिम्मा
प्राचीन ही	प्राचीन ही						
विभिन्नता	विभिन्नता						
प्राचीन ही	प्राचीन ही						
प्राचीन ही	प्राचीन ही						

प्राचीन ही

प्राचीन ही

આંક ૪.

સને ૧૯૧૪-૧૫નો સાલ એવું તા. ૧-૩-૧૪થી તા. ૩૧-૩-૧૫ સુધીમાં
વોટસન મ્યુનિયલ એલેક્ચર્સનો જીતમાં જે સામાન સંબંધિત થયો છે
તેના વર્ગવાર નાંખ.

૭૦

વર્ગ ૧ લો.

૦-૪૮-૦ .૬

૧. ૧ માર્ચ ૧૯૧૫

૪૮-૩૩-૬૭

ભુસ્તર વિધા.

માર્ચ ૧૯૧૫

૪૮-૩૩-૧૧

૧. ૧ માર્ચ ૧૯૧૫

આ વર્ગમાં કંઈ પણ આ સાલ દરમીયાન સંબંધિત થયેલું નથી.

૦-૪૮-૦ .૬

માર્ચ ૧૯૧૫ મિયેનાર મહિની

૦-૦ -૧ .૬

માર્ચ ૧૯૧૫

૪૮-૩૩-૧૧

વર્ગ ૨ લો.

માર્ચ ૧૯૧૫

પ્રાચીન શાખ.

૦-૮

લેખનાં રચિતો.

માર્ચ ૧૯૧૫

૧ થી ૧૮ સાલ દરમીયાનની ડિસ્ટ્રીક્શન આજમ કષુરેટ્રે છા.પી ૧૯૧૪-૧૫ની

કઠમાંથી લાઘેલાં રચિતો. જુઓ લાખો. સાલ દરમીયાન.

લેખ પત્રક આંક ૩ લો.

શાસ્ત્રાભો.

માર્ચ ૧૯૧૫

કશ્ત્ર વંશના.

માર્ચ ૧૯૧૫

નામ.

દિનત

તારીખ

૧ દ્વાના નંગ ૩

૩. ૦-૬-૮

૧૮-૧૧-૧૪

અર્થપત્ર-ધસાંશો.

ગુરુત વંશના.

માર્ચ ૧૯૧૫

૧ સંદુલ કમાદિસનો

૩. ૦-૬-૦

૧૮-૧-૧૪

१	સ્કેનચુપ્ટ કમાદિલનો.	૩. ૦-૩-૪	૧૮-૧૧-૧૪
૨	કુમારયુત મહેન્દ્રાદિલનો.	૩. ૦-૩-૦	૧૮- ૧-૧૪
૩	અરણ્ય-સંહિતા.	"	"

પ્રાચીન પરચુલણું.

૧	ગઢૈયાં નં. ૧ દાઢી ધારુના	મે. એઝન્ટ કુ ધી ગવનર્સ સાહેબ તરફથી બેટ હા.	૧૮-૭-૧૪
૨	કાર્યપદ્ધતિ નં. ૨	૩. ૦-૧૨-૦	૧૮-૧૧-૧૪
૩	૪૦ડો પોદુંગીઝ શિક્કો નં. ૧	૩. ૦- ૧-૧	૧૮-૧૧-૧૪

મુખ્યમાન આદશાહેના.

૧	ઓરસ આદશાહી વસાનેલો	૩. ૦-૧૨-૦	૧૮-૧-૧૪
૨	,, દાઢી ધારુનો	૩. ૧- ૦-૦	,,
૩	,, જીજો આણો ગોળ	૩. ૦- ૨-૦	૧૮-૩-૧૪

મુખ્યમાની ધારના હિંદુ રાજાનેના.

૧	નમશાહી નવી ટણની કોરી ૧ સેનાની.	મે. એઝન્ટ કુ ધી ગવનર્સ સાહેબ તરફથી બેટ હા. ૩. અ. પો. એઝન્ટ ધન ચાંદ કુરુ એકા- દાઢ.	૧૮-૭-૧૪
૨	,, ૩પાની	,,	,,
૩	દીવાનશાહી કોરી ૧ નિ. સં. ૧૮૭૭ની	,,	,,
૪	રાખ્યાશાહી કોરી ૧	,,	,,
૫	નમશાહી અરધી કોરી	,,	,,
૬	દીવાનશાહી અરધી કોરી	,,	,,
૭	રાખ્યાશાહી	,,	,,
૮	રાખ્યાશાહી ૫૧ કોરી	,,	,,

८ કૃષ્ણ જુઝતુ પાંચીયું (પાંચ રૂપાંદરાનું) ખેંગારળું વિ. ३. ०-११-० ૧૮-૧-૧૫

કારીનું) ખેંગારળું વિ.

સ. ૧૮૫૪નું.

દ્વારીએ હિંદુસ્તાનમાનના.

૧ એક દ્વારીએ પોઢુંગોળો છિં. ૩. ૧-૦-૦ ૮-૧-૧૫

દુસ્તાન માટેનો ધ. સ.

૧૮૧૩નો.

દ્વારીએ હિંદુસ્તાન બહારના.

૧ રૂપોઠા સેલ્ફબેન્ડસ માટેનો ૧-૨-૦ ૮-૫-૧૫

૫૦ સેન્ટનો ધ. સ.

૧૮૫૬નો.

૨ ઘઢાલીનો વિકટોરીએ.

ધમેન્યુઅલ રાજનો ૧-૦-૦ ૨-૧૨-૧૫

સોમાલીએ માટેનો

ધ. સ. ૧૮૧૦

અરથાએ દ્વારીએ હિંદુસ્તાન બહારના.

૧ પોઢુંગાલનો ધમેન્યુઅલ ૦-૧૦-૦ ૮-૫-૧૫

રાજનો ૧૦૦ રૈસનો

ખાવલાં હિંદુસ્તાન બહારના.

૧ કુનિન વિકટોરીએનો ૦-૬-૦ ૮-૫-૧૫

૧ પેન્સનો ધ. સ. ૧૮૮૨નો

એઓનો હિંદુસ્તાન બહારનો.

૧ કુનિન વિકટોરીએની ૦-૬-૦-૩-૦ ૮-૫-૧૫

તથુ પેની ધ. સ. ૧૮૭૫ની

૨ , , ધ. સ. ૧૫૦૧ની " "

૩ કુનિન વિકટોરીએની ૦-૪-૦ ૧-૧૦-૧૫

તાર પેની ધ. સ. ૧૮૩૬

એકાયાની હિંદુસ્તાન ખાડારની.

૧ એક સેન્ટ છષ્ટ આંકડા અને યુગન્ડા પ્રોટેક્ટોરેચટનો જનોં પાંચમાનો ધ. સ. ૧૬૧૧નો.	વાકાનેરના દલપત્રામ જટાશંકર મહેના તરફથી બેદ ૩૦-૭-૧૪
---	---

૫૪ હિંદુસ્તાન ખાડારની.

૧ મોરીરીયસ માટેનો કાનનો એક સેન્ટ ત્રણાનો ધ. સ. ૧૯૮૮નો	બગસરાના મેધાયુદી ધરમચંદ બેચર તરફથી બેદ
---	--

અણુ હોકડા.

૧ જામશી વિમાળનો નાણુ હોકડાનો વિ. સ. ૧૬૩૮નો	મે. એજન્ટ કુઠી ગવર્નર તરફથી બેદ ડા. રે. આ. પો. એજન્ટ ઘન ચાર્ચ દિગુર એકાઉન્ટસ
--	---

અણુ હોકડા.

૧ જામશાહી એ હોકડાનો નવી દાખનો	"
૨ શ્રી સોરઠ સરકારનો વિ. સ. ૧૬૬૪નો	બગસરાના મેધાયુદી ધરમચંદ બેચર તરફથી બેદ હોકડા.

૧ જામ શાહી જુની દાખના નં. ૩ તરફથી બેદ ડા. રે. આ. પો. એજન્ટ ઘન ચાર્ચ દિગુર એકાઉન્ટસ.	મે. એજન્ટ કુઠી ગવર્નર તરફથી બેદ ડા. રે. આ. પો. એજન્ટ ઘન ચાર્ચ દિગુર એકાઉન્ટસ.
--	--

૨ જામશાહી ત્યાર ખાડીના નં. ૩ નવી દાખનો નં. ૧	"
૩ જામશાહી નવી દાખનો નં. ૧	"

૪ અંગરોધી જુની દાખના નં. ૩	"
----------------------------	---

(५२)

૫ માંગરોળી નવી દિના નં. ૩ મે. ઓઝન્ટ કુલી ગવર્નર ૧૩-૭-૧૪
તરકથી બેઠ હા. તે. આ.
પો. ઓઝન્ટ ધન ચાંડે
હનુર એકાઉન્ટસ.

૬ પાળીયાદ વાળા જુના નં. ૩ " "
૭ રાખુશાહી જુનો નં. ૧ " "
૮ અસરસરા વાળા નં. ૩ " "
૯ નીલવળા વાળા નં. ૩ " "
૧૦ વડેદ વાળા લંબ ચેરસ નં. ૩ " "
૧૧ સો, ગો, તથા સુરજમુખી નં. ૩ " "
૧૨ ગોડશાહ કુંડા દેરના નં. ૩ " "
૧૩ અંભાળાના જાડા નં. ૩ " "

મુસલમાની દોકાન,

૧ પ.ળોયાદાના મુસલમાની નં. ૩ " "

દોકાન પરચુરણ,

૧ લાંબા જાડા ચપડા નં. ૩ " "

નાંસોયા,

૧ જમશાહી નાભીયો નવી દિન. " "
તો નં. ૧ "
૨ રાખુશાહી નાભીયો નં. ૧ " "

૫૧ દોકાન,

૧ રાખુશાહી પા દોકડો નં. ૧ " "

વર્ગ ૩-૪-૫-૬.

વનસ્પતિ વિદ્યા, પ્રાણી વિદ્યા, ઐતીયાડી તથા યંત્ર શાસ્ત્ર,
આ ચારે વર્ગાંના આ સાલમાં ફાંછ સંઘર્ષિત થાયેન ૧૦૮.

(५२)

वर्ग ७ मेा.

हुम्हर कारिंगोरो.

भवतुशी विग्रेनो.

१ बैन भंडिरामां वपराती हुमास- पादीताथ्याना जैन कार- ३१-३-१४
दार अडनी गंडेली सावरण्यी. आना तस्क्यी बोठ.

भाडीनो.

१ राती भाडीनो उमेा दीवो आण. रा. नटवरखाल भगनकाळ १४-५-१४
वा भाडीनो. अंताण्यी तस्क्यी बोठ.

लाकडानो.

१ हृष्टींग रीवाल पुस्तक राखवा- आंबरण्य तामे इरसर- ७-६-१४
नी घेणी. ना रहीश टपु भांडण्य
तस्क्यी बोठ.

वर्ग ८-९.

कुपड वयुआट तथा शीवण्य भरत.

आ अंने वर्गामां आ साल दरभीयान कांध संअदित थयुं नथी.

वर्ग १० मेा.

पुस्तको.

हिंदी.

नाम	कर्ता	वेचातां के बोठ	तारीख
१ गौनाचार्य भाला प्रथम	गौनाचार्या व्यंकापा	३. ४-०-०	२१-५-१४

ગુજરાતી.

૧	જુનાગઢ-ગીરનારનો	નેસુખલાલ પ્રકુલાલ	૩.૦-૧-૬	૧-૧૨-૧૪
	બેન્ગેણો	હેશાઈ		
૨	ગુજરાતીનો દીવાળીનો	ગુજરાતી પ્રેસ	બેટ	૧૧-૧૦-૧૪
	સંચિત આંક			
૩	યુદ્ધપકારા પુ. ૬૩	ગુજરાત વનોકુલુકર રા. રા. તનસુખ્ય	૧૩-૧-૧૪	
	આંક ૧ લો. જાને.	સોસાઈટી	શામ મનસુખરામ	
	૧૮૧૫		ત્રિપાઠી તરફથી	
			બેટ	

દીગુણ.

૧	ઇંડીયન એન્ટીકરેરી સર રીચર્ડ ડાનાંડ ૨૦	વાર્ષિક ૩. ૧૦ના સને ૧૪૧૪-
	વો. ૪૩ પાઈ ૫૪૨થી ૨૫૬ અને ડી. આર.	ભરચૂથી ૧૫ માં પ્રતિ
	૫૪૮, ૫૫૦ તથા વો. ભાંડારકાર.	માસ
	૪૪ પાઈ ૫૧૨-૫૫૩.	
૨	ઇંડીયન એન્ટીકરેરીના પ્રેસ, એચ. એમ. બેટ	૧-૧૨-૧૪
	વિષયની અનુષ્ઠાનિકી- ભંડ સાહેબે લખા-	
	કા વો. ૧૦ થી ૩૬ વેદી	
	એટલે સને ૧૪૦૧	
	થા ૧૪૧૦ સુધીનાં	
	ની લખેલી.	
૩	એપોગ્રામીઓ ઈડિકા સુપરીન્ટેડન્ટ ઓ- વાર્ષિક ૩	સાલ દરમીયાન
	વો. ૧૦ પાઈ ૮મો દીશ ઇંડીઓ પ્રેસ ભરચૂથી	
	વો. ૧૧ પાઈ ૭-૮ મુંખ્ય.	
	વો. ૧૨ પાઈ ૧-૩	
૪	એપોગ્રામીઓ ઈડિકા ,	૧-૦-૦ ૧૪-૧૨-૧૪
	વો. ૨ પાઈ ૮-૧૦	
૫	વેરટાં સરકાર આંકે. ડી. આર. ભાંડારકર	બેટ ૧૪-૪-૧૪
	એલોઝક ડીપાઈ. સુપરી.	
	મેન્ટનો માર્ચ ૧૮૧૫	
	સુધીનો રિપોર્ટ.	

૬	નોધાં સરકલમાંના	સુપરીન્ટેન્ટ	બેટ	૧૪-૬-૧૪
	હિંદ અને ખુલ્લ કીતિ			
	રથંબોના સુપરીન્ટ			
	ન્યાન્ટેના વાધિક રાયોઈ			
	૧૫૧૨-૧૩નો			
૭	ક્રોનિયર સરકલની	સુપરી.	"	૧૭-૮-૧૪
	આડે. સરવેનો સને			
	૧૫૧૩-૧૪નો રાયોઈ			
૮	સખર્ન સરકલના આ-	"	"	૨-૧૦-૧૪
	કે. ડિપાંડેન્ટો			
	૧૫૧૩-૧૪નો રાયોઈ			
૯	સખર્ન સરકલના આસી.	આસી.	"	
	સુપરીન્ટેન્ટેન્ટ ઓફ	સુપરી.		
	એગ્ઝામારીનો ૧૫૧૩-			
	૧૪નો રાયોઈ			
૧૦	બાર્મી આડે. ડિ. પટેન્ટે	"	"	૬-૧૦-૧૪
	નો ૧૫૧૩-૧૪નો રાયોઈ			
૧૧	આડે. સર્વે ઓફ ઈડી.	ડાયરેક્ટર	"	૧-૧૨-૧૪
	આનો ૧૬૦૪-૧૦ નો	જનરલ		
	રાયોઈ			
૧૨	અન્નમેરમાંના રઘુતાના	સુપરી.	"	૭-૧૨-૧૪
	ચુણીયમનો ૧૫૧૩-			
	૧૩ નો રાયોઈ			
૧૩	આડે. સર્વે ઓફ ઈડી.	ડાયરેક્ટર	"	૨૧-૧૨-૧૪
	આનો ૧૫૧૦-૧૧	જનરલ		
	નો રાયોઈ			
૧૪	એન્ટીક્રિટિક ઓફ ઈ-	"	"	
	ડિઅન હીનેટ			
૧૫	સારનાથમાંના આડે. ના	દ્યારામ	"	૭-૧-૧૪
	ચુણીયમનું કેલોગ	ર્યાની.		

૧૬	કુંમાંના શિક્ષા કેઝો	બી. લુધ	બેટ	૧૮-૨-૧૪
	એપીઆરીઆ કાચું-	રાઘવ		
	દીકા વે. ૧૫૩			
૧૭	૪૨૮ને સરકલની આ.	સુપરી.	,,	૧-૩-૧૪
	કે. સર્વેને ૧૬૧૫-૧૪			
	નો. રાખેડ.			
૧૮	એશ્રીકલયરલ યુનિટીન	એશ્રી.	,,	૧૪-૫-૧૪
	નં. ૩૦ અને ૩૧	ડીપાઠ.		૧૪-૬-૧૪
૧૯	૪૦નેસીગેશન એન્યુ-	ડી. એ. વેલ્ફર	,,	૨૧-૧૨-૧૪
	સરકેરડ ધન કુનાઈટેડ	લેધર		
	નીનીસ્ટાન્ડ			
૨૦	કારીયાવાડ પોલીકાલ કારી એજન્સી	,,		સાલ દરમ્યાને
	એજન્સી ગેટે	એશ્રીસ.		
	વે. ૫૨. ન. ૧૪-૪૩			
	વે. ૫૩ ન. ૧-૧૨			

આચાર્ય નિ. ન.

સુ. વે. સુ.

PF-30-V1	502	PF-30	1981-1982	11
PF-30-V2	503	PF-30	1981-1982	12
PF-30-V3	504	PF-30	1981-1982	13
PF-30-V4	505	PF-30	1981-1982	14
PF-30-V5	506	PF-30	1981-1982	15
PF-30-V6	507	PF-30	1981-1982	16
PF-30-V7	508	PF-30	1981-1982	17
PF-30-V8	509	PF-30	1981-1982	18
PF-30-V9	510	PF-30	1981-1982	19
PF-30-V10	511	PF-30	1981-1982	20
PF-30-V11	512	PF-30	1981-1982	21
PF-30-V12	513	PF-30	1981-1982	22
PF-30-V13	514	PF-30	1981-1982	23
PF-30-V14	515	PF-30	1981-1982	24
PF-30-V15	516	PF-30	1981-1982	25
PF-30-V16	517	PF-30	1981-1982	26
PF-30-V17	518	PF-30	1981-1982	27
PF-30-V18	519	PF-30	1981-1982	28
PF-30-V19	520	PF-30	1981-1982	29
PF-30-V20	521	PF-30	1981-1982	30
PF-30-V21	522	PF-30	1981-1982	31
PF-30-V22	523	PF-30	1981-1982	32
PF-30-V23	524	PF-30	1981-1982	33
PF-30-V24	525	PF-30	1981-1982	34
PF-30-V25	526	PF-30	1981-1982	35
PF-30-V26	527	PF-30	1981-1982	36
PF-30-V27	528	PF-30	1981-1982	37
PF-30-V28	529	PF-30	1981-1982	38
PF-30-V29	530	PF-30	1981-1982	39
PF-30-V30	531	PF-30	1981-1982	40
PF-30-V31	532	PF-30	1981-1982	41
PF-30-V32	533	PF-30	1981-1982	42
PF-30-V33	534	PF-30	1981-1982	43
PF-30-V34	535	PF-30	1981-1982	44
PF-30-V35	536	PF-30	1981-1982	45
PF-30-V36	537	PF-30	1981-1982	46
PF-30-V37	538	PF-30	1981-1982	47
PF-30-V38	539	PF-30	1981-1982	48
PF-30-V39	540	PF-30	1981-1982	49
PF-30-V40	541	PF-30	1981-1982	50
PF-30-V41	542	PF-30	1981-1982	51
PF-30-V42	543	PF-30	1981-1982	52
PF-30-V43	544	PF-30	1981-1982	53
PF-30-V44	545	PF-30	1981-1982	54
PF-30-V45	546	PF-30	1981-1982	55
PF-30-V46	547	PF-30	1981-1982	56
PF-30-V47	548	PF-30	1981-1982	57
PF-30-V48	549	PF-30	1981-1982	58
PF-30-V49	550	PF-30	1981-1982	59
PF-30-V50	551	PF-30	1981-1982	60
PF-30-V51	552	PF-30	1981-1982	61
PF-30-V52	553	PF-30	1981-1982	62
PF-30-V53	554	PF-30	1981-1982	63
PF-30-V54	555	PF-30	1981-1982	64
PF-30-V55	556	PF-30	1981-1982	65
PF-30-V56	557	PF-30	1981-1982	66
PF-30-V57	558	PF-30	1981-1982	67
PF-30-V58	559	PF-30	1981-1982	68
PF-30-V59	560	PF-30	1981-1982	69
PF-30-V60	561	PF-30	1981-1982	70
PF-30-V61	562	PF-30	1981-1982	71
PF-30-V62	563	PF-30	1981-1982	72
PF-30-V63	564	PF-30	1981-1982	73
PF-30-V64	565	PF-30	1981-1982	74
PF-30-V65	566	PF-30	1981-1982	75
PF-30-V66	567	PF-30	1981-1982	76
PF-30-V67	568	PF-30	1981-1982	77
PF-30-V68	569	PF-30	1981-1982	78
PF-30-V69	570	PF-30	1981-1982	79
PF-30-V70	571	PF-30	1981-1982	80
PF-30-V71	572	PF-30	1981-1982	81
PF-30-V72	573	PF-30	1981-1982	82
PF-30-V73	574	PF-30	1981-1982	83
PF-30-V74	575	PF-30	1981-1982	84
PF-30-V75	576	PF-30	1981-1982	85
PF-30-V76	577	PF-30	1981-1982	86
PF-30-V77	578	PF-30	1981-1982	87
PF-30-V78	579	PF-30	1981-1982	88
PF-30-V79	580	PF-30	1981-1982	89
PF-30-V80	581	PF-30	1981-1982	90
PF-30-V81	582	PF-30	1981-1982	91
PF-30-V82	583	PF-30	1981-1982	92
PF-30-V83	584	PF-30	1981-1982	93
PF-30-V84	585	PF-30	1981-1982	94
PF-30-V85	586	PF-30	1981-1982	95
PF-30-V86	587	PF-30	1981-1982	96
PF-30-V87	588	PF-30	1981-1982	97
PF-30-V88	589	PF-30	1981-1982	98
PF-30-V89	590	PF-30	1981-1982	99
PF-30-V90	591	PF-30	1981-1982	100
PF-30-V91	592	PF-30	1981-1982	101
PF-30-V92	593	PF-30	1981-1982	102
PF-30-V93	594	PF-30	1981-1982	103
PF-30-V94	595	PF-30	1981-1982	104
PF-30-V95	596	PF-30	1981-1982	105
PF-30-V96	597	PF-30	1981-1982	106
PF-30-V97	598	PF-30	1981-1982	107
PF-30-V98	599	PF-30	1981-1982	108
PF-30-V99	600	PF-30	1981-1982	109
PF-30-V100	601	PF-30	1981-1982	110

અંક ૫.

સને ૧૯૧૪-૧૫

એથે તા. ૧-૪-૧૪થી તા. ૩૧-૩-૧૫ મુખી વર્ષ ૧ નું

સરવૈયુઃ.

૦૨		૬
૫૭૧૪૧-૮-૭૧।	શ્રી નોટસન મેમોરીયલ	૧૪૦૦૦-૦-૦
ડૉ.		૧૩૭૦૦-૦-૦
		શ્રી સરકાર હા. એજ-
૫૭૧૪૧-૮-૭૧।		ન્સી ટ્રેનરી.
		૪૧૮-૧-૮
		શ્રી સરકાર હા. પોસ્ટલ
		સેવાંગસ એંડ.
	આચાર્ય ગિરણશાંકર વદ્દલભજ	
	દ્વારા વો. મ્યુ. એન્. એ.	૫૭૧૯૮-૧-૮
		૩-૫-૧૧।। સીલક બાકી રોડી.
		૫૭૧૩૧-૮-૭૧।

આચાર્ય ગિરણશાંકર વદ્દલભજ
દ્વારા વો. મ્યુ. એન્. એ.

આ સરવૈયું તથા ભાતાવહી તપારી મેળવતો બરાબર કાગે છે. તા. ૨૫-૫-૧૫
શ્રી. રાજકોટ.

હરભલાલ શાંકરજી અળ્ણી
ને. મુ. વ. બ્રેન રેટ.

અમૃતભરાય વિ. વલેશાંકર વોરા
મુખ્ય વક્ષાલ મુણુવાળા રેટ.

प्रभु

प्रभुर्भवति

क्षमा विश्वासा अविश्वासा अवश्वा

गीता

३

अस्ति यजुर्वला इति ०-०-०००८

नवान्तरं प्रसादि इति १०-३-१११४

यजुर्वला इति ०-०-०००८

४

यजुर्वला

प्रसादि इति ०-०-०००८

१०-३-१११४

यजुर्वला

स्त्रियोऽप्यनुप्राप्ति विवाह

०-०-०००८

०-०-०००८

प्रसादि यजुर्वला १११-१११

०-०-०००८

स्त्रियोऽप्यनुप्राप्ति विवाह

०-०-०००८

यजुर्वला इति ०-०-०००८ अप्रसादि विवाह विवाह विवाह

०-०-०००८

०-०-०००८

प्रसादि विवाह विवाह

०-०-०००८

स्त्रियोऽप्यनुप्राप्ति विवाह

०-०-०००८

અંક ૬.

શ્રી વોટસન મેમોરીયલ ઇંડની સ્થિતિ ભતાવનાં સને ૧૯૧૪-૧૫ની સાલ
એટલે તા. ૧-૪-૧૪થી તા. ૩૧-૩-૧૫ ચુંબી વર્ષ ૧નું

સરવૈયું.

૦	૧
૫૭૭૧૨- ૦-૪ શ્રી વોટસન મેમોરીયલ કેન્દ્ર.	૧૮૪૪-૬-૧૧ ખરચ સાલ દરમીઆન.
૧૨૫૨-૧૪-૫ ઉપજ સાલ દરમીઆન ૧૧૭૧-૧૪-૩ વ્યાજના	૧૦૮-૧૪-૦ છ્યામણી , ,
૭૬- ૩-૬ વદાવ જોન નોટોને	૩૪-૧૪-૦ ડગલા , ,
૪-૧૨-૬ પરચુરણ વેચાણના	૬-૧૦-૩ કેન્દ્રોફિલ્ડ , ,
	૧૮- ૫-૦ ટ્રેનાલ , ,
૧૨૫૩-૧૪-૫	૧૪૦૬- ૪-૪ પગાર , ,
	૧૮-૧૩-૬૧ પરચુરણ , ,
	૩૮-૧૧-૦ પુરતક ખરીદી , ,
	૬- ૩-૬ શિક્ષા સંબંધ , ,
	૩૬- ૪-૦ સામાન દુરસ્તી , ,
૫૮૬૭૪- ૧૪-૫	૫૬-૧૦-૬ મુખાદ્રી , ,

અધ્યાર્થ ગિરજાશાહેર વઠકભાળ

કુલોટ્ટર વો. રાય. એન્ન. એ.

૫૭૧૧૮-૩-૮ આશામીવાર લેખ્યા.

૩૪૦૦૦-૦-૦ વઠવાણુ ૨૩૮.

૩૧૭૦૦-૦-૦ ઓજનસી ટ્રેનરી.

૪૨૮-૩-૮ પોરટલ સે. એંક

૫૭૧૧૮-૩-૮

૩-૫-૧૧૧ સાલક બાધી રોકડી

૫૮૬૭૪- ૧૪-૫

અધ્યાર્થ ગિરજાશાહેર વઠકભાળ

કુલોટ્ટર વો. રાય. એન્ન. એ.

આ સરવૈધું ખાતાવહી તથા વાઙ્મયરે વિગેરે તપાસી જોતાં અમોને બરાબર કાજે છે.

ડિ. ૧૫-૪-૧૫ મુ. રાજકોટ.

ਫਰੰਖਿਆਲ ਸਾਂਕੇਤਿਕ ਅਨੱਧੀ

નો મુ. વ. પ્રેરણ રૂપી.

અમૃતભરાય વિ. વનેશ કર પોરા

મુખ્ય વડીલ મુળુચાળા રદે.

ચાંક ૭.

વાટસન ડ્ર્યુઝીયમ એન્ડ એન્ડિકવીટીઝનો સને ૧૯૧૪-૧૫ની સાલનો હૃદિસાખ.

૬

૧૧-૧૦-૦ કંઈજંદ ખરચ ઘાતે ખ. ખ. ૨૦

૬-૧૩-૬ કાગળા

૦-૪-૦ કાગળ ચીકખૂબ કવર માટે ધા. ૮॥ પા. ૧૦૯

૦-૧૩-૬ પુલરકેપ ધા. ૫ રતલ ૫૪ પા. ૧૦૬

૦-૧૧-૩ પુલરકેપ ધા. ૫ રતલ ૧૨ પા. ૧૦૬

૦-૧-૦ પ્લેટિન પેપર નં. ૩ પા. ૧૧૦

૦-૧૨-૦ આઇન પેપર લાડા ૭૦ રતલી ધા. ૧ પા. ૧૧૦

૩-૦-૦ પુલરકેપ આડેલા સાંકડી લીટીના રતલ ૧૨ રીમ ૦૧

૩-૦-૦ પ્લેટિન પેપર નં. ૩ પા. ૧૧૩

૧-૪-૦ પુલરકેપ આડેલા પહેણી લીટીના રતલ ૧૪ રીમ ૦૧
પા. ૧૧૩

૧-૦-૦ અમદાવાદી લેખ છાપવાના ધા. ૨ પા. ૧૨૦

૦-૧૬-૦ નોટ ખૂબ વિગેરે

૦-૪-૦ ચીટી ખૂબ પા. ૧૦૬

૦-૧-૦ એમેસેરન્ડમ ખૂબ પા. ૧૨૦

૧-૧-૦ કવર નોટ પેપર

૦-૧-૦ ઓપીશિયલ કવર નં. ૫૦ પા. ૧૦૩

૦-૫-૦ નોટ પેપર પેરી ૧ પા. ૧૦૬

૦-૬-૦ બોર્ડ કવર નં. ૧૦૦ પા. ૧૨૦

૦-૧-૬ ટાક

૦-૧-૦ ઓ. નાંબર ડાન ૧ પા. ૧૦૬

૦-૧-૩ દીલીએ ચેન ડાન ૮॥ પા. ૧૦૬

૦-૫-૦ બોડ ૧ લાડું સિકે ૫ા. ૧૦૬

૧-૪-૦ ડ્ર્યુ પ્લેટ શાહીની બાટલી ૧ પા. ૧૧૦

૦-૩-૦ કાંઠાં નં. ૧૨ પા. ૧૧૩

૦-૦-૬ ગુંદ

૦-૦-૩ પા. ૧૧૭ ૦-૦-૬ પા. ૧૧૮

૦-૦-૮ દઢી, હોરા આંટલી નિગેરે

૦-૦-૩ સેધ તથા દઢી પા. ૧૧૧

૦-૦-૩ આંટલી ૩ પા. ૧૧૧

૦-૦-૩ આંટલી ૩ પા. ૧૧૧

૦-૦-૩ ટાઈમ ટેન્ક પાલીતાખુા આજીતું પા. ૧૧૮

૦-૫-૦ મીથુઅચીતું ખંડલ ૧ પા. ૧૧૯

૦-૦-૩ મીથુ ૫ પા. ૧૨૧

૧૧-૧૦-૦

૧૦૮-૧૪-૦ છપામણી ખરચ ભાતે ખ. પા. ૨૦

૧૧૨-૮-૦ સને ૧૪૧૪-૧૪ના વાર્ષિક રીપોર્ટની છપામણી

૩-૮-૦ સને ૧૪-૧૪ના રીપોર્ટના એડવાન્સ આપેલ તેમાંથી
બીજાના ખાદ ધતાં મુજશી પાણી આવ્યા તે ખાદ

૧૦૮-૧૪-૦

૩૪-૧૫-૫ ઉગલા ખરચ ભાતે ખ. પા. ૩૦

૩૩-૮-૬ ઉગલા નણે નોકરાને પા. ૧૧૮

૧૧-૭-૩ કમરઅંધ તથા પાંખડી નણે નોકરાને પા. ૧૧૪

૩૪-૧૫-૬

૫-૧૦-૩ ટેક્સ્ટોઇ ખરચ ભાતે. ખ. પા. ૨૦.

૩-૪-૦ રેસાવાળા આંકડામાં નવો પાઠ નાખતાં પા. ૧૧૪

૪-૧૦-૦ ઉપર માટેની મજુરી નિગેરેના સુતારના પા. ૧૧૪

૧-૬-૩ કંકું ૧ ઈંય ૧૪ની મુસાફરીમાં દાટર રાખવા ભાતે પા. ૧૧૬

૦-૬-૦ તાળાં ન. ૩ નાનાં પા. ૧૧૦

૫-૧૦-૩

૧૮-૫-૦ રૂપાલ ખરચ ભાતે ખ. પા. ૩૦

૩-૮-૦ પરચુરાખું કવર પતાં ટીક્કીટ વિગેરે સાલ દરમીયાન

૦-૭-૦ કેનોલોઇ ઓલ ટીલા ૨૭૪૪ રૂપ પોરથી મોકલતા
પા. ૧૦૬

૧૧-૬-૦ રીપોર્ટાં ચલતાં

૫-૧૩-૦ સને ૧૪૧૪-૧૪ના રીપોર્ટાં ચલતાં પા. ૧૧૦

१०० सने १८१२-१३ना रीप्रिंट बहुवतां पा. ११०

०१० विजय राम-रत्न ५६ ११४

૩. ૮૦૦ સને ૧૯૧૩-૧૪ની સાલના બજેટમાં સમાજ પરિવા

અક્ષરતાં પા. ૧૩૧

11-5-9

१०-५० वी. पी. आर्टम

૧-૪-૬ ના જેણાંતું ખાંડ ૫ા. ૧૧૧

Digitized by srujanika@gmail.com

સાચી જરૂરાતની વિશે

— 中国科学院植物研究所

०.५.०

२-१०६ तारे

૧- ૬.૬ શેડ આગ્રાની કલ્પાખાળની પેઢોને પા. ૧૧૭

૦-૧૦-૦ અભિજન ક્ષયરેફરને પા. ૧૧૬

१०-१०-१० रेलवे चैप्टरी अंग्रेज़ी पा. २२६

— 2 —

2-10-6

314 315

16-14-5

०- १०६ वी. पी. चांद्रसना मुજरा आवतां जमा थमेक ते आद

16-4-9

૧૫૦૬- ૪૪ પગાડ ખરણ ખાતે એ. એ. ૩૦

૧૧૩૫- ૦૦ અનુભ ક્રયરેષ્ટનો પગાર વિગતે

૬૦-૦૦ માટે માર્ગ ૧૬૧૪નો પગાડ

૧૦૪૫-૦૦ એહીલ ૧૫૧૪થી કેવું આરી ૧૭૧૫ સ્વર્ધીનો પગાડુ

માસ ૧૧નો। રૂ. ૬૫ લેણે

1184-9-9

૧૩૨: ૦૦ શ્રેષ્ઠ કસેન લાલનો પુગાર વર્ષ ૧નો માસિક રૂ. ૧૦ લેખે

૧૯૮- ૧૦૧ ૬. જેરામ ચોવીદાખને પગાર વર્ષ ૧નો માસુક ૩. ક્રેને

ફોન: ૮૧૨ અનુ જીવિતાભ ગયથનો પ્રગાડ વર્ષ ૧નો માસિક રૂ. ૮ લેણે

૪૩-૮૪ રૂપે. કારકુનનો પગાર વિગતે

૧૨-૧૦-૦ માર્ય ૧૫૧૪ તા. ૧થી ૫ તથા તા. ૧૬ થી ૩૧

ડિ. ૧૪ પા. ૧૦૪

૩-૮૦ એપ્રીલ ૧૫૧૪ તા. ૧ થી ૫ ડિ. ૫ પા. ૧૦૬

૮-૧૧-૬ અઢો. ૧૫૧૪ તા. ૧૪થી ૩૧ ડિ. ૧૮ પા. ૧૧૪

૭-૦-૦ નવે. ૧૫૧૪ તા. ૧થી ૧૪ ડિ. ૧૪ પા. ૧૧૪

૧-૧૨-૫ ડિસે. ૧૫૧૪ તા. ૧૧થી ૧૪ ડિ. ૧૪ પા. ૧૧૪

૫-૧૪-૫ ફેબ્ર. ૧૫૧૫ તા. ૧૮ થી ૧૮ ડિ. ૧૨ પા. ૧૨૨

૪૨-૮-૪

૩-૧૨-૦ ભર્તું પદ્ધાવાબાને વિગતે

૩-૦-૦ માર્ય ૧૫૧૪ તા. ૧થી ૫ તથા તા. ૧૬ થી ૩૧

દીનસ ૨૪નું સેઝ ૧ ના. ૦-૩-૦ લેણે પા. ૧૦૪

૦-૮૦ એપ્રીલ તા. ૧ થી ૪ પા. ૧૦૬

૧-૬-૦ નવે. ડિ. ૧૧તું પા. ૧૧૪

૧-૧૦-૦ ડિસે. ડિ. ૧૩ પા. ૧૧૬

૧-૪-૦ ફેબ્ર. ડિ. ૧૦તું પા. ૧૧૨

૭-૧૨-૦

૧૫૦૮-૪-૪

૧૬-૧૩-૫૧૧ પરચુરથ ખરથ આતે ખ. પા. ૨૦

૦-૧-૪ દીવાસળોતું ખંડલ ૧ પા. ૧૦૪

૦-૫-૩ ફાનસ મારે

૦-૬-૦ ગોળો ૧ પા. ૧૧૪

૦-૦-૩ વાટ ૧ પા. ૧૦૫

૧૦-૧૪-૫ ઘાસલેઠ વિગતે

૩-૧૦-૧૦ ડાયો ૧ પા. ૧૦૬

૩-૧૧-૦ ડાયો ૧ પા. ૧૧૧

૩-૧૨-૧૦ ડાયો ૧ પા. ૧૧૪

૨-૧૩-૧૦ ડાયો ૧ પા. ૧૧૦

૧૦-૧૪-૫

०-८-० सावरणी	०-४-० नं. १३ पा. १०८
	०-४-० नं. १२ पा. १२०
०-०-६ शाक काचे साइक्लोपिया पा. ११५	
२-४-० नेत्रो त्रिलोकी पा. १०८	
२-६-० पाण्डुकोइ विगते	१-४-० पाण्डुकोइ इमाल भाटे हाथ ५ पा. ११०
	१-३-० " " " पा. ११५
१-१३-० आरोग्ये काचे नंभावतां	
	२-८-० पा. ११२
	०-५-० पा. ११५
०-१-६ सुपटी १ क्षयरो उसडवा पा. ११३	
०-१-० सोनागेळ रखिंग भाटे पा. ११८	
०-०-६ सायु	
०-०-७।। डायली एक दीननी तथा गुंद	०-०-४।। डायली पा. ११८
	०-०-३ गुंद पा. ११७
१८-१३-६॥	
पुस्तक अर्दी भरव खाते अ. पा. २०	
४-०-० गानाचार्यमाणा पा. १०६	
०-३-० कातिकी खंचाग पा. ११४	
६-४-० एपीआरीआ ईडिक्स वो. २०८० पाठ॑ ८ अते १० पा. ११८	
१८-५-० ईडीयन एन्टीडवेरी अने एपीआरीआ ईडिक्स वापिंग भरव॑	
	पा. ११५
३८-११-०	
शिक्षा संग्रह अर्च खाते अ. पा. ११	
३-८-० मेधाश्री धरभयंद पासेथी इपाना अर्पणीन नं. ५ पा. ११३	
०-४-० यार पेनी पा. ११४	
०-१२-० कार्यपाल नं. १ पा. ११६	

૦-૧૦-૦ ક્ષેત્રથી ગુપ્તના નં. ૩ ખ. ૧૧૬

૦- ૧-૬ ક્ર-ડો પોઠુગીજ વ્રાંભાનો „ „

૧- ૦-૦ વિકટોરીમો સુમેન્યુઅલ ડાનો „ „

૧- ૦-૦ રીપનીક પોઠુગીજનો ખ. ૧૧૦

૦-૧૧-૦ જામશાહી પાંચીયું ખ. ૧૨૩

૧-૧૨-૦ બાદશાહી ચોરસ નં. ૩ „ „

૦- ૨-૦ ગુપ્તનો ૧ હસાનો „ „

૦- ૪-૦ ગુપ્તના ૩ વ્રાંભાના „ „

૦- ૪-૦ બાદશાહી પાંચીયું ખ. ૧૨૪

૮-૩-૬

૨૬- ૪-૦ સામાન ફુરસ્તી ખરચ ખાતે ખ. પા. ૨૧

૧-૧૪-૦ વાળુંને બામડા ભદ્રાવતાં ઉઘગરને ખ. ૧૦૭

૨૦- ૦-૦ વાળુંનો સાછુ કરી પોલીશ કરી તારબાંધી આપવાના ખ. ૧૦૭

૪- ૬-૦ સ્પોરીટ મેથાલેટ થીશા ૫ ખ. ૧૨૨

૮૬-૪-૦

૫૬-૧૦-૬ મુખાદ્રી ખરચ ખાતે ખ. પા. ૨૧

૪- ૫-૬ વાયોય લાલારની મુખાદ્રી દરમીયાન ક્રુરેટર મારકૃત ખ. ૧૦૫

૧૩-૧૫-૬ એકેંગોલોણુકલ ખાતાના મે. સુપરીન્ટન્ડન્ટ સાહેબ સાયે

જુનાગઢ તથા વેરાવળ જતાં ક્રુરેટર મારકૃત (સ્પેશીયલ)

પા. ૧૧૬-૧૨૧

૩૨- ૭-૩ પાલીતાબેદ આસ જતાં ક્રુરેટર મારકૃત (સ્પેશીયલ) પા. ૧૧૮

૫-૧૪-૬ જસદાય આટકોટ વિભાગની સુસાદ્રીમાં ક્રુરેટર મારકૃત

પા. ૧૨૪

૫૬-૧૦-૬

૧૮૪૩-૬-૧૧

૦-૧-૧-૧૬

આચાર્ય ગિરજાશાહંકર વદ્દલભાઈ

ક્રુરેટર લોઈસન મ્યુન્ઝિયમ એન્ટિક્રીનિયન.

चक्रवर्ती महाराजाधिराज अशोक

लेखक

કે. વદ્વારાલ હરિદત આચાર્ય-રાજકોટ.

છ. સ. ૧૯૧૧

આ પુસ્તક “ગુજરાતી” પ્રિંટિંગ પ્રેસમાં ભાષ્યકાલ છન્દારામ દેરાધિએ છાખું
ને મકટ કર્યું. સાસુન બિલિંગ, સર્કિલ, કોડ, મુખે.

चक्रवर्ती महाराजाधिराज अशोक

युद्ध अने औद्धर्म*

औद्धर्म धर्मो बड़ो छे अने ते वेदविकल्प धर्मोंमां गण्याय छे. तेना प्रवर्तीव-
नार युद्ध छे. युद्धतुं भ्रागदथ बड़है बड़है वधते अने बड़ही बड़ही रीते थसुं भनाय
छे. केम्हे युद्ध ए विष्णुनो १० अहांयदो ६ मो अने २४ अहांयदो २१ मो अवतार
पाल्य छे. अवतारनो अमल सांप्रत काणमां प्रथमित छे (अने ते नगनाथकृपे ए
ओम कहेवाय छे.) विष्णुने युद्धनो अवतार देवानां पाल्य बड़हां बड़हां कराये. भनाय छे.
निपुरासुर नामनो हैत्य आजि, वायु, जलमी अजेव एवी ३ पुरी की, तेमां रहेतो.
तेनी पुरीतुं नाम नेम निपुर हृतुं तेम तेनुं पोतातुं नाम पाल्य निपुर हृतुं. तेनी
साथे हैलवाचक असुर शण्ड भणोने निपुरासुर ए नामथी ते प्रभ्यात हृतो. ते
शिवभक्त दृतो. अने वरदानथी महोनमत थर्ति गयो हृतो. इद्रादि देवताओने रंबडतो.
तेने शिवल मारे तो भरे ओम हृतुं, तेम शिवल पोताना भक्ताने मारे नहीं.
तेथी देवता गभराल्या अने शुं कर्तुं ए विचारवा लाभ्या. ऐवट ओम हृतुं के विष्णु
पूज्यीमां अवतार लई वेदविकल्प धर्म प्रवर्तीने अने निपुरासुरने ए धर्मनो बाध
हृत तेने शिवभक्तिथी व्यक्तित करे तो पछे तेने शिवल मारे. विष्णुए युद्धावतार
अहाल्यु कीयो अने शिवल ए निपुरासुरने मार्यो. ए बाबतनुं वर्णन महिम स्तोत्रना
रथस्त्रीविर्ता ए श्लोकमां वर्णन्त्यु छे. शिवल ए निपुरासुरने भर्तिकृं सुहि १५ ने दिवसे
मार्यो छे. ए १५ तुं नाम निपुरी पुनम कहेवाय छे. लुनागढामां अमरल हीवानना
हृतुं भमां लक्ष्मीशंकर हीवाननी हृयाति सुधी तेमना विसाण लंडामां निपुर हाढात्सव
करता हृता. तेमां कागजना ३ डोडा उपराङ्गपरी की दृष्टि. डोडा उपर कागजनो
निपुरासुर जेसाई, आगज मुमती (मुखवत्र) बावेला कागजना ए साधु जेसाइता.
आगवत प्रथमकृधमां २४ अवतारस्वर्णन प्रसंगे लभ्युं छे के, कलियुगमां देवताना
शत्रुओने माहू पमाडवा सारु छतना पुत्र युद्ध नामे डलंटी देशमां थरो. एक
डेकाशु युद्धने अंजनना पुत्र पाल्य देख्या छे. तेणु वेदनी अने तेना कर्मनी निंदा
की छे. युद्धावतारातुं एक वर्णन ओम पाल्य लभ्युं छे के, आयु रालने ५ हीकरा
हृता. तेमां नहुय, वृद्धरामी, रुद्ध, इंध, अने विपाठमा नाम हृतां. तेमांना रणना
१०० पुत्र राज्ये नामना थया. ए राज्येवे तपना बणवडे इद्रोनो वैभव, यज्ञ
भाग अने राज्यपर्यंत लई लीकुं. इद्रे यृद्गस्पतिनी प्रार्थना करवाथी तेणु इद्रने

* [“गुरुराती”ना अगाडिना हीपोत्सवीना भास अंडोमां महान अरोक संबंधी,
आ स्वर्गस्थ लेखकना लेखा प्रकट थेला छे. लार पाली युद्ध संबंधमां तेमनी तरक्षी
लभायदो आ लेख प्रकट करवामां आयो छे. अ. शु.]

† भगव (अथवा बहार)मां गयाश्वाणो भद्रो. (स. ओ. मु.)

મેદરાંતિ અને પૈલિક કર્મ કરાવું, અને વેહબાળ જન ધર્મમાં જઈને વેહવિસ્તૃત રાખે રહ્યું, કે શાશ્વત રણના પુરોને વિષયું મુજનો અવતાર લઈ વેહભાઈ કર્યો અને તેથી વેહભાઈ યયલાંને હંડે માર્યો. ગમે તેમ હો પણ અચોકે કે જોણ ધર્મની લિપિઓ પોતાના લેખમાં કાતરાની છે, તે જોણ ધર્મની શુદ્ધીનાના પુત્ર શાક્ય મનિ ગૌતમ મુજનો મર્વાવેદો છે, મારે આપણે તેની ઝડીકત લગશું.

શુદ્ધીન-

સૂર્યવંશી ક્ષ-

નિય રાણ

હુતો, તેની

રાણધાની ની

નગરી ગંગા-

ના ઉત્તર ભા-

ગમાં કપિલ-

વસ્તુ કરીને

હતી, એ ક-

પિલવસ્તુ ક-

રુક્માણ ગ-

ંગમાં ગંગા-

કાડે કપિલ

મુનિના આ-

દમ પાસે

હતું. લાં જૈન

લોકોનું તીર્થ

કાપિલ આજ

લગણું છે.*

શુદ્ધીન-

ના વંશની

સાધિસતર હ-

થીકતા “ધી

ચૈની હારીનુ

સ્વ. વલ્લભાલ હરિધં ગાંધીય

જન્મ વિ. સ. ૧૮૮૯ સ્વ. વિ. સ. ૧૯૧૭

ધન્દી નેપાલ

તરાઈ ઓદ

આક્રમિયાદો-

ણકલ સર્વે

ઓદ્દ ઠિદ્યા”

ના થપીરીયલ

ન્યુસીરીઝ નં.

૫૫ ના પુસ્ત-

કમાંપુ. ૧૭મે

તેનો આંબો

આયો છે તે-

માંથી ઉપલ-

લી કાઢારી છે.

તેનો સાર આ

પ્રમાણે છે:-

કાપિલ વરતુના

રાણ જય-

સિહને સિંહ-

હતું નામે હી-

કરો હતો,

અને યશોધરા

નામે હીનીરી

હતી, તેમાં

હીનોરોકાલીય-

વંશના રાણ

* કાપિલમાં જૈન લોકો પોતાના ૧૩ મા તીર્થિકર વિમળનાથનું કલ્યાણ માને છે. પણ દાહીયાનાના લખવા સુના કાપિલવસ્તુ બસ્તીના શલ્વામાં કઢી નગરની આસપાસ હોતું લેધારો. (ધ. તિ. ભાતુ પુ. ૪૨ ની નોંધ).

† આ નામ અને આગળ આવે છે તે એવા ભાઇઓનાં નામ બધાં ઓદન રાણોતાર પદવાળાં છતાં ઓ કેમ ન થયો, તેને માટે શબ્દાર્થ ચિત્તમાળિ કોરામાં આમ લખ્યું છે. શુદ્ધ ઓડનો વસ્ત્ય શર્કે ધ્વાદિત્વાત્ પરરૂપે. એજ પ્રમાણે શુકળોદનાદિ નામ સિદ્ધ થયાં છે. રાણ ખાહિગણું આસ્કૃતિ ગણ્યું છે.

દૈવદાદની હીકરો કંચનાને અને હીકરો પોતાના ભાઈના સાળા અંજન વેરે, એમ સામસામાં પ્રખુદાહની રીતે પરણ્યાં હતાં. સિંહદાન અને કંચનાને શુદ્ધોદન, શુદ્ધોદન, અમૃતોદન, ધોતોદન અને ધનિતોદન એમ પ હીકરા, મભિતા અને અમૃતા એમ જે હીકરીઓએ હતી. બીજી તરફ અંજન અને યશોધરાને સુપ્રથુદ અને હંડપાલિ એમ ર હીકરા અને માયા તથા મ્લાલપતિ એમ ર હીકરીઓ હતી. આ બને જેનો પોતાની કષ્ટ કંચનાને અને મામા સિંહદાનના હીકરા શુદ્ધોદનને પરણ્યાં. તેમ શુદ્ધોદનની જેન અમૃતા પોતાના ભાઈના સાળા સુપ્રથુદને પરણ્યાં. એ પણ સામસાનું હતું અને તે બને મામા કૃત્યાં કરવાં હતાં. શુદ્ધોદનને માયાહેવીને એટે સિંહાર્થ (યુદ્ધ) એકજ હીકરો થયો હતો. એ પાછે પોતાના મામા સુપ્રથુદ અને કષ્ટ અમૃતાની હીકરી યશોધરા (બીજી)ને પરણ્યો હતો. તેને એક રાહુલ નામનો હીકરો હતો. શુદ્ધોદનને બીજી સ્વી મ્લાલપતિથી નંદ અને ઉપનંદ એમ બે પુત્રો થયા હતાં.

યુદ્ધનો જરૂર ધર્મ સુધી પહેલાં ૧૨૩ વર્ષે થયો હતો. તેનું નામ શાક્યમુનિ અને જોતમ પણ હતું. તેમ તેનું પ્રથમનું નામ સિંહાર્થ પણ હતું. યુદ્ધનાં આ બધાં નામ અમરકોશમાં ગણાયાં છે. તે સાથે શાક્યસિંહ અને અર્કાંધુ પણ નામ લખ્યાં છે. અમર કોશમાં ઉપરથતું લેતાં સર્વજા: સુગતો બુદ્ધો એ પહેલા પાદથી આરંભી મારિજિલોકવિજિન: એ છેલ્લા પાદવાળા પહેલા કંંડના પહેલા વર્ગના તેરમા શ્લેષકમાં બુદ્ધ અને જિન એ બને નામ એક લખ્યાં (બુદ્ધનો) લખ્યાં છે, તેમ છતાં બૌદ્ધ (બુદ્ધનો) અને જૈન (જિનનો) એ એ પણ લ્લદા લ્લદા કેમ થયા હરો, અને યુલાસે ટીકાકાર ઠીક કરે છે. તે એ હે-એક સામાન્ય યુદ્ધનું નામ અને યીતું વિરોધ યુદ્ધનું નામ. સામાન્ય નામ સરવર અથવા અર્ઝનાં છે અને વિરોધ નામ જોકધર્મે મવરીવનાર શાક્ય મુનિનું છે. તેનાં શાક્યસિંહ વગેરે નામો પણ છે. ટીકાકારે તેને યુદ્ધનો અવાંતર બેદ કલ્યો છે, એટલે જૈન ધર્મ એ મુખ્ય અને જોકધર્મ તેનો અવાંતર બેદ લખ્યાય છે.

આ વિરોધ યુદ્ધસાતીમાં આ મ્લાલપત્રી લખ્યું છે-પ્રથમ આપણા કેટલાક વિડાનો તથા યુરોપિયન પંડિતો અનુમાન કરતા હતા, પરંતુ આખરે રોધણેણ ઉપરથી એ વાત સિંહ થઈ ચૂકી છે કે, જૈન ધર્મ એ કંઈ યુદ્ધની ચાચા નથી પરંતુ તેના કરતાં પણ અતિ ધંદો પ્રાણીન છે. યુદ્ધના આચાર્ય જોતમયુદ્ધને જૈનોના આચાર્ય માનવામાં આવતા નથી. જૈન લોકો મહાવારી એ છેલ્લા તીર્થીકર થઈ ગયા, તેના પહેલા ગણુભર તરીકે જોતમ અથવા ઇદ્રભૂતિને માને છે. અને તે જૈનના જોતમ અને યુદ્ધના જોતમ બેદ લ્લદા છે. યુદ્ધના જોતમ બેદ ક્ષત્રિય હતા અને તેનું સંસારીપણ્યાંતું નામ સ્વાર્થ (સર્વાર્થ) સિંહ હતું જ્યારે જોતમ (ઇદ્રભૂતિ) બેદ આપણાં હતા. તેની માનું નામ પૃથ્વી તથા પિતાનું નામ વસુભૂતિ હતું અને મગધદેશમાં તેમનો જરૂર થયો હતો. જોતમ યુદ્ધની માનું નામ માયાહેવી, તથા આપણું નામ શુદ્ધોદન હતું અને તેનો જરૂર નેપાળમાં થયો હતો. આ એ જોતમના હેવાલ જૈન તથા જોક બંધેમાં છે.

જૈન સંપ્રદાય કાંઈ જોતમ સ્વામીથી આલ્યો નથી, પરંતુ અનાહિ કાળથી

आव्यो आवे छे. तेना पहेला तीर्थंकर अी अथवाहेव यथा ने २४ मा तीर्थंकर महावीर स्वामी यथा. आ महावीर स्वामी अने युद्ध शाक्यसिंह अथवा जौतम समकालीन हुता परंतु एक न हुता. जेन अंयमां लभ्युँ छे के २३ मा तीर्थंकर पार्थिनाथहना संतानियामां पिहिताथव नामना साधुना युद्धार्थी नामना शिष्य हुता, तेमाणै बौद्धधर्म चलाव्यो वगेर. आ शिवाय खुरेपियन विद्वानेना शोधना परिल्लाभे जैन धर्म बौद्ध कर्तां अति प्राचीन छे, अम सिद्ध यथुँ छे. अमर-डोरामां युद्धतुँ नाम जिन क्षु छे तेथी कांठ जैन ने बौद्ध एक डरता नथी. कारखु के ए (जिन नाम) तो युत्पत्तिदारा क्षु छे. जयति रागदेवशक्तुँ इति जिनः ए ज प्रभाणै महावीर स्वामी भाट पछु समज्वुँ.

जान शुचमसाहद्य जैनाओ भंगावेला खुलासाना अत्युत्तरमां लणे छे के-

'जैन बौद्ध भत एक नहि हे, सनातनसे भिन्न भिन्न चलेआओ. जर्मनी हेश के एक बटे विद्वानने धक्के प्रभाणैभे एक अंय छापा हे.'

युद्धना महा विनयसुत्रमां तथा समान-इणा सुत्रमां महावीर स्वामीने युद्धना प्रतिस्पर्धी कहेवामां आव्या छे.

आ बधी दुर्भिक्तयी बौद्धधर्म अने जैन धर्मने कांठ संबंध नथी एम जल्लारो. वणी जे युद्धनी शाखा जैन होय तो तेना धर्मना सिद्धांतो मणता आवता लेइये. पछु ते मणता आवता नथी.

जैन अने बौद्ध भतमां केटलाक उपर उपरनी व्यावहारिक वाततुँ मणतापछुँ लेइने केटलाक खुरेपियनोअे अेवुँ धार्युँ के, जैन अने बौद्धभतो आएला मणता व्याख्य छे तो एक बीलयी नहा नही हुयो. बौद्धभतना शालेमां युद्धना प्रतिस्पर्धी तरीके अने जैन साधुओ. अथवा निग्रंवेना अघेसुदो तरीके महावीरने तेमना प्रसिद्ध नाम झातपुत्र करीने लभ्या छे. अतुँ गेव बौद्धोअे अजिवेशायन करीने लभ्युँ छे, परंतु आ तेमतुँ लभ्युँ असल्य छे. कारखु के ए गेव तो एमना मुख्य गालुधर सुधर्मास्वामी साचे संबंध राखे छे. महावीर स्वामी युद्धना समकालीन हुता. बीमीसार, तेनो पुन अभयहुमार तथा अवितरतु, तरछनी, अने महावीरपुत्र गेसादो. आ नामो जैने भतना पवित्र पुस्तकोमां लेइये छैये. पाठ्याथी अलर धरी छे, तेमज बौद्ध पीडिकाथी मालुम पड्युँ छे के, वैशालीमां महावीर स्वामीना भक्त बहु हुता. जैन लोको कहे छे के, महावीर स्वामीनो जर्म वैशालीनी पासे थयो हुतो. अने आ नगरीना मुख्य अधिकारी साचे महावीर स्वामीनो संबंध हुतो. ए भीडिकाना वयननी साचे जरोबद मणतापछुँ आवे छे. आ शिवाय पछु पीडिकामां निग्रंवेनो भत, जेम के कुल्यावाह, आतमा नित्य छे, तेने केटेला कर्मतुँ क्षण आ लेक परलोकमां भोगवतुँ पडे छे, पाठ्यीमां छव छे, अतुँ निग्रंवेना माने छे. एम बौद्ध शालेमां लभ्युँ छे ते संपूर्ण जैन शालेना साचे मणतुँ आवे छे. वणी झातपुत्रतुँ (महावीर स्वामीतु) निर्वाण्य बौद्ध लोको पावापुरीमां माने छे ते खरे छे, ध्यावाहिय युद्ध अने महावीर स्वामी ए अलग अलग छे, एम सिद्ध याय छे; अने युद्धना भतयी जैन भत पहेलानो

છે, એમ પણ સિદ્ધ થાય છે. વળી સેકેટ ખુક્સ એંડ બી કસ્ટના છુમ મા ભાગ તરીકે ઉત્તરાધ્યયન અને સુદૂરાંગતું ભાવાંતર કરનાર પ્રેફેસર હરમન એકાળી અને ગ્રે. મેઝાભૂલર પ્રસ્તાવનામાં લખે છે કે, ખુલ્લ સિદ્ધાતોલું લખાણું શાતપુત્ર (મહાલીર સ્વામી) રા નિયંથના અસ્તિત્વ સંબંધી આપણા વિચારેથી વિદેશ નથી. કેમકે ખુલ્લ ધર્મ જ્ઞાને રાજ થયો લારે નિયંથ એક અગલની ડોમ હોલી લેધાયે. કરણું કે ખુલ્લ પીઠિઓના વારંવાર વિસ્તૃતપ્રક્ષવાળા કલા છે. તેમજ તેમાંના ફટલાકેને ખુલ્લ મતમાં લીધા એમ પણ લખ્યું છે. નિયંથે નવો ધર્મ ઉત્તે થયો, એતું લખ્યું નથી. આ વાતને વળી એક ટકો મળે છે તે એ કે, ખુલ્લ અને મહાલીર સ્વામીના વખતમાં થયેલા ગોસાદોલું કહેતું એતું છે કે, માણસ જતના દ ભાગ છે (લુંગો ખુલ્લનું હીર્ઘ નિકાયનું સામાન્ય દ્વારા સૂત) આ સૂત ઉપર ખુલ્લ યાથે સુમગંગ વિલાસિની નામની રીકા ર્યો છે. તેમાં મનુષ્યના દ વિભાગોમાંના ૩ જી વિભાગમાં નિયંથોનો સમાવેશ કર્યો છે. વળી નૌકરોના માર્ગિઝિમ (મધ્યમ) નિકાયના ૩૫ મા પ્રકરણમાં ખુલ્લ અને નિયંથના પુત્ર સર્વાકની સાથે ચર્ચાની વાત લખી છે, એથી પણ નૌકર ધર્મ પહેલાં જેન ધર્મ છે એમ સિદ્ધ થાય છે. (શુ. તાતો ૧-૧૨-૧.)

શાક્યમુનિ ખુલ્લની માનું નામ માયાદેવી હતું અને તે મરી જ્વાથી ખુલ્લને તેની માર્શી જીતમાંથી પાંચો હતો. ખુલ્લ સેળ વર્ષના થયો, તેથાં તે ધલ્યાં અણ્યો હતો. તેને રહેવાને માટે ગણું મોસમના ગણું મોહોલ તેના બાધે કરાયી આપ્યા હતા. તેને ચરોધરા નામની રીતી હતી. તેને પેટ તેને છાકરો થયો, તેનું નામ રહુલ પાંચું હતું. ખુલ્લને તેનો બાપ બાઢાર નીકળના હેતો નહીં, પણ પ્રસંગે ગ્રાણ વેળા બાઢાર નીકળનું થયું, તેમાં કંઈ, રોણી, અને સુદંડર નોઈ તેનો પીંગરિપ વૈરાગ્ય અંકુરિત થઈ એકહમ વધી પણ્યો; તેથી તે પોતાની ૩૦ વર્ષની ભરલુંવાનીની વયે બાપથી છનો રાતમાં વોડે થઈ વનમાં નીકળો ગયો. લાં તાપસી વૃત્તિ પાળી ધર્મોપહેલા થયો. દલાહિ વાત ચોપી મુહૂર ઉપર “ખુલ્લઅરિત” નામના મથળા નીચે શુલ્કાતી પત્રમાં લંબાલથી આવી છે. ખુલ્લ એક વડના ઝાડ નીચે બઢેલો, લાં તેને જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું અને હું ખુલ્લ (નોંધ પામેલો=જ્ઞાનવાન) હું, એમ તેને જ્વાણું. (બી. સી. પટ્ટ.) એ વખતે ખુલ્લના મેંગમાંથી પહેલાં વાક્ય “ધર્મ કુરુ ધર્મ કુરુ, પ્રસાર ધર્માચારો, પ્રતાદ્વય ધર્મદુર્બુદ્ધિ પ્રાપૂર્ય ધર્મશંખં.” એવાં નીકળ્યાં જેનો અર્થ-ધર્મ કરો, ધર્મ કરો, ધર્મ કરો, ધર્મ નાન ફેલાવો, ધર્મનું નગારું વગાડો, અને ધર્મનો રાંખ કરું શકો, એવો છે. તેમજ જ્ઞાન વિના મુજિન નથી, એ વાક્ય વેદધમીઓમાં જેતે જ્ઞાનજ્ઞમુક્તિ: એવું મશાહૂર છે, તે ખુલ્લના મુખમાંથી પણ નીકળ્યું.

તે હિંસાધૂલ ધર્મની નિંદા, અને અહિંસા તથા દુયા ધર્મની સ્થાપના કરવા લાગ્યા, સહુને સરખી રીતે ધર્મોપહેલા કરવા લાગ્યા. કેમકે નૌકર ધર્મ અમુક જલિને માટે નહીં હતો. તે પોતાના પાંચ ચેલા (સારીપુત્ર, મહામોગલાન, આનંદ, કાસ્યપ, અને શાદવપાલી) સાથે કાર્યમાં એક ચોમાસું રહ્યા, રાજગૃહ એટલે મગધ દેશના રાજ નિંબસારે તેને આશ્વય આપ્યો હતો. એમ તે જ્યારો જ્યારો ગયો, લાં લાંના રાજાઓના આશ્વયથી અને પોતાની ખુલ્લના બળથી નૌકરનો ફેલાવો કરતા.

जौङ्क धर्मभां जलिमेह न होता. कोई पालु नीच जलिनो लाचार यहि पक्षाताप
करी पोताने भतित नहोर करते. तो तेने जौङ्क साखुओ. पोताना धर्मभां लहि
योज्यता प्रभाष्ये वधारता.

जौङ्क मतनां सिद्धांत बोरेनी लुक्कित “सर्व हरनि संग्रह” नामना संस्कृत
अंथभां लभी हे-ज्ये मतना ४ भेद हे. १ भाष्यमिक, २ योगाचार, ३ सौनांतिक, अने
४ वैभाषिक. भाष्यमिक सर्व शैल्य अवधार केवल संवितमे स्वस्थ भाने हे. योगा-
चार आख शैल्यत्व एट्टेआकार सहित लुक्किने भाने हे, सौनांतिक आख पदार्थ-
तुमेयत्व एट्टेआकारनी वस्तुने सत्य अने अनुभानसिद्ध कहे हे, अने वैभाषिक
आखार्थं प्रलक्षत्व अवधार क्षानयुक्त अर्थने भाने हे.

भाष्यमिक सर्वने शैल्य भाने हे. तेतु काश्यु एम जावे हे के-ले वस्तु
स्वभावस्थामां नजरे पडे हे ते अनश्वस्थामां नजरे पडती नथी अने के वस्तु
अनश्वस्थामां जेवामां आवे हे ते स्वभावस्थामां हेखाती नथी. वणी सुखसि हस्तामां
कोई वस्तु जेवामां आवती नथी. आ हप्तथी सिद्ध याय हे के, वस्तुतः कोई वस्तु
अरी नथी. ने अरी हत तो वस्तुर सर्व अवस्थामां नजरे पडत.

योगाचार भाष्यमिकनी ऐठे आख वस्तु भानने तो शैल्य भाने हे अर, पालु
विज्ञानस्त्रप्त आत्मा एट्टेले लुक्किने सत्य भाने हे. ए विज्ञान ए प्रकारतुं जाहे हे.
१ प्रदृष्टि विज्ञान अने २ लुं आखय विज्ञान, अनश्वस्थामां अने सुभी अव-
स्थामां ए ज्ञान याय हे तेने प्रदृष्टि विज्ञान कहे हे अने सुखसि हस्तामां ए ज्ञान
याय हे तेने आखय विज्ञान कहे हे. ए ज्ञान केवल आभानेज अवलंबित येहुं हे.

याहे जेहावाणा द्वादशायतननी पूलने अेयस्करी भाने हे. (द्वादश एट्टेआख वार-
वानां तेतु आयतन एट्टेले रहेवालुं स्थान). ए द्वादश, ५ ज्ञानेद्रिय, ५ कर्मेद्रिय,
१ मन अने १ लुक्किभानो कहेवाय हे. एट्टेए बारने रहेवालुं स्थान ते शरीर-
तेनी रेवास्त्रप्त पूल कहाहु कर्म भाने हे. विवेक विलास नामना अंथभां
अधिक ए लगे हे के-तेनामां “आर्य सत्य” जेवा सामरा नामथी जेगाखातां
४ तत्व, प्रलक्ष अने अनुभान ए जेवा प्रभाष्य, अने जगत् क्षाशुभंगुर भनाय हे.
ए आर तत्वानां नाम-१ हुःअ, २ आयतन, ३ समुद्दय अने ४ मार्ग हे. संसारी
ने १ विज्ञान, २ वेदना, ३ संज्ञा, ४ संस्कार अने ५ इप ए नामना ५ संक्षेप
होय हे, ते हुःअ कहेवाय हे. आयतन एट्टेए ज्ञानेद्रिय, ५ तेना (शष्ठ, स्पर्श,
८८, २८, अने गंध ए) विषय, मन अने धर्म (एट्टेले लुक्किए १२ आयतन
कहेवाय हे. समुद्दय एट्टेले भनुध्यना हहयमां ए रागदेवाहि हहय पामे हे ते, अने
मार्ग एट्टेसंसंकार क्षणिक हे जेवी रिथर वासना. ए रिथर वासनालुं नामज्ञ
मोक्ष. एट्टेआदे भेदनो जोध, रागाहि ज्ञानसंताननी वासनाछेही मुक्ति भाने हे.

जौङ्क भिक्षुओ. पोताना भास चिक तरीके अर्म एहे हे तथा पायदे हे,
कम्हुण राखे हे, रातां* चीर वस्त (वस्तना लीस अवधार आठनी आलनां वस्त) पहेरे हे.
पूर्वीक एट्टेले बोगार पहेलां जमे हे अने संघ यहने फेरे हे.

* हिंटर हृत धतिहासमां जौङ्क साखुओने भीणां वस्त पहेवालुं लग्युं हे.

કોઠ (મગધ) દેશમાં મુખ્યયા નામનું તેઓનું પ્રભ્યાત તીર્થે એ અને બીજે અવતારોના પુરાણોની પેડ આનું પણ મુખ્ય પુરાણું છે. તેમાં મુખ્યાવતારની હક્કાઓ છે.

મુખ્યને જન્મ ચીનાઓને મતે ઇસવી સનથી ૧૦૨૭ વર્ષ પહેલાં, અને હિંદુસ્તાનને મતે ૫૪૩ વર્ષ પહેલાં થયો. કહેવાય છે. પણ છેલ્લી તેના નિર્વાણની તારીખ છે. કેમકે પોતાના પથને કેલાઓ. કરતાં કરતાં જ દુરીનર નામના ગામમાં ઇસવી સનથી ૫૪૩ વર્ષ પહેલાં ૮૦ વર્ષની ઉમરે મુખ્યનું નિર્વાણું એટલે દેહથી છુટું પણ થયું છે, એમ “ધાતિહાસ તિમિતનારાક” માં લગ્નું છે. ડાક્તર કનિંગલેને મુખ્યના નિર્વાણને સમય ઇસુની સનથી ૪૭૮ વર્ષ પહેલાં લઈયો છે.

મુખ્યના નિર્વાણું પણ તેની આજી સુંગા કાશ્યપ નામનો તેનો રિષ્ય સુખ્ય ઉપરેષ્ટાના પણ ઉપર આવ્યો હતો.

અરોકના વખતમાં જોક ધર્મનો જોધ હેવા જોધકો મોકલાતા હતા. તે પછી ગણ્યસે વર્ષે જોક ધર્માચાર્યો ધર્મ પ્રસાર કરવા ચીન ગયા; અને ૧૦૮-૧૦૦ વર્ષમાં લ્યાંના રાજ તથા મળને જોક ધર્મ રન્નાકારાવ્યો. એ પછી લ્યાંના કેટલાક વિક્રનોને અને ધાર્મિક ચીનાઓને જોક ધર્મનાં સૂચો અને અંગોની જોળ કરી, મેળવી, પોતાની આપામાં બાધાંતર કરવાના ધરાદાથી તેમજ જોકધર્મ તીર્થીની યાત્રા કરવાના નિભિતથી પરાક્રાણ વેઠી, હિંદુસ્તાનમાં આવ્યા હતા. ચીનમાં જોક ધર્મની સ્થાપના થયા પછી સુંમારે ૧૦૦૦ વર્ષથી સંસ્કૃત પાઠ્યાળા છે, તેમાં ભાષી પસાર થનાર વિશ્વાખાંગોની પરીક્ષા લેવાની પદ્ધતિ આપણી હાલની યુનિવર્સિટીઓની પરીક્ષાની પદ્ધતિ સરળી જ છે. એટલે હાલ ને રીત યુનિવર્સિટીમાં પરીક્ષાની છે, તે ચીનમાં રૂ હજાર વર્ષથી ચાલી આવે છે. અરોકના વખતમાં સંરોધન કરીને ને એક મત રિષ્યર થયો હતો, તે આજ સૂક્ષ્મ સિલેન, અકાદેરા, અને સિયામમાં આલે છે; અને અરોકના મુખ્ય પછી વિકાર પામેદા જોકમત ચીન, જાપાન, નેપાલ, તિબેટ, તાઈની વગેરે દેશમાં લેવામાં આવે છે. (મ. અ. મ. ક. ૨૬)

અરોકના લેખ કોતરાવનાર અને તેમાં લખેલા વિષયના મૂળભૂત જોક ધર્મ વિરો લખી હવે તે કેળવની લિપિ અને ભાષા વિરો લખવામાં આવે છે.

અરોકના લેખની લિપિ તથા ભાષા અને પાલી જલાનું છે. “પાલી” એ નામ રા ઉપરથી પહુંચું હોય, એ ભાષાત તપાસ કરતાં મસહૂમ રા. રા. હરિલાલ દ્વારા રાય મુખ બી. એ. એલ. એલ. બી. નો. મત એમ છે કે, નેમ માગલી, શૈરસેની, દ્રાવતી, વગેરે તે તે દેશ ઉપરથી અને વૈસાહી વગેરે નામો લોક ઉપરથી થયાં છે, તેમ “પાલી” સાધ્ય કોઈ દેશ ઉપરથી થયો હોય એમ જણાતું નથી; પણ “પહી” કે “પહી” રાય ઉપરથી થયો હોય.

અનુક્રમણિકા.

નંબર	વિષય	પાઠ
૧ ... આનરરી સેકેટરીનો રીપોર્ટ અગ્રલમાં ...	...	૧
૨ ... „ શુજરાતીમાં ...	...	૪
૩ ... ક્રુરેટરનો રીપોર્ટ ...	...	૧૧
૪ ... સાલ દરમીયાન સંગ્રહિત સામાન આંક રિપોર્ટ ...	...	૧૫
૫ ... સરવેચું આંક રિપોર્ટ ...	...	૨૫
૬ ... ઇંડની સિયતિ જતાવનારું સરવેચું આંક રિપોર્ટ ...	...	૩૧
૭ ... વિગતવાર દિસાખ આંક રિપોર્ટ ...	...	૩૩

七

To,

The President and Members of the
Managing Committee of the
Watson Museum of Antiquities,
RAJKOT.

Gentlemen,

I have the very great pleasure of submitting the Annual Report for the working of this institution for the year 1915-1916.

Personnel.

2. There has been no change in the personnel of this institution because I was reelected Honorary Secretary on the 6th February, 1915.

Trustees.

3. The present trustees are Azam Pranlal V. Modi B. A. LL. B., the Junagadh State Vakil and Azam Maganlal B. Kaji B. A., the Jamnagar State Vakil.

Funds.

4. Funds at the close of the year amount to Rs. 35300 invested in G. P. Notes and Rs. 22000 loaned out to the Wadhwan State. The current account with the Post Office Savings Bank has about Rs. 582-14-6 while the cash on hand was Rs. 12-2-9½. I would invite your kind attention to Appendix 3 for details on this point.

Meetings.

5. As usual two ordinary Meetings were held during the course of the year.

Addresses.

6. The Curator is required to deliver 3 addresses under rule 26E of the rules of the Museum but then it has been found from experience that the public addresses delivered do not become sufficiently attractive and so the practice has grown up to ask the Cura-

tor to prepare two or more Monographs on subjects connected with archaeology or antiquities and you all are aware how interesting and instructive essays have been contributed by the Curator in the past.

7. During the present year the Curator proceeded on three months' privilege leave to appear at the M. A. examination of the Bombay University. He took up as his voluntary subject Pali and Palaeography, a subject, in which any Museum is most interested. As he had to devote his spare time to the study of this special subject which in spite of his failure to go through the course is bound to contribute materially towards the useful research work, he was excused from the usual district tour this year. He has not therefore been able to prepare his usual Monographs in the present year. But then the Museum has on hand still an unpublished Monograph on the history of the Kshatrapa Princes and I hope the same along with the 3rd unpublished part of Ashoka will be ready for distribution along with the report.

8. Mr. Acharya's special knowledge of his subject has been attracting to Kathiawad old coins and stone inscriptions for purposes of being deciphered. I am glad to note that his services on this branch of the useful subject are being widely appreciated by scholars and antiquarians outside Kathiawad.

Visitors.

9. Among the distinguished visitors I may be allowed to mention the name of Her Excellency Lady Willingdon, who inspite of numerous engagements in Her Excellency's short stay managed to honour this institution by a visit. Her Excellency was shown the coins and other exhibits and I could see that Her Excellency felt much interested in the work of this very useful institution.

10. I am sorry however His Excellency Lord Willingdon could

not find time to honour us with His Excellency's visit but we look forward to the visit next time when His Excellency goes to Kathiawad.

11. Lieut. C. R. Watson the son of Col. Watson whose name this institution bears also visited us in the month of October and he was glad to see with his own eyes the useful work which his distinguished father inaugurated in his days and which has been kept up by this institution which is founded to perpetuate his memory. From what diaries he had it appeared that he remembered the names of his father's old friends and was anxious to make the acquaintance of some of them who are still alive. He was however proceeding on active service and so he had no time to stay in Kathiawad.

12. R. B. Hargowindas D. Kantawala, late Director of Education in the Baroda State and sometime the Principal of the Male Training College in Kathiawad in the early seventies, visited the institution. He is a scholar and an antiquarian himself and has been doing an amount of research work in the line. He therefore examined coins, inscriptions and all other materials from a scholar's point of view and has taken very full notes on some of the subjects which I hope he will publish when he publishes his next article on the question of the Gujarati Orthography.

13. Pandit Vidyasagar, who had a seat on the currency commission, and his friend Pandit Shivprasad visited the Museum and took copious notes.

14. Mr. R. M. Antani of Jhalrapatan, who has been devoting some of his energies to the research work kindly supplied to us valuable coins bearing on the history of Rajputana.

15. The Museum was lucky this year in having thrown on its hands valuable coins from several quarters and when I was assured that several of the coins were really unique I was

tempted to buy them and thus add them to our collection which several scholars have pronounced to be really good in the whole of India. These new coins have attracted the notice of the Superintendent of the Archeological Department Western Circle and he has asked me to forward some of them for inspection. I have promised him to send them over to him as soon as this report after this Meeting goes to the press.

16. The Jasdan Darbar Saheb has kindly placed with the Museum a beautiful gold coin of the days of the Roman Emperor Antoninus Pius—a coin very rare in these days. The Darbar Saheb has thus placed the Museum under obligation by parting with the coin and I would request the Committee to express their best thanks for the same.

17. The thanks of the Committee are also due to the Political Agent Halar Prant who kindly assisted us in recovering for the Museum a beautiful idol of Sheshshayi Bhagwan, which was lying in a neglected condition in a lake near Chobari under Chotila Thana.

18. The Vala Darbar authorities sent to the Curator some of the old coins in their possession for being deciphered and you will be glad to note that the Curator did the work quite satisfactorily.

19. Before closing my report I would request the Committee to express their very best thanks to the Auditors Azam A. S. Doshi and Azam D. J. Hathi—Jafrabad and Chuda State Vakils respectively who audited the account for the year 1915–1916.

Rajkot

I beg to remain,

D/. 28th July 1916.

Gentlemen,

Your most obedient Servant

Vithaldas G. Trivedi

HONORARY SECRETARY, WATSON MUSEUM OF
ANTIQUITIES, RAJKOT.

વોટસન મ્યુઝીયમ મેનેઅંગ કર્માંતીના મેહેરભાન

પ્રેસીડિટ સાહેબ તથા મેમ્બર્સ સાહેબો તરફ —

વોટસન મ્યુઝીયમના ઓનરરો સેકેટરી તરફથી સલામ સાચે.

મેહેરભાન સાહેબો,

આ વોટસન મ્યુઝીયમનો સને ૧૯૧૫-૧૬ની સાલનો વાખિં રીપોર્ટ રજુ કરવા રજા લિંગ છું.

૧. આ સાલ દરમીયાન મ્યુઝીયમના કાર્યવાહક મંડળમાં કાંઈપણ દેરદાર ઘણેલો નથી કારણું કે ચાલુ સાલ માટે ઓનરરી સેકેટરી તરીકે તા. દી દેશુભારી સને ૧૯૧૫ના રોજ મહનેજ પસંદ કરવામાં આવેલ છે.

૨. આજમ પ્રાણુલાલ વી. મોહિ વી. એ. એલ એલ. ખી., જુનાગઢ રટે વડીલ અને આજમ મગનલાલ વી. કાળ વી. એ., જમનગર રટે વડીલ હાલમાં ડસ્ટીએ છે.

૩. ચાલુ સાલ આખર હા. ૩૫૩૦૦ની લોન નોટો છે અને હા. ૩૨૦૦૦ વઠરાણ રટેને બ્યાંજુ આપેલા પૈકીના બાકી રહેલા છે. પોર્ટ એરીસ સેવોગ્સ બેંકમાં હા. ૫૮૧-૧૪-૬ જમા છે જ્યારે રોકડી સીલિક હા. ૧૩-૧-૫૫ છે. અંક નાં. ૩ ને આ ભાગતમાં વિગતવાર આંકડા આપેલા છે.

૪. મ્યુઝીયમના ધારાને અતુસરીને ચાલુ સાલમાં મેનેઅંગ કર્માંતીની એ સાંચારણ મીઠાગે ભરવામાં આવી હતી.

૫. મ્યુઝીયમના રૂલ નાં. ૧૬ ધ્રુવીયમાં દર વિષે આજમ કયુરેટર વિષુ ભાયણો તૈયાર કરવાનાં છે પણ અતુભવ ઉપરથી એમ જણાયું છે કે તે લાહેર ભાયણું તરીકે વાંચ-વાથી આકષેંક થતાં નથી અને તેટલાજ માટે એમ કરાવ્યું છે કે આજમ કયુરેટર દર વિષે જે લેખો તૈયાર કરે તે જુદા છપાવીને પ્રસિદ્ધિમાં લાવવા. આજ પર્વત બહાર પાડેલા તેવા લેખો કેટલા જપયોગી તથા ગૌનદાલક થયા છે તે આપ સર્વેના જણ્યવામાં છે. ચાલુ સાલમાં મુખ્ય કુનીવક્ટાંતીની એમ. એ. ની પરીક્ષામાં જેસવા માટે આજમ કયુરેટર વિષુ ભારતીની રજા ઉપર ગમેલ. દરેક મ્યુઝીયમ નેવી સરથા સાચે અંગત સંબંધ ધરાવતો એવો પાલી

અને પાલીઓઓથીનો વિપય તેમજે એવીચિહ્નક વિપય તરીકે અહુંથી કર્યો હતો. સદરહુ પરીક્ષામાં જોક તેઓ ઇતેદ્ભંદ થઈ શક્યા નહીં તો પણ તે વિપયના અભ્યાસથી જુના શોધ ખોળ આતા-ને લગતી તેમની શક્તિમાં અમૃત સુલારો યાય એ નિર્નિવાદ છે. તે અભ્યાસ માટે જયત વખતના તેઓ ઉપયોગ કરતા તેથી દસ્તુર મુજબની મુસાફરીભાથી તેઓને મુક્ત કરતામાં આવ્યા હતા. પરિણ્યામે ચાલુ સાખમાં તેઓ પોતાના લેખો તૈયાર કરી શક્યા નથી. પરંતુ ક્ષત્રપના ધર્તિહાસનો વિપય હજુ છપાવ્યા વગરનો પડતર છે તેથી તે તથા અશોકનો ગીને વિભાગ એ બને રીપોર્ટની સાથે રવાના થઈ શકશે એમ આશા રાખું છું.

૭. મી. આચાર્યના પોતાના વિપયના ખાસ ગુનને લઈને જુદી જુદી જગતેથી શિક્ષાઓ તથા શિક્ષા લેખોનાં રાખ્યો વિગેરે વાંચવા માટે આંદ્ધી આવે છે, અને એને કહેતાં ખુશાલી યાય છે કે આજમ ક્યુરેટરની આ વિપયની પ્રત્યતિની કાઠિયાચાડ બધાર પણ સાક્ષર વર્ગ તેમજ શોધ ખોળ આતાના ડિમાયતી વર્ગમાં સારી કદર યાય છે.

પ્રેક્ષકો.

૮. પ્રેક્ષકના વર્ગમાં નામદાર લેડી વીલોગડનનું નામ પ્રથમ દરજે ગણ્યાવના રજી લઈ છું. પોતાની આંદ્ધીની કુંભી રિથ્પિલદરમીયાન પુષ્ટળ કામકાજ હોવા છતાં તેઓ ના-મદારે આ મ્યુઝ્રીયમને મુલાકાતનું માન આપ્યું હતું. તેઓ નામદારને શિક્ષાઓ તથા બીજી ગીને બતાવવામાં આવી હતી અને હું લેખ શકતો હતો. કે આ ઉપયોગી સંસ્થાના કામકાજ-થી તેઓ નામદારને પૂર્ણ સંતોષ થયો હતો. નામદાર લેડી વીલોગડન સાહેખ સમય સંક્રાંતિ-ને લઈને મ્યુઝ્રીયમની મુલાકાત થઈ શક્યા નહોતા પરંતુ બીજી વખતે તેઓ નામદાર કાઠિ-યાચાડમાં પમારશે ત્યારે મ્યુઝ્રીયમની મુલાકાત લેશે એમ આશા રાખીએ છઈએ.

૯. ને કંન્સલ વોટસન સાહેખનું નામ આ સંસ્થા સાથે જોડાગેલું છે તેના પુત્ર લેઝેનન્ટ મી. આર. વોટસન ચાલુ સાખના અક્ટોબર માસમાં આંદ્ધી પંચાર્યી હતા. પોતાના સર્વગ્રસ્થ મુપ્રસિદ્ધ પિતાએ પોતાના સમયમાં સ્થાપેલી આ ઉપયોગી સંસ્થાને લેખ તેઓ બહુ ખુશી થયા હતા. પોતાના પિતાના મિત્રો પૈકીના ને અતારે હ્યાત હતા તેમને તે મળ્યા અને ડટ્લીક હકીકતની નોંધ લીધી.

૧૦. કાઠિયાચાડમાંની હંદર મેધલ ટ્રેનિંગ કોલેજના ખણ્ડું વખત પહેલાંના પ્રી-સીપાલ અને વડોદરા રાજ્યના ડેળવણી આતાના માણડાયરેક્ટર રા. બા. ફરગોવીદ્વાસ ડી. કાંદાવાળા-એ આ મ્યુઝ્રીયમની મુલાકાત લીધી હતી. તેઓએ પોતે સાક્ષર અને જુના શોધ ખોળ આતામાં પ્રવીષ્ટ હોઈને શિક્ષાઓ શિક્ષા લેખો કેમજ અન્ય પદાર્થાનું આરીક્ષાથી અવલોકન કર્યું.

૧૧. કરન્સી કમીશનના મેઝર પંડિત વિદ્યાસાગર અને તેમના મિત્ર પંડિત શીવ-પ્રસાદ મ્યુઝીયમની સુલાકાતે પથાર્યો લારે શિક્ષા નિગેરથી તેઓ સંતુષ્ટ યથા હતા.

૧૨. જાલરાપાઠથુના મી. આર. એમ. અંતાણી શોખ જોળ આતા તરફ સાહેં લક્ષ્ય આપે છે અને તેઓએ રજુપુત્રાનાના ઘટિકાસમાં ઉપયોગી થઈ પડે તેવા શિક્ષાઓ મ્યુઝી-યમને પુરા પાડ્યા છે.

૧૩. આ સાલમાં જુદે જુદે સ્થળથી પુષ્કળ સંખ્યામાં શિક્ષાઓ મેડલવામાં આ-ધ્યા હતા અને તેમાંના કેટલાક પ્રાચીન તેમજ ઉપયોગી છે એમ ચોક્સ થબેથી બને તેટલા ખરીદ કરી લેવામાં આવ્યા છે. આમાંથી કેટલાક શિક્ષા તરફ વેસ્ટર્ન સરકલના આડેંગો-લોલ્કડક ડીપાર્ટમેન્ટના સુપરિન્ટેનન્ટ સાહેભનું ધ્વાન બેંચાણું છે અને તેઓએ જેવા માટે મંગાવ્યા છે તેથી મીઠીંગ ખલાસ યથા બાદ મોકલી આપવાતું લખવામાં આવ્યું છે.

૧૪. જસદથુના મે. દરાયાર સાહેભે, રેન્મન શેફનશાહીના સમયને એન્ટોનીનસ પાયસનો સોનાનો શિક્ષક મ્યુઝીયમ માટે મેહેરભાનીથી મોકલી આપેલ છે. તેવા શિક્ષા અલારે જવલેજ ભણે છે. આ શિક્ષક આપવાથી મે. દરાયાર સાહેભે મ્યુઝીયમને આભારી કારેલ છે અને તે કારથી તેઓ સાહેભનો આભાર માનવા માટે હું કમીને વિનાંતિ કરીશ.

૧૫. ચોડીલા ધાચ્છા તાંબે ચોઆરીના તળાવમાં પડેલી શેખશાયી ભગવાનની મૂર્તિ મંગાવી હોવામાં મદદ કરવા માટે હાલાર પ્રાંતના મે. પોવીઠીલ એન્ટ સાહેભનો ઉપકાર માનવો જોઈએ.

૧૬. વળા સ્ટેટ તરફથી લાં પડેલા કેટલાક જુના શિક્ષાઓ આજમ કુરોદાર તરફ વંચાવવા માટે આવેલા હતા અને તમો જાણ્યને ખુશી ધરો. કે તેમણે તે કામ તદ્દન સંતોષ-કારક રીતે કરેલું હતું.

૧૭. સને ૧૯૧૫-૧૬ની સાલનો હીસાઅ ઓડીટ કરવા માટે આજમ અનેપચંદેસ. હોથી અને આજમ ડેલરરાય ને. હોથીનો આભાર માનવાની આ તક લક્ષ્ય ૪૭.

૧૮. આ મ્યુઝીયમના ધારાની કલમ ૭-૮-૯ને અતુસરીને આ વર્ષમાં મ્યુઝીયમ કર્માની એ જ્યારીનરી મીઠીંગ ભરવામાં આવી હતી. આ મીઠીંગમાં પસાર થગેલા ઠરાવોની વિગત નીચે મુજબ છે.

બીજી સાધારથું મીઠીંગ તા. ૩૭-૮-૧૫.

૧૯. આજરોજ સવારના ૮-૯૦ બજે વોટસન મ્યુઝીયમ કમીની બીજી સાધારથું મીઠીંગ મ્યુઝીયમ હોલમાં ભરવામાં આવી હતી, નીચેના મેઝર સાહેભો હાંજર હતા.

ને. સ્લેફન એસ્કવાયર પી. એ. આઈ. સી. એસ. એજન્ટ કુ ધી ગવર્નર એન્ડ
પ્રેસીડિંગ — પ્રમુખસ્થાને.

સી. મેઝન એસ્કવાયર એમ. એ. પ્રોન્સીપાલ રાજકુમાર ડેવેલ.

પ્રાણુલાલ વી. મોહિત એસ્કવાયર પી. એ. એલ એલ. પી. સ્ટેટ વકીલ જુનાગઢ.

મગનલાલ પી. કાળ એસ્કવાયર પી. એ. સ્ટેટ વકીલ જમનગર.

વિઠુલદાસ અ. નીવેદી પી. એ. એલ એલ. પી. સ્ટેટ વકીલ ભાવનગર.

હરભલાલ એસ. બક્ષી પી. એ. સ્ટેટ વકીલ મોણ.

લક્ષ્મીશંકર ને. બક્ષી એસ્કવાયર.

ડાલરરાય ને. દાથી એસ્કવાયર.

જમનાદાસ એમ. વોરા એસ્કવાયર.

જ. વી. આચાર્ય એસ્કવાયર.

આ મીઠીગમાં નીચેનું કામકાજ કરવામાં આવ્યું હતું.

૧ તા. ૬ ઠી ઇન્ફુઝારી ૧૯૧૫ ના રોજ ભરાયેલ મીઠીગતું પ્રેસીડિંગમ મંજુર રા-
ખવામાં આવ્યું.

૨ ૧૯૧૪-૧૫ની સાલ માટેનો એનરરીસેક્ટરીનો ફિપોંડ બહાલ રાખવામાં આવ્યો.

૩ ઉપજ તેમજ ખર્ચનો હીસાખ મંજુર કરવામાં આવ્યો.

૪ સને ૧૯૧૫-૧૬ ની સાલનો હીસાખ તપાસવા આટે આજમ અનોપચંદ સવળ.
ભાઈ અને આજમ ડાલરરાય ને. દાથી ને એસીડરે. નીમવામાં આવ્યા.

૫ છપામણી ખર્ચ ના હેડ નં. ૩ માંથી હા. ૧૫ રિઝા સંમહના હેડ નં. ૫માં રીએ-
પ્રેશેનેટ કરવાની મંજુરી આપવામાં આવી.

૬ લખનો અયુચીયમાંથી શિક્કા ભરીદવા માટે સાલ આખર અચ્યત રહેતી સાલકમાં-
થી હા. ૬૦ની ખાસ રકમ મંજુર કરવામાં આવી.

આ છેલ્લા ઠરાવ માટેની દરખાસ્ત, ઇલ ૧૧ મુજબ મે. પ્રેસીડિંગ સાહેબની ખાસ મંજુ-
રીથી મીઠીગ સમક્ષ રજુ કરવામાં આવેલ.

મે. પ્રમુખ સાહેબનો ઉપકાર માનવાની મે. સી. મેઝન સાહેબે દરખાસ્ત અને તેને
આજમ પી. વી. મોહિતએ ટેકા આપવાથી તે સર્વાનુમતે પસાર થધ.

પેહેલી સાધારણ મીઠીગ તા. ૬-૩-૧૯૧૬.

૨૦. વોટસન અયુચીયમ કમીટીની પહેલી સાધારણ મીઠીગ આજરોજ સવારે ૮-૩૦
બજે ભરવામાં આવી હતી.

નીચેના મેમ્બર સાહેબો દાજર હતા.

- ૧ મે. પ્ર. મેડાનીંગ એસ્ક્રિપ્ટર આધ. સી. એસ એજન્ટ કુલ્લી ગવર્નર કાઠીયાવાડ
એન્ડ પ્રેસીડિંટ ભ્યુઝોવર — પ્રમુખસ્થાને.
- ૨ આજમ પ્રા. વ. મોહિ બી. એ. એલ એલ. બી. જુનાગઢ રટેટ વડીલ.
- ૩ „ એમ. બી. કાળ બી. એ. જામનગર રટેટ વડીલ.
- ૪ „ વી. અ. નીવેદી બી. એ. એલ એલ. બી. ભાવનગર રટેટ વડીલ.
- ૫ „ વિનોવન એન. વેદ પાલીતાણું રટેટ વડીલ.
- ૬ „ દરખાલ એસ બદ્ધી પ્રોણ „
- ૭ „ લદમીયંડર ને. બદ્ધી વદ્વાણ „
- ૮ „ ડેલરરાય ને હાથા ચુડા „

આ મીટિંગમાં નીચે મુજબ કામકાજ કરવામાં આવ્યું હતું.

- ૧ તા. ૧૭મી અગષ્ટ ૧૯૧૫ના રોજ મળેલી માટીગતુ પ્રેસીડિંગ્સ વાંચી બહાલ
રાખવામાં આવ્યું.
- ૨ સને ૧૯૧૬-૧૭ની સાલ માટેનુ અનેટ મંજુર કરવામાં આવ્યું.
- ૩ સને ૧૯૧૬-૧૭ માટેની નીચેના અકસ્યોની મેનેજર કમારી નીમવામાં આવી.

ક્રસ્ટ કલાસ.

- ૧ આજમ પી. વી. મોહિ બી. એ. એલ એલ. બી. જુનાગઢ વડીલ.
- ૨ „ એમ. બી. કાળ બી. એ. જામનગર વડીલ.
- ૩ „ વી. અ. નીવેદી બી. એ. એલ એલ. બી. ભાવનગર વડીલ.
- ૪ „ એલ. કે શુક્ર એસ. ગાડલ „
- ૫ „ એ. એસ. હાથી જાદરાખાંડ વડીલ.

સેકન્ડ કલાસ.

- ૬ „ ટી. એન. વેદ પાલીતાણું વડીલ.
- ૭ „ એચ. એસ. બદ્ધી પ્રોણ „
- ૮ „ એલ. ને. બદ્ધી વદ્વાણ „

થડ કલાસ.

- ૯ „ ને. એમ. વેરા વળા „

- १० „ એચ. છ. વોરા જસદથુ બડીલ.
 ११ „ એ. એસ. હારી નેતપુર ભીલખા રટેટ વડીલ.

હુદાની રૂપો.

- ૧૨ મે. એજન્ટ કુંધી ગતનર.
 ૧૩ મે. પ્રીન્સીપાલ રાજકુમાર ડેલેજ.
 ૧૪ આજમ કયુરેટર વોટસન મ્યુઝીયમ.
 ૪ આજમ એમ. બી. કાળજી દરખાસ્ત કરી અને આજમ એચ. એસ. અક્ષીએ
 ટેકા આવ્યો કે આજમ વિકૃતદાસ છ. નોચેટીએ સેહેટરી તરીકે કામ કરવાનું
 જારી રાખવું. તે દરખાસ્ત સર્વાતુમતે મંજુર થઈ અને આજમ વિકૃતદાસે
 તે ભાન્ય રાખ્યો.
 ૫ સર્વાતુમતે ઠરાવ કરવામાં આવ્યો કે — કમીશી દીકગીર છે કે હમેશને માટે મું-
 બદ્ધ પ્રીન્સ ચોઇ વેદ્સ મ્યુઝીયમને શિક્ષા એ. વિગેર ચીને આપ્યો હેવાનું તેઓને
 ચોંચ લાગતું નથી. તોપથું એમ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો કે તેવી ચીને અમૃત
 મુદ્દત માટે શોધ જોગના કાર્ય માટે આપવામાં આવશે.
 ૬ મ્યુઝીયમમાંની ગીજેની તપાસણી માટે મેસર્સ ઠરખલાલ એસ. અક્ષી અને ડેલ-
 રસાય ને. હારીને નીમવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો.
 મે. પ્રમુખ સાહેબનો ઉપકાર નાની મીઠીગ દરખાસ્ત કરવામાં આવી.
 ૧૧. આજમ કયુરેટરનો આ સાલનો (૧૯૧૫-૧૬) રીપોર્ટ આંક કુંદે આ સાથે
 સામેલ રાખેલ છે.
 ૧૨. આ સાલમાં નવો સામાન સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે તેઠું લીસ્ટ આ
 સાથે આંક રંજ રાખ્યું છે.
 ૧૩. આ સાલનો હીસાં તથા સરવેયો આંક ૩-૪-૫ મે આ સાથે સામેલ રાખેલ છે
 તે ઉપરથી જાણ્યાશે કે સને ૧૯૧૫-૧૬માં કુલ ખર્ચ હા. ૧૮૪૩-૨-૮તું થયું છે અને તે
 બનેદ્દમાં મંજુર થયેલી રકમની અંદર છે.
 ૧૪. આ સાલમાં મ્યુઝીયમ જોવા આવનારાએની સંખ્યા એકંદર ૭૮૮૫૧ની છે
 જેની રાજીંદી સરેરાસ રરણની આવે છે.

તા. ૨૭-૭-૧૬

શ્રી. રાજકોટ.

Vithaldas G. Trivedi

એ. સેહેટરી વે. મ્યુ. એ. એ.

(१२)

ચાંક ૧.

સને ૧૯૧૫-૧૬ એટલે તા. ૧-૪-૧૫થી

તા. ૩૧-૩-૧૬ સુધીના રીપોર્ટ.

આજમ મહેરખાન વોઠસન ભુડીયમ ઓછ ઓન્ટોફીટીઅની
મેનેળગ કમોટીના ઓનરરી સેકેટરો સાહેબ
સુ. રાજકોટ.

વિ ને સને ૧૯૧૫-૧૬ની સાખનો રીપોર્ટ નીચે પ્રમાણેનો રજુ કરવા રજી લઈ છું છું.

ડિસ્ટ્રીક્ટ.

૧. ચાલુ સાલની આખરે ઝડારે એમ. એ. ની પરીક્ષા આપવાની હોવાથી, તેમજ ડિસ્ટ્રીક્ટમાં જવાનેજ વખ્તે ઝડારે પુરતક વિગેરેની સગવડ આંદી ન ભળવાથી તથું માસની હડની રજી ઉપર મુખ્ય જરૂર પડ્યું હતું તેથી સર્ટેનર માસમાં તા. ૨૨થી ૨૪ એમ તથું દીવસ જુનામહ આહેઓલોજિકલ સેસાઇટીની મોટોગમાં હાજર રહેવા લા ગણેલ તે તથું દીવસ સિવાય ડિસ્ટ્રીક્ટમાં જઈ રહાયું નથી.

કાષથો.

૨. ઉપર જણાવેલ કારણને લીધે ચાલુ સાલમાં નવાં ભાષણો તૈયાર થઈ શક્યાં નથી; પરંતુ છપાવવાની સગવડ ન યવાથી ગઈ સાલનું પડતર રહેલું કૃતપોતું ભાષણું છપાવી આ સાલના રીપોર્ટ સાથે ઘણું કરી રવાના કરવામાં આવશે. ગઈ સાલના દીનાંના છપાવેલો અણોડના ભાષણું નો વિભાગ પણ પણ તૈયાર થઈ અલાર સુધી નહીં આવવાનું પણ આ સાલના રીપોર્ટ સાથે રવાના થશે.

પ્રેક્ષકો.

૩. મુંઅણના નામદાર ગવર્નર લોઈ વીલીંગન સાહેબ ચાલુ સાલના દેશાંથી આંદી પધારેલા ત્યારે જો કે સમય સંક્રાંતને લીધે તેઓ સાહેબ જાતે પધારી શક્યા પરંતુ નામદાર લેડી વીલીંગને તા. ૮-૨-૧૬ના રોજ આ ભુડીયમની મુખાડત લીધી ઢાં.

૪. કાઠિયાવાડમાં જુના શોખ ખોળ ભાતાને લગતી ચળવળ ઉત્પન્ન કરનારે, અધાગ અહેનત, બ્યાખ તથા ખાંતથી ભિન્ન ભિન્ન સાખનો દ્વારા ઐતિહાસિક તત્ત્વો મેળવી કાઠિયાવાડના

ઇન્દ્રિયાસને સ્થૂલ હિપ આપનાર તેમજ આ મ્યુઝીયમનું ભીજ રોપનાર કાઢિવાડના માટે પોલીટીકલ એજંટ રવર્ગસ્ય કર્નલ વોટસન સાહેબના પુત્રો પૈકોના સૌથી નાના લેફ્ટેનન્ટ સી. આર. વોટસન સાહેબ તેમની લાંદારમાં રિયતિ હતી તે દરમીખાન પોતાના પિતાના નામ સાથે જોડાયેલી સંરચનાં દર્શાવતી રહેતી હતી તે દરમીખાન પોતાના પિતા સાથે સંબંધમાં આવેલા તેમજ અન્ય મિત્રો પાસેથી જીવન વૃત્તાંત માટે ઉપયોગી છકીકત મેળવવા માટે તા. ૮-૧૦-૧૫ના રોજ આંદી પથારેલા હતા. તેઓએ મ્યુઝીયમની મુખાકાત લીધી હતી અને તેમાં રાખેલા કર્નલ વોટસનના ઓછા પેઠનીંગ ઉપરથી નાનો હોટે પાડી લીધો હતો. તેઓ પાસેથી મે. વોટસન સાહેબના ડુદુંબનું હુંકું વર્ષણ લખી લીધું નથો તે કાયમને માટે મ્યુઝીયમના દાતરાંમાં રહી રહે.

૬. રા. બા. હરગોવિંદાસ ડી. કાંટાવાળાનું બ્યવહારિક પ્રસંગે આંદી આવતું થયું હતું લારે તેઓએ આ મ્યુઝીયમની મુખાકાત લીધી હતી અને હળવણા તાત્કાલિક સંબંધી ઉપયોગી ચર્ચા કરી હતી.

૭. ઉત્તર હિંદુસ્તાનમાંના સુપ્રસિદ્ધ પંડિત વિદ્યાસાગર તેમજ પંડિત શિવપ્રસાદ આલુ સાલમાં મ્યુઝીયમ જોવા પથારેલ હતા અને શિક્ષાઓ વિગેરતો સંબંધી રસ પૂર્ણ જોઈ સંતોષ પ્રદર્શિત કર્યો હતો.

૮. રા. રા. રતિલાલ મગનલાલ અંતાણી જ્યારે જાલરાપાટ્ટયુથી આંદી રજી ઉપર આવેલ ત્યારે તેમણે રજીપુતાના આગુના ડેટલાક શિક્ષાઓ મ્યુઝીયમને પુરા પાડ્યા હતા તેમજ ડેટલાક મુસલ્માની શિક્ષા સંબંધી શંકાઓ હુર કરી હતી.

૯. જામનગરના રહીશ રા. રા. કરુણારાંદર જેચ. પંડ્યા નેઓ આણું સંબંધી કામ કાજ કરતા હોછને ભુસ્તર વિદ્યાનું સારું ગાન ધરાવે છે તેઓ આંદી અમુક અમુક જાતના પથ્યરોના નમુના જોવા માટે આવેલા અને તેમને જરૂર જોઈતી છકીકત પુરી પાડવામાં આવી હતી.

ઉપયોગી પત્ર બ્યવહાર.

૧૦. જીજુયાડાના રહીશ અને શુરૂરાતી સાહિત્ય લેન્નમાં સુપ્રસિદ્ધ રા. રા. છગનલાલ વિદ્યારામ રાવળે ચાલુ સાલમાં નાહોદમાંના ડેટલાક શિક્ષા લેણોની નક્કે મોકલી હતી નેના અક્ષરાંતર સંબંધી બયાશકિત સુચનાઓ લખી મોકલવામાં આવી હતી.

અન્ય પ્રવૃત્તિઓ.

૧૧. આકસ્મિક, સંનેતોને લીધે ચાલુ સાલમાં જુદાં જુદાં સ્થળો તેમજ બિજિઓ.

તરદ્વથી શિક્ષાનો મહોટા જથ્યો રજુ થયો હતો અને સુભાગ્યે તેમાંના ધખાખરા એતિષ્ઠાસિક દૃષ્ટિઓ ઉપરોગી હોવાથી હર સાલ બંજુર થતી રકમ ઉપરાંત રીઓપ્રોપ્રીઓશનથી તેમજ રૂપેચીયલ આનંદથી વંધુ રકમની સગવડ કરી બન્યા તેટલા ખરીદી કેવામાં આવેલ છે. તે બધાનું લીરટ આંક ના. ૨ ને વર્ગ ૨ જાના પેટામાં આપેલ છે તો પણ નીચેના શિક્ષાઓ આસ ધ્યાન ઉપર મુક્તવા લાયક માલખ પડરો.

- ૧ ક્ષાદરાત બૂમકના ગોબાના શિક્ષા નંગ ડ રથુ.
- ૨ ચષ્ટન પુત્ર જ્યદામનના ગોબાના શિક્ષા ના. ૨ બે. ઉપરના બન્ને જતના શિક્ષાઓ આજ પર્યન્ત બહુજ જુજ સંખ્યામાં મળેલા છે અને તે કવચિતજ પ્રાત્મ થાય છે. ખુલ્લીશ ખુલ્લીયમાં તે જતના માત્ર ૩-૪ શિક્ષાઓ છે જ્યારે હિંદુસ્તાનમાં કોઈ પણ ખુલ્લીયમાં તે જતના શિક્ષા હોવાનો સંભવ નથી.
- ૩ ગર્ધેયું વધારે પહોળું ઇપિઓ જેવહું પ્રાચીન ના. ૧.
- ૪ કાર્યાપથ ના. ૨.
- ૫ મુગલ બાદશાહ એરંગઝેન તેમજ મહમદશાહની સોનાની મહોરો.
- ૬ મુગલ બાદશાહ શાહબાદમ ર જાના શિક્ષા ૨ થી તથા શી વિનાના.
- ૭ દીલ્હીના પહોળું સુવતાન જૈકીના મહમદ બીન સામ, અલ્લામશ, નાસરહીન, અલાઉદીન મહમદશાહ ર ને, જ્યાસુહીન તથલક અને શિરોબાદ ર ને એ બધા રાજેઓના પ્રાચીન તેમજ કષ્ટપ્રાચ્ય શિક્ષાઓ લખનીથી મળેલા છે.
- ૮ રજુપુતાના વિભાગમાં જેપુર, ટોંક, ઘણેર, નરવર, છેલાઉદેપુર, ઝંદી, નેપાલ, ધાર, રતલામ અને ઉજાજન રટેટના તેમજ તોપરાલી શિક્ષાઓ અને વિશેષમાં જેપુર, જાલાવાર, અને કોટા રટેટના શિક્ષાઓ માટેની આખી છાપના શિક્ષાઓ સંગ્રહ કરતામાં આવેલ છે.
- ૯ ગઠ લાલમાં જસદાયુ વિભાગમાંની મુસાફરી પ્રસંગે મહારં જસદાયુ જવું થયું હતું ત્યારે ત્યાના નામદાર દરખાર સાહેબ પાસે જેણેલા રોમન બાદશાહ એન્ટોનીનસ પાખસના સોનાના શિક્ષા માટે દરખાર સાહેબને આસ વિનંતિ લખવા ઉપરથી તેઓ સાહેબે ખુલ્લીયમાં રખવા માટે તે શિક્ષા મેડિલી આપવાની મેહેરાની કરી છે જેને માટે ખુલ્લીયમ કમીની સર્વયા આભારી છે.
૧૨. મુસાફરી દરમીઓન ચોઆરી જવું થયું હતું લારે લાંના તળાવમાંના મંદીરમાં પડેલી રોપશાયી ભગવાનની ખાંડિત ખૂર્તિ ખુલ્લીયમને જેટ તરાકે આપવા માટે લુલીએ પ્રાંતના મેહેરાન પોલીયિકલ એજન્ટ સાહેબને વિનંતિ પત્રે લખવામાં આવેલ તે ઉપરથી તેઓ સાહેબે

સ્થાનિક દરમાર સાહેબને ચોંગું સલાહથી સમજની ને મુર્તિ મંગાવી આપી મુખીયમ કરીને આભારી કરી છે.

૧૩. જુનાગઢ એ એક પ્રાચીન શોધ ખોળને આટે ઉપરોગી સ્થળ છે અને લાંથી હજુ પણ પ્રાચીન વરતુંઓ પુષ્ટણ સંખ્યામાં ભળી આવે છે. તે બધી વરતુંઓ તેમજ અન્ય ઐતિહાસિક સાધનોનો ભંગ કરી તે ઉપરથી વાદળાંથી વાદળાંથી વિપ્લો ઉપર અજવાણું પાડવા માટે લાં એક એકેંએકોલાંકલ સોસાઈટી સ્થાપવામાં આવેલ છે. સદરહુ સોસાઈટીની એક એક વખ્તે કું જાતે હાજર થયો હતો અને સોસાઈટી દસ્તકની પ્રવૃત્તિઓને તેના એક મેળ્ઝર તરીકે અનતી મદદ કરવા માટે તત્પરતા જતાવી હતી ઉપરાંત ઉપરકોટ ઉપરના એક શિક્ષા લેખનું રનિંગ જાતે લઈ દઈને રનિંગ લેવા માટેની રીતિ સોસાઈટીના એક પ્રતિનિધિને સમજની હતી.

૧૪. સ્વરથાન વળા તરફથી કેટલાક પ્રાચીન શિક્ષાઓ વાંચીને કલાસવાર કરી હેવા માટે આવેલા તે બધાને, રોઝાલ્યુશન ના. ૫ ને અતુસરીને દસ્તુર મુજબ શ્રી ચાંદ કરી, વાંચી તેનું વિભાગવાર લીરટ કરી હેવામાં આવેલ છે.

તા. ૨૫-૬-૧૯

મુ. રાજકોટ.

સ્વાચાર્ય ગુરજનશાંકર વઠકલાજ
કુરેર વોટ્સન મુખીયમ એન્ટીકોર્ટનાના.

ચ્યાંક ૨.

સતે ૧૯૭૫-૧૬ની સાલ એટલે તા. ૧-૪-૧૫થો તા. ૩૧-૩-૧૬ સુધીમાં
વોટસન મ્યુઝીયમ ઓફ અન્ટીકેરીટીઝમાં જે સામાન સંગ્રહિત થયો છે
તેનો વગવાર નાંખ.

વર્ગ ૧ લો.

ભુસ્તર વિધા.

આ વર્ગમાં આ સાલ દરમીયાન કાંઈ પણ સંગ્રહિત થાયેલું નથી.

વર્ગ ૨ લો.

પ્રાચીન શોધ.

પરચુરણ પથ્થરો વિગેરો.

૧	મૂર્તિ શૈપશાયી ભગવાનની અંડિલ કાળા પથ્થરની ચોઆરીના તાવ માંદેના અંદીરમાં પડેલી.	ચોઆરીના મે. તાલુકદાર સાહેબો તરફથી નેટ.	૭-૧૧-૧૬
---	---	--	---------

પ્રાચીન પુસ્તકો — છૂટક પાનાં.

૧	લધુ સંગ્રહણીના પાનાં ૧-૩૩ સુધીના.	જુનાગઢના વૈદરાજ પ્રભા- રાંકર ઉમેદરામ તરફથી નેટ.	૧૩-૪-૧૪
---	-----------------------------------	---	---------

૨	આદ્ધિન હૃત્ય પ્રકરણું જેન હેવેન્દ્ર- શુરીનું જનાવેલું પાનાં ૧-૭ પ્રકા.	"	"
---	--	---	---

પ્રાચીન પરચુરણ ચીનો.

૧	ટીક્કીટ ૧ દીલ્દી ડારોનેશન ૩૦ ઘ્રે મારેલી છાપવાળા.	રા. રા. નાટવરલાલ જેમ. અંતાણી તરફથી નેટ.	૧૩-૪-૧૪
---	--	--	---------

૧	દીક્ષાત્મનું ફેર્મ—ગુનાગઢ ૨૪૮-	આ. કયુરેટ્રે સંઅહિત	"
	માની દેશી ટપાલની ૩૦ ટી-	કર્ચ.	
	કીટોનું ફેર્મ ભાગેલું.		
૩	મુખ્યાક્ષી પત્રનો નમુનો સને ૧૮૪૫ના બેસતા વર્ષને દિવસે વિકુલ નાગરે લખેલો.	રા. રા. પ્રાણુલાલ વિશે- નાયશુક્લ તરફથી બેઠ.	૧૦-૪-૧૫

શિક્ષાયો.

નામ	કિંમત	તારીખ
ઓં એક્ષાયન,		

૧	એસીલીઅસ સેટર મેગસનો તાંબાનો.	૦-૫-૦	૨૪-૪-૧૯
૨	„ વધુ લાસો.	„	"
૩	? લાસો અર્થપદ.	„	"
૪	? „ ૧-૮-૦ના ૪૫ પેકીનો.	„	"
૫	? કટાઈ ગાંધેલ.	„	"
૬	? „ „	„	"

ક્ષત્રપાદ વંશના.

૧	કાદરાત ભૂમકનો તાંબાનો.	૦-૫-૦	"
૨	„ ધસાયોલો.	„	"
૩	„ તદ્દન ધસાયોલો.	„	"
૪	અષ્ટન પુત્ર જ્યદામનનો ચોરસ તાંબાનો.	„	"
૫	„ „ „	„	"
૬	સ્વામી જ્યદામ પુત્ર ઇન્ડસિંહ ભીજાનો	„	"
૭	ઇન્ડસિંહ પુત્ર યશોધમાનો સં. ૨૪૨.	„	"
૮	સ્વામી ઇન્ડદમા પુત્ર ઇન્ડસેન ઝાનો સં. ૨૪૩.	„	"
૯	„ સં. ૨૪૪	„	"
૧૦	„ સં. ૨૪૫ (?)	„	"
૧૧	„ સં. ૨૪૬	„	"

ગુમ વંશના.

૧ રકનદ્યુમ ક્રમાદિતનો હલકી ૦-૫-૦ ૨૪-૬-૧૫
ધાતુનો.

રેખાન શેહેનશાહના.

૧ એન્ટોનીનસ એગસ્ટસ પાયસ- મે. જસદથુ દરખાર સાહેબ ૨૪-૧૧-૧૫
નો સોનાનો. તરફથી.

પરચુશણ પ્રાચીન.

૧	ગઘેયું પઢોળું વધારે પ્રાચીન	૧-૦-૦	૨૪-૬-૧૫
૨	ગઘેયું સાધારણું રૂપાનું.	૦-૫-૦	"
૩	કાર્યાપદ્ધતિ ના. ૧ ગ્રામાનો.	"	"
૪	લાસો નાનો.	"	"
૫	મહસ્ય તથા અક્ષરોવાળો.	"	"
૬	દાથી તથા અક્ષરોવાળો.	"	"
૭	"	"	"
૮	"	"	"
૯	બ્રક્ટીના ચીત વાળો.	"	"
૧૦	સિસાનો નાનો.	બેઠ.	૧૭-૧-૧૬
૧૧	મહસ્ય વર્મ ફેવનો.	"	"

મોગલ ખાદ્યાહના.

૧	ઓરંગજેની સોનાનો મ્હોર ૨૪-૧૫-૬	૧-૪-૧૫
.	દી. સ. ૧૦૮૦ જુલસ ૧૩ જાંખ્ય શાહજહાનાખાદ.	
૨	મહામદશાહની સોનાની મ્હોર	"
.	દી. સ. ૧૧૩૫ જુલસ ૫ જાંખ્ય શાહજહાનાખાદ.	
૩	શાહજહાલમ ઇનનો શી વાળો ૧-૭-૦	૨-૮-૧૫
	રૂપાનો	

૪	શાહખાલમ રજનો ઓ વિનાનો	૧-૫-૦	૧-૮-૧૪
ડાયાનો			
૫	અકબર બાદશાહનો ચોરસ	૧-૦-૭	૪-૬-૧૪
ઢી. સ. ૬૮૮.			
૬	રોજાના ચિત્રવાળો — રોજે આ તથા આ પછીનો કુસેન કરબલા શણ્ઠો વળો.	એમ બનનેના	૩-૧૧-૧૪
૩. ૧-૮-૦			
૭	મહમદશાહ બાદશાહનો.	,,	,,
૮	મહમદખીન સામનો ત્રાંખાનો.	બેસ	૧૩-૧-૧૬
૯	તજુહીન પલદંગ	,,	,,
૧૦	અલતમશનો	,,	,,
૧૧	નસિરદીન મહમદ રાખાનો ઇપાનો	,,	,,
૧૨	અલાઉદીન મહમદશાહ ર જે	,,	,,
ડાયાનો			
૧૩	,, ત્રાંખાનો	,,	,,
ઢી. સ. ૭૦૩નો			
૧૪	,,	,,	,,
સાલ વગરનો.			
૧૫	ન્યાસુદીન તબક્કા રાખાનો	,,	,,
ઢી. સ. ૭૨૪ ત્રાંખાનો.			
૧૬	શીરોજશાહ ર જ્ઞાનો ,,	,,	,,
૧૭	,, ,,, ,,,	,,	,,
કુંડા ઇરનો			
૧૮	ઓરંગજેભનો ઇપાનો ઢી. સ.	,,	,,
૧૧૪ જુલસ ૪૬ ધટાવા			
માનટનો.			
૧૯	,, ,,, ,,,	,,	,,
ઢી. સ. ૧૧૬ જુલસ ૪૮.			
૨૦	,, ,,, ,,,	,,	,,
ઢી. સ. ૧૧૭ જુલસ ૪૯			

११	મહમદશાહનો હપાનો ડી. સ.	બેટ	૧૭-૧-૧૬
	૧૧૫૫ જુલસ ૩૫ રાખ-		
	જ્ઞાનાભાદનો.		
૧૨	" " "	"	"
	ડી. સ. ૧૧૫૬ જુલસ ૧૬.		
૧૩	" " "	"	"
	ડી. સ. ૧૧૫૮ જુલસ ૧૮.		
૧૪	શાહખાલમ ભીલનો હપાનો	"	"
	મહમદખાલ (જનારસ)નો		
	ડી. સ. ૧૨૧૬ જુલસ ૧૩.		
૧૫	" " "	"	"
	ખરેખીનો ડી. સ. ૧૨૧૩		
	જુલસ ૩૭.		
૧૬	" " "	"	"
	ડી. સ. ૧૨૧૪ જુ. ૩૭.		
૧૭	" " "	"	"
	ડી. સ. ૧૨૧૫ જુ. ૩૭.		

હિંદ રાજ્યોના મુસલમાની ધારના.

૧	નેપુરનો ઇપિયો મહારાળ આત્મા પણીના તથુ	૪-૬-૧૫
	ઘિરાજ રામસિંધજીનો એમ ચારના રૂ. ૨૦૪-૦.	
૨	નેપુરનો + રધે ઇપિયો.	"
૩	" વા " "	"
૪	" બેઅની "	"
૫	કોંકનો ઇપિયો	૧-૦-૦
	ડી. સ. ૧૨૫૦.	"
૬	કૃષ્ણારનો ઇપિયો	"
	ડી. સ. ૧૨(૭)૮.	"
૭	તોપખાડી ઇપિયો ૧	૧-૪-૦
૮	નરવરનો ઇપિયો ૧	"
	ડી. સ. ૧૨૦૫નો	"

૬	હિંજાનનો ઇપિયો।	૦-૧૧-૦	૪-૪-૧૫
૧૦	દાધીના વિત્તવાળા બેઅાની	૦-૫-૦	૪૪-૪-૧૫

રૂપિયાથી ખેડાટા કદના અર્વાચોન,

૧	અઠી શીલિંગ ધ. સ. ૧૮૮૨. રાણ્યવાવના મુસા હાજ મહિમદ તરક્ષથી બેટ.	૧૧-૪-૧૫
૨	નેપુરના ઇપિયા પાડવાની	૩-૮-૦
	આખી છાપનો શિક્કો.	
૩	ઝાલાવાર રેટના ઇપિયા	"
	પાડવાની આખી છાપનો.	
૪	કોટા રેટના ઇપિયા પાડવા-	"
	ની આખી છાપનો.	"

રૂપિયા હિંદુસ્તાન બહારના,

૧	એ શીલિંગ ધ. સ. ૧૮૮૨નો રાણ્યવાવના મુસા હાજ મહિમદ તરક્ષથી બેટ.	૧૧-૪-૧૫
૨	ઇપિયો ૧ ગુંઘેલ ચોટકા	૧-૨-૦
	વાળા મહોરાવાળા.	
૩	ઇપિયો ૧ સર્વ તથા હેવળ વાળો	૧-૧-૦

અરથા રૂપિયા હિંદુસ્તાન બહારના,

૧	એક શીલિંગ ધ. સ. ૧૮૮૨નો. રાણ્યવાવના મુસા હાજ મહિમદ તરક્ષથી બેટ.	૧૧-૪-૧૫
૨	કરોલ ૧લાનો રોમાનીઓનો	૦-૮-૦
	૧ એક.	

પાવલાં હિંદુસ્તાન બહારનાં.

૧	પાંચ દીનારનો હી. સ. ૧૨૨૧નો. આજમ ઠાકર્થી પંચા-	૩-૫-૧૫
	થુ તરક્ષથી બેટ.	
૨	છેન્સનો ધ. સ. ૧૮૮૭નો.	૦-૪-૦
૩	પાંચ દીનારનો હી. સ. ૧૨૨૪નો.	૦-૪-૦
		"

એવાની હિંદુસ્તાન અહારની,

૧ ૧૦ સેઠનો ધ. સ. ૧૮૬૭. ૦-૧-૦ ૪૫-૬-૧૫

એવડીએ પૈસા હિંદુસ્તાન અંદરના,

૧	ઇંડોરનો અધો આનો એ ટોડડા	૧-૮-૦ના ૪૫	૪૫-૬-૧૫
	નેવો.	પેકીનો.	
૨	આ અક્ષર વાગો.	"	"
૩	" "	"	"
૪	" "	"	"

પૈસા હિંદુસ્તાન અંદરના,

૧	લોપાલ રટેટનો પૈસો ૧. કાલરામાટખુથી રા. રતિ-	૧-૮-૦ના ૪૫	૪૫-૬-૧૫
	લાલ મળનલાલ અંતાખુ		
	તરથી નેટ.		
૨	ટોડ રટેટનો પૈસો ૧.	"	"
૩	અવરારટેટનો ધ. સ. ૧૩૧૧નો આજમ ટાકરથી પંચાખુ		૪૫-૬-૧૫
	તરથી નેટ.		
૪	નેપાલ રટેટનો સં. ૧૭૫૦નો ૧-૮-૦ના ૪૫ પેકીનો.		૪૫-૬-૧૫
૫	" ૧૭૫૧નો	"	"
૬	" ૧૭૫૪	"	"
૭	" ૧૭૫૦	"	"
૮	" ૧૭૫૧	"	"
૯	" પશુપતિનાયનો સં. ૧૭૬૧નો	"	"
૧૦	શ્રી દીવાન અક્ષરા વાગો	"	"
	સં. ૧૮૮૫નો		
૧૧	" ૧૮૮૦નો	"	"
૧૨	" ૧૮૮૮નો	"	"
૧૩	" ધ. સ. ૧૯૪૭નો	"	"
૧૪	" " ૧૨૫૨નો	"	"

(२२)

१५	ઓદ્યાઉદેપુરનો સં. ૧૫૪૮નો।	૧-૮-૦ના ૪૫ પૈકીનો।	૨૪-૬-૧૪
૧૬	એક પાછ સિક્કા રાખ્યો વાગે।	"	"
	પહોળો।		
૧૭	" લડો નાનો।	"	"
૧૮	પાઈસ બોખે રાખ્યો વાગે।	"	"
	બીજુ બાજુ સ્વર્ણિતક વાગે।		
૧૯	કુદરસી નાની કબરના નેવા	"	"
	ટેચળ વાગે।		

પૈસા હિંદુસ્તાન બહારના.

૧	શ્રીમુખભીન કાંગોનો હી. સ. આજમ ઠાકરથી પંચાંશ ૧૪૧૨	તરફથી બેટ	૪-૫-૧૪
૨	" હી. સ. ૧૨૧૫	રા. આચુંદરામ ગુલાબરામ તરફથી બેટ	૪-૫-૧૪

અરધા પૈસા હિંદુસ્તાન બહારના.

૧	દેદાખાણો કુદરસી હી. સ. આજમ ઠાકરથી પંચાંશ ૧૩૨૩નો	તરફથી બેટ	૪-૫-૧૪
---	--	-----------	--------

પાછ હિંદુસ્તાન બહારની.

૧	ગોડના અંકવાળી ઘ. સ.	શેખ દુસેન લાલુ તરફથી બેટ	૪-૫-૧૪ ૧૮૫૬
---	---------------------	--------------------------	----------------

એ ઢાકડા મુસલમાની રાજાઓના.

૧	ખુંદીનો રાસિંહ રાખાણો।	૧-૮-૦ના ૪૫ પૈકીનો।	૨૪-૬-૧૪
૨	" લાસો	"	"
૩	બોખે બી. લુ. ન. ઓ. ૧૦૭૦ વાગે।	"	"
૪	૨૦ કાસનો પાછળ સિંહ વાગે।	"	"

ઢાકડા હિંદુ રાજાઓના.

૧	ખાર્દુટેટનો ઢાકડા હી. સ. ૧૯૮૧	૧-૮-૦ના ૪૫ પૈકીનો।	૨૪-૬-૧૪
૨	" સાલ નથી।	"	"

३ राजहेव गड प्रतपगनो सं. १-८-०ना ४५ पैकीनो। १४-६-१५
१५पडने।

४	"	"	"
५	"	"	"
६	श्रीनाथड शब्दवाणी।	"	"
७	" तथा तरवारवाणी।	"	"
८	" ९	"	"
९	" ०	"	"
१०	सुरजमुखी रमासंत शब्दवाणी।	"	"
	सं. १५४३		

११	ओळ बाणु शाह भीळ बाणु	"	"
	संवत १५४+		
१२	रसाघ भीळ बाणु निशुल छे	"	"
१३	रत्कामनो १८८५नो।	"	"
१४	उद्गर शब्दवाणी।	"	"
१५	सुरजमुखी तथा शाह अक्षरवाणी।	"	"

दोहरा परचुरण.

१	निशुल भया दुङ्की तरवारवाणी।	"	"
२	सिंहना चिनवाणी।	"	"

वर्ग ३-४-५-६.

वनस्पति विधा, प्राणी विधा, ऐतोवाडी तथा यंत्र शास्त्र।

आ आरे वर्गांमां आ सालामां डांध संअहित यज्ञेव नयी।

वर्ग ७ भौ.

हुमर काशिगिरी.

धातुनो।

१	टैक माझकुं यठतुं १ भालावाणी।	१-८-०ना ४५ शिक्षा।	१४-६-१५
	पूर्णतु	भरीशा ते पैदावु	

ખાસ એદુ પેરીસ વિગેરે.

૧ ખરટ ૧ ખાસ એદુ પેરીસનું અ. ભાવનગરને ઉતારેથી ૧૨-૪-૧૫
નાવલું ભાવનગરના માણ બેટ
હિવાન ગવર્નરીશાંકર એજાનું

એદુ પેરીંગ દ્રાટોઆદ વિગેરે.

૧ આજમ વન્નેશાંકર પ્રલાભ વો. બેટ ૧૦-૬-૧૫
મ્યુ. ના સને ૧૮૮૮થી ૧૯૦૩
સુપીના એ. સેકેટરીનો દ્રાટોઆદ
૨ કારીયાવાડના જુદા જુદા રાની લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈની ૭-૫-૧૫
એના દ્રાટોઆદે ડ્રેનેડરમાં કંપની તરફથી
ળપેલા

વર્ગ ૮-૬.

કપડ વણુટ શીવણુ ભરત.

આ બન્ને વર્ગમાં આ સાલ દરમીયાન કાંઈ સ અહિત થયું નથી.

વર્ગ ૧૦ મો.

પુસ્તકો.

ગુજરાતી.

૧ સોરઠનું સાહિલ્ય બકીલ ડેશપળ ૦-૮-૦ ૧૫-૪-૧૫
નેરામ ફૂત
૨ મુદ્દ પ્રકારા અંક ડ લે પુસ્તક રા. રા. તનસુખરામ મન. ૨૧-૪-૧૫
૧૯૮૦ માર્ચ ૧૯૧૫ સુખરામ તરફથી બેટ
૩ મહિમાન સ્તોત્ર રા. રા. વ્યાસ રતનજી ૧૮-૫-૧૫
માધ્યમ તરફથી બેટ

४	निकंप काल्य संग्रह	२। रा. नरभेराम जगदीवत.	१५-३-१५
		राम नहेता तरहसी भेट	
५	भुक्ति प्रकाश पुस्तक ६२ अंक	०-३-४	३-८-१५
	१८८ ईश्व. १५१५.		
६	"	"	"
	अधिकार १५१५ अंक ४ गो		
७	"	"	"
	मे १५१५ अंक ५ गो		
८	ज्ञानागानो धर्मिका कवि ग्र.	०-१२-०	२-१०-१५
	आशंकर कल्याणशुल्क दृत		
९	ગुજરातीनो दीवानानो अंक	गुજराती त्रैसना मेनेजर	८-११-१५
		साहेब तरहसी भेट	

छत्रेल.

१	छंडीपन एन्टीडवेरी वे. ४३ पाई	वापिंड ३. २०ना खंडा	१४-४-१५
	५४६ नवे. १५१४	जमथी.	
२-११	"		
	वे. ४४ पाई ५५४ थी ५६३	"	साक्ष इरभीचाल
	आयथी दीसे. १५१५		
१२	"	"	३२-३-१५
	वे. ४५ पाई ५६५ जने. १५१६		
१३	छंडीपन एन्टीडवेरी वे. ४१नी	"	१४-४-१५
	अनुकंभचिका पाई ५३८ ओ.		
१४	"	"	६-११-१५
	वे. ४३नी अनुकंभचिका पाई ५५१		
१५	अपीभारीआ ईडिका वे. २ पाई ४	वापिंड ३। ८थी	३२-७-१५
१६	"	"	"
	वे. ९ पाई ५		
१७-२०	"	"	३२-३-१५
	वे. १५मुँ पाई ३थी ६		

૧૧	આડેંઓલોળક સર્વે કોડ ઈડિભા-	બેટે	૧૮-૬-૧૫
	નો. રીપોર્ટ ૧૯૧૧-૧૨નો।		
૨૨	"	"	૮-૬-૧૫
	પાર્ટ ૧થો ૧૯૧૨-૧૩નો।		
૨૩	નોંધનું સરકલમાંના સુસલમાની અને	"	૮-૪-૧૫
	ઓરીશ બાંધ કામના સુપરીન્ટેન્ડન્ટ		
	ખાહેઅનો. રીપોર્ટ ૩૧ માર્ચ		
	૧૯૧૪ સુખીનો।		
૨૪	" ૩૧ માર્ચ ૧૯૧૫ સુખીનો	"	૨૪-૨-૧૯
૨૫	નોંધનું સરકલમાંના ડિંદુ અને યુદ્ધ	"	૫-૧૭-૧૫
	બાંધ કામના સુપરીન્ટેન્ડન્ટ સાં		
	હેઅનો. રીપોર્ટ ૩૧ માર્ચ ૧૯૧૪		
	સુખીનો।		
૨૬	કોન્ટીઅર સરકલના આડેં. સર્વેનો	"	૭-૬-૧૫
	વાયિક રીપોર્ટ ૧૯૧૪-૧૫.		
૨૭	સર્વનું સરકલના આડેં. ડિપાર્ટમેન્ટ	"	૧૮-૧૯-૧૫
	નો. વાયિક રીપોર્ટ ૧૯૧૪-૧૫નો।		
૨૮	સર્વનું સરકલમાંના એપીશારી માન	"	
	ના આસી. સુપરી. નો. વાયિક		
	રીપોર્ટ ૧૯૧૪-૧૫નો।		
૨૯	વેસ્ટનું સરકલના આડેં. સર્વેનો	"	૮-૨-૧૯
	૩૧ માર્ચ ૧૯૧૫ સુખીનો. રીપોર્ટ		
૩૦	ધર્મનું સરકલના આડેં. સર્વેનો	"	૩૧-૩-૧૯
	૩૨ માર્ચ ૧૯૧૫ સુખીનો. રીપોર્ટ		
૩૧	બમાના આડેં. સર્વેનો. વાયિક રીપોર્ટ	"	૩-૬-૧૫
	સને ૧૯૧૪-૧૫નો।		
૩૨	નાગપુર સેન્ટ્રાલ મુણીયમનો. રીપોર્ટ	"	૭-૧-૧૬
	૧૯૧૪-૧૫નો।		
૩૩	એપીમેન્ટસ એડ હોદુ આઈડોનો. ૧૬-૬-૦		૧૮-૬-૧૫
	અંતિ નો. ૧ પાર્ટ ૧થો અને ૨નો		

૩૪	સેન્ટલ પ્રોવિન્સિઝ અને ખરારનો	બેટ	૧૬-૮-૧૫
	પ્રાચીન સમયથી ઘરિદાસ		
૩૫	ગાંધારની પ્રાચીન કુજોળ રો	,,	૧-૧૦-૧૫
	પરની લીટ		
૩૬	નાગપુર મ્યુઝીયમના આડેં. સેફરાન	,,	૧૬-૮-૧૫
	ના લીટની પ્રતાવના		
૩૭	નાગપુર મ્યુઝીયમના આડેં. સેફ.	,,	"
	શનતું લીટ.		
૩૮	ભાહોરના પંનામ મ્યુઝીયમમાંના	,,	૪૧-૭-૧૫
	ઘરેડા ઓક શિક્કાએનું લીટ		
૩૯	,, મુગલ બાહેરાહના	,,	"
	શિક્કાએનું લીટ		
૪૦	ડિપાટેમેન્ટ એંડ લેન્ડ રેકર્ડ અને	,,	૨૩-૧૦-૧૫
	એઓફલચરનું મુલેટોન નં. ૩૧	,,	
૪૧	,, મુલેટોન નં. ૩૩	,,	૧૬-૭-૧૫
૪૨	,, ,, નં. ૩૪	,,	૬-૧૨-૧૫
૪૩	એજન્સી ગેઝેટ કાઠિયાવાડના	,,	૨૧૬ દરમીયાન
	વે. ૫૪ નં. ૧૩ થી ૫૫		
	વે. ૫૪ નં. ૧ થી ૧૩		

તા. ૩૧-૮-૧૯

આચાર્ય ગિ. વ.

સુ. રાજકોટ

કસુરેટ વે. મ્યુ. એ. એ.

(३८)

અંક 3.

સને ૧૯૧૫-૧૬

એટલે તા. ૧-૪-૧૫થી તા. ૩૧-૩-૧૬ મુખી વર્ષ ૧ નું

સરવૈયું.

૭

૫૭૮૫૫-૧-૩॥ શ્રી વાદસન મેમોરીયલ
ડિસ્ટ્રિક્ટ.

૮

૨૨૦૦૦-૦-૦ શ્રી વઢવાખ રટેટ.
૩૫૩૦૦-૦-૦ શ્રી સરકાર હા. એજ-
ન્સી દેઝરી.

૫૭૮૫૫-૧-૩॥

૪૮૩-૧૪-૬ શ્રી સરકાર હા. પો-
સ્ટલ સેવોગ બેંક.

આચાર્ય ગિરજાશાહ વઠકલાલ

ફુરેટર વો. મ્યુ. એ. એ.

૫૭૮૮૩-૧૪-૬
૧૧-૨-૬॥ સાલક બાઈ રોડી.

૫૭૮૫૫-૧-૩॥

આચાર્ય ગિરજાશાહ વઠકલાલ
ફુરેટર વો. મ્યુ. એ. એ.

આ સરવૈયું તથા આતાવહી તપાસી મેળવતો ભરાયર છે. તા. ૧૫-૬-૧૬
મ્યુ. સાલકોદ.

અનોધયંક સવલુકાઠ

મુખ્ય વડીલ જાહેરાબાદ રટેટ

(અંગ્રેઝમાં) ડોલરરાય જો. કાથી

મુખ્ય વડીલ ચુડા રટેટ

(ઓડીટરો).

(३१)

આંક ૪.

શ્રી વોટસન મેમેરીયલ ઇંડનો સ્થિતિ બાતાવનારું સને ૧૯૨૫-૧૬નો સાલ
એટલે તા. ૧-૬-૨૫ થી તા. ૩૨-૩-૨૬ સુધી વર્ષ ૧ નું

સરવૈયુઃ

૭	૮
૫૦૧૩૧-૮-૩૧। શ્રી વોટસન મેમેરીયલ ૬૩	૧૯૪૨-૨-૮ ખર સાલ દરમીઓન ૧૧-૧૨-૧૧ કંઈન્દ્ર ખર્ચું
૧૧૦૫-૧૧-૪ ઉપા સાલ દરમીઓન	ખાતે
૧૯૪૫૭-૫-૬ કંઈન્દ્ર ખર્ચું	૭૫૦૦૦૦ ખ.
૧૩૫-૬-૪ વાણના	ચં ખાતે
૮-૧૫-૬ પરસુરામ વે. ચાંદના	૧૩-૧૧- ૩ દ્વાલ ખર્ચું ખાતે
૪-૧-૦ કંઈન્દ્ર રની શ્રીમંથી	૧૫૬૫- ૬- ૦ પગાડ ખર્ચું ખાતે
૧૧૦૫-૧૧-૪	૩૦- ૫- ૩ પરસુરામ ખર્ચું ખાતે
— — —	૪૬-૧૧- ૧ પૂર્ણક ખરીદી
૫૮૧૯૮૭-૩-૧૧।।	ખર્ચું ખાતે
અધ્યાર્થ ગિરજારાંકર વલ્લભભાઈ કંઈન્દ્ર વે. ડ્ર્યુ. એ. એ.	૮૩-૧૧- ૦ શિક્ષા સંગ્રહ ખર્ચું ખાતે
	૧૭- ૩- ૦ સામાન દુરસ્તી ખર્ચું ખાતે
	૪- ૭- ૬ સામાન સંગ્રહ ખર્ચું ખાતે
	૧૯૪૨-૨-૮
૫૭૮૮૩-૧૪-૬ આરામીનાર લેખા	
૧૧૦૦૦-૦-૦ શ્રી વદળાયુ ૨૨૬	
૧૪૩૦૦-૦-૦ એજિસ્ટિ ટૂન્ડરી	

૫૮૧-૧૪-૬ પોરટલસેનોગ બેંક

૫૭૮૮૧-૧૪-૬

૧૨-૧-૬॥ સીલાં બાડી રોડી

૫૮૭૩૭-૩-૧૧॥

આચાર્ય ગિરજાશાંકર વલલભાઈ

દ્વારાએટર વે. અણ. ઓ. ઓ.

આ ભરવેદું તથા આત્માવદી તપાસી ગેળવતાં બરાબર છે. તા. ૨૮-૬-૧૧.

અનોધિંહ સવલભાઈ

મુખ્ય વક્તીલ નાનારાણાં રઠે

(અંગ્રેજીમાં) ડાલરરાય જે. હાથી

મુખ્ય વક્તીલ ચુડા રઠે

(અડીટરો).

ચ્યાંક પ.

વોડસન મ્યુઝ્યુલિયમ એન્ડ એન્ટોક્સીઓઝનેને સને ૧૯૧૫-૧૬ની સાલને હીસાથે

૬

૧૧-૧૨-૧૧ દિનાં ખરચ આતે અ. પાતુ ૨૩

૩- ૩-૬ કાગળો

૦-૧૦-૦ દસ રતશી પુલસ્કેપ ધા. ૫. ૧૩૫

૦-૧૨-૬ આર રતલી , , ધા. ૫. ૧૩૮

૧- ૦-૦ લેખ છાપવાના જાડા અમદાવાદી ધા. ૧. ૫. ૧૩૯

૦- ૪-૦ ફોન પેપર ધા. ૨. ૫. ૧૪૧

૦- ૮-૦ આંદેલા ઝીયી લોઠીના ધા. ૧. ૫. ૧૪૨

૩- ૩-૬

૪- ૦-૦ નોટ પેપર કન્વર

૦- ૪-૦ પેટી ૬ દલકદા વલદૂ પા. ૧૨૮

૧- ૦-૦ , , સેફેદ જાડા વિંચા , ,

૦-૧૦-૦ એસીશીયલ કન્વર નં. ૫૦ જાડાં પા. ૧૨૫

૧- ૦-૦ કન્વર ભારે જાડાં પેટી ૧ પા. ૧૨૮

૦-૧૨-૦ એસીશીયલ કન્વર નં. ૫૦ ગ્રહાંડાં પા. ૧૨૮

૦- ૬-૦ કન્વર નં. ૧૦૦ ફલકાં પા. ૧૪૩

૪- ૦-૦

૦- ૨-૬ દિક

૦-૧-૬ શીલીએ પેન દ. ૦૧ પા. ૧૩૮

૦-૦-૬ એસ નંબર દ. ૦૧ , ,

૦-૦-૬ ફાયર પેન દ. ૦૧ , ,

૦-૩-૬

૦-૧૨-૦ દોરી સુતળા વિભરે

૦-૪-૦ સુતળાને દોરી ૧ પા. ૧૨૮

૦-૩-૦ લાલ શીતની ઝડી ૩ " "

૦-૬-૦ સુતરની દોરી શે. ૦૧ , ,

૦-૧૩-૦

૧-૧૨-૦	શાલ શાદી હેઠેજની થીસે।	૧	પા.	૧૯૮
૦-૧૩-૦	અશ એ લડો લેખના પથ્યર ઘેવા મારેનો ધા.	૧૭૭		
૦-૮-૦	મીલુલીનું ખંડા	૧	પા.	૧૪૨
૦-૦-૬	પેન્સિલ પ્રોટેક્ટર	૫૦.	પા.	૧૨૬
૦-૧-૬	ઇલોટિંગ પેપર નં. ૩	૫૦.	પા.	૧૨૬
૦-૬-૦	ફાઉન પેપર ધા. ૦૧	૫૦.	પા.	૧૨૮
૦-૩-૦	લાખ રોર ૦૧	૫૦.	પા.	૧૩૮
૦-૦-૮	શુંદ	૫૦.	પા.	૧૩૮
૦-૦-૫	શુંદ	૫૦.	પા.	૧૩૮
૦-૦-૩	,,	૫૦.	પા.	૧૩૮
<hr/>				
૦-૦-૬				

21-22-12

૭૮-૧૨-૪	કૃપામણી ખર્ચે ખાતે ખ. પા. ૧૩
૬-૧૦-૪	સાનાની શુદ્ધ સંખ્યે ભાગથની કૃપામણી પા. ૧૩૧
૮- ૪-૦	,, , પાર્સલ ચારજીસના જુનાગઢી રાજકોટ સુધીન પા. ૧૩૩
૧૧-૧૪-૦	વાધિં રીપોર્ટ સને ૧૬૧૪-૧૫ની કૃપામણી ખર્ચેના પા. ૧૩૭
૭૮-૧૨-૪	
૧૩-૧૧-૩	૮૫૪૮ ખર્ચે ખાતે ખ. પા. ૧૫
૪- ૦-૩	પરચુરણું ૮૫૪૮ ખર્ચે સાથ દરમીઓન
૧-૧૫૦૦	યુક્તપોરદ, રજીષ્ટર પાર્સલ વિગેરે
૦૦૧-૦	ડૉ. આર. બંડારકરને છન્નસું રજીષ્ટર પાર્સલથી શિક્ષા મોકલતાં પા. ૧૩૭
૦-૬-૦	એન. એમ. પીલીમારીયાને શિક્ષા રજીષ્ટર છન્નસું પાર્સલથી મોકલતાં પા. ૧૩૯
૧-૩-૦	યુક્તપોરદ રજીષ્ટર ચોપડી મુખ મોકલતાં પા. ૧૪૦

2-14

ੴ ੧੨੦੦ ਪਾਂਡਿ ਰੀਪੋਰਟ ੨੦੧੮

૪-૦૦ સને ૧૯૧૨-૧૪ની ખાત્રના પા. ૧૧૫

३-१२-० सने १४१४-१५नी सालना पा. १४०

३-१२-०

१३-११-०

१४१५-६-० पगार भरव आते अ. पा. १३

११६५-०-० आजम इयुरेटरनो पगार विभते

८५-०-० माहे आर्य १६१५नो

११००-०-० एप्रेल १६१५थी देश. १६१६ मुधीनो पगार भास
११नो ३।. १०० लेजे

११६५-०-०

११०-०-० शेखळसेत लालुनो पगार वर्ष १नो भासिक ३।. १० लेजे

१०८-०-० ६।. नेराम गेविंदण्णनो पगार वर्ष १नो भासिक ३।. ८ लेजे

८६-०-० अट शुवराम नयुनो पगार वर्ष १नो भासिक ३।. ८ लेजे

४३-१-० रोथीयल झारडुननो पगार विभते

१४००-५ भार्य भासना दी. २८ ता. १ थी १८ मुधीना
पा. १४५

१४-०-६ लाने. १४१६ना दी. २५ ता. ३थी ३१मी मुधीना
पा. १४०

१५-०-० देखुआरी भासनो पा. १४१

४३-१-०

३-८-० भतु पट्टावाणाने विभते

३-८-० दी १८तु डिस्ट्रीक्ट दरभीवानतुं भार्य १ थी १७ मुधीन
५.) =

१४१५-६-०

१०-५-२ परचुरशु भरव आते अ. पा. १४

१३-११-०॥ दीवा भती भरव आते विभते

०. १-१०॥ दीवासणातु भंडख पा. १३६

०. ०. ३ पाठ द्वानसनी पा. १३४

१०११-१० ज्यासलेटनो उलो १ पा. १३६

(३६)

२-१०-१ आसवेटनो उओ १ पा. १४२

२-११-४ " " पा. १४५

२-१०-० " " पा. १४७

२-१३-८ " " पा. १४१

२४-११-०११

२-४-० पालुक्काहं विमते

१-०२-० दाय ८ इमाल माटे पा. १४८

१-३-० " " पा. १४६

३-४-०

०-७-० सावरथी

०-४-० न. १२ पा. १४२

०-३-० न. १२ पा. १४१

०-७-०

१-१०-० गाडी भाड़ परसुराम

१-०-०-० बाज लेवा जलां पा. १२८

०-१०-० " " पा. १४१

१-१०-०

२-४-० छत्री पट्टावाणा ३ चक्कने पा. १४०

०-१-० उजानु दांडखुं इरावतां पा. १४८

०-०-११ आंगली शिक्षा साई इरवा पा. १२६

२०-५-२

४६-११-६ पुस्तक अरीदी भरय खाते ख. पा. १४

०-८-६ सोरहतु साहिल पा. १२७

०-१०-० युवि प्रकाशना अंक ३ छुट्टे पा. १४३

१६-६-० एवीमेन्ट्स चौई होइ आच्छेनोभाशी वे. १ पाई १ तथा १ जे
पा. १४४

०-१२-० जुनागढनो धतिहास पा. १३५

०-३-० हार्टिक पंथाम " "

(३७)

૧૮-૫-૨ હંડીમન એન્ટીકરેરી અને એપોઆરીઆ હંડીમાન વાખી ભરણું

પા. ૧૩૬

૪૬-૧૧-૬

૧૯-૧૧-૦ શિક્ષા સંબંધ ખરચ ખાતે ખ. પા. ૩૪

૪૫-૭-૦ સેનાની રહેણી રહેણી પા. ૧૨૬

૦૦-૮-૦ , , મની. રીતા , ,

૨-૧૧-૦ સાહાકાર રજાના ૨ શિક્ષા ઓતથાઓ વિનાનો પા. ૧૩૪

૨- ૨-૦ અવોગ્રેન ભીલ ૩૪ અનુસાર પા. ૧૩૪

૧૫- ૦-૦ ૨જ્યુટાનાના ટિકાઓ પા. ૧૩૪

૧- ૨-૦ વીનનો રૂપિયા , ,

૧- ૮-૦ સુસલમાન આદાદના પા. ૧૩૫

૧૦૦- ૨-૦ પ્રાચીન તેમજ અવોગ્રેન જુનાગઢથી કીચેલા પા. ૧૩૭

૧- ૨-૦ સીધાનો પ્રેગડાવાનો:

૧૮-૧૧-૦

૧૭-૧-૦ સામાન દુરસ્તી ખરચ ખાતે ખ. પા. ૩૪

૧૩-૧૩-૦ ટેલલ રને ક્રપકાં જડાવતાં ભીલ મુજાજ પા. ૧૪૦

૩- ૦-૦ પીતળનાં ઠામ ધસાવતાં પા. ૧૪૦

૦- ૧-૦ નેઘેકાઈન બોલ્સ રો. ૦૦ પા. ૧૪૦

૧૭-૨-૦

૪- ૦-૧ સામાન સંબંધ ખરચ ખાતે ખ. પા. ૩૪

૦-૧-૬ બાટ્ટી ૧ મીટું ભરવા પા. ૧૩૫

૪-૬-૦ ચોચારાથી શૈપરાથી ભગવાનની ગૂર્તિ આવતાં ગાડા ભાડા તથા
મજૂરીના પા. ૧૩૬

૪-૭-૧

૧૮૪૧-૨-૮

આચાર્ય ગિરજાશાહેર વલલકાણ

ફુરેટર વો. રમુ. ઓ. એ.

and the wills which have been made out.

226. At 10.30

227. At 10.45 I went to the office of the

228. At 10.50 I went to the office of the

229. At 10.55 I went to the office of the

230. At 11.00 I went to the office of the

231. At 11.15 I went to the office of the

232. At 11.30 I went to the office of the

233. At 11.45 I went to the office of the

234. At 11.50 I went to the office of the

235. At 11.55 I went to the office of the

236. At 12.00 I went to the office of the

237. At 12.15 I went to the office of the

238. At 12.30 I went to the office of the

239. At 12.45 I went to the office of the

240. At 12.50 I went to the office of the

241. At 12.55 I went to the office of the

242. At 1.00 I went to the office of the

243. At 1.15 I went to the office of the

244. At 1.20 I went to the office of the

245. At 1.30 I went to the office of the

246. At 1.45 I went to the office of the

પાલી લિપિ અને પાલી ભાષા

તથા

અશોકનો જુનાગઢનો લેખ

લેખક

સ્વ. વજ્રભલ હરિદત આચાર્ય

માસિક કાર્તી
ગિરજારંકર વજ્રભલ આચાર્ય
વોટસન મ્યુનિયામ ક્યુરેટર-રાજકોટ

સુંબદી-કોટ સાસુન બિલિંગ "ગુજરાતી" મિન્ડીંગ પ્રેસમાં મહિલાલ
ઇન્ડિયારામ દેસાઈએ ધાર્યું છે.

પાલી લિપિ અને પાલી ભાષા

(સ્વ. વિરુદ્ધ હરિદાસ આચાર્ય)

“પાલી” શાખાની ઉત્પત્તિ-પાલી એ નામ થા ઉપરથી પડ્યું હોય, એ બાબત તપાસ કરતાં જણાય છે કે, મહાભારતાલ હરિદાસ હરિદાસથી કુલ બી.ઓ., એલ. એલ. બી.નો મત એમ છે કે એમ માગધી, શૈરસેની, ગ્રાવી વગેરે તે તે દેશ ઉપરથી અને વૈસારી વગેરે નામા લોક ઉપરથી થયાં છે તેમ “પાલી” શાખ કોઈ દેશ ઉપરથી થયો હોય એમ વગેરે નથી; પણ “પલ્લી” કે “પલ્લિ” શાખ ઉપરથી થયો હોય એમ જણાય છે. જણાયું નથી; પણ “પલ્લી” કે “પલ્લિ” શાખ ઉપરથી થયો હોય એમ જણાય છે.

“પલ્લિ” એટલે નાનાં ગામદાં એટલે તે વેળાની ગામદીયા લિપિ તથા ભાષા હોય. “પ્રાચીન લિપિમાળા”માં “પાલ” એ એક જાતના લોકનું નામ ગણ્યું છે; ભારતદ્વારાં “પાલી” નામનું એક નામ છે, “હેઠાં નામમાળા”માં “પાલી” શાખ દિશાવાયક છે, “હરિદાસ”માં “પાલિત” એવું એક દેશનું નામ લખ્યું છે, અને “પાલિન” એવું “હરિદાસ”માં “પાલિત” એવું એક દેશનું નામ લખ્યું છે, એટલે આ બધામાંથી કોઈ એવું પણ પાલીનો પૂરુષ રહેલના દિકરાનું નામ લખ્યું છે, એટલે આ બધામાંથી કોઈ એવું પણ પાલીનો પિતા ચાવાનો દાબો કરી રહે. અથવા એ શાખ સ્ફુર હોય. જોખ સિદ્ધાંતાની એ સૂત્રભાષા છે.

પાલી લિપિની પ્રાચીનતા—અશોકના બધા લેખાની લિપિ એકસરખી નથી. ગિરિનાર અને બીજા સ્થળોના લેખાની લિપિ પાલી છે અને શાઢાળા ગઠી તથા માન્સેનાની ધર્મલિપિ ગાંધાર લિપિમાં કોતરેલી છે; અને તે કૃશ્ણ, ઉરુ, અરણી, ચેહેરબની વગેરેની પેઠ આપણા નભાણું હાય તરફ્ફી ડાળા હાથ તરફ લખાય છે તથા વંચાય છે. પાલી, રાજ અશોકના વખતમાં હિંદુસ્તાનની પ્રચાલિત થયેલી પ્રાચીન દેવનાગરી લિપિ છે. તેની પંખાપી, ઉગાળી, અને માગધી એમ દેશપરલે તણું રાખ્યા હતી. (મ. અ. વ. પુ. ૭૭)

લખેલી બાબતમાં અશોકના લેખ સહૃથી પેહેલો નંબર લે છે, એમ આગળ લખાઈ ગયું છે. અનાથી ખૂબેનું કોઈ પણ લખાણું ઉપલબ્ધ નથી. અશોકના વખતમાં પાલી અને ગાંધાર એમ એ લિપિએ. પ્રચાલિત હતો, એમ પ્રાચીન લેખ અને શિક્ષા-પાઠી જણાય છે. ગાંધાર દેશ (અઙ્ગાનીસ્તાન અને પથીમ પંજાબ મળાને ઉહેવાતો દેશ) સિવાય એવે ડેકાણે પાલી લિપિએ. પ્રચાર હતો, તેથી અને ધથું કરી આ દેશની બધી પ્રાચીન અર્વાચીન લિપિએ. પાલીમાંથી બની છે તેને લાખે પાલી લિપિને આ દેશની મુખ્ય લિપિ માનતી લેખેલે.

પાલી લિપિ અને કીનીશીયન અક્ષરો—પાલી લિપિ કીનીશીયન અક્ષરો-માંથી બની છે એમ મનાય છે; કેમકે આર. એ. કસ્ટ સાહેબે (રો. એ. સો. ૧૯૮૧ના વે. ૧૯ પુ. ૩૨૮-૩૪૮ માં) લખ્યું છે કે ધ. સ. થી ૧૦૦ વર્ષ પેહેલાં એશ્રયાના પથીમાં રહેનારા કીનીશીયન લોકો લખવાની વિદ્યા સારી રેઠ જણ્ણતા હતા અને તેના અક્ષરોમાંથી ગીરી (યુનાની) રોમન અને સેમેરીક (સીલુ, કીનીશીયન,

अरामियन, आसीरीयन, अरणी, एथीयोपी, आदि पञ्चमनी एशीया अने आहुका-
अंडनी भाषाओं के नडना हीक्या “श्रीम” नी संतानी भाषा एवा अर्थ उपर्यु
सेमिकल नाम पड़ते) भाषाओंना अक्षरे बन्या छे तेथी पाली अक्षरे पाण्य श्रीनीशीयन
अक्षरे उपर्यु थया हो, एम अतुमान के छे. तेम भील विद्वानो पाण्य एन अभिग्राय
आपे छे. पाण्य त्रील वणी पाली लिपिने श्रीनीशीयनमांथी नीकल्यानु के छे. पाण्य उपर
जल्खावेली लिपिआना अक्षरे साथे पाली लिपिना अक्षर मणता आवता नथी.

पालीना अक्षरेमांथी र अलेक्सीनी साथे, ज एननी साथे, अने ल लामनी साथे
एम उरहुना उ अक्षर मणे छे. अंगेल अक्षरे साथे पाली अक्षरेने सरभावाये तो
‘प’ ‘भ’ ग नी साथे, ‘ट’ ‘ह’ नी साथे, ‘०’ ‘इ’ ज नी साथे ‘१’ ‘आ’
‘२’ नी साथे ‘३’ ‘जे’ ल नी साथे ‘४’ ‘बेल्’ उ नी साथे, ‘०’ ‘ओ’ ठ नी साथे, ‘५’
‘टी’ उल्घायाये तो न नी साथे, ‘प’ ‘य’ प नी साथे, ‘४’ ‘बेक्स’ क नी साथे अने
‘२’ ‘ज्ञेह’ ‘ओ’ नी साथे एम ११ अक्षर घेगे भागे मणता आवे छे, अने ग्रीक
अक्षरेमांथी इन्याय (इ) र नी साथे, डास्टीलन (उ उल्टो) त नी साथे, काप्पा (क)
अ नी साथे, एप्लीलन (ओ) अने सिंग्मा (स) ज नी साथे, लेय (श) क नी साथे,
थाउ (ट उल्टो) न नी साथे, डेल्य (ड) ए नी साथे, वेय (व) थ नी साथे, शी (फ)
छ नी साथे, भी (फ) व नी साथे, झी (व) क नी साथे, अने लार्डा (ळ) ग नी
साथे एम १३ अक्षर मणे छे, तोपाण्य ए उपर्यु एम न कही शक्य के उरहु
अथवा अंगेल के ग्रीकमांथी पाली के पालीमांथी उरहु, अंगेल के ग्रीक लिपि नीकणा छे.

श्रीनीशीयन अथवा तेमांथी बनेली लिपिमांथी कोई पाण्य लिपिमांथी पाली लिपि न
नीकल्यानु उत्तरामां ए भीलं कारवो छे—१ ते बाढी लिपिनां बाराघरीनां चिन्ह लहां नथी
पाण्य अंगेलना ऐडे स्वरेती ज ते काम व्यावाय छे. पालीमां तेनाशी उल्हु आननी
आपली आलती लिपिआने मणतां आ, ई, इ, उ, ए वर्गेनां लहां चिन्हो छे
अने ते अक्षरनी उपर क नीये भूक्तामां आव्यां छे. २ भील लिपिआनी वर्षुभागा
अ, उ, ए, ग, द, ह इत्याहि कमधी आवे छे. पाण्य पालीमां आपली ऐडे अ, आ, ह, ई थी आवे
छे, ए अधा उपर्यु जल्खाय छे के पाली लिपि कोई पाण्य परदेशी लिपिमांथी नीकणा
नथी पाण्य ते आर्थ लेक्को निर्माणु करेली एके स्वतंत्र लिपि छे. अने तेमांथी
बाल लिपिओ भानी छे. एउटी टार्मस साहेब पाण्य लघे छे के पाली अक्षर अर्थ
सोडोचे बनाव्या छे अने तेनी सरलताथी सांगेत थाय छे के तेना बनावनारा धारा
मुद्दिमान उत्ता. आ अभिग्रायने जनसंख किंगडाम,* ग्रैफेसर श्रीशीयन लैसन, ग्रैफेसर

* जनसंख (अलेक्सांडर) किंगडामे तो ए अक्षरो आज एम एक्सोजोने
कागडानो क, भांडनो ख, गायनो ग वर्गेत शाखवे छे ते प्रभागे आली राष्ट्रोना
आवाक्षर लधने उ नहीं पाण्य ते ते शाहनी आहुति सहित आवाक्षर लधने भाताव्या
छे इयां सुधी अभिग्राय लघ्यो छे एमके करे भाटे क्यार, ख ने भाटे खनिव
(कोदाणी) ग ने भाटे गगन अथवा गुहा, च ने भाटे चमस (एक यज्ञातु पात्र) छ
ने भाटे छत वर्गेत (प्लेट नं० २८).

નેન ડાઇસન અને પ્રેડેસર જોહેડ સ્ક્રેટર પણું મળે છે. પાલી રાજ્ય ડાચરમાં આવે એવાં બાકીયાન પાલી, આરિયન પાલી, એવાં અરેણી (એટલે ગાંધાર) લિપિનાં નામ લખિત વિસ્તરમાં ૧૪ લિપિયાનાં નામ ગણ્યાં છે તેમાં લખ્યાં છે.

આચીન પાલી લિપિના ઉકેલને ઉત્તિહાસ-હવે માચીન પાલી લિપિ શી રીતે ડેક્લી રાકાણી અને એ નિરી હુરોભીયન વિદ્વાનોએ ને પરિશ્રમ કર્યો તે લખનામાં આવે છે. આગળ લખના સુનાથ ઈ. સ. ૧૭૮૪ ના જેનેવારીની ૧૫ મી તારીખે કલકત્તામાં સર વિલિયમ નેન્સની પ્રેસલ્યુથી ને “એશિયાટીક સેસાઈટી” નામની મંદુળ સ્થપાઈ હતી તેનો ઉદ્ઘાટન એજ હતો કે, એશિયા ખંડનાં ઉત્તિહાસસાથે, કારીગરી અને સાહિત્ય આહિનો રોધ કરવો તેમાં ધણ્યા વિદ્વાનો સામીલ થયા, અને પોતપોતાની ઇચ્છિના લિપિયા પાણ રોધ કરી કરી બિજી બિજી લિપિયા મેકલી મંદુળનો ઉદ્ઘાટન સફળ કરવા લાગ્યા. તેમાંના ડેટલાએક વિદ્વાનો એટિ-છાસિક રોધપર મંજું અને તેઓએ લેખ, તામ્પરન, સિક્કા, અને એટિહાસિક પુસ્તકોની રોધપોળા ધણ્યી ખંતથી ચલાવી. એ રીતે હિંદુસ્તાનની આચીન લિપિના ઉપર વિદ્વાનોની દૃષ્ટિ પરી અને તેઓએ ડેક્લીકી સુઝેલીથી આજ સુધી બંધ ન જેસતા અક્ષરોના લેખા ડેક્લીના રીરૂલ મ્યુની. નેમાં ઈ. સ. ૧૭૮૫ થી તે ઈ. ૧૮૩૮ સુધીના ૫૩ વર્ષના અરસામાં આર્બિસ વિલિન્સ, પંડિત રાધાકંત રામી, કે. એમ. હેરિઝન, ડાક્ટર બી. ઈ. કોનિંગન, બાથર ધિલિયટ, કેથાન દ્રાયર, ડાક્ટર મિલ, ડાલિયુ એચ. બાથરન અને નેઝ્ઝ મીસેપ, એ વિદ્વાનોએ જુહા જુહા પરિશ્રમથી ગુમ લિપિ, માચીન તામિલ, માચીન કાની, અને વર્લ્દભી તામ્પરનોની લિપિ, જુના લેખ, તામ્પર, સિક્કા વગેરે વંચી તે તે ઉપરથી તે તે લિપિયાની વર્ણભાગા તૈયાર કરી પણું પાલી લિપિ સહૃદ્યી જુની હોયાને લીધે તે હજ જેસારી શક્યા નહોતા. એ લિપિ કેવી રીતે બંધ જેસારી એના વિરો “પાલીન લિપિમાળા”માં ને વર્ણન આપ્યું છે તે જ્ઞાનવા લાયક જાણી તેનું ભાષાંતર સંદર્ભનાં નીચે આપ્યું હુસ્ત ધાર્યાં છે.

“સર ચાર્ચસ મેલેઠ ધિલોચાની ગુરુણા ડેટલાએક નાના નાના લેખાની ધાર્ય ઈ. સ. ૧૭૮૫ માં તૈયાર કરીને સર વિલિયમ નેન્સને મેકલી. તેણે એ લેખ ધીલિક્ઝ સાહેબ પાસે મેકલ્યા. પણ જ્યારે તેમનાથી પણું તે ન વંચાણ્ણ ત્યારે એક પંડિતે ડેક્લીએક માચીન લિપિની વર્ણભાગાનું પુસ્તક તેને બાતાવી, એ લેખા પોતાની મરણ મુલય ડેક્લી જેસારી વંચી આપ્યા. જિલ્લક્રિસ્ટ સાહેબને પાછાં મેકલી દીધાં. પણું વર્ષ સુધી તો એ લેખને શુદ્ધ વંચયામાં કોઈને રાંની થઈ નહિયે, પણું પણાએયે એ વંગેસું અને ભાષાંતર કોપાલકલિપત હ્યાં.

“એશિયાટીક સેસાઈટી આદ્ય બંગાળાના સંબંધમાં હીલ્ફી અને મચાગના સ્તરનો તથા ખંડ જિરિમાં જોહેલા લેખાની ધાર્ય આવી ગઈ હતી પણું જિલ્લક્રિસ્ટ સાહેબનું પ્રયત્ન નિષ્ઠળ નીવદ્વારથી ડેટલાં વર્ષ સુધી એ લેખા વંચયાનું કામ આગળ ચાલ્યું નહીં. મીસેપ સાહેબ એ લેખામાંની હકીકિત જાણ્યાને આતુર હતા. લેખી તેણે ઈ. સ. ૧૮૩૪-૩૫ માં મચાગ, રઘિયા અને મથિયાના સ્તરનોના કંલ મંગાની અને પણી તેને હીલ્ફીના લેખ સાથે મેળવી લેવા મંગાના-કે તેમાં કોઈ રાજ્ય મળતા

આને છે કે નહીં. એ પ્રમાણે ચારે પારાપરો રાખીને મેળવવાથી જાણવામાં આય્યું કે આ ચારે લેખ એકજ છે નેથી તેની ડલટ રૂઢિ પામી અને પોતે ગોતાની ધર્મભાગમાં સહૃદાન થશે એમ નક્કી કર્યું. એ પણ અલાહુમાલ(પ્રયાગ)ના લેખથી જુદી આદૃતિના અક્ષરોને જુદા તારબવા માંડયા, તો ગુમની લિપિની પેડ આમાં પણ કેટલાક અક્ષરોની સાથે સ્વરનાં જુદાં જુદાં પાંચ વિનાડ લખેલાં ભલ્યાં એઠલે તે જેણાં હુરી બાંડાર પાણ્યાં. આથી કેટલાક વિદ્ધોને આ અક્ષર ચુનાની છે એમ ને શાંકા હતી તે દૂર થઈ. સ્વરોનાં વિનાડ હાથ લાગ્યા પણ મીઠ મીન્સેપ અક્ષરો એળાખવાનો પ્રયત્ન કરવા પાણ્યા માંડયા અને ને મળતા નથી તેને કુમરાર અક્ષર માળામાં જોડવવા માંડયા. એ પ્રમાણે મીઠ મીન્સેપે ધણ્ણા ખરા અક્ષર એળાખી કાઢયા.

“મીન્સેપ સાહેબની પેડ પાણી લેઝુસ સ્ટીલન્સન પણ એ જ રોધમાં મથાળુલ થયા હતા. તેણું એના ૩, ૪, ૫, અને ૬, એ ચાર અક્ષર બંધ જેસાર્થી હતા. અને પછે એ અક્ષરોની સાહીયતાથી લેખ વાંચને તેનું ભાખાંતર કરવાનો ડથોગ અલાય્યો. પણ કંઈક અક્ષર એળાખવામાં ભૂલ હોવાથી અને એ શિવાય એ લેખાની ભાધાને સંસ્કૃત માનીને તે ભાધા પ્રમાણે વાંચવા માંડયાથી તેનો ડથોગ વર્થ ગયો; પણ મીન્સેપ સાહેબ નિરાય નહોતા થયા. ઈં સ૦ ૧૮૩૬ માં પ્રેફેસર લેસને એક બાકતીયન શિફ્ટ ડિપર એ જ અક્ષરોમાં “આગે થોકલીસ”નું નામ વાંચ્યું. ઈં સ૦ ૧૮૩૭ માં મીઠ મીન્સેપે સાંચીમાંથી મળેલા સ્તરાં ડિપરના નાના લેખાને જેળા કરીને તપાસ્યા તો એ બેનીની સમાધિએ એ અક્ષર સરખા લેવામાં આવ્યા. અને તેની પેહેલાનો અક્ષર “સુ” છે એમ લેવામાં આય્યું; જેને પ્રાણી ભાધાની છૂટી લિભ-ઝિલા એકવચનનો પ્રત્યે માનીને જેવો અનુમાન કર્યો કે બધા લેખ જુદા જુદા માલાસોણે હિંદુલી બદ્ધીસ જાહેર કરતા હોય અને હેવટના ને એ અક્ષર વાંચી રહ્યાતા નથી તેમાં પેહેલાની સાથે આકારનું વિનાડ અને પીણની ડિપર અનુસ્વાર છે. તેથી પેહેલો અક્ષર વા અને પીણે અક્ષર ને હોય નેથી “દાન” શાખાર તે હોય એમ અનુમાન કરવાથી દ અને ન જેવા અક્ષર બંધ જેડા એઠલે વર્ણમાળા પુરી થઈ ગઈ. તેથી પણ દીલ્લી, પ્રયાગ, સાચી, મથિયા, રઘિયા, જિરનાર અને ધોળા વગેરેના લેખા સુગમતાથી વંચાઈ રહ્યાણા. એમ પાણી અક્ષરો બંધ જેસારી જીવાથી તે પણના વખતના બધા લેખ વાંચવા સુગમ થઈ ગયા. કેમ કે ભારતવર્ષની તમામ પ્રાચીન લિપિ-એણું મૂળ એ પાણી લિપિ છે.”

કોઈ એમ પણ લખે છે કે મીઠ મીન્સેપે પાણી લિપિના ૧૭ અક્ષર બંધ જેસાર્થી અને મીઠ નૌરીસ સાહેબે ૬ અક્ષર બંધ જેસાર્થી. મીઠ મીન્સેપ નિલાયત જ્યા પણ હાકતર કનીગઢામે બાધી રહેલા ૧૨ અક્ષર બંધ જેસારી પાણી લિપિની વર્ણમાળા પુરી મૂળી. અને જેડાઅક્ષરો પણ બંધ જેસારી એ રીતે આજથી ૧૭ વર્ષ ડિપર પાણી લિપિ પુરે પુરી ડકેલાં આવ્યી. અને સુંબાદના રેવરંડ હાકતર ને. લિભ-ઝિલાને ૧૮૩૭ માં અરોકના લેખ છાપાને* લેઝુસ મીન્સેપને કલકત્તે મોકલ્યા હતા. ને ડારથી અરોકના લેખનું ખેલવેલું ભાધાંતર લેઝુસ મીન્સેપ આજથી ૧૮ વર્ષ

* કોઈ કહે છે કે હાયે લખાને.

ઉપર તૈયાર કરવાને ભાગ્યરાણી થયા. તે વખતે તે કલકત્તાની અર્થિયારીક સોસાયરીના રોકેટરી હતા.*

ઇ. સ. ૧૮૫૪-૫૬ ના સુમારમાં આ એજન્સી માસ્ક્રેટ પ્રાચીન લિપિનું પત્રક જીનાગઢની સંસ્કૃત પાડચાળામાં આવેલું. તે વખતે ત્યાં અભ્યાસ કરનારાઓમાંથી ડાક્ટર પંડિત ભગવાનલાલ ઈદ્રાળ, પાડચાળાના શાસ્ત્રી છનાભાઈ અને આ લાખનાર એમ ત્રણું લખું પ્રાચીન લિપિ શરીયા હતા. એ અરસાની લગ્ભગ આપણું દેશિયામાં પ્રાચીન લિપિ ઉકેલવાનો પ્રચાર થયો હશે, એમ લખાય છે. તે પછી ભગવાનલાલ પાસેથી તેમના ભત્તીન શાસ્ત્રી હરિહર ક્રષ્ણાંકર, ભાવનગરવાળા જિનિયારંકર સ્વામલાલ અને શરીયાહીના પંડિત ગૌરીરાંકર હીસાંદ આજા અને મહારી પાસેથી મહારા બાળેજ પ્રવાહી રામશાંકર મેયારાંકર, અને રા. બા. પ્રાણુલ્લવન વિદ્યનાથ શરીયા હતા. આ સિવાય બીજી પણું પરંપરા શરીયા હશે પણું ચોક્કસ નાણુંનામાં નથી.

પાલી લિપિની આકૃતિ-આ લિપિ સાધી લીધીમાં અને સમાન રેખાઓમાં લખાયું છે. તેના અ, આ, ઇ, ઉ, એ, અને ઓ એમ ૬ સ્વર અને ક થી હ સુધીમાં ઙ, શ તથા ષ એ ત્રણું વ્યંગન વિનાના થયા (૩૦) વ્યંગન દેખોમાંથી મળ્યા છે. પણ લેખ્સ પ્રીન્સેપે પોતાના પુસ્તકમાં પ્રાચીન લિપિનું પત્રક મૂર્કું છે તેમાં ડ, ક અને ષે એ ત્રણું સ્વરો અને ઙ, શ ને ષ એ ત્રણું વ્યંગને પણું દેખાડ્યા છે તેથી ૬ (૬+૩) સ્વરો અને ૩૩ (૩૦+૩) વ્યંગનો થયા છે. જે કે પાલી બાપામાં ઙ, શ અને ષનો ડપયોગ નથી એથે તે દેખોમાં હેખાતો નથી તો પણું ખાલસીના દેખમાં શ લેવામાં આવે છે. પાલી લિપિનો જ આજના સ લેવો અથવા ફિટેલા ડાયાવાના ત્ર લેવો થાય છે. બા ને માટે બ લખી તેની જમણી બાળું લીધી ઉપર નાની આડી લીધી કરે છે. ઇને માટે નિકાલાકરમાં ત્રણું ટ્રપાં મુકે છે. તેમાં વખતે એક ડાખી બાળું અને જે જમણી બાળું અને વખતે એથી ડલયાં અથવા વાંકાં પણું મુકે છે. ડ ને માટે ડલી પાંશરી લીધી કરી તેને નાગેને છેડ નાની આડી લીધી જમણી તરફ વળગાડે છે જેથી કંઠિક અંગેણ એક લેવા દેખાય છે. દીર્ઘ કને માટે ફુલ ડ ને ઉપરે છેડ પણું ડાખી બાળું આડી લીધી કરે છે. ક આપણા અનુભાવ વાંકાં એ લેવો અથવા એક ડલી લીધી કરી તેના મધ્યમાંથી બીજી આડી નાની જમણી બાળું લીધી કરી તેની ઉપર છેડથી ઉપરને બાગે જતી ડલી તેવરીજ લીધી થાય છે. (આ બને અક્ષર ક અને ઝ, ઓ અને ઞ ને મળે છે તેથી તે શર્કિત છે.) એને માટે નિકાલ કરે છે અને તેનો એક ખૂલ્લો ઘણું કરી જમણી બાળું અને બાજીના એ ઉપર અને નાગે એમ આવે છે. એને માટે પાલી "એ" કરી તેને ઉપરે ખૂલ્લો ડાખી આડી લીધી થાય છે. જોને માટે ડલી સાધી લીધી કરી તેને બને બને છે આડી નાની

* સને ૧૮૮૮ માં લેન્સ પ્રીન્સેપે એ દેખની ધણી અગ્રલ્ય જાહેર કરતાં મુખ્યાઈ સરકારે તેની નક્કે દેવા કેફેનેન્ટ પોસ્ટાન્સને મેક્સિકો હતો, જેણે તે વખતના કાઠિયાવાડના પાલીટીકલ એન્નાં કરનલ લાંગની સાચે જઈ વધારે સરી નક્કે હતારી હતી. સને ૧૮૯૬ માં એ દેખના ફેટોયાંક હતાર્યો. તથા કાગળો ફોકીને નક્કેથે પારી દેવામાં આવ્યો. (શ.)

नानी लीरीओ केरे छे, तेमां नीचेने छेडे जमाली बाल्युओ अने उपरने छेडे ढाणी बाल्युओ होय छे, जंने भाटे अनी जमाली बाल्युओ अनुस्वार भूके छे, आजनां पडे भाषे अनुस्वार सुकता नहीं।

कने भाटे एक वयमां आरी अने एक तेना भव्यने छेहीने उभी एम ऐ लीरी ताली चेक्की अथवा साधियानो आकार करे छे, जने भाटे उभो अने ढाणी बाल्यु वागेलो आपलो आठडा अथवा आपल्या दीर्घ ठाना चिन्ह (अ) लेवा करे छे, पशु तेना नीचेने छेडे जरा नेडो करे छे, जने भाटे भाषेथी लेडेली ऐ लीरी वांछी उभी भूके छे ते तंतु आकारे थाय छे, जने भाटे भाषा (लीरी) वगरनो अने ढालुं अथ उपर जरा वधु ताखेलुं होय एवा आपणे प करी तेना वयमां उभी नानी लीरी करे छे, त आपल्या शुनराती “व” लेवा पशु तेलुं भौंड लीरीने नीचेले छेडे आवे छे, जने भाटे लंबगोण आहु भेळुं एक भौंड करी तेना उपर नीकणती उभी लीरी करे छे, त अंगेल “ई” लेवा पशु जरा एडेण अथवा शुनराती “इ” लेवा थाय छे, त अवणा पशु चता शुनराती “प” लेवा अने ज अवणा अने उधा “प” लेवा थाय छे, पशु विशेषमां तेनी लीरीने उपरे छेडे ढाणी बाल्यु आरी नानी लीरी करे छे, त आरी अने उभी लीरी वगरना शुनराती ल लेवा अथवा झोणा झोना आठडा लेवा थाय छे, ठंडुं गेल भेळाण भौंड होय छे, फने वास्ते एक आरी लीरी करी तेने ढाणी बाल्युने छेडे नीचे उतरती अने जमाली बाल्युने छेडे उपर अडती नानी नानी लीरीओ करी पगविया लेलुं करे छे, त आपल्या शुनराती “ह” लेवा भाषानी लीरी वगरनो अने झेल्या पेटाणो तेम नानां भौंडावाणो थाय छे, एक उभी अने तेनी उपर तथा नीचे अंडकी समांतरे आरी लीरी एम ३ लीरीनो अंगेल “ही”ने भणतो ज थाय छे, त एक उभी लीरी करीने तेने वयमांथी टेको हेवानी पडे ठील लीरी करी करे छे, जने भाटे पाली “ह” लेलुं भौंड करी तेना वच्चेवय एक चिन्ह करे छे, दने आननाथी उल्यावाने करे छे, अच्छे तेनी पुंड जमाली द्याय तरह आवे छे, त तो शेजो अंगेल छापवानो झेल्यो “ही”ज होय छे, त पाली “ए”मांथी उपरनी लीरी आद करी भाव ऐ लीरीनो अंगेल झेला कंधा “ही” लेवा थाय छे, प आजनां लीरी भाषा वगरना “प” लेवा पशु तेने ढाणा छेडे उपर वधारेवा होय छे, क पाली “प” लेवा करी तेने जमाले छेडे “ह”ना लेलुं भौंड वणे छे, तनुं समयुक्त करे छे, जने भाटे नानी नानी ऐ उभी लीरी करी तेनी उपर ग्रील आरी अने जमाली बाल्युने जरा अहार नीकणती लीरी करी ते आठार नीकणेला छेडा उपर, पाणी उभी नानी हच्छी लीरी करे छे, म तो झेल्या अने जरा लांबां भौंडावाणो शुनराती शेजो शेगडो छे, त उभो अने अतो शुनराती नवडो अने र उभी पाशु उपरस्थी जरा जरा आंच्चेवाणी एक लीरी अने ल लीरी भाषा वगरनो अने जमाले छेडेही उपर वधु अडावेला राखी “च” छे, तनुं सरसुं अथवा उमुं लंबगोण भौंड अने ते उपर उभी लीरी होय छे, त पाली “ग”नी वयमां उभी लीरी करी करेवा छे, स ने भाटे प्रथम पाली “प” लेवा करी पछे तेने ढाणी बाल्यु टेको मुकवानी पडे लीरी करे छे, ह उल्या पाली “व” लेवा अथवा “प” लेवा करी तेने जमाली बाल्यु नानी आरी लीरी थाय छे,

व्यंजन ने “आकार” ना चिन्ह भाटे स, ज, ट, ठ, ण, थ, च, म, एट्ला अक्षरों
वयमांथी अने खीलगोने उपरथी जमाती बालुओं आही नानी लीटी करे छे. द्रुत्य “ठ” ना
चिन्ह भाटे अक्षरों उपरे भागे अर्ध अतुरस नेमां एक आही अने खील तेने जमाते
छेडे उभी एम जमाती बालु ये लीटी करे छे. टोक वर्षत अर्धवर्षी कुंडणी पाश करे
छे. हीर्ड “ठ” ने भाटे द्रुत्य “ठ” ना चिन्हमां एक खील वयमां उभी लीटी करे छे.
द्रुत्य “डकार” भाटे एक अने हीर्ड “डकार” भाटे ये जमाती बालु आही नानी
लीटीओ. अक्षर नीचे करे छे. पाश ले अक्षरों नीचेने भाग उभी लीटीवागो. न
होय तो ये लीटीओ. अक्षर नीचे वयले भाग उभी करे छे. भागाने भाटे ठापी बालु
उपरने भागे आही एक लीटी करे छे. ये भाग, कनो भाग अने ये भाग कनो,
आ जगा नियम भ्रमाहे करे छे, अनुस्वार अने विसर्ग अने जमाती बालु अनुहोमे
एक अने ये बिंदु करे छे. नो करती वर्षत द्या नी भ्रांति भटवा साद कनो अने भाग
‘जरा उपर नीचे’ रुजे छे.

संख्याकाशमां प्रथम जोलातो उपर अने पछे जोलातो नीचे एम पुरे-
पुरा अने के त्राषु अक्षर जडे लेगा सुके छे. पाश व्यंजनाने र लेडातों अक्षरानी
लीटीने उपरना भागमांथी ये त्राषु भरड हे छे. भाग प्रथम जोलातो न, “व्य” के-
वामां य नी नीचे लघे छे अने पछे जोलातो ट “स्ट” क्रवामां स नी उपर सुके छे.
भूगोण हस्तामलकमां ओ ने ये लभी तेने कनो भाग वयमांथी कर्या छे (++)
व्यंजनमां ड पाश लघ्या छे ते ग्रीन्सेपना पनकमांथी लघ्या लागे ये पाश कतो
तहन उधीज ज लघ्या छे ले पाली स ने कांधक भगे छे. आवो द खीके क्यांठ
लेया नसी तेथी ए कांधक भूत याहे एम केहेवुं पडे छे.

अरोडना वर्षतानी आ पाली लिपि ग्रामीन देवनागरी लिपि छे. एम आगण
वर्षाई गळुं छे तेथी ते अक्षरे आजना आपाती अर्वाचीन देवनागरी लिपिना
अक्षरोनां भूत छे. ए अक्षरे हजार वर्ष सुधी जरा जरा बदलाता जर्दी तेमांथी
पंगाणी, कुरिया, भराठी, सिधी, मास्यारी, तिमेटन, बरमा, गुलराती अने द्यालनी
संस्कृत (देवनागरी) लिपिओ यनी छे. संस्कृत साथ संबंध राघनारी तैवंगी,
तामिळ, भजायम अने कनाठी लिपिओ याशु आ भूगभूत पाली लिपिमांथी इक्षर
याहने याई छे.

पाली अथवा ग्रामीन अक्षरमांथी द्यालना देवनागरी अथवा राखी अक्षरे
डेवी रीते इपांतर पामतां पामतां आजना इपमां आप्या ए जताववा साद तेनो
सुकानवो देखाइनादं पत्रक साथे सुकेवुं छे.*

पाली भाषा-अरोडना धार्या देखनी आपा पाश पाली न छे. पाली भाषा
प्राह्लादमां गळुय छे. प्राह्लाद एट्ले प्रकृति संस्कृतं तस्माज्जारं प्राह्लं (देवाचार्य) प्रहृते
संस्कृतशब्दात आगतं अण (रा. स्तोत्र) अर्थात् संस्कृतमांथी अपभृष्ट येवी आपा. प्राह्ल

* (स्व. आचार्य उपर नस्तुवेलां पत्रकोना, ग्रामीन लिपिमांथी इपांतर प्रभेवा
द्यालनी लिपिना अक्षरे जनाववा भुक्तेल होवायी आ पत्रको आही आपेकां नसी. आ. शु.)

શાષ્ટ્રનો રૂઠ અર્થ ચાલતી, સંપ્રતિકળની એમ પણ યાય છે. એથે તે અરોકના વખતની ચાલતી ભાષા નેમ આજ પૈર ભાષા અને આભ્ય ભાષા નુદી પડે છે અને તેમાં પણ “થારી” “ગોરો” “કરોં” “વાંનીયા” “લુહાડ” વગેરે રાખ્યો શુદ્ધ શાષ્ટ્રભ્યાર ન કરી રહેનારી લોકો જાણે છે તેમ તે હિંસે અંથની, દૃક્તરની, અને ઉચ્ચ વર્ણમાં વપરાતી સંસ્કૃત ભાષા હુસે અને આભ્ય લોકોમાં પ્રાહૃત ભાષા હુસે. નાટકાદિ ઇપ્કોમાં ઉચ્ચ પાત્રની સંસ્કૃત ભાષા અને નીચ પાત્રની અપભ્રણ ભાષા મૂકી હોય છે. કયા પાત્રની ક્ષેત્રી ભાષા મૂકીની એ વિરો સાહિત્યદર્શિયામાં વિસ્તારથી લખ્યું છે. અરોકના વખતમાં આર્થ દેશમાં ઘણું કરી એક સરખી ભાષા ચાલતી હતી એમ જણાય છે. સંસ્કૃતમાંથી થયેલી અથવા તે સાચે સંબંધ રાખનારી પ્રાહૃત, માગધી, પૈશાચી, સિંધી, ગુજરાતી, મરાઠી, બંગાળી, ઉર્દૂયા, ઘીન, અને પંજાબી; તેમજ સંસ્કૃત સાચે સંબંધ ન રાખનારી તૈવંગી, દ્રાવી, કન્ધી, મલાયમ, ગોંડ, કોડ, સંઘાલ, ખાલિયા, ડિરાલ, શાખર, ઉરામકોલ, અરીયકોલ, મુંડકોલ અને ટેઠ વગેરે તાતાર અને બાહુદ ભાષા સાચે સંબંધ રાખનારી અને ઘણું કરી હિંદુસ્તાનના જંગલી લોકોમાં વપરાતી ભાષાઓની પેડે અથવા સંસ્કૃત, શૈયરસેનિક પ્રાહૃત અને દેશ એ નાટકાદિ ઇપ્કોમાં વપરાતી ૧૮ ભાષાની પેડે પાલી ભાષા એટલી પ્રભ્યાતિ પામેલી જણાતી નથી; કેમકે તેનું એ ભાષાઓની પેડે ક્ષાંધ નામ જેવામાં આવતું નથી. પછે કહિ પ્રાહૃત એ સામાન્ય નામમાં તેનો સમાવેશ હોય કે આર્થ માગધી એ પાલી ભાષાનું નામ હોય! કેમકે પાલી ભાષા માગધી ભાષા કરતાં સંસ્કૃત ભાષા સાચે વધારે સંબંધ રાખનારી છે. એથે તેમાં માગધીના જેથ્યા અપભ્રણ રાખ્યો આવતા નથી. અથવા કહિ ભાષાનિવેચન માટે “ભાષાર્થું” નામનો અથ છે તેમાં તે ભાષાનું વર્ણન નું પારી કરેલું હોય પણ તે અંથ ઉપલખ નથી, એથે તે વિરો વધુ લખી રાખતું નથી.

નોંધ ધર્મની લિપિ નેમ એક સરખી નથી નામ હોય! કેમકે પાલી ભાષા માગધી ભાષા કરતાં ને દેશમાં ને લેખ છે લાંની પ્રાચીન ર્થાનિક ભાષામાં તે ઘણું કરીને છે. તનું કશણ એમ હુસે કે લાં લાં તે તે લોકો સેહેલાધી વાંચી શકે. પણ આમાં એક તેણે ભૂત કરેલી આપણે માનવી નેઇએ. તે એ કે દેશભાષા કણે કણે વિકાર પામતી જવાનો સંભલ, અને સંસ્કૃત ભાષા પ્રાચીનમાં પ્રાચીન કણથી તે આજ સુધી એલી ને એલી અનિષ્ટિત રહેલી છે તેથીન તેનું નામ સંસ્કૃત ભાષા છે. સંસ્કૃત એથે સંસ્કાર પામેલી સીજ જગતે નહીં. તેથી આ પ્રસંગે આધુનિક સમયમાં એવા કે બીજ મતલબના શીલાદેખાના નામ ભલામણ છે કેનેબોચે ને લેખ કોતરાવવા તે દેશભાષામાં નહીં પણ સંસ્કૃત ભાષામાં તેથાર કરી કોતરાવવા, કે ને ભાષા આખા હિંદુસ્તાનમાં એક સરખી હોઇને યાવચ્ચંદ્ર દિવાકરી એકસરખી રહેનારી ઉત્તમોત્તમ ભાષા છે.

અશોકનો જુનાગઢનો લેખ

(સ્વ. વલ્લભાં હરિહંત આચાર્ય)

—દ્વારાધીનાનાનાના—

હેખતું સ્થળું-જુનાગઢનો અશોકનો લેખ જુનાગઢ શહેરથી અને ઉપરકોણના કોલ્લાથી પૂર્વમાં ગિરિનાર નવાને રસ્તો, બાંધિશરી દ્વારાનથી બાદાર નીકળ્યા પછી સુમારે ૧૦ માથિલ છે, ન્યાંથી એ પર્વત (કેંસલો તથા લેગણીયો) વચ્ચે થઈને આગળ જવાને રસ્તો રસ્તો સીકડ થાય છે તેની જમણી બાળું સરકણી ૮-૧૦ કફમ છેટા જરા ડાંચા દક્ષિણાંથી છે. ત્યાં હાલ તે લેખના પથ્યરને ફરતી હીવાલ કંદં રાખી ચાણી લઈ ઉપર દાંચણું* કરેતું છે અને તે જગાની ઉત્તરમાં સરકણી બીજી બાળું બાવાની જગો નવી બંધાવેલી છે. અથવા જમણી બાળું લેખવાણી જગો, અને ડાણી બાળું બાવાની જગો એ જેની વચ્ચમાં થઈને સરક ચાલે છે. પ્રથમ લેખના પથ્યર પુલલી જગામાં હતો, તેમ બાવાની જગો પણ સરકને જમણે પડણે લેખના પથ્યરની અને સરકણી વચ્ચમાં હતી. તેમ આ ડેકાણીથી પથ્યરનો બાંધિલો રસ્તો સીકડ થતો હતો. ને “દામારદળની પાત્ર”ને નામે પ્રથ્યાત હતો. તેની સીરિયાતની નીચાની દાખલ એ બાળું એ રહેણા બાંધિલા વાવના લેવા ટોડા અને તેની આગળ એ બાળું એ રહેણા પડથાર બાંધિલા હતા. તેથી અમે એ લેખ “ટોડાની પાત્રના લેખ” એ નામથી ઓળખાતા તથા બામારી ફાફડો ઉપર અને ચંદ્ર પણ એજ નામ લખાયું છે. તે પછે માછ મરહુમ હીવાન આજમ હરિહંત વિહારીદાસના વખતમાં ગિરિનારના ચાત્રાળુંના સુખને માટે ચહુડાની વાય સુધી હોડાગારી જઈ રહે એવી સરક કરવાની ખાતર રસ્તો સીધી બંધાવતાં એ પથ્યરની પાત્ર ને પ્રથમ ઉંઘાનીચી હતી તેને સુધારવા, બાંધિલા પથ્યરો કંયાંથી કાઢાડી નાંખી, કંયાંક ઉપર પૂરણી પૂરી ધંણો ફેરફાર કરેલો છે. તે સાથે ટોડા અને પડથાર તહન નીકળી ગયા છે. લેખના પથ્યર આસે સરક ઉપરથી જવાને પથ્યરનાં પગથીયાં બંધાવ્યાં છે. રસ્તો જતાં વંચાય એવી રીતે આરસની પાટમાં અંગેજ અને સંસ્કૃત અક્ષરે લાંબા ત્રણે લેખનાં નામ કોતરાવી તે લેખને ફરતી હીવાલ છે તેમાં નાખાવી છે. તે-પહેલાં લાંબુનાગઢના જુના રોધખાતા તરફથી લેખના નામનું પાટીયું રસ્તા ઉપર રાખતા. લેખના પથ્યરને મધ્યાણે ચહુડાના સાડે હાલમાં વાયુ દોષાંથી નાની પથ્યરની સીરી બંધાવી છે. આવી રીતે સુધરેલા જમાનાને સુધરેલી સગવડ કરી આપેલી છે. પણ તે પછે પાછું નવેસરથી બંધ્ય મકાન જન્યું છે તે હોખાયું અને લેવા લાયક છે. આ જગો પૂર્વ પદ્ધિમ રણા કુટ અને ઉત્તર દક્ષિણ ૧૧ કુટ બાંધિલી છે.

લેખના પથ્યર પૂર્વ, ઉત્તર અને પદ્ધિમ બાળું ખુલ્લો અને દક્ષિણ બાળું એ જમીનમાં દાખાયલો છે. તે પૂર્વ અને ઉત્તર બાળું એ ઉપરથી નીચે ટળતો છે અને પદ્ધિમ બાળું એ સપાઈ લેવા છે. ઉપરથી રાંકુ આડારે પણ નેરી ટોંચવાળો નથી. ૧૭ કુટ હિંદુ ટોંચવાળો, પૂર્વ પદ્ધિમ કુટ ૨૦ ને ૫ દુધ અને ઉત્તર દક્ષિણ ૨૧

* હાલમાં બંધ્ય મકાન જન્યું છે.

કુટની લંબાઈ ખોળાઈનો એ આપો પથ્યર છે. પૂર્વ બાજુના કુંવ ભાગો ખોળાયા ભાગમાં આપણા આ વિષયનો નાયક અરોકનો લેખ કોતરેલો છે. ઉત્તરમાં સ્કેંડ-ગ્રૂપ અને પદ્ધિમમાં ઉદ્યામાના માચીન લેખા કોતરેલા છે.

લેખની નકલ અને પહેલો ભાગ—અરોકના લેખના અક્ષર ડાઢા, રોડા (એક છુંબ પાંચ હોરાના) અને ચોખા છે. તેમજ તે ભાગનો પથ્યર પણ ધોણો સાંકે કરેલો છે. ઉપર દ્વાય ફેરવતાં ઠેણા લેવો લાસો લાગે છે. આજ લગભગ ૨૧૫૫ વર્ષ યાં તેમાં અક્ષર લખાણા છે પણ કોઈ અક્ષરની કોર અપવાહ જિવાય ધસાણી કે પથ્યરની સક્ષાદમાં ફેર પેરેલા નથી, એવો એ પથ્યર મજબૂત છે. એવાજ અક્ષરથી એ લેખની પ્રતિકૃતિ (નકલ) બીજા અક્ષર ઉપર કરાવવાનો જીનાગઢ સરકારનો દિરાદો હતો કે નેથી બીજાં તેથાં વર્ષ એ લેખ હુંયાં મોગવયાને ભાગયાણી યાય. પ્રતિકૃતિ સાથે એ અક્ષરોમાં આજની હેવનાગરી લિપિમાં અક્ષરાંતર કોતરાવવાનો પણ વિચાર છે અને તે સાડું આજ જ્યાં લાસી પાછ પાસે હુંગરની ચોણિનાં મકાન છે, તેની પાછળના ભાગમાં એક ચોખું પથ્યર સુકર્રર કરીતેને હોણી ટાચી તૈયાર કરાયો. અને તે ઉપર સારા કારીગરો મારકૃત તે પ્રતિકૃતિનું કામ સને ૧૯૬૬ ની સાલથી જ સીઝદ થઈ ચૂક્યું છે ને લગભગ પુરું થઈ રહેવા આવ્યું છે. પથ્યરના આગળના ભાગ (પદ્ધિમ બાજુના) માં મૂળ અક્ષર કોતરાવમાં આવ્યા છે અને ૫ મા તથા ૧૩ મા શાસનના એ ભાગ ગયા છે તેથાં ભાગ બાકી છે. આ ગત ભાગ માટે મહારા મનમાં ધલા વખતથી હતું તે વામાં સને ૧૯૬૬ નીજ સાલમાં મી.૦ એ.૦ હીં કોઈ અરોકનો લેખ આપીનું કલકત્તામાં રહેલો કરવા સર્વ તેનું મોલેલ લેવા આવેલા અને તેને મદદ હેવાના કામ સાડું મારે જીનાગઢ જરૂર થયેલ તે વખતે તેની પાસે અરોકના લેખાના સંબંધની અંગેથી ચોપરી “કાર્પિક ઇન્સ્ક્રીટિન્સ એન્ડ અરોક” હતી. તેમાં ચાહુબાજ ધરી, ખાલસી, જિદિનાર, ધોલી અને નેગદાન લેખાના મુકાબલા અંગેથી અક્ષરે લખ્યા છે. તેમાંથી તે રહા લાં સુધી ૫ મા અને તેરમા શાસનની નકલ હતારી. દરમીઆન અમે છુટા પડ્યા એથે અપૂર્ણ કામ રહ્યું પણ તે પણ એ મુક જીનાગઢ સરકારમાં મગાની તેમાંથી નકલ પૂરી કરી, જે માંથી જીનાગદાન લેખનો ગત ભાગ ને બીજા લેખામાં તે ભાગમાં આનાદ હતો તે મહ્યો તે અને મી.૦ ગૌરીયાંકર ડેરેસાંકર ચોણાએ એવી આદ્યા ઇડિકા (?) માંથી એવીજ નકલ હતારી મોકલી તે એ મેળવી અરોકના લેખમાં બીજાં ચાસનોમાં અને ખુદ ૫ મા તથા તેરમા શાસનમાં ને વાકીયો આ ગત ભાગનાં વાકીયો સાથે મળતાં છે તે તેમાં દાખલ કરી બને શાસનોના ગત ભાગ લખી કાઢાડ્યા. પણ તે એકમત કરતાં વહુ મતના ગરલાનાં ગળાઈ શુદ્ધ યાય તો સાડું એમ ધારી તેની એકેક નકલ હેનરી કરીની, મોસ્ય એમિલ્સ સેના, ડા.૦ બાંડારકર, અને મી.૦ ગૌરીયાંકરને સંવિસ્તર નોટ સંદિપ લખી મોકલી છે તેમાંથી મોસ્ય સેનારનો જવાબ આવ્યો છે. બાકીનાના બાકી છે. તે આવેથી તેને છેવઠની શુદ્ધ થયેલ નકલમાંની અરોકના લેખની પ્રતિકૃતિમાં અને ક્ષાધકમાં તે તે સ્થળે રહેલો ભાગ કોંસમાં તથા નવા કટકા મજબ્યા છે તે ખુલ્લા મુક્કા તથા કોતરાવવા વિચાર છે. અને બનરો તો

असल देखमां पशु गत भागमां युनातुं मलयुत पड़ करानी कोतरानी काहाइवा तथा
हृपत्तिं २ कटका पशु वयमां ते ते स्थगे छोडानी हेवा विचार छे.

आ नवा कटका लिहो ८० अ० अ० मां पू. ४१ मे वणा नहुन लभ्युं छे के
बुनागढना अरोक्ता देखना १३मा शासननो केटलेक भाग पासेना पूल बांधवाना
भागमां सुरंग मारवायी जयो छे. पछे केटलेक वर्षे केपठन पासठन साहेबने ए
पूल पासेनी जमीन जोहातो ए शासननो कांडि भाग-कोतरेला पश्चर मणी आव्या.
(कांगडामतुं कोर्पस इन्स्कॉप्टनं क्षिडिक्र वा. १ पू. १४).

आने भाटे कोर्पसमां लेतां केपठन मासुक्षने ३ कटका मलयातुं लभ्युं छे
अद्. कोर्पस ज७.८ी सालमां छपाल्युं छे अखेते पहेलां ते कटका नीकेवा लेखमे
पशु ए कटका ढाल क्यां छे अथवा तेनां रजिंग वगेरे क्यांई मसिंह थयां छे के
नहीं, ए वात नाखुनामां नयी तो ते भाटे तजवीज करी ले ते कोई पशु इपमां
मणी आवरो तो ते पशु मतिकृतिमां तथा असलमां सुखामां आवरो.

आगण वे वे नवा कटका नीकल्यातुं लभ्युं छे तेमां १ कटको नानो सने
१८६३मां प्रथम भारान लेवामां आव्या हुतो अने बोले भेषेहो कटका सने
१८६८ मां हपरकेटमां जोहाकाम बालतुं हतुं तेमां नीकेवा प्रथम भनेज
भताववामां आव्या हुतो. ए जने विषे सविस्तर हुकीकत ए कटकानी काहाइवामां
छे वे ते वांचती वर्खते वांचवामां आवरो.

अरोक्ता देखमां फूल केटवा शर्हो छे अने ते केटवी वार भीया भीया शास-
ननी कही कही पक्षिमां आवे छे ए प्रतिकृति प्रभुते तथा गतभाग कमेच्वाने
प्रसंगे हपयोगी थवा साझे तेना अभाराहि कुमनो कोरा करवामां आव्या छे.

देखनां शासननां माप-आ देखमां जैद्धर्मनी धर्मलिपिनां १४ शासनो
अथवा कलमणी लजेली छे. ते वे तदे अथवा जे कोलममां लेखल छे. ए जे भाग
खुदा पाठवा वर्तमानपत्रमां नेम वयमां लीरी होरे छे तेम आमां पशु वयमां एक
महोरी बही लीरी होरेली छे अने एक शासन पूर्ण यह रहेतां पशु एवी आरी लीरी
होरेली छे. आआ देखमां एवी १ बही अने ११ आरी लीरीजा कोरेली छे. आआ
देखतुं माप पूर्व पक्षिम अथवा लंबाई अथवा लंपर्यी नीचे सुधी घेहेला भागमां ८ कुट
१ छय, अने बील भागमां ११ कुट १॥ छय छे; एरेले देखनी भेषायामां भेषोरी
लंबाई ए छे अने उत्तर दक्षिण अथवा फेहोराई अथवा जे कोलमनी पक्षिमेनी
लंबाई हपले भागे ५ कुट ४ छय, वयमां ८ कुट ४ छय अने नीचेन भागमां
१३॥ कुट ०॥ छय छे अने साव नीचे भाग ३॥ कुटज छे. आआ देखमां अग्रि
कोषुनो भाग भाग भांडित थजेलो छे, लेने लीधे पांचमुँ शासन नीचेन अने १३ मुँ
शासन सीढिभातानी बाल्युथी अपूर्ण छे. तेथीज उपर लाप्या प्रभाले पहेला भाग
अथवा कोलमनी लंबाई बील भाग करातां आधी छे अने बाजी जयो भाग कोई
कोई कोषु सेवसाज कोई अक्षरो सिवाय अविचित छे. १३ मुँ अने १४ मुँ
शासन १२ भा शासन नीचे लेहलेड लजेलां छे. बधां शासननी पंजिमेना
आरंभ अने समाप्तिना छेदा सीधा नयी तेनुं भरलु पश्चरना टोणावनी सरभाई
न होय ए छे. तोपशु छेल्ला भागना ५ भा शासन सुधीना समाप्तिना अने बाकीना

बाधां शासनोना आरंभना थेहा धर्म भागे सरभा छ. केमके ते वयमां आव्या छ. बाधां शासनोनां अहोयामां अहोहुं शासन १२ मुँ छ. केमके पहेलुं शासन पूर्व भविम २॥ कुट अने उत्तर दक्षिण ३ कुट २ इय लाङ्गुपहेलुं होइने तेमां १२ लाईन अने दरेक लाईनमां ११ थी १६ सुधी अक्षर यहि कुल १६७ अक्षरसुं छ. बीतुं शासन पा॥ कुट २॥ इय अने ३ कुट १० इयनुं, पंजिं ८, दरेक पंजिमां अक्षर २० थी २७ अने कुल अक्षर २०६ तुं छ. ३लुं १ कुट २॥ इय, ४॥ कुट २ इय, पंजिं ६, अक्षर २५ थी ३२ अने कुल अक्षर १७५ तुं छ. ४लुं शासन २ कुट ३ इय, अने पा॥ कुट २ इय, पंजिं १२, अक्षर २८ थी ३७ अने कुल अक्षर २१९ तुं छ. ५मुं शासन १॥ कुट अने ९ कुट ४ इय, पंजिं ६, अक्षर २८ थी ३८ अने कुल २८८ अक्षरसुं छ. ६हुं शासन ३॥ कुट, अने ४ कुट १॥ इय, पंजिं १४, अक्षर २८ थी ३२ अने कुल अक्षर ३१९ तुं छ. ७मुं शासन ४॥ इय, अने ४॥ कुट, पंजिं ३ अक्षर ३२ थी ३८ अने कुल अक्षर १०५ तुं छ. ८मुं शासन १ कुट अने ४ कुट १॥ इय, पंजिं ५ अक्षर ३० थी ३६ अने कुल अक्षर ११५ तुं छ. ९मुं शासन १॥ कुट २ इय, अने ९ कुट, पंजिं ६, अक्षर २२ थी ४३, अने कुल अक्षर ३५८ तुं छ. १०मुं शासन ८ इय, अने ७ कुट, पंजिं ४, अक्षर ४०-४३-५० ने ४८ मणि कुल अक्षर १८२ तुं छ. ११मुं शासन पालु लाङ्गुपहेलुं तेवडुं, पंजिं पालु ४, पालु अक्षर ४७-४०-५० ने ३४ मणाने कुल अक्षर १८१ तुं छ. १२मुं शासन १॥ कुट २ इय, अने ८ कुट ६ इय, पंजिं ६ अक्षर ४३ थी ४८ अने कुल अक्षर ४४८ तुं छ. १३मुं शासन २ कुट ४ इय, ४ कुट ५ इय, पंजिं १३, अक्षर १५ थी ४०, अने कुल अक्षर ३०२ तुं छ. १४मुं शासन १ कुट १ इय, ३ कुट १० इय, अने पंजिं ६, अक्षर १३ थी ३३ अने कुल अक्षर १४७ तुं छ. आपा लेखनी पंजियो। ११४ एट्टेपेहेला भाग(किलम)मां ४७ अने २ ल भागमां ६७ अने ८ अक्षर ३९३० नो ए लेख छ. एट्टेपेहेला रा ११३॥ ना आशासनो छ.

आ लेख अर्थाके क्यारे कोतशब्द्यो धरो ए बाजत तेमां कांच साल के संवत् नथी तोपालु तेना ३ ल ४ या शासनमां लभ्या प्रभाव्ये पोताने गाईये जेहाने १२ वर्ष यह जया पछि तेमां वर्षमां कोतशब्द्यो छ. एट्टेपेहेला सनथी २५० वर्ष ऐहेलां कोतशब्द्यो छ. एम लभ्याय छ.

लेखनुं वांचन-आ लेखनुं प्रथम वर्षन कर्नल टोडे करेलुं छ. तेलु ते सने १८२२ मां लेयो तेथी दीक्षिणी लाट अने जैज्ञनी शुक्रायो उपरना अक्षरो लेवा आ अक्षरो छ एम लभ्युं दहुं.* तोपालु तेने प्रथम वांचवालुं भान तो भी० प्रीन्सेपेन

* कर्नल टोडे आ लेख काठ माचीन चक्रवर्ती राज के लडवेयाना क्रिति-स्तानी प्रशस्ति लेवा छ एम धार्युं दहुं. तेलु तेना ते वर्षताना लेखनुं वर्षन विस्तारथी आयुं छ ते वर्षते लेखा भाग आभाद दहो. सने १८४२ मां सर लिंगेड लेडल तथा ग्रेहेसर गार्ड ए लेख लेवा जया दहो. अने ते पछि लेख शीधक विद्वानो ए लेखनी लेट लह जया छ (श.) सर लिंगेड लेडो तेनी १८८३ मां नक्ल की दहो. (मु. स.)

મેળવ્યું છે. મીં ગ્રીન્સેચે તે કોણ વાંચ્યો હશે એ તેનું પુસ્તક અંદી હાજર નહીં હોવાથી કહી શકતું નથી, પણ તેનો એ પ્રથમ પ્રયત્ન હતો, એટલે કંયાંક કંયાંક ફેર રહ્યો હોય તો સંભવ છે. કેમકે તેણે સાડા વંશના રિક્ઝા વાંચવામાં પ્રથમ ભૂલ કરેલી હતી તેનો નમુનો તેની જ યુક્તમાંથી હતારેખો મ્હારી પાસે છે જે લે લિપિ અને એ વખતના લેખ વિષેના બાધ્યકુમાર વિવેચન કરવામાં આવશે. તો-
પણ મીં ગ્રીન્સેચે પરાક્રાણ-કુણતા કરી કે લેખ પેહેલ વેહેલો વાંચવાનું જે માન મેળવ્યું છે તેનો શરીરંશ પણ આપણે મેળવી શકીએ નહીં અને એ ખાતે આપણે કંઈ તેના ચોડા ઉપકારી નથી. કેમકે આપણું પૂર્વને જેને હેવતાઈ અક્ષર છે તે કોઈથી ઉકેલાયા નહીં એમ માની તેની ઉપેક્ષા કરતા, એ લેખ એક પરદશી અને સંસ્કૃત ભાષાના ભક્તાવર્ગથી ભિન્ન માલ્યુસ વાંચી આપણને તેના અર્થ સમજાવે, એ કંઈ આપણું જેણું લગ્નની પ્રદર્શન સાચે આધર્યાદ્યાયક નથી! એવો દસ્તુરના જે કે પ્રથમ રોધ યચેલા ઉપર જેમ જેમ કાળ જાય તેમ તેમ તેમાં વધુ વધુ અજ્ઞાતાનું પડતું જાય. અરોકના લેખ જુદા જુદા વિક્રનો જુદી જુદી રીતે વાંચે છે તેનો નમુનો જુનાગઢની પાઠશાળાના મર્હીભ શાસ્ત્રી હરિશા કંધારાંકર વાંચે છે—

ઇયં ધ્રમલિપિ દેવાનં પિયેન પિયદસિના રાખાલેખાપિતા
ઇધન કિંચિતીવં આરમિત્તા પજૂહિતદ્વયં ન ચ સમાજો કતવ્યો

દેપુરના શાસ્ત્રી ગૌરીશંકર હીરાચંદ ચોડા વાંચે છે.

ઇયં ધ્રમલિપિ દેવાનં પ્રિયેન પ્રિયદસિના રાખાલેખાપિતા

ઇધન કિંચિતીવં આરમિત્તા પ્રજૂહિતદ્વયં ન ચ સમાજો કતવ્યો
ધ્રતિદ્વાસ્તતિમિત્તનાશકના કર્ત્તા લગે છે.

ઇયં ધ્રમલિપિ દેવાન પિયેન પિયદસિના રાખાલેખાપિતા

ઇધન કિંચિતીવં આરમિત્તા પૂજાહિતાય ન ચ સમાજો કતવ્યો
આ દ્વાધિમાં છે.

ઇયં ધ્રમલિપિ દેવાનં પ્રિયેન પ્રિયદસિના રાખાલેખાપિતા

ઇધન કિંચિતીવં આરમિત્તા પ્રજૂહિતદ્વયં ન ચ સમાજો કતવ્યો

આ ૪૭ અક્ષરના વાચનમાં જે મતભેદ દેખાય છે તે ર કાર લેડેલા અક્ષરમાં, મિત્તા ના સા માં અને પ્રજૂહિતદ્વય એ શાખમાં છે. લેણે જે પિ અને એક પ્રને પિ અને પ વાંચ્યા છે તેમાં કંઈ તેનો દોષ નથી, કેમકે પ્રાહૃત ભાષામાં સંસું-ક્તાક્ષર પ્રાયઃ આવતા નથી એ નિયમ પ્રયાલમાં હોય. વળી ગુમાઈની લિપિની પડે પાછી લિપિમાં ર કાર અક્ષરની નાચ લેડાયેલો નથી પણ અક્ષરની દસ્તની સીધી

लीडीने जरा जरा वांछ अवशाली लभीने र केलेला होय छे. ते र नहीं पालु डेलाई-
थी अक्षरनी सीधी लीडीने बहवे तेने भरोड इही लभ्या होय एम सदाज भांति
याय ज. ता भाव एक ज्ञेन लभ्यो छे ते ज्ञेणा छे. साज छे. प्रजूहितव्य-ने एके
प्रजूहितव्य, भीने प्रजूहितव्य, त्रीने पूजाहितव्य अने चाचे प्रजूहितव्य एम वांचेलुं छे.
ते प्र पने भाटे तो उपर खुलासा आवी गया छे. जु झूस्य नथी पालु चाचे
हीर्घर छे, जा लभ्यो छे ते भूलव छे, ता ज्ञेणा छे, तज छे, तमां कानाना
चिक्कनी शंका पालु नथी, वने भाटे अने तेना अनुस्वार भाटे वाचा लेवाय एवुं
छे अदृ. आआ लेखमां लेटला व्य आवे छे, ते जबा उभा उजवाती नवडा लेवा
“थ”नी नीचे वने भाटे जेणमठोण मीडुं भूळी उपर नवडाने अडती शाळी ठ
ना लेवी पांशरी लीडी भूळे छे, एम आ वने भाटे नथी. आमां तो अर्जीण
मीडा लेलुं अने तेना जे छडा नवडाने नीचे वणगाढया होय एवुं हेपाय छे.
ते व नहीं पालु पत्थरमांना आडानो वाहु संभव लागे. एन रीते पढें अनुस्वारनी
भांति करनाई दृपडुं छे अदृ पालु तेने पालु अनुस्वार भानवामां शंका लेवाय.
डेमके एवां दृपडां उपराउपर वांकाधमां लां उ छे अने ते पालु पत्थरना आडा
होय एम भांति याय तोपालु वना करतां व्यनो वाहु संभव छे. प्रजूहितव्य तुं
संकृत हाक्तर भगवानवाले प्रहोतव्य लभ्युं छे ए पूजाहितव्य अने प्रजूहितव्यना
करतां वाहु अंधेसतुं छे. डेमके ते लिना आलम्यना प्राहृतवाणा आरम्भिता नो सारें
संभव अंध नेसतो नथी.

मतलब के नेम लुदां लुदां पुस्तकामां संहिताक्षरने लीनि वांचनना. फ्रेशरथी
पाठक्केर होय छे तेम आ अने भील लेखामां पालु वांचनना. फ्रेशरथी पाठक्केर
आव्यां हरे. आभरे रविंग के खापना करतां असल लेख पासे वर्द्ध धैर्यथी पाशी
तजवाल कर्याथी अर्थने. अनुदृण पडेतो खरो शांह के अक्षर अंधेसतो आवी
पालु जय खरो.

नेम नेम वर्खत जतो जय छे तेम तेम वांचन देर वधतो जय ए आगण
लभ्युं छे, ए रवाभाविक ज छे. आमां पालु तेम थयुंज छे. तेनी एक शालक करी
छे अने ते ते उपरथी वर्खतोवर्खत असल लेखामी मुलांकात लाई भूळमां वाहु वारी-
भायी अवलोकन कर्या अधिक. तेना परिष्ठामां केटलीक तेजेनी अने केटलीक आपालुनी
भूळयो. जाल्याणी ते योग्यता प्रभावे अक्षरांतरमां सुधार्यु अने नेष्टमां लभ्युं वजेरे
फ्रेशरस्वाणी हाल तैयार येली नक्क छे. तोपालु मोस्य सेनारे पोताना कागणमां
मने शीआमलु दीधी छे ते भूली लाउं न लेय. ते ए के “आपालु भुरु” ते हवे
परिष्ठार्थी अने छेवटनुं छे, हवे तेमां कांह केशरांड नाहि काहारे एम समज्यातु
नथा” ए कुहेलुं वास्तविक छे, डेमके काळोपर्यं निरवर्धिर्विलु च पृष्ठी ए अवभूतितु
वर्खन पालु याह राखवातुं छे.

ए वांचनफ्रेनी शालकमां आवनगरनी युक साचे, मी० जौरीसंकर साचे, मोस्य
एमिलु सेनार साचे अने अलेक्झांडर कर्नीगडाम सी० एस. आए. वरेर साचेना
वांचनफ्रेन छे.

અરોકના લેખમાંના ૩ સ્થળના લેખોના ૧ લા શાસનનો મુક્તાબદો ને આગળ દેખાડયો છે તેમાં પંડિતવર્ષ અગવાનલાલે જિનિારના લેખની ૧૧ મી અને ૧૨મી પંજિમાં સગો વાંચ્યું છે તે પણ હવે વહું વિચાર કરતાં સુંગો હોય એમ જણાય છે. કેમકે પાલી મ ગુજરાતી ચોગડા (૪) એવો યાચ છે. તેમાં સાધારણું મ ના ઉપરના જે બાળુના જે છેડા ગોકુળગાય અથવા પરમેશ્વરની ગાયનાં વાળનાં સીંગડાની પેડ જે બાળું ટથાતો લખે છે પણ આ બને મ ના છેડા વીઠિના અંકડાની પેડ વચ્ચમાં સામસામા વળેલા કર્યો છે. (૫) તેમાં ૧૧ મી પંજિવાળા મ ના બને છેડા અને ૧૨ મી પંજિવાળા મ નો એક ડાળી બાળુનો છેડા અંદર જરા વાળેલા (૬) કર્યો છે. એ બીજું કાંચ નહીં પણ ર તું જિલ્લાજ છે નહિંતર તેની પાસેનાજ હો મોરા એ વાક્યના મો માં કાંચ એવો વાંચ નથી કર્યો. તેમ ભાલરીના લેખમાં સુગો એવો શાખ જેજ મુક્તાબદામાં દેખાય છે.

છૃદી શાસનની ૭ મી પંજિમાં અવાયવિવાદોનિ એટલા અક્ષર પણ જે (૧) અવળા ૫ એવો અક્ષર છે તેને અંગેછ પુસ્તકોમાં k A મૂક્તી ક ઢરાયો છે. પણ તે પાલી લિખિના જી છે ક નથી.

દુરીયન એન્ટી કેરેના દોલ્યુમ ૫ માના પૃષ્ઠ ૨૬૯ મે અરોકના જિનિારવાળા લેખની અંગેછ અંકૃતે નકલ લખી છે તેમાં તેમજ જેસનેસે કાડીયાંવાડ અને કચ્છની એન્ટીકીનીઠી બાબતની અંગેછ ખુલ્ક છપાવી છે તે બનેમાં k A મૂક્ત્યા છે પણ તે 'ક' સામાન્ય કે એવો નથી ધથ્યું કરી તે રોમન 'ક' છે. એવા કું ને માટે પ્રોફેસર મેક્સમુલરની સેકેડ મુક્તમાં બીજા કલાસના મીસનરી આદ્દા જેયતું નામ આપી તેને દેવનાગરીમાં ચ હચ્ચાર યવાનું લખ્યું છે. ગમે તેમ હો પણ આ લેખનો ઉપર લખ્યો. અક્ષર તો જી જ જ છે. ક કે ચ નથી. ૧૨ મા શાસનમાં ૯ મી લેનમાં માહામાતા ચ ઝીં એટલા અક્ષર ૫ છે. એવો જે જે અક્ષર છે તે બધાએ જી લખેલા છે એટલે તેને માટે અંગેછમાં JHA લખેલા છે. જેથી ઉપરના છૃદી શાસનાંનો અક્ષર પણ જી જ જ છે એમ હું માનું છે. સીરિઆતમાં ૧૪ મા શાસનના જેતા બાળોચેસા ને સીરિઆતમાં એક અંગેને રોકાચેપુ જેસારી તેને લેખકતું નામ હારવી પાડ્યું હતું.

આટલો બંધો ઉપોહૃધાત જેને માટે લખવો પડ્યો. એ લેખ પોતે કેવા દરો અને રેમાં શું લખ્યું હું એ બાળુંની અધીરાઈ સહુને સ્વાભાવિક જ યાચ તો હવે એ લેખની નકલ, અક્ષરસંતર, સંસ્કૃત અવતરણ અને ગુજરાતી ભાષાંતર પછે હુંકમાં ઉપસંહાર તથા નવા મળેલા કટકા અને ૫ મા તથા ૧૩ મા શાસનના જેતા બાગની પૂરવલ્લી આ નીચે મૂક્તી આ વિષય સમાપ્ત કરવામાં આવરો.

* આ અભિપ્રાય બાંધ્યા પછી આજરેન એટલે આ હુક્કીકત છપાય પેઢેલાં ભાવનગર તરફથી બાદાર પડેલી “કુલેક્શન એન્ડ માહિત એન્ડ સંસ્કૃત ધન્યકીપનસ” નામની ખુલ્ક વાંખવામાં આવી તેમાં પણ એ અક્ષરને જી જ લખ્યો છે.

* સ્વ. આચાર્યાંના હુસ્તલેખ સાથે આ સર્વ વિગતોની નકલો ટોકેલી છે. પરંતુ તેની ફિટોગ્રાફીક નકલ કરાવવી પડે એમ છે, તથા તેવી બીજી ટોકેલીક સુરકેલીએ પણ છે. તેથી મુજા લેખની નકલ વગેરે અર્હી આપતું બની રહ્યું નથી. જ્ઞ. ચ.

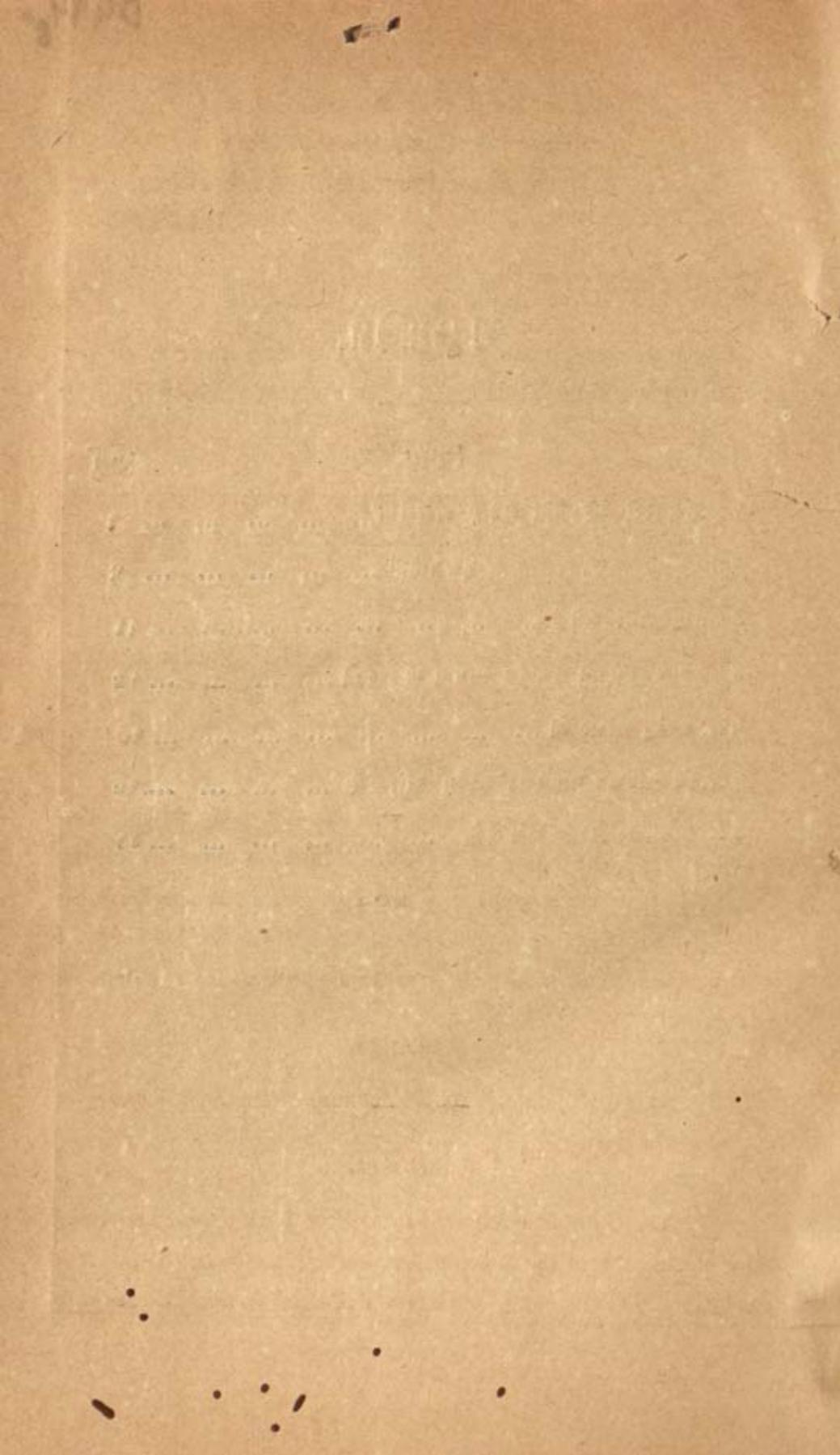
D4948°

અનુષ્ઠાનિકા.

નંબર	વિપય	પાનુ
૧ ...	ગોનરી સહેટનો રીપોર્ટ અંગ્રેજમાં ...	...
૨ ...	ગુજરાતીમાં ...	૫
૩ ...	કૃષ્ણરાધનો રીપોર્ટ ...	૧૧
૪ ...	સાલ દરમીયાન સંભદિત સામાન આંક ઇને ...	૧૩
૫ ...	સરવૈષું આંક ઇને ...	૧૭
૬ ...	કંડની સ્થિતિ જતાવનારં સરવૈષું આંક ઇથે ...	૧૮
૭ ...	વિગતવાર હિસાબ આંક ૫મે ...	૩૧

To,

The President and Members of the
Managing Committee of the
Watson Museum of Antiquities,
RAJKOT.

Gentlemen,

I have the very great pleasure of submitting the Annual Report for the working of this Museum for the year 1916-1917.

Personnel.

2. There has been no change in the personnel of this institution because I was re-elected Honorary Secretary on the 6th March, 1916.

Trustees.

3. The present trustees are Azam Pranlal V. Modi B. A. LL.B., the Junagadh State Vakil and Azam Maganlal B. Kaji, B. A., the Jamnagar State Vakil.

Funds.

4. Funds at the close of the year amount to Rs. 33000/- invested in G. P. Notes and Rs. 20,000/- loaned out to the Wadhwani State. The current account with the Post Office Savings Bank has about Rs. 997-6-8 while the cash on hand was Rs. 15-7-5½. I would invite your kind attention to Appendix 3 for details on this point.

Meetings.

5. As usual two ordinary Meetings were held during the course of the year.

Addresses.

6. The Curator is required to deliver 3 addresses under rule 26 E of the rules of the Museum but then it has been found from experience that the public addresses delivered do not become suffi-

ciently attractive and so the practice has grown up to ask the Curator to prepare two or more monographs on subjects connected with archaeology or antiquities and you all are aware how interesting and instructive essays have been contributed by the Curator in the past.

7. During the present year the Curator again tried to go up through the M. A. course with Pali and Palaeography as his voluntary subjects and so he was excused from his annual tour in the districts. His regular studies for the important subjects of Pali and Palaeography did not leave him sufficient time to prepare his usual monographs in the present year but then the Museum has still on hand one unpublished monograph on Kshatrapa kings and one such part of the Asoka monograph. I have been in correspondence with the publisher of the Buddhiprakash a monthly magazine at Ahmedabad and with the Editor and publisher of the weekly newspaper the Gujarati for these monographs being given a place in their said publications. Neither of these publishers has yet finally replied to my inquiries and I therefore am not in a position to say whether the one or the other will undertake the work as suggested by me.

8. In the present year there was no special call on the Curator for the utilization of his expert knowledge to decipher old coins and inscriptions.

9. The year has all through been an uneventful year except that the Museum had two rare portraits of Messrs. Dullabhaji Mulshanker, and Bhagwanlal Madanji as a gift from Major General James Black who from his retirement in England at his age of 95 remembered us and transferred to us his own possessions viz the valuable portraits of the two Kathiawar gentlemen who did useful

work in their days when the Province was yet being organized. Mr. Bhagwanlal was the Daftardar to the Agency and Mr. Dullahaji Mulshanker was the Jamnagar Vakil. We had also a portrait of late Dr. Bhagwanlal Indraji who was a great archaeologist and an antiquarian himself and as such did valuable work in his line in Kathiawar, Gujarat, and in the Western Presidency and who is so highly spoken of by Dr. Burgess in several of his writings.

10. The Museum was fortunate enough to have added to its stock one old coin of Kshaharat Kshatrapa Bhumak (with the full legend in Brahmi). The Museum was also fortunate in being able to secure the 3rd. Volume of the *Corpus Inscriptionum Indicarum* a rare and useful publication to all students of archaeology.

11. Before closing my report I would request the Committee to express their very best thanks to the Auditors Azam J. M. Vora and Azam H. G. Vora — Vala and Jasdan State Vakils respectively who audited the accounts for the year 1916-17.

Rajkot,

Dated, 11th July, 1917.

I beg to remain,

Gentlemen,

Your most obedient Servant,

Vithaldas G. Trivedi

Honorary Secretary Watson Museum
of Antiquities, Rajkot.

and you are to have the same in your power
when you go to the city of Boston. And
that you will be there on the 1st of October
and remain there until the 1st of November
and then return to New York by the 2^d or 3^d of
November. And you will be at Boston
on the 1st of October.

And you will be at New York on the 1st of November
and remain there until the 1st of December
and then return to Boston by the 2^d or 3^d of
December. And you will be at Boston
on the 1st of December.

And you will be at Boston on the 1st of January
and remain there until the 1st of February
and then return to New York by the 2^d or 3^d of
February. And you will be at Boston
on the 1st of February.

And you will be at New York on the 1st of March
and remain there until the 1st of April
and then return to Boston by the 2^d or 3^d of April.
And you will be at Boston on the 1st of April.

And you will be at New York on the 1st of May
and remain there until the 1st of June
and then return to Boston by the 2^d or 3^d of June.
And you will be at Boston on the 1st of June.

And you will be at New York on the 1st of July
and remain there until the 1st of August
and then return to Boston by the 2^d or 3^d of August.
And you will be at Boston on the 1st of August.

And you will be at New York on the 1st of September
and remain there until the 1st of October
and then return to Boston by the 2^d or 3^d of October.
And you will be at Boston on the 1st of October.

વોટસન ભ્યુઝીયમ મેનેળુંગ કમોટીના મેહેરખાન
પ્રેસાડંટ સાહેબ તથા મેમ્બર્સ સાહેબો તરફ—

વોટસન ભ્યુઝીયમના ઓનરરી સેકેટરી તરફથી સલામ સાચે.

મેહેરખાન સાહેબો.

આ વોટસન ભ્યુઝીયમનો સને ૧૯૧૬-૧૭ની સાલનો વાર્ષિક રિપોર્ટ રજુ કરવા રજી કર્દું છું.

૧. આ સાલ દરમીયાન ભ્યુઝીયમના કાર્યવાહીક મંડળમાં કાંઈપણ ફેરફાર થયેલો નથી કારણ કે ચાલુ સાલ માટે ઓનરરી સેકેટરી તરીકે તા. ૬૩ ગાર્ય સને ૧૯૧૬ના રોજ મનેજર પલંડ કરવામાં આવેલ છે.

૨. આજમ પ્રાણખાલ વી. મોહિ બી. એ. એલ એલ. બી. જુનાગઢ સ્ટેટ પટીલ અને આજમ મગનલાલ બી. કાળ બી. એ. નામનગર સ્ટેટ પટીલ હાલમાં દૂર્ઘીતી એ.

૩. ચાલુ સાલ આખર રૂ. ૩૮૦૦૦ ની બોન નોટો એ અને રૂ. ૨૦૦૦૦ વઠવાણું રેટને બ્યાંચું આપેલા પૈકીના બાકી રહેલા છે. પોર્ટ ઓરીસ સેવાંસ એકમાં રૂ. ૬૬૭-૬-૮ જમા એ જ્યારે રોકડી શીલક રૂ. ૧૫-૭-૫॥ એ. આંકડાનાં. રૂ ને આ બાયલમાં વિગતવાર આંકડા આપેલા છે.

૪. ભ્યુઝીયમના ખારાને અતુસરીને ચાલુ સાલમાં મેનેળુંગ કમોટીને સાધારણ મીટિંગો ભરવામાં આવી હતી.

૫. ભ્યુઝીયમના રજી નં. ૨૬૪ પ્રમાણે દર વર્ષે આજમ કિયુરેટરે નષ્ટ આપેલ તૈયાર કરવાનાં એ પણ અનુભવ ઉપરથી એમ જલ્દીય છે કે તે જાહેર ભાપણું તરીકે વાંચવાથી આધ્યાત્મિક યત્નાં નથી અને તૈયારાન માટે એમ ઠરાયું છે કે આજમ કિયુરેટર દર વર્ષે જે લેખા તૈયાર કરે તે જુદા છપાવાને પ્રસિદ્ધિમાં લાવવા. આજ પર્યંત બહાર પાડેલા તેવા લેખા કેટલા હપ્યોગી તથા ગુણદાર્યક થયા એ તે આપ સર્વેના જાલ્યવામાં છે.

૬. ચાલુ સાલમાં આજમ કિયુરેટરે પાલી અને પાલીઓારી ઐચ્છિક પિંફ તરીકે

લાભને એમ. એ. ની પરીક્ષામાં બેસવા માટે દુરી નેયારી કરેલ તેથી તેને ડોસ્ટ્રોક્ટમાંની વાર્ષિક ભુસાઇરીમાંથી મુક્તા કરવામાં આવેલ. તેવા વિધેયના નિયમિત અન્યાસને પરીષુમે જીમય સંક્રાચને દીવિ ચાલુ સાલમાં ભાગદો લખવા પૂરતો વખત તેમને મળેલ નથી પરંતુ ભુણીયમાં અશોકના લેખનો છેલ્દો વિભાગ તેમજ કૃતપનો લેખ હજુ અપ્રસિદ્ધ પડતર છે. જુદ્ધિપ્રકાશના તંત્રી તેમજ ગુજરાતી પત્રના એડિટર સાથે તે તે માસિક તેમજ પત્રમાં આ વિધેયને રથાન ચાખવા માટે પત્રવહાર ચાલે અને જે કે હજુ મહને ચોક્સ જવાબ મળેલ નથી તેથી તેઓ મધ્યારી માગણી અનુસાર છાપવાનું કણું કરવો કે કેમ તે કંઈ શકતું નથી. તો- પણ જે તે પ્રમાણે છપાવવાની સગવડ થશે તો ભુણીયમને તેની છપામણી પૂરતા પેસાની બચત થશે અને આ એતિહાસિક વિધેય માટે તેમાં છપાવાચી વાચકવર્ગનું ક્ષેત્ર અતિ વિશાળ યાદી.

૮. ચાલુ સાલમાં રિકો તેમજ શિક્ષાલેખો ઉકેલવા વિગેરે માટે આજમ કયુરેટરની માગણી ધરેલી નહોયી.

૯. મેસસં દુલભજ મૂળશંકર અને ભગવાનલાલની કિંમતિ છ્યાંગો ભુણીયમને બેઠ મળ્યો તે સિવાય બીજી દર્શાવેણી છકીકત ચાલુ સાલમાં નોંધ કરવા લાગે નથી. સદરકુ છ્યાંગો દુલભજાંડમાંના મેજર જનરલ લેઝિસ પ્રોક સાહેબે પોતાની છ્ય વર્ષની હુમરે આપણું બાદ કરી બેઠ તરીકે આંદ્રી મેડલી આપીને ભુણીયમ ઉપર ડિપાર્ટર કર્યો છે. આ અને મરહૂમ ગૃહસ્થોએ જ્યારે હજુ કાઢીયાવાડ સુઅવસ્થિત થતો આવતો હતો ત્યારે બજુ અગત્યની રાજસેવા બળવી હતી. સ્વ. ભગવાનલાલ મદદજી એજ-સીમાં દ્વારા દરદર હતા અને સ્વ. દુલભજ મૂળશંકર જામનગર વક્તીલ હતા. ઉપરાંત સ્વ. ડૉ. ભગવાનલાલ દીક્ષાળી પણ તસખીર ચાલુ સાલમાં મળેલી છે. ડૉ. ભગવાનલાલ જુના શોધપોળ ખાતાના એક છિત્રમ શોધક તરીકે મરાહૂર છે અને તેણે કાઢીયાવાડ ગુજરાત તેમજ પદ્ધતિમધલાકામાં સંગીન કામ કરેલું છે. તેને માટે ડૉ. બરનેસે પણ પોતાના લખાણીમાં બજુ સારા શાખામાં ફેરફાર કરેલી છે.

૧૦. ક્ષાદરાત ક્ષત્રપ ભૂમકનો (આખી છાપવાનો) પ્રાચીન રિકો મેળવવાને ભુણીયમ ભાગસાળી થયું છે તેમજ પ્રાચીન એતિહાસ રોધક જનોને અતિ ઉપયોગી એનું ડેપાર્ટમેન્ટની પરિષદીયોનમ દીક્ષારાંતુ વોલ્યુમ વ્રેજ્યુલ પણ ચાલુ સાલમાં મળેલું છે.

૧૧. સને ૧૯૧૬-૧૭ની સાલનો હીસાખ એડિટ કરવા માટે આજમ જમતારાસ એમ. વોરા અને આજમ હરખચંદ જ. વોરાનો આભાર માનવાની આ તક લડું છું.

૧૨. આ ભુણીયમના ધારાની કલમ ૭-૮-૯ને અનુસરીને આ વર્ષમાં ભુણીયમ

કમીની બે એડાઇનરી મીટિંગ કરવામાં આવી હતી. આ મીટિંગમાં પસાર અભેદ ફરવોની વિગત નીચે મુજબ છે.

ખીલ સાધારણ મીટિંગ તા. ૧૨-૮-૧૬.

૧૩. આજરાજ સવારના ૮-૩૦ અને વેઠસન મુશ્કીયમ કમીની ખીલ સાધારણ મીટિંગ મુશ્કીયમ હોલ્ડમાં કરવામાં આવી હતી. નીચેના મેસાર સાહેબો ફાજર હતા.

ક્ર. મેડાનીકી એસ્કેપર આઈ. સી. એસ. એજન્ટ કુ ધી ગવનર એન્ડ
પ્રેસીડન્ટ — પ્રમુખરથાને,

આજમ પ્રાથમિક વી. મોદી બી. જે. એલ એલ. બી.	૨૮૮ વડોદરા જુનાગઢ.
,, મગનલાલ બી. કાળ બી. એ. ૨૮૮ વડોદરા જુનાગઢ.	
,, વીકુલદાસ જી. નીરેદી બી. જે. એલ એલ. બી.	, આવનગર.
,, દરખલાલ એસ. બદ્ધી	, પ્રોણ
,, લક્ષ્મીરંદ્ર ને. બદ્ધી	, વઠોણા.
,, જમનાદાસ એમ. વેરા	, વળા.
,, દરખયંદ જી. વેરા	, જસદાલુ.
,, ગિરલાંડર વલ્લભજી. આચાર્ય બી. એ.	કુરુક્ષેત્ર.

આ મીટિંગમાં નીચેનું કાન્ડાજ કરવામાં આવ્યું હતું.

૧ તા. ૬૩ માર્ચ ૧૯૧૬ના રોજ ભરાએલી મીટિંગનું પ્રેસીડન્ટસ મંજુર રાખવામાં આવ્યું.

૨ સને ૧૯૧૫-૧૬ની સાલ માટેનો એનરી સેક્રેટરીનો રીપોર્ટ બદ્ધ રાખવામાં આવ્યો.

૩ ઉપજ તેમજ ખર્ચનો હીસાં મંજુર કરવામાં આવ્યો.

૪ સને ૧૯૧૬-૧૭ની સાલનો હીસાં તપાસવા માટે આજમ જમનાદાસ એમ. વેરા ૨૮૮ વડોદરા વળા અને આજમ દરખયંદ જી. વેરા ૨૮૮ વડોદરા જસદાલુને એડાઇનરી નિમવામાં આવ્યા.

૫ ડ્રોમથી ખર્ચના હેડમાથી રૂ. ૪૦ પુસ્તક ખરીદી ખર્ચના હેડમાં રીઓપ્રોપ્રીએટ કરવાની મંજુરી આપવામાં આવી.

૬ ચોટીલા થાચા તાથે ચોટીલાના તળાવમાંની રોષણાથી ભગવાનની મૂર્તિ મંજસ્વ આપવા માટે દાલાર પ્રાંતના નામદાર પોલીનીકલ એજન્ટ સાહેબને તેમજ એન્ટેનીસ પાઅસની સેનાની માટે મુશ્કીયમાં સુરવા માટે જસદાલુના મે. દરખાર સાહેબનો આભાર માનવાનો ફરાવ કરવામાં આવ્યો.

- ७ भुग्नीयमनी लोननोटोना एन-डोसंमेन्टमां पी. पी. जुलरकर साहेबनी सहीमां सुधारो
करावा आटे ज्ञात पडे तो आजम क्षुरेटरने नवानगर जवा आटे रेखे निवेदन
भर्यना ३. १५ सुधानो भर्ये करवानी भंजुरी आपवामां आवी.
- ८ श. आर. (मवनमेन्ट रेजोल्युशन) नं. १७०५ता. १४ एप्रिल १९१६ना खारा उनमां
उद्भवेका प्रथ संखंधी पुरतो विचार करीने क्षमीत्रे ठराव डर्वे के क्षमीत्री तरक्षयी
मानसर नामदार मुंबध सरकारने नीचे प्रभावे निवेदन करवा आटे क्षमीत्रे नाम-
दार एन्ट कु धी गवर्नर साहेबने विनंती करवी. “तेजो योताना भुग्नीयममां
ज्ञाज किंभती संभवित थजेली गीजे सेन्ट्रल भुग्नीयमने आपी हेवा खुयी नथी.
क्षत्रपना शिक्षेजो छपाइ गया छे तेम तेना अक्षरातर पछ थध गया छे तेथी
हुनिभाना गमे ते आगमां रहेता विद्यार्थीजो तेना अक्ष्यास तथा सरभाग्यी केम
न करी शके ते तेजोना घ्यालमां आवतुं नथी. विशेषमां राज्यकोष लिंगुरानना
गमे ते आग साधे रेखे आधनयी लोडामेलुं छे तेथी खुद शिक्षा लेखोने अक्ष्यास
करनारा विद्यार्थीजो गमे त्यारे आंदी पधारी शके तेम छे. ने दरभार साहेबोनी
सभावतयी आ भुग्नीयम स्थापवामां आ०युं छे तेजोनोज आ अभिप्राय क्षमीत्री
दर्शने के ज्येम भानवाने क्षमीत्रे सभ्यग कारण छे. काठीयावाडना भरहुम आनवंत
पोलीटिकल एन्ट आटेनी लोडानी चाहनाने ताळ राख्या आटे स्थपानेला आ
भुग्नीयम आटे काठीयावाड भगहर छे अने ने अमलदारनी यादगिरिमां आ
भुग्नीयम स्थापवामां आ०युं छे तेने तेमज आआ काठीयावाड प्रांतने दीपवे तेवुं
तेने जनाववा आटे (क्षमीत्री) सदा तत्पर रहेछे. क्षमीत्री ज्येम आने छे के ने ने
हुपयोगी गीजे वेस्टर्न सरकारा आइंडेपोलिशक्कल सर्वेना झुपरी-टेन्क्सना अक्षमां
आवे ते दे गीजे सेन्ट्रल भुग्नीयमने आपी हेवानी तेनी क्षरज छे ज्येम गच्छवामां
आवे तो पछी हुपसना उहेरो। पार पडी शके नहीं.”
- ९ शे६ आ०युं तक्ष्याबुद्धीनी पेटीना रेप्रोसेनेटीव्सने ज्येम अल्पावतुं के ज्ये तेजो लोधुकुं
भर्य आपवाने क्षुल करे तो तेजोनी भाग्यी खुयीयी भंजुर करवामां आपसे.
- १० आठीटरेनो रिपोर्ट तेमज ते विषयमां ज्येनररी सेकेटरीने अभिप्राय दाखल
राख्यो अने ज्येनररी सेकेटरीना खुक्खासा हुपरथी जल्लाय छे के अठीटरेना
रीपोर्टमां ज्येवा डेढ आस आअत नहोती के जेना हुपरथी कांड इरवार (दीसाग
राख्यानी दीमां) करवो योग्य गच्छाय. परस्युराण्य भर्य आटे थजेलो ०-५-१नो
वधारानो भर्य जनरक ऐलेन-समाधी भंजुर थजेलो गणी लेवो.
- ११ शे. प्रसुभ साहेबनो हुपकार मानवा आटे आजम पी. वी. ज्येठीजे दरभासत झरी

અને તેને આજમ કરાયાલ જોસ્ટાલકી તરફથી ડેડો તેમજ આજમ વી. ૭.
 નોવેદી તરફથી અનુમેદાન મળવાચી તે દરખાસ્ત મંજુર મંગેથી મીઠીગતુ કાન
 ખલાસ કરવામાં આવ્યું. ૮. આરા બાંડારકર તરફથી આવેલાને કાગળ ઉપર
 થા ગવર્નરને રેડોફ્યુશન આંદી મોકલાવવામાં આવેલ તે કાગળ સંબંધમાં મે
 દરખાર સાહેબોના વિચારોને જો આણ આપ્યું તેને આટે, ઉપલી દરખાસ્તને અનુ
 મેદાન આપતાં મી. વી. ૯. નોવેદીએ મેન્પ્રમુખ સાહેબોને ઉપકાર માન્યે.

પહેલી સાધારણુ મીઠીંગ તા. ૧૦-૨-૧૬.

૧૪. મ્યુઝીયમની મેનેશ્ટાંગ કમીની પહેલી સાધારણુ મીઠીંગ આજરોજ સવારના
 ૮૦ વાગે મ્યુઝીયમ હોલમાં ભરવામાં આવી હતી. મેનેશ્ટાંગ કુધી ગવર્નર અને મ્યુઝીયમના
 પ્રેસીડિન્ટ મે. પ્ર. મેડાનીકી સાહેબની માંદગીના અનિવાર્ય કારણુને લીધે ગેરદાનરાને લઈને
 મે. સી. મેધન સાહેબને પ્રમુખ નિમવામાં આવ્યા હતા. નીચેના મેન્પ્રમાર સાહેબો હાજર હતા.

મે. ની. મેધન એસ્ક્રવાર એમ. એ. પ્રિન્સીપાલ રાજકુમાર ડાલેજ.

આજમ પ્રાચ્યકાલ વી. મેડી બી. એ. એલ એલ. એ. ૨૦૮ વકીલ જીનાગદ.

, મગનબાલ બી. કાળ બી. એ. , , જામનગર.

, વિદૃકદાસ લ. નોવેદી બી. એ. એલ એલ. બી. , , ભાવનગર.

, નિબોદ્ધ એન. વેદ , , પાલીતાઢા.

, જમતાદાસ એમફ. કોરા , , વળા.

, ગિરગંશાંકર વી. આચાર્ય બી. એ. , , બુરેદર.

બી. વી. લ. નોવેદીએ દરખાસ્ત કરી અને તેને મી. જમતાદાસ એમ. વોરાએ ડેડો
 આપવાચી મી. મેધને પ્રમુખપદ લીધું. આ મીઠીંગમાં નીચે મુજબ કામકાજ કરવામાં
 આવ્યું હતું.

૧ તા. ૧૩મી અગસ્ટ સને ૧૯૧૬ના રોજ ભરાએલી મીઠીંગતુ પ્રાસીડિંગ્સ મંજુર
 રાખવામાં આવ્યું.

૨ સને ૧૯૧૭-૧૮ની સાલ માટેનું અનેટ મંજુર રાખવામાં આવ્યું.

૩ સદરહું સાલ માટે મેનેશ્ટાંગ કમીનીઓ નીચેના મેન્પ્રમાર સાહેબો નીમવામાં આવ્યા.

૧ એ. એનેશ્ટાંગ કુધી ગવર્નર — પ્રમુખ.

૨ પ્રિન્સીપાલ રાજકુમાર ડાલેજ.

૩ જીનાગદ, જામનગર, ભાવનગર, ચૌંડાલ, જાડરાઢા, પાલીતાઢા, વળા, નદી.

વાખુ, માંખુાવદર, યાખુડેવળી અને બળખુાના રોડ વડોવો અને આજમ ક્રિયારૂર.

૪ મી. વિઠલદાસ ગ્ર. નીવેદીને જેનરરી સેક્રેટરી નિમનામાં આવ્યા.
દરખારત મુક્તનાર—મી. અમનલાલ ભી. કાજ.

ટકા આપનાર—મી. જમનાદાસ જેમ. વોરા.

૫ ગેસર્વે ભગવાનલાલ અને દુલખણના તેમજ ડેં. ભગવાનલાલ છદ્રણના ઓછા ચેપન્હાગે મ્યુઝીયમને બેટ આપવા માટે અતુંદે મેજર જનરલ ફ્લેટ સા-
હુઅને તેમજ મી. વિશેનાથ પ્ર. વૈધને ઉપકાર પત્રો લખવાનો ઠરાવ કરવામાં
આવ્યો. પ્રમુખનો ઉપકાર આની મીટિંગ બરખારત કરવામાં આવી.

૧૫. આજમ ક્રિયારૂરનો આ સાલનો (૧૯૧૬-૧૭) રીપોર્ટ આંક ૧ ને આ સાથે
સામેલ રાખેલ છે.

૧૬. આ સાલમાં ને નવો સામાન સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે તેનું લીસ આ સાથે
આંક ૨ ને રાખ્યું છે.

૧૭. આ સાલનો છીસાલ તથા સરવેયાં આંક ૩-૪-૫ મે આ સાથે સામેલ રાખેલ
છે તે ઉપરથી જણાશે કે સને ૧૯૧૬-૧૭માં કુલ ખર્ચ ૩. ૧૭૫૦-૦-૪ ધર્યું છે અને તે
બનેટમાં અંતુર થયેલી રકમની અંદર છે.

૧૮. આ સાલમાં મ્યુઝીયમ બેચા આવનારોઓની સંખ્યા ઓકંડે ૫૪૭૦૮ ની છે
નાની રોળંડ સરવેસ ૧૯૦-૧૭ની આવે છે.

તા. ૧૧ જુલાઈ ૧૯૧૭

Vithaldas G. Trivedi,

મુા. રાજકોટ.

મા. સ. વો. મ્યુ. ઓ. મે.

ચ્યાંક ૧.

સને ૧૯૧૬-૧૭ એટલે તા. ૧-૪-૧૯૩૦

તા. ૩૧-૩-૧૭ સુધીનો રીપોર્ટ.

આજમ મેહેરખાન વોટસન ભ્રયુઝોયમ ઓછ એન્ટોક્વીટીઝની
મેનેજરંગ કમોટોના ઓનરરી સેકેટરી સાહેબ
મુા. રાજકોટ.

વ. ને સને ૧૯૧૬-૧૭ની સાલનો રીપોર્ટ નીચે પ્રમાણેનો રજુ કરવા રજી થઈ છે.

ડીસ્ક્રીક્ટ.

૧. જમા વર્ષ માર્ક અને તેજ કારણું સખા આ વર્ષે અધારાથી ડીર્ટ્યૂક્ટમાં જવાનું
ખની શક્યું નથી અને તેથી રીપોર્ટના ઔતિકાસિક તત્વોના અભાવે ને નિરસતા માલુમ પ-
ડથે તેને માટે દરગુજર આહું છે.

ભાષણો.

૨. વિશેષમાં તેજ કારણું સખા સાલમાં નવાં ભાષણો પણ તૈયાર થઈ શક્યાં
નથી પરંતુ અણોકના જાડી રઢેલા ભાષણુમાંથી જોંળે વિભાગ છપાઈને આવા જવાથી ગઈ
સાલના રીપોર્ટ સાચે વેચનામાં આવેલ છે. કૃત્રમનું ભાષણું ધર્યું લાંબું હોવાથી હજુ સુંધરી
છપાવવાનું ખની શક્યું નથી. ખુદી પ્રકાશ તેમજ ગુજરાતી પત્રના મેનેજર સાહેનો સાચે
પત્ર બ્યન્ડાર જાણે છે અને પહેલી તક છપાવી સખારકાઈએને પહોંચાડવામાં આવશે.

અન્ય પ્રવૃત્તિઓ.

૩. ચાહું સાલમાં સંબંધિત ધર્મભા શિક્ષા પેક્ચ નીચેના ઔતિકાસિક દિનિએ ખાસ
ઉપયોગી છે.

૧. ગર્દ સાલમાં ક્ષાડરાત ભૂમકના તાંત્રાના ત્રણ શિક્ષા ભરોલા હતા પણ તેમાં ચિન્હ માત્ર-
જ હેખાતા હોવાથી તેટલા ઉપરથીજ ભૂમકના શિક્ષા તરીકે ચોક્સ કરવામાં આવેલ,
પરંતુ આ સાલમાં એક તહન સાહે તથા આખે શિક્ષકો ભૂમકનો મળેલો છે જેમાં
આદ્યમાં ક્ષાહરાતસ ક્ષત્રપસ ભૂમકસ ને બધા આકૃતો રૂપણ વાંચી રા-

શક્તાય છે. જેથી હવે ગયા વર્ષના રિકો પણ ભૂમકનાજ હતા એમ નિઃશાસિદ્ધ યાય છે.

૩. વળી એક ચ્યાટનો જાંખાનો ચોરસ રિકડો મળેલો છે જેમાં એક બાજુ રથંબ છે અને તેની સામે (જમણે મણેંબે) ઉભેલા દેડાનું (ચતુર છે.
૪. ઉપરાંત ભીજો એક ચોરસ જાંખાનો રિકડો ઇદ્રામાનો મળેલ છે. આ બન્ને જાતના રિકો જુજ સંપ્રયામાં અને કચ્ચાચિતજ મળે છે.

૫. જુદી જુદી વિભાગના આડેંઝોલોલુંડ ડીપાર્ટમેન્ટના વાંદિં રીપોર્ટો પ્રતિવર્ષ આરે છે તે જુપરાંત ફૂલાં કૂત ગુપ્તના રિલા દેખોનું કેર્પેસ છન્નરકોપરીઓનમ ઈડિકારં વેનું હ્યુમ ડલ્યુ' ને મ્યુઝ્યુયમ માટે ખરીદવા ધણ્ણા વખતથી પ્રયાસ કરવામાં આપતો હતો તે ચાહું સાલમાં ખરીદવામાં આવેલું છે.

૬. વિશેષમાં આંદ્લીના એક સેકન્ડ હેન્ડ યુક્સેક્ચર પાસેથી એવી દિવસ્ય પ્રકાશ્ક માંખાતા-આઘ્યાન, રીતનાં રાસ (પ્રાચીન કાઠ્યમાળા અથવાણા) દર્શાવી ધર્માંબો નિધિ કાઠ્ય નિગેર કટ્ટાંક પ્રાચીન અને એતિહાસિક પુસ્તકો જુજ કિંમતમાં મેળવવાના આવેલ છે.

૭. લંડનમાંના મેજર જનરલ જેચ્યુલ એક સાહેબે પોતે આંદી કાઠીયાવાડમાં હતા ત્યારે (પ્લ. સ. ૧૮૬૧માં) મેજર જનરલ શોં સાહેબે ચિત્રેલાં રૂ દુલખાલ મુગસાંડ તેમજ રૂ. ભગવાનલાલ ભાઈના એછાં પેછન્ટોંગો કેમ સહિત મે. એજન્ટ કુંધી ગર્વનાર સાહેય દારા આ મ્યુઝ્યુયમને બેઠ મોકલ્યા છે.

૮. કાઠીયાવાડના સુપ્રસિદ્ધ ડે. ભગવાનલાલ ઈંદ્રા પી એચ. ડી. એ. હિંદુસ્તાનમાં જુતા રોખ એળ ભાતાની આદ્યાવસ્થામાં ને ભાગળ પડતો. આગ લાગો છે તે હંડોધના જાણુંબાં છે. તેઓથીનું એછાલ પેછન્ટોંગ મુખ્યમાંના રા. રા. વિશ્વાય પદ્મરામ વેદ આરી-સ્ટર-એટનો એ આ મ્યુઝ્યુયમને બેઠ આપી એક ધણ્ણા વખતની પોટ પુરી પાડી છે.

તા. ૩૦-૧-૧૭

આચાર્ય ગિરજાશાંકર વલલાલા

મુ. રાજકોટ.

ક્રયુરેટ વો. મ્યુ. એ. એ.

અમંકર.

સને ૧૯૭૬-૭૭નો સાલ એવાંદે તા. ૧-૮-૧૬થો તા. ૩૧-૩-૧૭ સુધીમાં
વોટસન ખુઝીયમ એંદ્ર એન્ટીકરીશ્વરમાં ને સામાન સંઅહિત થયો છે
તેના વર્ગવાર નોંધ.

વર્ગ ૧ લો.

ભુસ્તર વિધા.

૧ પદ્ધયર—ચીરોડી નં. ૩ પદ્ધાણુ બહાદરખાં સુલતાનખાં ૩૩-૮-૧૬ રાજકોઠ
તેના ઉપર સહેદ સેષ
નેવા ઢોરદખ્સ વાળા.

વર્ગ ૨ જો.

પ્રાચીન શોધ.

પરચુરણ પથ્થદે. વિગેરે.

૧ જુનાગઢ તાખે સાનાના આજમ કલુરેટ ડિગ્રીક્ષેડર ૩૧-૮-૧૬ સાનાનો
કુંગરમાંની ગુદાના ૫૦ મીયાન સંઅહિત કર્પા. કુંગર
ઘરોના નમૂના નં. ૧૯.
૨ નાગપુર પાસે રામટંકનું રા. રા. હેમતલાલ હરિપ્રસાદ ૩૧-૮-૧૬ જુનાગઢ
બાત્રાનુરથાત છે તાંના. નાથ્યાની તરફથી ભેટ.
કુંગરના પથ્યર નમૂ.
નાના નં. ૩.

ઓટિહુસિક તસણીરો.

૧ જુનાગઢના પર્સિદ્ધ અગ- રા. રા. વિશેનાથ પ્રકુરામ ૨૬-૮-૧૬ મુંબઈ
વાનલાલ ઈશ્વર પી. બારીરાટર-એન્ટ-લો. તરફથી
એચ. ડી.નુ. એચલ પે.
ધારીના.

૨ સ્વ. દુલભણ મુજરાંડે મેજર જનરલ લેફ્ટિસ પ્રેટ ૧૬-૧૦-૧૬ સંદર
 શુદ્ધ એજન્ડ એલ્ડ ધી (ઇન્ડ છંડીઆ કુના) ૩૫
 લમ એલ્ડ નવાનગર સરવીસ ક્લાન્ડ ૧૩ કેન્પડન
 નુ મેજર જનરલ રોટ્ટ છીલ રોટ (પેરે) તરફ્યી
 સાહેબે પ્ર. સ. ૧૮૬૧ લેટ.
 માં તૈપારકરેલું એઠથા
 પેઇન્ટોગ.

૩ સ્વ. ભગવાનલાલ ભાઈ એન્ડ હાઈબાડ પોલીટીકલ
 એજન્ટીના દિતરાર
 નુ એઠથા પેઇન્ટોગ
 મેજર જનરલ રોટ
 ચીતરેલું સને ૧૮૬૫માં.

શિક્ષાએ,

ઓક અને એકદ્વીવિધાન.

૧ વીમા ડેડ રીસીડ નાંખાનો ખરેખ નેમયંદ નાથા પાસે ૧-૧૧-૧૬ જુનામદ
 શ્ર. ૧૫૩ ૪૬ ૧ થી ૦-૮-૦ની દિનતે
 અરીએ.

૨ બેસીવીઅસ સોટરમેન્ટ નાં.
 શ્ર. ૧૧૪ ૬. ૮ "

૩ " " " " "

૪ ? બન્ને બાળુ ઉમા પુરુષની ૦-૪-૦ની દિનતે
 આકૃતિ વાગો લાસો નાનો શ્ર. ૫૩ ૬. ૬૫

૫ ? એક બાળુ પુરુષનું બરણ " " "

ક્રત્વા અક્ષરો પીળ બાળુ ૦-૧-૦ની દિનતે
 બે મનુષ્યે ઉપાડેલી પાલામી (અંદર મુર્તિ છે) ક્રત્વા
 અક્ષરો નાં. શ્ર. ૫૮ ૬. ૪

ક્ષત્રપ વંશના.

ક્ષત્રપના.

૧	વીરદ્ધમાણુત્ત્રદસેન રાજનો	પારેખ નેમચંદ નાથા પાસેથી	૧-૧૧-૧૬	બુનાગઢ
	રાજનો ગ્રે. ૨૮ ક. '૫૫	૦-૫-૦ની ડિમટ અરીદ્યો.		
૨	દદસેન બીજના પુત્ર ક્ષ.	"	"	"
	ભર્તુંદમાનો ર. ગ્રે. ૩૩			
	ક. '૫૫			
૩	દદસેન બીજના પુત્ર મહા	"	"	"
	ક્ષત્રપ ભર્તુંદમાનો ર.	"	"	"
	ગ્રે. ૩૪ ક. '૬			
૪	મહા ક્ષત્રપ ભર્તુંદમાણ પુત્ર	"	"	"
	વિદ્ધસેનનો ર. ગ્રે. ૩૪ ક. '૫૫	"	"	"
૫	"	"	"	"
	ર. ગ્રે. ૩૫ ક. '૬			
૬	"	"	"	"
	ર. ગ્રે. ૩૨ ક. '૬ સાથ ૧૨૨			
૭	સ્વામી છવદામ પુત્ર દદસિંહ	"	"	"
	બીજનો સાથ ૧૨+૩.			
	ગ્રે. ૩૧ ક. '૬			
૮	" સાથ ૧૩૧	"	"	"
	ર. ગ્રે. ૩૦ ક. '૬			
૯	દદસિંહ બીજના પુત્ર વણી-	"	"	"
	દમાનો સાથ ૨૪૭ ર.			
	ગ્રે. ૩૦ ક. '૫૫			
૧૦	" સાથ ૧૫૮	"	"	"
	ર. ગ્રે. ૩૧ ક. '૫૫			
૧૧	સ્વામી દદદામનરાજના પુત્ર	"	"	"
	સ્વામી દદસેન રાજનો ર.			
	ગ્રે. ૩૨ ક. '૬			

૧૯ સ્વામી દુર્ગામન ૩ જના પુત્ર પારેખનેમણ્ણં નાથા પાસેથી ૧-૧૧-૧૬ એનાગઢ
સ્વામી દુર્ગસેન ૩ જનો ૩. ૦-૫-૦ની કિંમતે ખરીદ્યો
ગ્રે. ૩૧ રૂ. ૧૬

१८ " " " २२ २३
साल १९५३ में ४० % ७५

ગાંધું તથા બીજુ ધારુના.

૧	કષેત્રાત ક્ષત્રપ ભૂમફુનો આ-	"	"	"
	ખી રપદ્ધ છાપવાયો ત્રે. ૬૪	૩. ૩-૦-૦ની કિંમતે		
	ક્રે. ૫			
૨	"	"	"	"
	અસગથ્ ત્રે. ૫૫ ક્રે. ૭	૦-૮-૦ની કિંમતે		
૩	"	"	"	"
	ચિત્રાભાત્ર હેખાય છે અપટો			
	ત્રે. ૭૦ ક્રે. ૮			
૪	"	"	"	"
	ખાડાવીણો નાનો ત્રે. ૪૮			
	ક્રે. ૧૫			
૫	"	"	"	"
	અપટો નાનો ત્રે. ૪૩ ક્રે. ૭			
૬	અષ્ટનનો ચોરસ સ્થંભ તથા	"	"	"
	ઘોડાવાળો ત્રે. ૫૭ ક્રે. ૭૫	૦-૪-૦ની કિંમતે.		
૭	દ્વદ્ધાભાનો ચોરસ ત્રે. ૨૩ ક્રે. ૫	"	"	"
૮	વિશ્વસિંહનો ગોળ ત્રે. ૧૫	"	"	"
	ક્રે. ૬			
૯	(?) હાથી ઉપર ચંદ્ર રેખા	"	"	"
	ખીલુણાણુ ત્રે. ૪૫, સર્વ તથા	૦-૧-૦	"	
	સાથ ૧૩+ ત્રે. ૨૫ ક્રે. ૫૫			
૧૦	? ચોરસ, લાસો, જોક બાળુ	૦-૪-૦	"	"
	ખળદ ઉભો જમણ્ણા (૪૫-			
	દાંબનનો) ત્રે. ૧૪ ક્રે. ૫			

૧૧	? ચોરસ અળદ સ્થાંભ સામે	પારેખ નેમયંદ નાથા પાસેથી	૧-૧૧-૧૬	જુનાગઢ
	ગ્રે. ૧૨ ક. ૪૫	૦-૪-૦ની કિંભતે ખરીદ્યો		
૧૨	? જોળ દાથી ચાલતો જાતો	૦-૧-૦	"	"
	ગ્રે. ૭૮ ક. ૬			
૧૩	? જોળ નેત્રકૃત્ય ખુલ્લામાં અ-	૦-૪-૦	"	"
	ઠદ બીજુ આજુ રવસ્તિની			
	ઉન્ઝયન કિનાડ ગ્રે. ૭૯			
	ક. ૭			
૧૪	? ચોરસ એક બાજુ ચિત્ર	૦-૪-૦	"	"
	બીજુ બાજુ ઉન્ઝયન ચિન્હ			
	કીરેશો ગ્રે. ૩૦ ક. ૫			
૧૫	? ચોરસ પીળાશ ફડતો અ-	૦-૪-૦	"	"
	જદું ચિત્ર બીજુ બાજુ			
	લાસો ગ્રે. ૪૫ ક. ૬			
૧૬	? ચોરસ નાનો એક બાજુ	૦-૪-૦	"	"
	ચૈલ્ય બીજુ બાજુ દાથી જેદું			
	પ્રાણી નાનો ગ્રે. ૧૦ ક. ૪			

ગુરુસ વંશાના.

૧	કુમાર સુખનો જાંખાનો જોળ	૦-૪-૦ની કિંભતે પા. નેમ-	"	"
	ગ્રે. ૧૭ ક. ૪૫	ચંદ નાથા પાસેથી ખરીદ્યો.		

પ્રાચીન ઘરચુંસાં.

૧	ગધૈયું ખાતળું વધારે છેહાદું	૩-૦-૦ની કિંભતે પા. નેમ-	"	"
	એક બાજુ જુંપદું તથા મા-	ચંદ નાથા પાસેથી ખરીદ્યો.	"	"
	ષસ્ત બીજુ બાજુ ગધૈયા			
	નેદું ચિત્ર ગ્રે. ૪૮ ક. ૫			
	દ્વારાનો.			
૨	જાંખાનો ચોરસ ટાઈપલ્યુ	૦-૮-૦	"	"
	ગ્રે. ૧૦૫ ક. ૭૫			
૩	" ગ્રે. ૮૫ ક. ૭૫		"	"

૪	ત્રાંબાનો ચોરસ કાર્યપદ્ધતિ અ. ૮૩ ક. ૮	૦-૮-૦ની કિંમતે પા. નેમ૦	૧-૧૧-૧૬	જુનાગઢ
૫	" અ. ૮૮ ક. ૭૫	"	"	"
૬	" અ. ૯૪ ક. ૯૫	"	"	"
૭	" અ. ૮૮ ક. ૯૬	"	"	"
૮	ખળદાન ચિત્ર વાળો અ. ૪૩	૦-૧-૦	"	"
	ક. ૮૫			
૯	અતિ જીણો અ. ૧૭ ક. ૪૫	૦-૧-૦	"	"
૧૦	" અ. ૧૦ ક. ૪	"	"	"
૧૧	લડો રહેટો અણ અ. ૧૧૩	"	"	"
	ક. ૮૫			

મુસલમાન ખાદ્યાહેના.

૧	શાહજહાનનો ઇખિયો જુહુસ મેવાથી ધરમચંદ એમર ૨૪ વાળો અ. ૧૧૨ ક. ૮	૦-૮-૧૬	જગસરા	
		૦-૧-૦	પાસેથી ૧-૩-૦ની	
			કિંમતે.	
૨	? ત્રાંબાનો એક બાળુ હાથી ૦-૧-૦ની કિંમતે પા. તથા ઉપર ચંદ બીજ હી. નેમચંદ નાયા પાસેથી સ. ૧૩૩૫ અ. ૧૭૦ ક. ૪	૧-૧૧-૧૬	જુનાગઢ	
૩	? ત્રાંબાનો એક બાળુ સિંદ ૦-૨-૦	"	"	"
	બીજ બાળુ તદ્દન ખાસો (જદાંગીરનો ?) અ. ૧૪૮			
	ક. ૮૫			
૪	? ત્રાંબાનો એક બાળુ મત્સ્ય ૦-૧-૦	"	"	"
	નેવા ચિત્ર વાળો બીજ બાળુ દ્વારસી ચપડો અ. ૬૩			
	ક. ૮૫			

દિનુ રાજયોના મુસલમાનો દિના.

૧	ઇખિયો જોધપુરનો નાગોરી પારેખ ગુલાબચંદએડી. ૧૩-૪-૧૧	૨૦૮૩૮
	વિ. સ. ૧૪૧૭ અ. ૧૭૪	દાસ પાસેથી ૦-૧૨-૦
	ક. ૮૫	ની કિંમતે.

૩	હિપિએ નેવડાનો નાગેરી	પારેખ ગુલાબચંદ જોડી-	૨૩-૫-૧૬	રાજકોટ
	શ્રી માતાજી અક્ષરો વાળો।	દાસ પાસેથી ૦-૧૨-૦		
	ગ્ર. ૧૭૪ ક્ર. ૮૫	ની કિંમતે.		
૪	રા રણં વાળો ઇન્ડીએ ૩૦	"	"	"
	પિએ જીલુસ્ ૧૨ ગ્ર. ૧૭૪			
	ક્ર. ૮૫			
૫	ઝાડ આછુ તરબાર અક્ષરો	"	"	"
	ગ્ર. ૧૭૧ ક્ર. ૮૫			
૬	વાસવાડાનો લક્ષ્મણ સાઢી	૧-૦-૦-૦ની કિંમતે	"	"
	હિપિએ ગ્ર. ૧૨૪ ક્ર. ૮૫			

અરવા હિપિએ નેવડા હિંદુસ્તાન ઘણારના

૧	(શીળાગ ૧) ક્રોન્યેર્જ્રીનનો	પારેખ રામચંદ અમે-	૭-૮-૧૬	રાજકોટ
	ક્ર. સ. ૧૮૧૬ ગ્ર. ૭૦	ચંદ પાસેથી ૦-૭-૦		
	ક્ર. ૮૫	ની કિંમતે.		
૨	ક્રાનનો દીનાર સિંહના ચિત્ર	"	"	"
	વાળો દ્વારા દીનારનો.			

પાવલા હિંદુસ્તાન ઘણારના.

૧	દસ સેન્ટ કેનેડ માટેનુ એડ-	રા. રા. મનલાલ આપુ-	૧૫-૧૨-૧૬	ભાવનાર
	નું સાતમાનો ગ્ર. ૨૩ ક્ર. ૭	ભાઈ તરદ્દ્દી બેઠ.		

એ આની હિંદુસ્તાન ઘણારની.

૧	એ આની આરકાટની દી. સ૦	દીરાચંદ દામેદર પાસેથી	૨૩-૫-૧૬	રાજકોટ
	૧૧૭૧ જીલુસ ૬ ગ્ર. ૧૧	૦-૧-૦ની કિંમતે વેચાતી.		
	ક્ર. ૮૫			

એ આની હિંદુસ્તાન ઘણારની.

૧	શાહ ડાખલ કુનાદર્ટેડ રેચટસ	દીરાચંદ દામેદર પાસેથી	૨૩-૫-૧૬	રાજકોટ
	એસ અમેરિકાનો ક્ર. સ.	૦-૨-૦ની કિંમતે વેચાતી.		
	૧૮૬૯ ગ્ર. ૧૮ ક્ર. ૯૫			

એકાની હિંદુસ્તાન અંડરની,

- ૧ એકાની આરકાટની હી. સ. હિરામં દામોદર પાસેથી ૧૪-૫-૧૬ રાજકોઠ
૧૧૭૧ જુલાનું ત્રે ૧૦ ક. ૪૫ ૦-૩-૦ની ડિંમતે વેચાતી

એવડિયા પૈસા હિંદુસ્તાન અંડરના.

- ૧ ઢોલકરનો એવડિયો પૈસા પલદણના સીપાઈ બળ. ૧૩-૧૧-૧૬ રાજકોઠ
ત્રે. ૧૭૨ ક. ૧-૩ વિ. સ. વંતરાવ તરફથી બેઠ
૧૮૫૬.

પૈસા હિંદુસ્તાન અહારના.

- ૧ સુલતાન સૈયદ બીન અરગસ ખ. આજમ ઢાકરથી પં. ૧૬-૫-૧૬ " " "
બીન સુલતાન હિંજાનો ચાંદુ તરફથી બેઠ.
હી. સ. ૧૩૬૬ ત્રે. ૬૫ ક. ૧
૨ દસ રેસનો પોર્ટગાલનો લુધ " " " "
૧ લાનો ઘ. સ. ૧૮૮૨
ત્રે. ૮૦ ક. ૧૦
અરધા પૈસા હિંદુસ્તાન અહારના.

- ૧ અરધો સેન્ટ એડવર્ડ ઊમાનો " " " "
સાલોન મારેનો ઘ. સ. ૧૫૦૮
ત્રે. ૩૫ ક. ૭૫
ઝીલ્લા મુસલમાન રાજાએના.

- ૧ ચારલારીનો માલદેવીમાં ચાલતો મુલ્લાં કુસેનઅલી મહમદ. ૧૩-૧૧-૧૬ ૫૭૫૮
ત્રે. ૪૮ ક. ૬૫ અલી તરફથી બેઠ
૨ ૧ લારીનો માલદેવીમાં ચાલતો " " " "
ત્રે. ૨૫ ક. ૪૫

વર્ગ ૩ નો.

વનસ્પતિ વિદ્યા.

- ૧ બાજગનુ કુંડ ૧, ૫ કળીવાળું રા. ગવરીશંકર લાલજી દિ. ૧-૧૨-૧૬ લુંધીના
કાંઠા સહિત કીત, સરકારી શુભરાતી
સુલાના મારતર તરફથી બેઠ.

(२१)

વર्ग ४-५-६.

પ્રાણી વિધા, ખેતોવાડી તથા યંત્રશાસ્ક.

આ ત્રણે વર્ગમાં આ સાલમાં કાંઈ સંઅહિત થયેલ નથી.

વર्ग ૭ મો.

હુંભર કારોગિરી.

૧. મારીનુ કુંકું ૧ ધોળાશ પડતું ધાનના કુંભાર પીતાંખરે ૧૭-૧૧-૧૬ માન
એ કદકે પડખી વાળું. જનાવેલું ૮-૮-૦ ની
કિંમતે લાખું

વર्ग ૮-૯.

કૃપદ વણ્ણાટ, શાવણુ ભરત,

આ બને વર્ગમાં આ સાલ દરમીઘાન કાંઈ સંઅહિત થયું નથી.

વર्ग ૧૦ મો.

પુસ્તકો.

પાલી.

૧. સુત નિપાત ડી. બી. તારાપોરવાળા ૮-૧-૧૭ મુખ્ય
૧૪-૫-૦ ની કિંમતે

સંસ્કૃત.

૧. એન્ટિચ્ય પ્રકાશ (સરીક શી ટી. કાભળથી હામેદરસે. ૫-૧૧-૧૬ રાજકોટ
રથલ પ્રકારા) ૩૦૩ હેન્ડ યુક્સેલર પા-
સેથી ૩. ૧-૮-૦ ની કિંમતે

૬ દ્રવ્યતી વર્માભેલ નિધિ કાંય
પ્રથમ ભાગ
૬૧. કલાકારી સમોદર સે. ૫-૧૧-૧૬ રાજકોટ
કંડ હેંડ યુક્સેલર પા.
સેથી ૦-૧૦-૦ની ડિંભતે

ચુજશતી.

૧	માંધાણા આખાન પ્રાચીન	"	"	"
	કાંય ભાળા અંથ ૩૪.	૦-૮-૦ની ડિંભતે		
૨	શીલવતી રાસ પ્રાચીન કાંય ભાળા અંથ ૩૫.	"	"	"
૩	હિંદુસ્તાનની મુસાફરી લ- ક્રમીશંકર દુર્લભ રવા- દીયા કૃત.	"	"	"
૪	દક્ષિણનો પૂર્વ સમયનો છા- તિકાસ નવનીધરાય ના. મહેતાએ ભાયાંતર કરેલ.	૦-૧૧-૦	"	"
૫	રવા. રાજકોટનો સંક્ષિપ્ત ઘુનિદાસ પેંપટલાલ તે. શાંક કૃત	૦-૫-૦	"	"
		૦-૧-૦	"	"

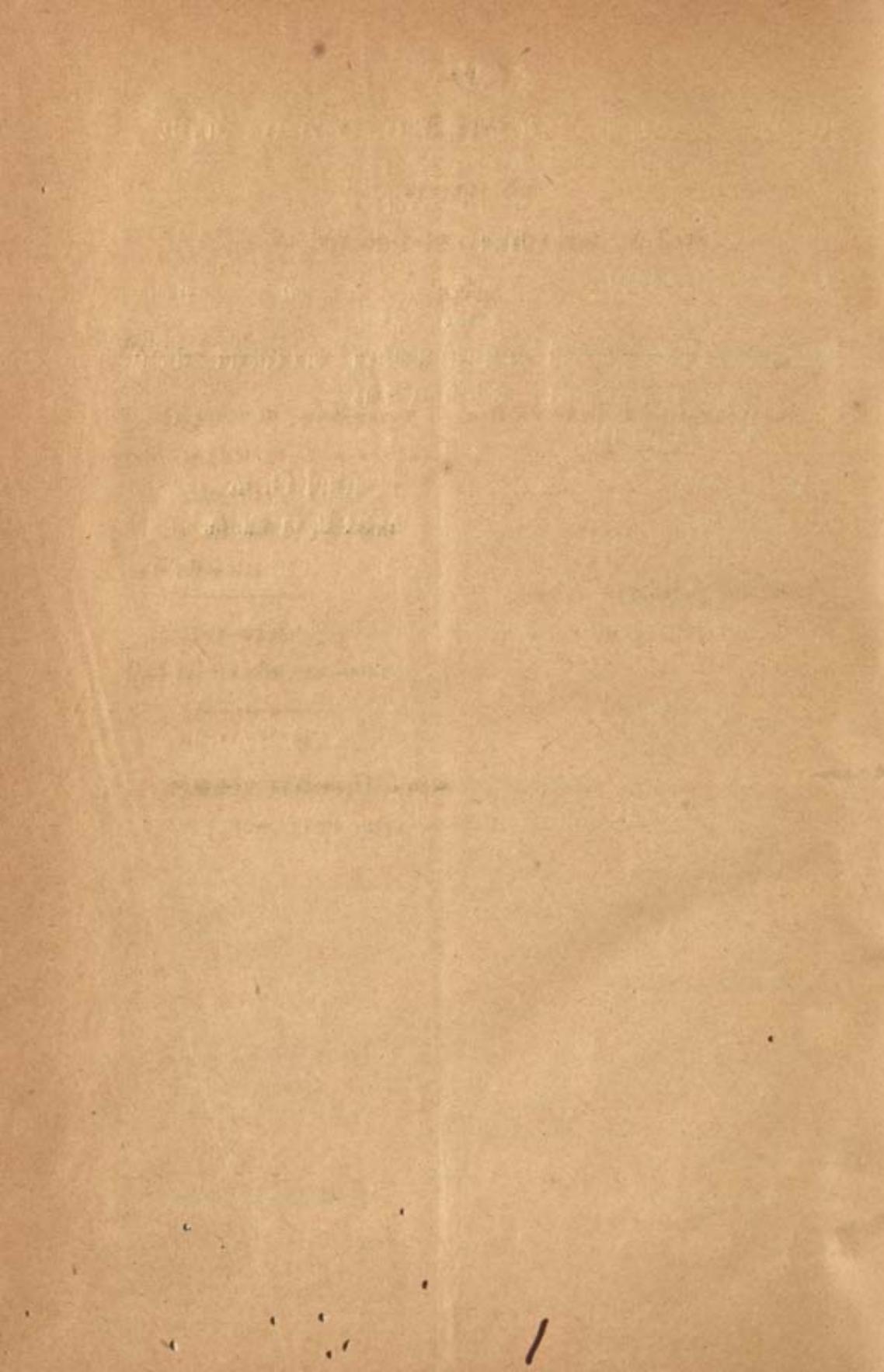
ધર્માલ.

૧	ધર્માલ એન્ટીક્રેરી વો. ૪૪ પાંડ ૫૬૪ સને ૧૫૧૫ની અનુક્રમલિકા.	ધીરીશ ધર્માલ પ્રેસ વા. ૭-૬-૧૬ વિંક્ર. ૧૦)ના અવા. જમથી	૭-૬-૧૬	મુંઝા
૨	ધર્માલ એન્ટીક્રેરી વો. ૪૫ પાંડસ ૫૬૬થી ૫૭૫ ઇન્ફ. થી નવે. સુધીના આંડા.	"	સાલ ૬૨	મુંઝા
૩	આંડેઓલાળકલ સર્વે એલ. અવન્મેંટ તરફથી જેટ ૧૫-૫-૧૬ દીબાનો વાર્ષિક રીપોર્ટ સને ૧૫૧૨-૧૩નો.	૧૫-૫-૧૬	સોમબા	
૪	" સને ૧૫૧૩-૧૪નો પાંડ રૂસા.	"	"	"

- ૫ બમના આડે. સર્વેના સુપરીન્ટ. ગવર્નર્મેન્ટ તરફથી બેટ ૧૪-૮-૧૯ રંગન
નાટનો ૩૧ માર્ચ ૧૯૧૬
સુધીનો.
- ૬ રજુપુતાના ગુણીયમનો વા. રી. સુપરી. રજુપુતાના ગુ. ૧૩-૮-૧૯ અન્નમેર
૧૯૧૪-૧૫ની સાલનો. જીયમ
- ૭ વિદ્યુત અને યુક્ત મોન્યુમેન્ટસના ગવર્નર્મેન્ટ તરફથી બેટ ૧૮-૮ ૧૯ લાહોર
સુપરી. ઉત્તરવિભાગ ૩૧ મા-
ર્ચ ૧૯૧૫ સુધીનો.
- ૮ કોન્સીલર સરકારના આડે. સ-
ર્વેનો ૧૯૧૫-૧૬નો વા. રીપોર્ટ. " ૫-૮-૧૯ પેશાવર
- ૯ સર્વન સરકાર અદ્રાસના આડે.
ડિપાર્ટ. નો ૧૯૧૫-૧૬નો
વા. રીપોર્ટ. " ૧૫-૧૦-૧૬ મદ્રાસ
- ૧૦ સર્વન સરકારના એપીઝારી મારે
ના આસી. સુપરી. નો ૧૯૧૫-
૧૬નો. " ૪-૧૧-૧૬ "
- ૧૧ નિકાલ સરકારના આડે. ડિ-
પાર્ટમેન્ટનો ૧૯૧૪-૧૫નો
વા. રીપોર્ટ. " ૬-૧૧-૧૬ હિન્ડુયાન
- ૧૨ આડે. સર્વે ઓઝ ઈંડીયા પાર્ટ
નોંધ સરકારને ૧૯૧૪-૧૫. " ૩૦-૧૨-૧૬ સીમલા
- ૧૩ મેહેમેડન અને ખીટીશ મેન્યુ-
મેન્ટસના સુપરી. નોંધનું સર-
કારનો ૩૧ માર્ચ ૧૯૧૬ સુધીનો.
- ૧૪ આડે. સર્વે. ઓઝ ઈંડીયા વે-
રટનાં સરકારનો ૩૧ માર્ચ ૧૯૧૬
સુધીનો.
- ૧૫ રજુપુતાના ગુણીયમનો ૩૧ સુપરી. રજુપુતાના ગુ. ૧૬-૯-૧૭ અન્નમેર
માર્ચ ૧૯૧૬ સુધીનો. વા. જીયમ
રીપોર્ટ.

૧૬	ઇસ્ટાન્સ સરકારના આડે. સર્વોને ગવર્નમેંટ તરફથી બેટ ૧૧-૩-૧૭ કલકતા		
	વા. રીપોર્ટ ૧૯૧૫-૧૬ને.		
૧૭	ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ લેન્ડ રેકર્ડ ઓફ એઓફલયર નોટ ઓન ઇસ્ટાન્સ મેથડસ ઓફ કુળન કલટરિવેશન ખુલેટીન ના. ૩૫	"	૮-૮-૧૬ અન્ધાભાગ
૧૮	"	"	૧૧-૩-૧૬ "
	ખુલેટીન નં. ૩૬ હીન્ટ્સ ઓન ભી કલટરિવેશન ઓફ રેઝિઝ		
૧૯	"	"	૪-૧૧-૧૬ "
	ખુલેટીન નં. ૩૭ પોપૈયાનુ વાવેતર તથા તેના ઉપયોગ સંબંધી.		
૨૦	"	"	૧૧-૧૩-૧૬ "
	ખુલેટીન નં. ૩૮ એરેન્ઝસ અને લેમન્સ સંબંધી સુચનાઓ.	"	"
૨૧	"	"	૧૩-૧૩-૧૬ "
	ખુલેટીન નં. ૩૯ લોન સંબંધી		
૨૨	કોર્પસ ઇન્ફોરેમેન્ટેશન એન. એમ. પોલીમેરીયા કારં વા. કળું શુમના શિક્ષા પાસેથી શ. ૪૦-૦-૦ લેઝા ક્લીટ કૂત. ની ડિંભતે ખરીદયું	૧-૪-૧૬	એજ
૨૩	ઇન્ડિયન આર્ટેન્સેલોળાલ પો- લીસી સને ૧૯૧૫.	ગવર્નમેંટ તરફથી બેટ ૧૫-૫-૧૬	સીમલા
૨૪	ગોળ અને ખાંડ બનાવવા અ- રેના સુધારા સંબંધી સુચના.	"	૧૮-૮-૧૬ અન્ધાભાગ
૨૫	લેટ્સ ઓફ એન્ગેજેન્ટ (દ્વા. અતિક આલમભિરી)	ઠા. કમળારી દામેદર ૫-૧૧-૧૬ સેકન્ડ હેન્ડ યુસેલર પાસેથી ૦-૧૨-૦ની ડિંભતે	સાઈટોટ
૨૬	ગુજરાત ઓફ ગુજરાતીઝ (અ- હસાભજ એમ. મલખારી કૂત)	"	" ૨૧ ૨૨
	૦-૮-૦ની ડિંભતે		

१७ अमी क्लिक्टिक्स.	८८. ४मणशी दमोदर	५-११-१६	२०८८०८
	सेक्टर ५ युक्तसेक्टर		
	पासेर्व ०-३-०नी		
	किंभते		
१८ श्रीस-हीरदरी प्राप्तमर्त्ता	,,	,,	,,
	०-३-०	,	
१९ काठियावाड पोलीट्रिक्स एजन्सी	काठियावाड पोलीट्रिक्स साल दरभीयान	२०८८०८	
ग्रेट वे. ५४ नं. १४थी ५४	एजन्सी तरफ्थी वेट		
वे. ५५ नं. १थी १०-			
ता. ३१-३-१९	न्यायार्थ नि. १०		
मुा. २०८८०८	म्युरेट वे. म्यु. ओ. ओ.		

(२०)

અંક ३.

સાને ૧૯૭૫-૧૬

એટલે તા. ૧-૪-૧૬થી તા. ૩૧-૩-૧૭ સુધી વર્ષ ૧નું

સરવૈયું.

અ

બ

૫૮૦૧૨-૧૪-૧॥	શ્રી વોલસન મેમોરીયલ ડિ.સ.	૧૦૦૦૦-૦-૦	શ્રી વઢવાખુ રટેટ.
૫૮૦૧૨-૧૪-૧॥		૮૮૦૦૦-૦-૦	શ્રી સરકાર હા. જે.અ. નસી દૂતરી.
૫૮૦૧૨-૧૪-૧॥		૮૮૦-૧-૮	શ્રી સરકાર હા. પે- રાલ સેનીમ મેંક.
અધ્યાર્થ ગિરજાશાંકર વઠલભાઈ સુરેટ વે. ડિ. ઓ. જે.		૫૮૫૬૭-૧-૮	૧૫-૭-૫॥ સિલીક બાડી રોડી.
		૫૮૦૧૨-૧૪-૧॥	
અધ્યાર્થ ગિરજાશાંકર વઠલભાઈ સુરેટ વે. ડિ. ઓ. જે.			

આંકડે.

શ્રી વોટસન મેમોરીયલ ઇંડનો સ્થાનિ ખતાવનારં સને ૧૯૧૬-૧૭ની સાલ
એટલે તા. ૧-૪-૧૬થો તા. ૩૧-૩-૨૭ મુખો વર્ષ ૧નું

સરવૈયુ.

૫

૬

૫૭૮૬૫-૧-૩॥	શ્રી વોટસન મેમોરીયલ	૧૯૬૦-૦-૪	ખર્ચ સાલ દરમીયાન
૬૩		૮-૧૩-૩	કંઈજાં ખર્ચો
૧૬૦૭-૧૩-૩	ઉપજ સાલ દરમીયાન	૬૭-૧૪-૦	જપામણી ખર્ચો
૧૪૧૬-૬-૭	બ્યાનના	૪- ૬-૦	ડેડટોક ખર્ચો
૪૭૬-૬-૭	વઢાય	૭- ૩-૭	દ્વાલ ખર્ચો
૫-૧૪-૦	પરચુરણ	૧૫૪૦- ૦-૦	પગાર ખર્ચો
	વેચાણ	૮૬-૧૩-૦	પુસ્તક ખરીદી ખર્ચો
૬૦ ૦-૦	ક્યુરેટસની	૧૬- ૩-૦	પરચુરણ ખર્ચો
	રીમાંથી	૧૬- ૬-૦	શિક્ષા સંબંધ ખર્ચો
૧૦૮૮૧ લેણે		૧૮- ૩-૦	સામાન દુરસ્તી ખર્ચો
—————		૧૦-૧૦-૬	મુસારી ખર્ચો
૧૬૦૭-૧૩-૩		૦- ૮-૦	સામાન સંબંધ ખર્ચો
૬૦૮૦૩-૧૪-૫॥		૧૭૨૦-૦-૪	

આચાર્ય ગિરજાશાંકર વદ્દલભાજી

ક્યુરેટર વો. મ્યુ. એન્ન. એ.

૫૮૮૫૭-૬-૮	આચાર્ય વેચાણ
૧૦૦૦૦-૦-૦	શ્રી વઢાય ૨૮૮
૩૮૦૦૦-૦-૦	શ્રી એજન્સી ટ્રેનરી
૫૪૭-૬-૮	પોરટલ સે. એન્ક
૫૮૮૫૭-૬-૮	

૧૪-૩-૫॥ સાલક માઝી રોકડી

૬૦૮૦૨-૧૪-૫॥

આચાર્ય ગિરજાશાંકર વદ્દલભાજી

ક્યુરેટર વો. મ્યુ. એન્ન. એ.

ચ્યાંક પ.

નોદસન મૃત્યુભીપદ એવારુ એન્ટીક્વોરીનેને ખાલે ૧૯૧૬-૧૭ની ખાલને હીમાણ.

૮-૧૩-૫ કંગરું ઘરાય આતે ખ. ૫ા. ૨૯

૯-૧૩-૬ કાશ્યા

૦-૧૫-૦ પુષ્પરક્ષેપ રી. ૦ ખ. ૧૪૫

૧-૨૦-૦ આડેલા ખા. ૪ રતથ ૧૪ ખ. ૧૪૫

૦-૧૦-૦ બ્લેટીંગ પેપર તા. ૧ ખ. ૧૪૫

૦-૬૦-૦ કાર્ડ બોર્ડ સિક્કેન " "

૦-૪૦-૦ આલિન પેપર લાગા નં. ૬ ૫૮ ૧૪૫

૨-૧૩-૬

૧-૪૦-૦ નોટ પેપર કંપર વિગેરે

૦-૮૦-૦ એસીશીપાલ કંપર નં. ૫૦ ખ. ૧૪૫

૦-૫૦-૦ નોટ પેપર પેટી ર કાંકા ખ. ૧૪૫

૦-૧૦-૦ કંપર એરસ્મ નં. ૩૦૦ ખ. ૧૪૫

૧-૪૦-૦

૦-૩૫-૦ ગાંધી, પેન વિગેરે

૦-૦૫-૦ 'એ' નંબરની ડા. ૦૧ ખ. ૧૪૫

૦-૧૦-૦ રીલીઝ પેન ડા. ૦૧ ખ. ૧૪૫

૦-૧૦-૦ રોલર પેન ડા. ૦૧ ખ. ૧૫૦

૦-૩૫-૦

૧-૦૦-૦ સાહી રસીકન્સની ભાડલી ૧ અન્ધુ એલેક્ટ્રની ખ. ૧૪૫

૦-૮૦-૦ બાખ રો. ૦૧ ખ. ૧૪૫

૧-૩૦-૦ શીત ભાબ કુઠી ૧૧ ખ. ૧૫૦

૦-૩૦-૦ પેનસીલ જોનેફેલ્પરની નં. ૩ ખ. ૧૫૦

૦-૬૦-૦ ચુંદ વિલાયતીની શિરી ૧ નાની ખ. ૧૫૧

૦-૬૦-૦ ટૉફલ્ટી પાનાં ૪ નાનાં ગ્રહાંદી ખ. ૧૫૪

૮-૧૩-૩

१७-१४-० છપામણી ખર્ચ ખાતે ખ. પા. १૬

૧૦-૧૪-૦ અયોક્ષના ભાવલુનો જાને વિભાગ છપાવતાં ખ. ૧૪૮

૫૭. ૦-૦ સને ૧૫-૧૬નો વે. અધુ.નો વાર્ષિક રીપેટ છપાવતાં ખીજ
સુખલ પા. ૧૫૧.

૧૭-૧૪-૦

૪-૬-૦ તેડરટોક ખર્ચ ખાતે ખ. પા. ૧૬

૪-૬-૦ ખુરથી નં. જને નેતર ભરાવતાં પા. ૧૪૪

૪-૬-૭ ટ્રાયાલ ખર્ચ ખાતે ખ. પા. ૨૬

૨-૪-૩ પોરટ પેઇડ કામગેઠ હપર સાલ દરમીયાન

૩-૧૧-૦ સને ૧૫-૧૬ના વાર્ષિક રીપેટ નં. ૧૧૮ ટ્રાયાલમાં રહાના ૩૫૦
તેના પા. ૧૫૧

૦-૮-૪ પાર્સંસ ચાર્લ્સ

૦-૪-૨ ડી. આર ભંડાસ્કરને શિલ્પ મેાલબતાં પા. ૧૫૦

૦-૧૦-૮ " ૫૧. ૧૫૧

૦-૧-૬ " ૫૧. ૧૫૨

૦-૮-૪

૦-૧૨-૦ અનીઓરડર કમીશાન તથા વી. પી. ચાંસેના

૦-૭-૦ એન. એમ. પીલીમોરીયાને હ. ૪૦ મેાલબતાં પા. ૧૪૪

૦-૫-૦ ઓફિશ પટીયા પ્રેસને હ. ૨૮ મેાલબતાં પા. ૧૫૫

૦-૧૨-૦

૩-૩-૧૯

૧૫૪૦-૦-૦ પગાર ખર્ચ ખાતે ખ. પા. ૧૬

૧૧૦૦-૦-૦ આજમ કયુરેટરનો પગાર વર્ષ ૧નો માસિક હ. ૧૦૦ લેખે

૧૧૦-૦-૦ રોખણુસેન લાલુનો પગાર વર્ષ ૧નો માસિક હ. ૧૦ લેખે

૧૦૮-૦-૦ ડા. લેરામ ગેન્નીલાલનો પગાર વર્ષ ૧નો માસિક હ. ૮ લેખે

૮૬-૦-૦ ભાઈ અવસામ નયુનો પગાર વર્ષ ૧નો માસિક હ. ૮ લેખે

૧૧-૦-૦ રોથીયલ કારકુનનો પગાર

૧૫-૦-૦ માર્કે માસુનો પા. ૧૪૩

१.०.० अधीक्षना दी. इनो ख. १४५

१५०.०

१५४०.०.०

१६-३-० परमुरब्ब भवं आते अ. ख. ३५

८-१२-६ ग्रासलेट

३-५-० उभे १ प. १४७

३-४-३ उभे १ प. १४०

३-३-३ उभे १ प. १४४

८-१२-६

०-३-६ दीवासणी

०-१-६ अंडल १ प. १४४

०-३-० ,> प. १४४

०-३-६

३. ४.० पाल्कोड़े दुवाब सारे

१-३-० छाय ८ प. १४७

१-३-० " ४. १४२

३-४-०

३. ४.० छंगी नोडरो ३ त्रिशुने प. १४७

०-११-६ घोषीने जागड विभेना १३-१४, १४-१५, १५-१६ औ सालना।

०-४-० सापरस्थी न. १२ प. १४०

०-१.० पाल्कु १ ग्रासलेट भरवातु प. १४०

०-६.० ताणां न. १ प. १४०

०-१-६ कुची १ ग्रीतण्णी क्षसवातु प. १४४

१६-३-०

१५-१३-० पुस्तक अदीद भवं आते अ. ख. ३५

४००.० डाप्स धर्मी पर्वतज्ञानम ईडिक्टार्ड लोक्युम क्यूं मुख्याना रिक्का वेच्या
इक्कीट लूल प. १४४

૦-૪-૦ કાતિકી પંચાંગ પા. ૧૫૧

૭-૦-૦ ટી. કમળથી દામોદર પાસેથી સેકન્ડ હેલ્ડ યુક્સ મૈતીદાસિકાન.

૧૧ પા. ૧૫૧

૧૪-૬-૦ ચુતનિપાત્ર (પાલી) યુદ્ધ પર્મ સંભંધી પા. ૧૫૪

૨૮-૦-૦ છઠીયન જેન્ટીઝનેરી તર્થા એપીમારીઅા છડિકાતુ વાખીક લવાજમ
પા. ૧૫૫

૮૮-૧૩-૦

૧૮-૩-૦ સામાન દુરસ્તી ખર્ચ ખાતે ખ. પા. ૩૭

૩-૦-૦ પદ્મીઓનાં ઢાળીથાંને કાચ નખાવતાં પા. ૧૪૪

૩-૭-૦ મેથીલેટેડ ર્પોરીટ બાટ્ટી ૫ પા. ૧૪૫

૩-૧૩-૦ મેથીલેટેડ ર્પોરીટ બાટ્ટી ૫ પા. ૧૫૦

(સર્પના બાઈબાળાં ઉમેરવા)

૦-૩-૬ ચ્યાંકડી ૧ લેણાની પા. ૧૫૨

૭-૧૩-૬ બાકડો ૧ બેસ્ટી જતાં પાયા નવા નાંખી ઉભોડરી મજૂરુત ફરતાં
પા. ૧૫૪

૧૮-૩-૦

૦-૦-૮૦ સામાન સંગ્રહ ખર્ચ ખાતે ખ. પા. ૩૭

૦-૮-૦ કુંડુ ૧ બે કટકે માટીનું દલોવર પોટ નેટું ખ. ૧૫૩.

૧૦-૧૦-૬ મુસાફરી ખર્ચ ખાતે ખ. પા. ૩૭

૧૦-૬-૬ જામનગર લેન નેટોભાં સુધારો કરાવવા જતો પા. ૧૫૨

૦-૪-૦ સદરમાં પદ્માવતાને પા. ૧૫૩

૧૦-૧૦-૬

૩૬-૬-૦ શિલ્પા સંગ્રહ ખર્ચ ખાતે ખ. પા. ૨૭

૪-૦-૦ ૨૮પુતાનાનાં ઇપીઅા વિગેરે પારેખ ગુલાખંડ પાસેથી પા. ૧૪૬

૦-૬-૦ અર્વાચીન હીરાખંડ દામોદર પાસેથી પા. ૧૪૬

૧-૩-૦ શાહજહાનને મેધાલું ધરમખંડ બેગર પાસેથી પા. ૧૪૭

૦-૧૪-૦ અર્વાચીન પરચુરથું બીજા નં ૧૦ પા. ૧૪૮

(३५)

૧૦-૦૦ પ્રાચીન તેમજ અવ્યાપ્તિન હપ્પોણી પા. નેમબંદ નાથા પાસેથી
ખીલ નં. ૩૪ પા. ૧૫૩

૧૧-૬-૪

૧૭૮૦-૦-૪

આચાર્ય ગિરજાશાહને વલ્લભજી
કુરોટ્ર નો. ૨૫. એ. એ.

169) last

K

" ✓
L.R. Cat. 1/12/75

PV

Central Archaeological Library,

NEW DELHI 22484

Call No. 069.09(5432)/W.M.

Watson Museum of
Author— Antiquities.

Title— Annual report

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the book
clean and moving.